

e-ISSN 2717-9966

GAZI ÜNİVERSİTESİ
SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

Cilt: 29

Sayı: 4

Ekim 2024

Gazi

BEDEN EĞİTİMİ
ve

SPOR BİLİMLERİ

DERGİSİ

GAZI JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: 29

Issue: 4

October 2024

GAZI BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

GAZI JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

2024, Cilt 29, Sayı 4 / 2024, Volume 29, Issue 4

e-ISSN 2717-9966

Yayının Türü / Type of Publication: **Yaygın**

Sahibi / Owner

Dr. Uğur ÜNAL

Gazi Üniversitesi Rektörü

Genel Yayın Yönetmeni / Editor-in Chief

Dr. İbrahim CİCİOĞLU

Spor Bilimleri Fakültesi Dekanı

Editör / Editor

Dr. İbrahim YILDIRAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Publishing Editor

Dr. Fatih YENEL

Yardımcı Editör / Assistant Editor

Dr. Sümer ALVURDU

Dr. Mustafa ALTUNSOY

Yayın Kurulu / Editorial Board

Dr. Azmi YETİM, Gazi Üniversitesi

Dr. Canan KOCA ARITAN, Hacettepe Üniversitesi

Dr. Christian WACKER, University of Freiburg/Germany

Dr. Dana BADAU, University of Tirgu Mures/Romania

Dr. Erich MÜLLER, University of Salzburg/Austria

Dr. Erdal ZORBA, Gazi Üniversitesi

Dr. Fatih BEKTAŞ, Trabzon Üniversitesi

Dr. Gıyasettin DEMİRHAN, Hacettepe Üniversitesi

Dr. Gül Tiryaki SÖNMEZ, Lehman College New York/USA

Dr. Gülfem ERSÖZ, Ankara Üniversitesi

Dr. H. Ahmet PEKEL, Gazi Üniversitesi

Dr. Hülya AŞÇI, Marmara Üniversitesi

Dr. İbrahim YILDIRAN, Gazi Üniversitesi

Dr. Kanat JANUZAKOV, Manas Üniversitesi, Kırgızistan

Dr. Kemal TAMER, İstanbul Aydın Üniversitesi

Dr. Konstantinos GEORGIADIS, Univ. of Peloponnese/Greece

Dr. Latif AYDOS, Gazi Üniversitesi

Dr. Manfred LAEMMER, German Sport Uni.Cologne/Germany

Dr. Mehmet GÜNAY, Gazi Üniversitesi

Dr. Mitat KOZ, Ankara Üniversitesi

Dr. Mustafa Levent İNCE, Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Dr. Ömer ŞENEL, Gazi Üniversitesi

Dr. Renato MANNÒ, University of L'Aquila/Italy

Dr. Robert C. SCHNEIDER, The College at Brockport/USA

Dr. Settar KOÇAK, Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Dr. Suat KARAKÜÇÜK, Gazi Üniversitesi

Dr. Turgay BİÇER, Marmara Üniversitesi

Dr. Ulviye BİLGİN, Gazi Üniversitesi

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Dr. Beyza Merve AKGÜL, Dr. Pinar Yaprak KEMALOĞLU

Dağıtım Koordinatörlüğü / Distribution Coordinator

Dr. Pinar KARACAN DOĞAN

Dr. Özgün PARASIZ, Dr. Ali ERASLAN

Teknik Koordinatörlük / Technical Coordinator

Dr. Esin Esra ERTURAN ÖĞÜT, Dr. Ebru ÇETİN

Dr. Okan Burçak ÇELİK, Dr. Merve KARAMAN, Dr. Tebessüm AYYILDIZ

İletişim Koordinatörlüğü / Communication Coordinator

Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI

Dr. Serkan KURTİPEK, Dr. Emre Ozan TINGAZ

Sekreter / Secretary

Dr. Alperen HALICI

Yazışma Adresi / Corresponding Address

Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Emniyet Mahallesi Abant-1 Caddesi No:10/1C, Yenimahalle/ANKARA

E-mail: gbesbd@gmail.com

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi yılda dört kez yayımlanır ve hakemli bir dergidir.

Gazi Journal of Physical Education and Sports Sciences is published quarterly.

All the articles appeared in this journal are published on the opinion of advertiser.

<http://dergipark.gov.tr/gbesbd>

GAZI BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

GAZI JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

2024, Cilt 29, Sayı 4 / 2024, Volume 29, Issue 4

e-ISSN 2717-9966

Danışma Kurulu / Editorial Advisory Board

Dr. A. Seda SARACALOĞLU, Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Ali Ahmet DOĞAN, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Ali Emre EROL, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Dr. Ali KIZILET, Marmara Üniversitesi
Dr. Arslan KALKAVAN, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr. Atilla ERDEMLİ, İstanbul Üniversitesi (Em.)
Dr. Atilla PULUR, Gazi Üniversitesi
Dr. Ayşe KİN İŞLER, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Beyza Merve AKGÜL, Gazi Üniversitesi
Dr. Bülent GÜRBÜZ, Ankara Üniversitesi
Dr. Can İKİZLER, İstanbul Esenyurt Üniversitesi
Dr. Caner AÇIKADA, Yakın Doğu Üniversitesi
Dr. Cengiz ARSLAN, Fırat Üniversitesi
Dr. Dilara SEVİMAY ÖZER, Gedik Üniversitesi
Dr. Dilşad MİRZEOĞLU, Sakarya Üniversitesi
Dr. Ebru ÇETİN, Gazi Üniversitesi
Dr. Ekrem Levent İLHAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Emin KURU, Gazi Üniversitesi
Dr. Emine ÇAĞLAR, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Erkut KONTER, Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Esin Esra ERTURAN ÖĞÜT, Gazi Üniversitesi
Dr. F. Filiz ÇOLAKOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. Fatih KILINÇ, Akdeniz Üniversitesi
Dr. Fehmi TUNCEL, Lokman Hekim Üniversitesi
Dr. Ferda GÜRSEL, Ankara Üniversitesi
Dr. Füsun ÖZTÜRK KUTER, İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Gazanfer DOĞU, İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Gökhan ÇALIŞKAN, Iğdır Üniversitesi
Dr. Gül BALTACI, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI, Gazi Üniversitesi
Dr. Gülgün ERSOY, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Güner EKENCİ, İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr. Gürbüz BÜYÜKYAZI (1954-2018), Dokuz Eylül Üniv.
Dr. Hakan SUNAY, Ankara Üniversitesi
Dr. Haluk KOÇ, Gazi Üniversitesi
Dr. Hasan KASAP, Bilgi Üniversitesi
Dr. Hatice ÇAMLIYER, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Haydar DEMİREL, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Hayri ERTAN, Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. İ. Fatih YENEL, Gazi Üniversitesi
Dr. İbrahim CİCİOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. İmdat YARIM, Gazi Üniversitesi

Dr. Kamil ÖZER, Gedik Üniversitesi
Dr. Kürşat KARACABEY, Düzce Üniversitesi
Dr. Mehmet GÜÇLÜ, Gazi Üniversitesi
Dr. Metin KAYA, Gazi Üniversitesi
Dr. Metin SAYIN, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Metin YAMAN, Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Muhsin HAZAR, Gazi Üniversitesi
Dr. Murat Sadullah ÇEBİ (1961-2020), Gazi Üniversitesi
Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN, Gazi Üniversitesi
Dr. Müslim BAKIR, Okan Üniversitesi
Dr. Necla GÜNAY, Gazi Üniversitesi
Dr. Nefise BULGU, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Nevin ATALAY GÜZEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Nevin GÜNDÜZ, Ankara Üniversitesi
Dr. Nevin ŞANLIER, Gazi Üniversitesi
Dr. Nevzat MİRZEOĞLU, Sakarya Üniversitesi
Dr. Niyazi ENİSELER, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Nurettin KONAR, İnönü Üniversitesi
Dr. Özbay GÜVEN, Gazi Üniversitesi
Dr. Özlem ORHAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Perican BAYAR KORUÇ, Ankara Üniversitesi
Dr. Rana VAROL, Ege Üniversitesi
Dr. Rasim KALE, Gelişim Üniversitesi
Dr. Recep GÜRİSOY, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Reha ALPAR, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Sami MENGÜTAY, Haliç Üniversitesi
Dr. Sedat MURATLI, İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Sema ALAY, Marmara Üniversitesi
Dr. Seydi Ahmet AĞAOĞLU, 19 Mayıs Üniversitesi
Dr. Seydi KARAKUŞ, Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Sürhat MÜNİROĞLU, Ankara Üniversitesi
Dr. Şefik TIRYAKI, Mersin Üniversitesi
Dr. Tayfun AMMAN, Marmara Üniversitesi
Dr. Tekin ÇOLAKOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. Timur GÜLTEKİN, Ankara Üniversitesi
Dr. Tuba MELEKOĞLU, Akdeniz Üniversitesi
Dr. Turgut KAPLAN, Selçuk Üniversitesi
Dr. Ümit KESİM, Bilgi Üniversitesi
Dr. Velittin BALCI, Ankara Üniversitesi
Dr. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL (1959-2019), 19 Mayıs Üniv.
Dr. Zafer ÇİMEN, Gazi Üniversitesi
Dr. Zekai PEHLEVAN, Mersin Üniversitesi

Bu Sayının Hakemleri / Editorial Advisory Board for the Issue

Dr. Ali ERASLAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Aydiner Birsin YILDIZ, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Cansel ARSLANOĞLU, Sinop Üniversitesi
Dr. Cemal ÖZMAN, Bartın Üniversitesi
Dr. Cihan AKKAYA, Karabük Üniversitesi
Dr. Defne ÖCALAN KAPLAN, Kastamonu Üniversitesi
Dr. Ebru OLCAY KARABULUT, Gazi Üniversitesi
Dr. Emre Can IĞDIR, Van Yüzüncüyıl Üniversitesi
Dr. Erol İLHAN, Ankara Hacı Bayram Üniversitesi
Dr. Faik VURAL, Ege Üniversitesi

Dr. Gizem BAŞKAYA, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi
Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI, Gazi Üniversitesi
Dr. Mehmet Zeki ÖZKOL, Ege Üniversitesi
Dr. Mihri Barış KARAVELİOĞLU, Kütahya Dumlupınar Üniv.
Dr. Murat KALFA, Gazi Üniversitesi
Dr. Ozan SEVER, Erzurum Atatürk Üniversitesi
Dr. Sercan KURAL, Bartın Üniversitesi
Dr. Uğur ÖZER, Hitit Üniversitesi
Dr. Uğur ABAKAY, Gaziantep Üniversitesi

Cilt
Sayı
Ekim

XXIX
4
2024

Volume
Issue
October

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

Araştırma Makalesi
Tekerlekli Sandalye Basketbolcularının Zihinsel Antrenman ve Mücadele Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

210 – 215
Sonay Serpil DAŞKESEN
Yunus Emre YARAYAN
Ekrem Levent İLHAN

Research Article
Examining the Relationship Between Mental Training and Challenge Levels of Wheelchair Basketball Players

Araştırma Makalesi
Merkezi Kamu Spor Teşkilatının Spor Medyası Açısından Değerlendirilmesi

216 – 226
Göker KALE
Murat KALFA

Research Article
Evaluation of the Central Public Sports Organization in terms of Sports Media

Araştırma Makalesi
“Acı Geçicidir, Gurur Ebedidir”: Spor Taraftarlarının Kimlik Koruma Stratejilerinin Anlaşılması

227 – 238
Nurettin Göksu ÇİNİ
Ebru GÜZEL KUYUCU

Research Article
“Pain is Temporary, Pride is Forever”: Understanding Sports Fans' Identity-Maintenance Strategies

Araştırma Makalesi
Futbolda Duran Topun Önemi: 2021-2022 / 2022-2023 Sezonları Türkiye Süper Ligi Analizi

239 – 247
Mehmet YAVUZ
Erhan İŞIKDEMİR

Research Article
The Importance of the Set Plays in Soccer: An Analysis of the 2021-2022 and 2022-2023 Seasons in Turkish Super League

Araştırma Makalesi
Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Geleneksel Sportlara Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

248 – 257
Davut ATILGAN
Onur ÖZTÜRK
Ünal TÜRKÇAPAR

Research Article
Investigation of the Attitudes of the Students of the Faculty of Sport Sciences Towards Traditional Sports

Araştırma Makalesi
Öğretmen Adaylarının Proaktif Kişilik Düzeyleri ile Liderlik Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

258 – 266
Mücahit DURSUN
Erdoğan TOZOĞLU
Emirhan KAN

Research Article
Investigation of the Relationship Between Proactive Personality Levels and Leadership Orientations of Teacher Candidates

Araştırma Makalesi
2022-2023 Sezonu LEN Su Topu Şampiyonlar Ligi Şampiyonu Pro Recco'nun Turnuva Performansının Teknik Parametreler Açısından Analizi

267 – 276
Yusuf Çağrı İPİN
Kemal GÖRAL

Research Article
Analysis of the Tournament Performance of 2022-2023 Season LEN Water Polo Champions League Champion Pro Recco in terms of Technical Parameters

Araştırma Makalesi
Spor Kuruluşlarında Maliyet Yönetimi, Dengeli Puan Kartı Uygulaması ve Performans Ölçümü: Fitness Merkezi Örneği

277 – 285
Berat Can İNAN
Utku İŞİK
Selçuk AÇIKGÖZ

Research Article
Cost Management, Balanced Scorecard Application and Performance Measurement in Sports Organizations: Fitness Business Example

Editöre Mektup
Editöre Mektup: Yürekli ve Şenel, 2024, 29(3), 113-123
“Pilates Egzersizlerin Omurga Postür Bozukluklarına Etkisi: Sistematik Derleme”

286 – 288
Tuğba KURU ÇOLAK
Burçin AKÇAY
Adnan APTI

Letter to the Editor
Letter to the Editor in response to Yürekli and Şenel, 2024, 29(3), 113-123 “Effect of Pilates Exercises on Spine Posture Disorders: Systematic Review”

Tekerlekli Sandalye Basketbolcularının Zihinsel Antrenman ve Mücadele Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Examining the Relationship Between Mental Training and Challenge Levels of Wheelchair Basketball Players

Araştırma Makalesi / Research Article

 Sonay Serpil DAŞKESEN ¹

 Yunus Emre YARAYAN ²

 Ekrem Levent İLHAN ³

¹ Atatürk Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi, ERZURUM

² Siirt Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi, SİİRT

³ Gazi Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi, ANKARA

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Arş. Gör. Sonay Serpil DAŞKESEN
sonayserpilalpdogan@gmail.com

Geliş Tarihi / Received : 27.04.2024

Kabul Tarihi / Accepted : 20.06.2024

Yayın Tarihi / Published : 31.10.2024

Etik Bilgilendirme / Ethical Statement

Bu araştırma, Atatürk Üniversitesi Etik Kurulu'nun 15.04.2021 tarih ve 2021 – 049 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

DOI: 10.53434/gbesbd.1472593

Öz

Bu araştırma ile tekerlekli sandalye basketbolcularının zihinsel antrenman ve mücadele düzeylerini betimlemek ve aralarındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya 108 tekerlekli sandalye basketbol sporcusu katılmıştır. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veriler, Behnke vd. (2017) tarafından geliştirilen Yarayan ve İlhan (2018) tarafından Türkçeye uyarlanan Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri (SZAE) ile Rossato vd. (2018) tarafından geliştirilen ve Türkyılmaz ve Altıntaş (2020) tarafından Türkçeye uyarlanan Sporda Mücadele ve Tehdit Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde; T-Testi, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi ve Basit Doğrusal Regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda sporcuların engel durumu değişkenine göre zihinsel antrenman ve mücadele düzeyleri incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Sporcuların spor yapma yılı değişkenine göre zihinsel antrenman düzeyleri incelendiğinde pozitif yönde düşük düzeyde, mücadele düzeyleri incelendiğinde negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki olmasına rağmen bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. SZAE toplam ile mücadele arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak tekerlekli sandalye basketbolcularının yaptıkları zihinsel antrenmanın, sporcuların mücadele düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tekerlekli sandalye basketbolu, zihinsel antrenman, mücadele

Abstract

This research aims to describe the mental training and challenge levels of wheelchair basketball players and to examine the relationship between them. 108 wheelchair basketball athletes participated in the research. In this research, the relational screening model, one of the quantitative research methods, was used. Data were obtained by using " Sport Mental Training Questionnaire-SMTQ " developed by Behnke et al. (2017) and adapted to Turkish by Yarayan and İlhan (2018), and " Challenge and Threat in Sports Scale " developed by Rossato et al. (2018) and adapted to Turkish by Türkyılmaz ve Altıntaş (2020). In the analysis of the data obtained in the research; T-Test, Pearson Product Moment Correlation analysis and Simple Linear Regression analysis were used. As a result of the findings obtained from the research, when the mental training and challenge levels of the athletes are examined according to the disability variable, it is seen that there is no statistically significant difference. When the mental training levels of the athletes were examined according to the variable of years of doing sports, there was a low positive relationship, and when their challenge levels were examined, although there was a low negative relationship, it was determined that this relationship was not statistically significant. It was determined that there was a positive, moderately statistically significant relationship between SMTQ total and challenge. As a result, it has been determined that the mental training performed by wheelchair basketball players has a significant impact on their levels of challenge.

Keywords: Wheelchair basketball, mental training, challenge

Giriş

Bireylerin fiziksel uygunluk düzeylerini ve zihinsel refahını iyileştirmeyi amaçlayan çeşitli düzeylerde rekabet ortamı sağlayan her tür fiziksel aktiviteye spor denmektedir (Barrow ve Walker, 2013). Engelli bireylerin özel gereksinimlerini karşılamak için değiştirilmiş ya da tasarlanmış spora ise uyarlanmış spor denmektedir. Dünya nüfusunun yaklaşık %15'ini (ICF, 2013) Türkiye nüfusunun ise %12,29'unu (Şişman, 2014) oluşturan engelli bireyler için spor, bireylerin fiziksel sağlık durumlarını iyileştirmenin yanı sıra; kendileri hakkında düşündükleri olumsuz değer yargılarından sıyrılmalarını, kendi potansiyellerinin farkına varmalarını, sosyalleşmelerini arttırarak aynı zamanda psikososyal alanda da gelişimlerine olanak sağlamaktadır (SDP IWG, 2023). Sporun engelli bireylerin fiziksel, sosyal ve psikolojik sağlığı açısından faydaları nedeniyle ulusal ve uluslararası alanda uyarlanmış spora duyulan ilgi giderek artmaktadır.

Uyarlanmış spor dallarından biri olan tekerlekli sandalye basketbolu, bedensel engelli bireylerin katıldığı (Winnick, 2017) yüksek kondisyon ve teknik beceri gerektiren (Hedrick, 1952) ilk paralimpik oyunlarından günümüze kadar popülerliğini sürdüren (IWBF, 2021), engelli bireyler tarafından rağbet gören (Douer vd., 2021) bir spor dalıdır. Her spor branşının sporcuları etkileyen farklı dinamikleri vardır. Bu dinamikler tekerlekli sandalye basketbolcularına; fiziksel (top becerileri, 'şut atma', oyun stratejisi, tekerlekli sandalyeyle manevra yapma) ve duyuşsal (liderlik, iş birliği, iletişim, başkalarını cesaretlendirme, başarıyı kutlama, dayanıklılık) beceriler kazandırır (Bates vd., 2019). Yüksek performans elde etmek isteyen sporcuların hem fiziksel hem de duyuşsal durumlarının iyi olması gerekmektedir (Arnold ve Fletcher, 2012). Uyarlanmış sporun bütünleştirici, sosyalleştirici özelliğinin yanı sıra aslında spor rekabete dayalı ve performans odaklı bir yapıya da sahiptir. Performansın önemli bileşenleri arasında zihinsel antrenman ve mücadele düzeyi yer almaktadır.

Zihinsel antrenman sporcuların performans başarıları ve kişisel iyi oluş halini arttıran, artan rekabet baskısını azaltmak için sistematik olarak eğitildikleri ve sporun rekabetçi taleplerini başarılı bir şekilde idare etmek için gerekli ek becerilerin gelişmesini sağlayan bir antrenmandır (Vealey, 2007). Zihinsel antrenman; zihinsel tekniği (zihinsel canlandırma ve kendinle konuşma) ve zihinsel beceriyi (kişilerarası beceriler, zihinsel temel beceriler, zihinsel performans becerileri) içeren iki kapsayıcı faktöre sahiptir (Behnke, 2018).

Sporda mücadele ve tehdit algısı son zamanlarda araştırmacıların ilgisini çeken bir kavramdır. Sporunun performansı açısından var olan durumu mücadele ya da tehdit olarak algılamasının önemli olduğu düşünülmektedir (Türkyılmaz ve Altıntaş, 2020). İnsanlar başkalarına göre bir avantaja sahip olduklarını anladıklarında, bilişsel (mücadele durumunun değerlendirilmesi), fizyolojik (örneğin, kardiyovasküler) ve davranışsal sistemleri (örneğin, motor sistemi) birleştiren bir mücadele yanıtı başlatılırlar. Başkalarına göre avantajlı olduğunu anlayan birey motive olur ve bu durum da başarıyı getirir (Blascovich, 2008).

Mücadele gerektiren bir spor branşına katılım, sporunun spor becerilerindeki performansını artırabilir (Fiorilli vd., 2013).

Literatürde zihinsel antrenman (Çelik ve Güngör, 2020; Kara ve Ustaoglu-Hoşver, 2019; Karaca ve Gündüz, 2021; Öner ve Cankurtaran, 2020) ve sporda mücadele ve tehdit düzeyi ile ilgili çeşitli araştırmalar (Chadha, Turner ve Slater, 2019; Lavoie, Vallerand ve Filion, 2021; Martin vd., 2021; Türkyılmaz ve Altıntaş, 2020) bulunmaktadır. Ancak tekerlekli sandalye basketbolcularının zihinsel antrenman ve mücadele düzeylerini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma tekerlekli sandalye basketbolcularının zihinsel antrenman ve mücadele düzeylerini betimlemeyi ve farklı değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

İlişkisel tarama modeline göre tasarlanan bu çalışmada tekerlekli sandalye basketbolcularının zihinsel antrenman düzeyleri ile sporda mücadele algısına yönelik ilişkiler incelenmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini tespit etmeyi amaçlamaktadır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012; Creswell ve Creswell, 2017).

Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini tekerlekli sandalye sporcuları oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğünü belirlemek için, önceki çalışmalar incelenmiş ve G*Power Analizinde etki büyüklüğü 0.3 (orta düzey) olarak seçilmiş, güven aralığı %90 olarak seçilmiştir. Yapılan analizler sonucunda örneklem grubunun 100 kişi yeterli olacağı sonucunda ulaşılmış, ancak çalışma 108 kişi ile tamamlanmıştır. Çalışmaya yaş ortalaması 33,68 (±9,98) olan 108 tekerlekli sandalye basketbol sporcusu katılmıştır. Araştırma grubunun spor yapma yılı ise (14,80±7,72) olarak tespit edilmiştir. Çalışmanın katılımcılarıyla ilgili tanımlayıcı istatistiksel bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya katılan bireylerin tanımlayıcı istatistiksel bilgileri

Değişkenler	n	%	
Engel Durumu	Doğuştan	32	29,6
	Sonradan	76	70,4
Eğitim Düzeyi	İlkokul	11	10,2
	Ortaokul	8	7,4
	Lise	57	52,8
	Üniversite	32	29,6
Lig Düzeyi	Süper Lig	74	69,0
	1. Lig	8	7,0
	2. Lig	12	11,0
	3. Lig	14	13,0
Spora Başlama Nedeni	Aile- Arkadaş- Arkadaş	72	66,7
	Kendi Araştırmaları	32	29,6
	Eğitim- Öğretim Kurumu	3	2,8
	Kitle İletişim Araçları	1	0,9
Toplam	108	100	

Veri Toplama Araçları

Sporda Zihinsel Antrenman Envanteri: “Zihinsel antrenman uygulamalarında kullanılan zihinsel beceri ve zihinsel teknikleri ölçmeyi amaçlayan ölçek Behnke vd., (2017) tarafından geliştirilmiştir. Envanterin Türkçe uyarlaması Yarayan & İlhan (2018) tarafından yapılmıştır. Envanter, Zihinsel Temel Beceriler (4 madde) ($\alpha=0.82$), Zihinsel Performans Becerileri (6 madde) ($\alpha=0.82$), Kişilerarası Beceriler (4 madde) ($\alpha=0.85$), Kendinle Konuşma (3 madde) ($\alpha=0.91$), Zihinsel Canlandırma (3 madde) ($\alpha=0.82$) olmak üzere 5 alt boyut ve toplam 20 maddeden oluşmaktadır. 5’li likert tipi yapısında olan envanter, (1) “Tamamen Katılmıyorum” ve (5) “Tamamen Katılıyorum” biçiminde puanlanmaktadır. Ayrıca ölçek toplam puan da vermektedir. Envanterde ters kodlanan madde bulunmamaktadır.” Bu araştırmada envanter geneli için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ($\alpha=0.96$) olarak tespit edilmiştir. Envanterin alt boyutlarının ölçtüğü özellikler aşağıda sunulmuştur;

Zihinsel Beceriler

- Zihinsel Temel Beceriler: (Öz-Farkındalık, Üretken Düşünme, Özgüven, Başarıyı Sürdürme)
- Zihinsel Performans Becerileri: (Algısal ve Bilişsel Beceriler, Dikkat, Odaklanma, Uyarılma)
- Kişilerarası Beceriler: (Kimlik Kazanımı, Kişilerarası Yetkinlik)

Zihinsel Teknikler

- Kendinle Konuşma (İçsel Konuşma)
- Zihinsel Canlandırma

Sporda Mücadele ve Tehdit Ölçeği: “Sporcuların spor ortamında mücadele ve tehdit algılarını değerlendirmek amacıyla Rossato vd., (2018) tarafından geliştirilen Türkçeye adapasyonu gerçekleştirilmiştir. Ölçek Mücadele (7 madde) ve Tehdit (5 madde) olmak üzere iki alt boyut ve 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 6’lı Likert tipindedir. Tehdit alt boyutuna ilişkin maddeler ters puanlanmaktadır.” Bu araştırmada zihinsel antrenman beceri ve teknikleri ile ilişkilendirilen mücadele alt boyutunun Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ($\alpha=0.90$) olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

İstatistiksel analiz AMOS 22 ve SPSS 22 programları kullanılarak yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler işlenerek doldurulmayan soruların olduğu ve hatalı cevaplama yapanların olup olmadığı incelenmiştir. İnceleme sonucunda veriler için uç değer analizleri yapılmıştır. Analiz sonucunda ise iki katılımcının verileri hatalı olduğu görülerek çalışmadan çıkarılmıştır. Bunun sonucunda ise 108 veri çalışma için kullanılmıştır.

Verilerin normal dağılıp dağılmadığı analiz edilmiş ve basıklık-çarpıklık değerlerinin normal olduğu görülmüştür (Hong, Malik ve Lee, 2003; Tablo 2). Ardından mücadele düzeyi ve zihinsel antrenman düzeyleri bireylerin doğuştan veya sonradan bedensel engelli olma durumuna göre incelenmesi için t-testi kullanılmıştır.

Yine araştırmadaki bağımlı ve bağımsız değişkenlerin bir-biri arasındaki ilişkiler için ise basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Belirlenen değişkenler arasındaki ilişkiler için ise Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. İlişki sınamalarında korelasyon kat sayısının sınıflamasında 0-0.30 arası düşük, 0.31-0.70 arası orta ve 0.71 ve üzeri ise yüksek düzey olarak sınıflandırılmıştır (Ratner, 2009). Yapılan ilişki analizler sonucunda ise korelasyon değerinin $r=0.70$ ’in altında olduğu ve varyans faktörünün ise 10’un altında olduğu görülmüştür. Bu bağlamda 0,2’nin altında Durbin Watson değerinin olması sebebiyle araştırma için çoklu bağlantı probleminin olmadığı tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Etik Beyan

Araştırmaya başlamadan önce Atatürk Üniversitesi, Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 15.04.2021 tarih ve 2021 – 049 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bulgular

Araştırma kapsamına alınan değişkenlere ait çarpıklık değerlerinin -1,529 ile -,626 arasında, basıklık değerlerinin ise -1,162 ile 2,00 arasında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2). Önerilen -2,+7 çarpıklık basıklık değerleri dikkate alındığında (Hong, Malik ve Lee, 2003) dağılımın normal olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Araştırma kapsamına alınan değişkenlere ait betimsel istatistiksel değerler

Ölçekler	N	\bar{X}	SS	Çarpıklık	Basıklık
SZAE Toplam	2214	68,416	27,836	-,626	-1,162
Mücadele	2214	26,222	4,726	-1,529	2,000

Katılımcıların zihinsel antrenman düzeylerinin engel durumu değişkenine göre SZAE toplam puanında ($t_{(106)}=-,374$, $p>.05$) anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (Tablo 3). Bunun yanı sıra toplam puanlar incelendiğinde, doğuştan bedensel engelli olan bireylerin ($\bar{x}=69,968$), sonradan bedensel engelli olan bireylere göre ($\bar{x}=67,763$) zihinsel antrenman düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Sporcuların engel durumu değişkenine göre sporda zihinsel antrenman envanterine ilişkin t-testi sonuçları

	Engel Durumu	N	\bar{X}	SS	t	df	p
SZAE	Doğuştan	32	69,968	26,929	,374	106	,709
	Sonradan	76	67,763	28,359			

Mücadele düzeyleri engel durumu değişkenine göre mücadele alt boyutunda ($t_{(106)}=-,350$, $p>.05$) anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4). Bunun yanı sıra toplam puanlar incelendiğinde, doğuştan bedensel engelli olan bireylerin ($\bar{x}=26,9468$), sonradan bedensel engelli olan bireylere göre ($\bar{x}=26,118$) mücadele düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Sporcuların engel durumu değişkenine göre mücadele alt boyutuna ilişkin t-testi sonuçları

	Engel Durumu	N	\bar{X}	SS	t	df	p
Mücadele	Doğuştan	32	26,468	3,901	,350	106	,727
	Sonradan	76	26,118	5,054			

Zihinsel antrenman düzeyleri sporcuların spor yapma yılına göre incelendiğinde, SZAE toplam ($r=,009$; $p>,05$) ve spor yapma yılı arasında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki olsa da elde edilen bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı bir olmadığı tespit edilmemiştir. Ayrıca, mücadele düzeyleri sporcuların spor yapma yılına göre incelendiğinde, mücadele ($r=-,109$; $p>,05$) ve spor yapma yılı arasında negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki olsa da elde edilen bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı bir olmadığı tespit edilmemiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Sporcuların spor yapma yılı değişkenine göre sporda zihinsel antrenman envanterine ve mücadele alt boyutuna ilişkin korelasyon analiz sonuçları

Değişken		SZEA Toplam	Mücadele
Spor Yapma Yılı	r	,009	-,109
	p	,928	,263

Regresyon Analizine Yönelik Bulgular

Çalışmanın yordayan değişkeni olan “SZAE Toplam” ve yordanan değişkeni olan “Mücadele” arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi yapılmıştır. Değişkenler arası ilişkiler Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Zihinsel antrenman ve mücadele arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analiz sonuçları

Değişken		Mücadele
SZAE Toplam	r	,609**
	p	,000

Tablo 6’da değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında, SZAE toplam ile mücadele arasında ($r=,609$; $p<,05$) pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Sonrasında basit doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Zihinsel antrenman düzeyinin mücadele düzeyini yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	19,149	,966		19,828	,000*
SZAE Toplam	,103	,013	,609	7,902	,000*

$R=,609$ $R^2=,371$ Durbin Watson= $1,927$ $F=62,444$ $p<,000^*$

Tablo 7 incelendiğinde, zihinsel antrenmanın sporcuların mücadele düzeylerini anlamlı düzeyde yordadığı ve varyansın yaklaşık %37’sini açıkladığı görülmektedir ($R=,609$, $R^2=,371$). SZEA toplam puanının standardize edilmiş regresyon katsayısı (β) ,609 olarak tespit edilmiştir. Bu veriler, tekerlekli sandalye basketbolcularının zihinsel beceri ve teknik düzeylerinin artması durumunda mücadele düzeylerinin de artacağı şeklinde yorumlanabilir.

Tartışma

Yüksek performans için sadece fiziksel antrenmanın değil zihinsel antrenmanın da önemli olduğu bilinmektedir (Weinberg ve Gould, 2014). Literatür incelendiğinde zihinsel antrenman ve mücadele ile alakalı çeşitli çalışmalar bulunmasına rağmen (Kara ve Ustaoglu-Hoşver, 2019; Martin vd., 2021) tekerlekli sandalye basketbol sporcularının zihinsel antrenman ve mücadele düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında katılımcıların engel durumu değişkenine göre zihinsel antrenman ve mücadele düzeylerine bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı fakat doğuştan engelli olan katılımcıların sonradan engelli olan katılımcılara göre zihinsel antrenman ve mücadele düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan bu çalışmada tekerlekli sandalye basketbolcularının spor yapma yılı değişkeni ile zihinsel antrenman düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde ise spor yapma yılı değişkeni ile zihinsel antrenman düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (Çelik ve Güngör, 2020; Karaca ve Gündüz, 2021; Öner ve Cankurtaran, 2020). Deneyimli sporcular yüksek zihinsel antrenman düzeyine sahip olmaktadır. Ulusal ve uluslararası düzeyde yarışan sporcuların rekreasyonel olarak spor yapan bireylerden daha yüksek zihinsel antrenman düzeyine sahip olduğu bilinmektedir (Behkne vd., 2018). Her ne kadar çalışmaya katılan sporcuların spor yapma yılı farklılıklar gösterse de katılımcıların %69’u süper lig düzeyinde yarışmaktadır. Rekratif seviyeden ziyade ulusal düzeyde ve üst liglerde bulunan sporcuların performans bileşenleri ve deneyimleri birbirine yakın olduğundan zihinsel antrenman düzeylerinin spor yapma yılı değişkeninden daha az etkilendiği düşünülmektedir.

Literatürde sınırlı çalışma mücadele düzeyi ve spor yapma yılı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmada, sporcuların spor yapma yılı değişkenine göre mücadele düzeyleri incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Yapılan çalışmada sporda zihinsel antrenman toplam puanı ile mücadele arasında pozitif yönde orta seviyede anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır. Zihinsel antrenman zihinsel beceri ve tekniklerden oluşur (Behnke, 2018). Sporcuların öz-güven, öz farkındalık, kişilerarası yeterlilik gibi zihinsel becerilerini geliştirmek için zihinsel teknikler kullanılır (Vealey, 2007). Sporcu yüksek düzeyde öz-yeterlilik algılar, kaçınma hedeflerinden ziyade yaklaşım hedeflerine odaklanır ve mevcut sosyal destek konusunda yüksek bir algıya sahip olursa mücadele edebileceğine inanır (Meijen vd., 2018). Bununla birlikte yüksek zihinsel antrenman (Behnke, 2018) ve yüksek mücadele düzeyi (Chadha, Turner ve Slater, 2019; Lavoie, Vallerand ve Fillion, 2021) sporcuların olumlu duygular yaşamasını sağlar.

Çalışmaya katılan sporcuların %66,7'si aile-akraba-arkadaşları aracılığı ile, %29,6'sının kendi araştırmaları sonucu, %2,8'inin eğitim öğretim kurumları aracılığıyla %0,9'unun kitle iletişim araçları sayesinde spora başladığı tespit edilmiştir. Yapılan bir çalışmada bedensel engelli bireylerin büyük çoğunluğunun spor yapmaya başkalarının tavsiyesi ile başladıkları görülmektedir (Kumcağız ve Avcı-Çayır, 2018). Çalışma sonuçlarının literatürü desteklediği görülmektedir. Spora başlamada aile-akraba- arkadaş etkisi yüksekken, kitle iletişim araçları ve eğitim öğretim kurumlarının etkisinin daha az düzeyde olduğu belirlenmiştir. Spor, bedensel engelli bireylerin günlük yaşam aktivitelerinde ve yaşam kalitelerinde önemli bir rol oynarken engellemeyle başa çıkabilmelerine ve sosyalleşmelerine de katkı sağlamaktadır (Yılmaz, Şentürk ve Ramazanoğlu, 2014). Erken yaşlarda spora başlamanın gerekli olduğu, engelli bireylerin eğitim öğretim kurumları aracılığıyla erken yaşlarda spora başlamasının teşvik edilmesi bir veya daha fazla spor dalına yönlendirilmesinin bu nedenlerle önemli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak tekerlekli sandalye basketbolcularının yaptıkları zihinsel antrenmanın, sporcuların mücadele düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu saptanmıştır. Engelliler sporu açısından büyük öneme sahip olan tekerlekli sandalye basketbolunda zihinsel antrenmanın önemli bir performans bileşeni olduğu çeşitli becerileri geliştirebileceği göz ardı edilmemelidir. Yapılacak olan çalışma planlarına sadece fizyolojik gelişimi içeren aktivitelerin değil zihinsel beceri ve tekniklerin de dahil edilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Sonraki çalışmalarda, takım ve bireysel sporlarda zihinsel antrenman/mücadele düzeyleri arasında farklılıklar olup olmadığı incelenebilir. Oturarak voleybol, ampute futbol gibi farklı uyarlanmış spor dallarında zihinsel antrenman ve mücadele düzeyi arasındaki ilişkiye bakılabilir. Tekerekli sandalye basketbol ligleri arasında zihinsel antrenman/mücadele düzeyleri arasında farklılıklar olup olmadığı incelenebilir. Aynı zamanda araştırma grubunun daha geniş bir kitle seçilmesi daha farklı sonuçlar alınması ihtimalini güçlendirecektir.

Yazar notu

Bu çalışma 21-23 Mayıs tarihinde, Ankara'da 4. Uluslararası Herkes İçin Spor Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Finans Kaynakları

Bu çalışmanın hazırlanması ve yazımı sırasında kurum ve/veya kuruluşlardan herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Araştırma Fikri: SSD Araştırma Tasarımı: Elİ Verilerin Analizi: YEY; Makale Yazımı: SSD Eleştirel İnceleme: Elİ

Kaynaklar

1. **Arnold, R. ve Fletcher, D.** (2012). Psychometric issues in organizational stressor research: a review and implications for sport psychology. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 16(2), 81-100.
2. **Arvinen-Barrow, M. ve Walker, N.** (2013). *The psychology of sport injury and rehabilitation*. Abingdon: Routledge. (pp. 117-131).
3. **Bates, L., Kearns, R., Witten, K. ve Carroll, P.** (2019). 'A level playing field': young people's experiences of wheelchair basketball as an enabling place. *Health & place*, 60, 102192.
4. **Behnke, M., Tomczak, M., Kaczmarek, L. D., Komar, M. ve Gracz, J.** (2019). The sport mental training questionnaire: development and validation. *Current Psychology*, 38, 504-516.
5. **Blascovich, J.** (2008). Challenge and threat A.J. Elliot (Ed.), *Handbook of approach and avoidance motivation*. New York: Psychology Press, (pp. 431-445).
6. **Chadha, N. J., Turner, M. J. ve Slater, M. J.** (2019). Investigating irrational beliefs, cognitive appraisals, challenge and threat, and affective states in golfers approaching competitive situations. *Frontiers in Psychology*, 10, 2295.
7. **Creswell, J. W. ve Creswell, J. D.** (2017). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. USA: Sage publications.
8. **Çelik, O. B. ve Güngör, N. B.** (2020). The effects of the mental training skills on the prediction of the sports sciences faculty students' anxiety levels. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, (9), 888-929.
9. **Fidell, L. S.** (2001). *Using Multivariate Statistics*. USA: Allyn & Bacon.
10. **Fiorilli, G., Iuliano, E., Aquino, G., Battaglia, C., Giombini, A., Calcagno, G. ve Di Cagno, A.** (2013). Mental health and social participation skills of wheelchair basketball players: a controlled study. *Research in Developmental Disabilities*, 34(11), 3679-3685.
11. **Fliess Douer, O., Koseff, D., Tweedy, S., Molik, B. ve Vanlandewijck, Y.** (2021). Challenges and opportunities in wheelchair basketball classification—a delphi study. *Journal of Sports Sciences*, 39, 7-18.
12. **Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H.** (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill.
13. **Hedrick, B.** (1952). *Wheelchair Basketball*. USA: Paralyzed Veterans of America.
14. **Hong, S., Malik, M. L. ve Lee, M. K.** (2003). Testing configural, metric, scalar, and latent mean invariance across genders in sociotropy and autonomy using a non-western sample. *Educational and psychological measurement*, 63(4), 636-654.
15. **ICF** (2013). A practical manual for using the international classification of functioning, disability and health. Geneva: WHO.
16. **IWBF** (2021, 30 Ocak). Erişim Adresi: <https://iwbf.org/the-game/history-wheelchair-basketball/>
17. **Kara, Ö. ve Hoşver, P. U.** (2019). Play-Off müsabakalarında yer alan kadın voleybolcuların zihinsel antrenman düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Spor Bilimleri Öğrenci Çalışmaları*, 1(1), 35-42.
18. **Karaca, R. ve Gündüz, N.** (2021). Oryantiring sporcularında zihinsel antrenman ve performans ilişkisinin incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(1), 99-115.
19. **Kumcağız, H. ve Çayır, G. A.** (2018). Determining views about the effect of sport on the quality of life of people with physical disabilities. *İnönü Uni. J. Fac. Ed*, 19, 654-669.

20. Lavoie, C. É., Vallerand, R. J. ve Verner-Filion, J. (2021). Passion and emotions: the mediating role of cognitive appraisals. *Psychology of Sport and Exercise*, 54, 101907.
21. Martin, A. J., Kennett, R., Pearson, J., Mansour, M., Papworth, B. ve Malmberg, L. E. (2021). Challenge and threat appraisals in high school science: investigating the roles of psychological and physiological factors. *Educational Psychology*, 1-22.
22. Martin, J. J. (2017). *Handbook of disability sport and exercise psychology*. New York: Oxford University Press.
23. Meijen, C., Turner, M., Jones, M. V., Sheffield, D. ve McCarthy, P. (2020). A Theory of challenge and threat states in athletes: a revised conceptualization. *Frontiers in Psychology*, 11, 477661.
24. Öner, Ç. ve Cankurtaran, Z. (2020). Elit okçuların zihinsel beceri ve tekniklerinin atış performanslarını belirleyici rolü. *Uluslararası Egzersiz Psikolojisi Dergisi*, 2(1), 1-9.
25. Ratner, B. (2009). The correlation coefficient: Its values range between+ 1/- 1, or do they?. *Journal of targeting, measurement and analysis for marketing*, 17(2), 139-142.
26. Rossato, C. J., Uphill, M. A., Swain, J. ve Coleman, D. A. (2018). The development and preliminary validation of the challenge and threat in sport (cat-sport) scale. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16(2), 164-177.
27. SDP IWG (2023, 12 Ekim). Erişim Adresi: <https://www.sport-for-development.com/imglib/downloads/sdpiwg2008-harnessing-the-power-of-sport-for-development-and-peace-summary.pdf>
28. Şişman, Y. (2014). Engelliler açısından eşitlik, ayrımcılık ve eğitim hakkı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (32).
29. Türkyılmaz, H. B. ve Altıntaş, A. (2020). Sporda mücadele ve tehdit ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, 12(2).
30. Vealey, R. S. (2007). Mental skills training in sports. İçinde: Tenenbaum G, & Eklund R. C, (edt) *Handbook of sport psychology*. (p. 287-309).
31. Weinberg, R. S. ve Gould, D. S. (2014). *Foundations of sport and exercise psychology*. Champaign: Human Kinetics.
32. Winnick, J. P. (2017). *Uyarlanmış beden eğitimi ve spor*. İstanbul: Ekin Kitap Spor.
33. Yarayan, Y. E. ve İlhan, E. L. (2018). Sporda zihinsel antrenman envanteri'nin (szae) uyarlama çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(4), 205-218.
34. Yılmaz, A., Şentürk, U. ve Ramazanoğlu, F. (2014). Bedensel engellilerde spor konulu araştırmaların içerik analizi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 9(1-2).

Merkezi Kamu Spor Teşkilatının Spor Medyası Açısından Değerlendirilmesi

Evaluation of the Central Public Sports Organization in Terms of Sports Media

Araştırma Makalesi / Research Article

 Göker KALE¹

 Murat KALFA¹

¹Gazi Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi, ANKARA

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Doç. Dr. Murat KALFA
emkalfa@gazi.edu.tr

Geliş Tarihi / Received : 03.05.2024
Kabul Tarihi / Accepted : 04.08.2024
Yayın Tarihi / Published : 31.10.2024

Etik Bilgilendirme / Ethical Statement
Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonunun 10.01.2023 tarih ve 2023-01 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

DOI: 10.53434/gbesbd.1477811

Öz

Kamu spor teşkilatları ile spor medyası etkileşimi, sporun geniş halk kitlelerine yayılmasında en önemli işbirliklerindedir. Bu çalışmanın amacı da, merkezi kamu spor teşkilatlarında (KST) çalışan muhabirler ile spor medyası mensupları, sporcu ve spor kulübü yetkililerinin görüşlerinden yola çıkılarak Gençlik ve Spor Bakanlığı ile spor medyası arasındaki etkileşimi ortaya koymaktır. Araştırmada temel nitel araştırma deseninden yararlanılmıştır. Çalışma grubu, Ankara ilindeki, KST çalışanlarından üç muhabir; TRT Spor TV kanalından dört spor muhabiri, üç spor spikeri ve bir yönetici; bir yerel gazeteden bir spor muhabiri, yine Ankara ilindeki iki profesyonel spor kulübünden ikişer sporcu ve birer kulüp yetkilisi olmak üzere toplamda on sekiz kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiş ve elde edilen bu veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Sonuç olarak, KST faaliyetlerinin sporcular tarafından yeterince takip edilmiyor olması KST'nin medyayla ilişkisinde eksiklikler olduğunu göstermektedir. Özellikle yapılan yatırımlar, başarı ve başarılı olanların güzel örnekler olarak medyada daha fazla yer alması olumlu gelişmeler olarak tespit edilmiştir. Medya mensupları ise, etkileşimi olumlu bulmakla birlikte daha yapılabilecek çok şeyin olduğunu ifade etmişlerdir. Nihayetinde Türk sporunun gelişimi için önemli olan bu paydaşların, Türk sporunun daha iyi seviyelere gelmesi için birbiri ile etkileşiminin daha fazla geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu spor teşkilatları, Spor medyası, Spor yönetimi, Gençlik ve Spor Bakanlığı

Abstract

The interaction between public sports organizations and sports media is one of the most important collaborations in spreading sports to large masses of people. Purpose of the study; is to reveal the interaction between the public sports organizations and sports media, based on the opinions of reporters working in the central public sports organizations (PSO), sports media members, athletes and sports club officials. Determining how the interaction between the PSO and sports media takes place; It is thought that it will benefit from improving the interaction between the PSO, sports media and society. The basic qualitative research design was used in the study. The working group consists of three reporters from PSO employees in Ankara, four sports reporters, three sports announcers and one manager from TRT Spor TV channel, one sports reporter from a local newspaper, two athletes from two professional sports clubs in Ankara and one club official. It consists of eighteen people. The data of the research was obtained using a semi structured interview form and the data obtained was subjected to descriptive analysis to obtain descriptive information. As a result, the fact that PSO activities are not followed sufficiently by some athletes shows that there are deficiencies in PSO's relationship with the media. Particularly the investments made, success and the increased media coverage of successful people as good examples have been identified as positive developments. Members of the media also stated that although they found the interaction positive, there was much more that could be done. Ultimately, it was concluded that the interaction of these important stakeholders who strive for the development of Turkish sports should be further developed for Turkish sports to reach better levels.

Giriş

Bireylerin ve özellikle de toplumların gelişmesinde önemli bir misyon ve vizyon üstlenen kurumlardan bir tanesi de spor teşkilatlarıdır. Merkezi kamu spor teşkilatları (KST) ise günümüzün gerekleriyle uyumlu çalışmalar yaparak sporun toplumsal gelişmesine yönelik lokomotif görevi üstlenerek önemli faaliyetler yürütürler. Bu faaliyetlerin daha çok kişiye ulaşmasında da spor medyası oldukça önemli bir araçtır. Geniş kitlelere ulaşmak için önemli bir araç olan medya, toplumları etkilemede önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle toplum için fayda sağlayan bu iki paydaşın etkileşimi oldukça önemli görülmektedir. Bu yüzden bu çalışmada, KST'nin spor medyası ile etkileşimi incelenerek sporun daha fazla göz önünde bulundurulması ve Türk sporunun daha fazla gelişmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır. KST'nin spor medyası ile olan etkileşimi, her çeşit sportif faaliyetlerden halkın haberdar olması, takip etmesi, tanınması ve aktif olarak sporun içinde bulunmaya teşvik etmesi yönünden büyük önem taşır. KST faaliyetleri spor medyasında daha çok yer aldıkça spora yönelik farkındalığın artacağı, bunun ise spora katılımı artıracakı düşünülmektedir.

Aytaç (2002, 5), medyayı genel olarak "her türlü bilgiyi kişilere ve topluma aktaran, eğlence, bilgi ve eğitim gibi üç temel sorumluluğa sahip, görsel, işitsel ve hem görsel hem işitsel araçların tümü" olarak tanımlamaktadır. Atalay' da (2004, 55-57) medyanın bir iletişim sanatı ve toplumsal bir olgu olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca medyanın bilgilendirme, meşruiyet kazandırma, eğlendirme ve kültürel işlevinin olduğunu da ileri sürer. Ataizi (2016, 8-12) ise, medyanın birincil konusunun gündem belirleme olduğunu iddia eder. Bununla birlikte medyanın iki tür gündem belirleme etkisinin olduğunu ifade eder. Temel olarak birincisi medyanın öne çıkardığı olay ya da haberlerin halkın gündeminde önemli bir konu haline gelmesidir. İkinci düzeyde gündem belirleme etkisi ise; öne çıkarılmak istenen nesne ya da durumun bazı özelliklerinin ön plana çıkarılmasıdır. Medyanın tanıtıcı, özendirici, yönlendirici, farkındalık oluşturabilen gücü göz önüne alındığında sporun toplumun geniş kitlelerine tanıtılıp özendirilmesinde oldukça büyük bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Medya, sporu sınırsız gösterim, ses, tartışma, yorum ve resim gibi sayısız yolla sunar. Spor medyasını analiz etmeden önce kültürel ve tarihsel bir duyarlılıkla, neden spor, medyaya ihtiyaç duyar ve benzer şekilde neden medya da spora aynı bağlılığı duyumsar sorularına yanıt bulunması gereklidir. Medya, insanların spor faaliyetlerini izleme veya okuma biçimlerine bağlı olarak sosyal faktörlerden etkilenmektedir (Tükenmez, 2003, 61-68). Bu anlamda medya, sporun endüstrileşmesine katkıda bulunurken, aktif ve pasif spora katılım davranışını da yönlendirmektedir (Katırcı ve Ataizi, 2016, 39).

Stead'a (2008, 328-347) göre medya araçları sayesinde spor daha çekici hale gelmiştir. Bu durum özellikle televizyon gibi kitle iletişim araçları sayesinde gerçekleşmiştir. Öncelikle yarışmalar ve turnuvalar Prime Time'da yayınlanacak şekilde

planlanır ve spor müsabakalarının senaryoları seyirci için daha çekici kılınır. Ayrıca medya, spor etkinliklerinin izleyici kitlesinin gittikçe daha fazla artmasına neden olur. Bu ise sporu hem ticarileştirmekte hem de profesyonelleştirmektedir (Dziubinski vd., 2012, 288). Bununla birlikte sporun medyaya olan ekonomik bağımlılığı, yazılı ve görsel basının spor üzerindeki etkisinin gittikçe arttığını ifade eder. Televizyonun profesyonel sporlar olmaksızın da varlığını sürdürebileceği fakat profesyonel sporların televizyon geliri ve reklamlar olmaksızın şu anki durumlarına ulaşamayacakları da belirtilmektedir. Ayrıca medya, değişen ilgileri ve dünyadaki gelişmeleri göz önüne alarak, daha fazla seyirci toplamak için sporların yapı ve kurallarını bile değiştirebilir (Güler ve Demir, 1995, 295-296).

Türkiye'de spor medyasının tarihsel gelişimine bakacak olursak; spor medya ilişkileri cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze dek süre gelmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra spor alanında da hareketlenmenin olması özellikle yazılı basın açısından çeşitli spor dergilerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren günlük gazetelerin ve radyoların sporla daha fazla ilgilendiği gözlemlenmektedir. Bugünkü anlamda spor ve medya ilişkisi ise 1990'lı yıllardan itibaren yoğunlaşmış, günlük gazete sayısının artması gazetelerin çeşitli sayılarda spor haberleri veren sayfaların artmasına sebep olmuştur. Görsel medyada da meydana gelen hızlı değişim, televizyonları çok kanallı hale getirmiş ve bu da spor kavramının önemini daha çok ortaya koymuştur. Bu doğrultuda sadece sporla ilgili gazete, dergi ve çeşitli spor programlarının ortaya çıkması hem iletişim teknolojilerinin kendisine, hem de sporun daha fazla kitlelere yayılmasına neden olmuştur (Döşyılmaz, 1998, 28).

Türkiye'de bugün ulusal anlamda yirmiye yakın günlük gazete, onlarca haftalık dergi bulunmaktadır. Günlük gazetelerin her birinde ikişer üçer spor sayfası bulunurken sadece spor gazetesi olarak yayın yapan gazeteler ve televizyonlar da bulunmaktadır. Yine televizyonların hepsinde birçok spor programı yapılırken birçok kanaldan futbol, basketbol ve tenis gibi spor müsabakaları naklen yayınlanmaktadır. Tüm bunlar da göstermektedir ki, spor ile medya ilişkisi artık bir endüstri haline gelmiştir ve hem Türkiye'de hem de dünya genelinde etkisini uzun yıllar sürdürebilir (Ulukan vd., 2004, 161).

Spor yönetimi ise, spor faaliyetlerinin yapılması ve geliştirilip güçlendirilmesi için ilgili tüm paydaşları ve kaynakları kullanan ve yönlendiren bu konuda sorumluluk sahibi bir grup insanı, bir teşkilatı ve yönetsel faaliyetleri ifade eder. Buradaki yapıları, ilişki ve süreçleri inceleyen, bunları geliştirip daha da güçlendirecek yöntemleri bulmaya çalışan bilim dalı ise spor yönetimi bilimi olarak tanımlanabilir. Fişek'e (1998, 28) göre, dünyada spor yönetimi yapılarına bakıldığında da, uluslararası ilke ve kurallara göre teşkilatlandıkları öne sürülen uluslararası ve ulusal spor teşkilatlarının, bu ilkelere yalnızca dış görünüşte uydukları, içerde çok farklı yönetsel yapı ve işleyiş biçimleri geliştirmişlerdir.

Spor teşkilatlarının medya ile ilişkisi de farklı işleyiş biçimlerine sahiptir. Medyanın sporla ilişkisi hem sporun tanıtımı ve reklamı hem daha fazla izleyici, hayran ve taraftar çekme hem de oldukça ilgi gören izleyici kitlesi büyük spor dallarına ve etkinliklerine yer vererek kazanç elde etmek üzerine kuruludur. Mesela Avustralya’da yapılan bir çalışmada, spor haberlerini ve yorumlarını, yani spor medyasını kimlerin kontrol ettiği incelenmiş, kanıtlar spor medyası yayınlarının önemli ölçüde spor teşkilatlarının kontrolü altında olduklarını göstermiştir. Yani bu spor teşkilatlarının yöneticilerinin medyadaki ilişkileri yoluyla, rutin bilgi sübvansiyonları sağlayarak spor medyasını yönlendirdikleri ortaya konulmuştur (Sherwood ve Nicholson, 2017, 147). Laurell ve Söderman’ın (2018, 338) yaptığı bir çalışmada da spor hikâyeleri ile spor medyası ilişkisi üzerinde durulmuş, profesyonel spor teşkilatlarının hikâyeleri işlerinin bir parçası olarak spor medyası üzerinden kurgulamalarında uzun bir geleneğe sahip oldukları tespit edilmiştir.

Ülkemizde ise medya, kazanç elde etmek için özellikle büyük takipçi kitlesi olan spor dalları ve etkinlikleriyle ilgilenirken, Güler ve Demir’e (1995, 295) göre, spor da medyaya olan ekonomik bağımlılığından dolayı yazılı ve görsel basının spora olan ilgisini gittikçe artırmaya çalışmaktadır. Çünkü özellikle profesyonel sporların yayın gelirleri ve reklamlar olmaksızın şu anki durumlarında olamayacakları ileri sürülür.

Spor ve medya konusunda literatürde; Akkaya, C. ve Kaplan, Y. (2014); Ataizi ve diğerleri (2016); Aytaç, K. Y., Yetiş, Ü. ve Daban, M. (2022); Buyrukoğlu, E., Coşkun, F., Bayındır, M. ve Karagöz, S. (2023); Büyükbaykal, G. N. ve İnce, M. (2021); Güler, İ., Yıldız, K. ve Özbey, S. (2018); Güler, L. ve Demir, V. (1995); İlhan, E. ve Çimen, Z. (2011); İnce, M. (2017); Kalfa, M. ve Kocamaz Adaş, S. (2019); Kızar, O., Kargün, M., Ağaoğlu, Y. S. ve Yıldırım, G. (2017); Mil, H. ve Şanlı, S. (2015); Özsoy, S. ve Yıldız, K. (2013); Özsoy, S., Sadık, R. ve Boz, H. (2013); Şahan, H. ve Çınar, V. (2004); Ulukan, M., Şahan, H., Akpınar, S. ve Akpınar, Ö. (2008) vb. bir çok çalışma bulunmaktadır.

Fakat yine de ülkemizde spora yön veren ve politika oluşturan kamu spor teşkilatlarının başında Gençlik ve Spor Bakanlığı olmasına rağmen Gençlik ve Spor Bakanlığının medya ve özellikle de spor medyası ile etkileşimini inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Hâlbuki ülkemizde anayasa ve kanunlar çerçevesinde sporu yöneten ve yol haritasını belirleyen GSB’nin Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesinde bile toplamda 49 kez öneminden, işlevinden, önemli bir paydaş olmasından bahsedilen medya ile etkileşimi oldukça önemli bir konudur. Dolayısıyla Gençlik ve Spor Bakanlığı ile spor medyasının etkileşimi spor politikalarının hayata geçirilmesi ve spora yönelik hedeflerin gerçekleştirilerek ülkemizde sporun gelişmesinde oldukça önemli bir konu olarak görülmektedir. Sonuç olarak bu çalışmanın hem Gençlik ve Spor Bakanlığının düzenlediği her seviyedeki faaliyetlerin topluma daha fazla yayılmasına katkı sağlaması hem bu konuda farkındalık oluşturması hem de literatürdeki önemli bir boşluğu doldurulması beklenmektedir.

Her ne kadar spor ve medya ilişkisi yıllardır sürekli gelişmekte olsa da Türkiye’de spordan en üst seviyede sorumlu olan GSB ile spor medyasının bugün nasıl bir etkileşime sahip oldukları tespit edilmemiştir. Buradan hareketle bu çalışmanın problem cümlesi: GSB ile spor medyası arasında nasıl bir etkileşim vardır?

GSB ile spor medyası arasındaki etkileşimin boyutları incelenirken, spor teşkilatlarının, spor medyasının ve sporcuların birbirleri ile etkileşim için neler yaptıkları, nelerin yapılması gerektiği tespit edilerek, toplum, sporcular ve spor medyası arasındaki etkileşimin geliştirilmesine katkı vermeye çalışılmıştır. Bu iki kurum arasındaki ilişkinin irdelenmesi, spor teşkilatlarının üstlerine düşeni layıkıyla yerine getirmelerine, spor medyasının da buna katkı sağlamasına ve sporun daha geniş kitlelere yayılmasına fayda sağlayacağı umulmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemiyle tasarlanmıştır. Merriam (2018, 200), deneyimler yoluyla mevcut durumun daha iyi anlaşılacağını ileri sürmektedir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden, maksimum çeşitlilik ve kolayda örnekleme yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubu; Ankara ilinde çalışan muhabir, yönetici, spor spikeri ve sporcu kategorilerinden oluşmuştur. Muhabir kategorisinde; GSB’de çalışan 3 spor muhabiri, TRT Spor ve TRT Spor Yıldız TV kanallarında görev alan 4 spor muhabiri ve yerel gazetede görev alan 1 spor muhabiri, yönetici kategorisinde; 1 spor medyası yöneticisi, farklı spor kulüplerinden 2 kulüp yöneticisi yer almıştır. Yine farklı kulüplerde görev alan 4 sporcu ve yine TRT Spor kanalında çalışan 3 spor spikeri ile beraber toplamda 18 katılımcı çalışma grubunu oluşturmuştur. Katılımcılar 1-18 arasında kodlarla adlandırılmıştır. Katılımcılara ait demografik özellikler aşağıdaki Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik özellikler

Kod	Yaş	Cinsiyet	Meslek	Kıdem Yılı
K1	55	Erkek	Spor Kulübü Yöneticisi	2,5 yıl
K2	41	Erkek	Spor Kulübü Yöneticisi	2 yıl
K3	54	Erkek	Spor Medyası Yöneticisi	7 yıl
K4	39	Erkek	Spor Medyası Muhabiri	13 yıl
K5	40	Erkek	Spor Medyası Muhabiri	13 yıl
K6	43	Erkek	Spor Medyası Muhabiri	13 yıl
K7	40	Erkek	Spor Medyası Muhabiri	14 yıl
K8	31	Erkek	Yerel Gazete Muhabiri	3 ay
K9	34	Erkek	GSB Spor Muhabiri	11 yıl
K10	46	Erkek	GSB Spor Muhabiri	8 yıl
K11	37	Kadın	GSB Spor Muhabiri	1 yıl
K12	29	Kadın	Spor Spikeri	6 yıl
K13	36	Kadın	Spor Spikeri	14 yıl
K14	50	Erkek	Spor Spikeri	29 yıl
K15	16	Kadın	Sporcu	1,5 yıl
K16	16	Kadın	Sporcu	2 yıl
K17	29	Erkek	Sporcu	3 ay
K18	23	Erkek	Sporcu	4 ay

Tablo 1’de de görüldüğü gibi katılımcıların büyük bir çoğunluğu 13 kişi (%72) ile 30 yaş üstü katılımcılardan oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların %72,2’sini 13 kişi ile erkekler, %27,8’ini 5 kişi ile kadınlar oluşturmuştur. Katılımcıların kıdemlerine bakılacak olursa 7 katılımcının (%38,89) 10 yıl ve üstü kıdeme sahip olduğu, yine 7 katılımcının ise (%38,89) 2 yıl ve daha az kıdeme sahip olduğu, diğer katılımcıların ise genel olarak 5-10 yıl arası kıdeme sahip oldukları görülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Veriler derinlemesine (açık uçlu mülakat) olarak toplanmıştır. Görüşme yönteminin kullanıldığı çalışmada araştırmacılar tarafından hazırlanmış yedi soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, literatür incelemesi ve araştırmacıların bu inceleme sonrası oluşturduğu benzer nitelikli sorulardan oluşmuştur. Böylelikle katılımcıların daha kolay cevaplar verebilmesi sağlanmıştır. Görüşmeler, iPhone 7 Auphonic ses kayıt uygulamasıyla kayıt altına alınmış, görüşmelerdeki gözlemler bilgisayarda belge haline getirilmiş ve değerlendirilmeler çalışmaya yansıtılmıştır. Araştırmadaki sorular özelden genele bir nitelik göstermiştir. Görüşme formundaki tüm sorular aşağıda verilmiştir:

- Gençlik ve Spor bakanlığı faaliyetlerini takip ediyor musunuz? Nelerdir? Açıklayınız.
- Sporun kitlelere yaygınlaşmasıyla ilgili Gençlik ve Spor Bakanlığı çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Anlatabilir misiniz?
- Gençlik ve Spor Bakanlığı faaliyetlerinin spor medyasına yansımalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın spor medyası ile nasıl bir ilişkisi olması gerektiğini düşünüyorsunuz?
- Gençlik ve Spor Bakanlığı ile spor medyası ilişkisi spor politikalarının uygulanması noktasında nasıl fayda sağlayabilir? Anlatabilir misiniz?
- Uluslararası alınan başarılarında Gençlik ve Spor Bakanlığı ve spor medyası etkileşiminin katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
- Türkiye’de sporun gelişimi için Gençlik ve Spor Bakanlığı spor medyası etkileşimi nasıl olmalıdır? Açıklayabilir misiniz?

Verilerin Analizi

Görüşmeden elde edilen veriler betimsel analize tabi tutularak açıklayıcı bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların görüşme sorularına verdiği cevaplar anlamlı sonuçlar elde edilecek şekilde özetlenmiştir. Çalışmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla öncelikle katılımcı teyidi alınmıştır. Görüşme öncesinde katılımcılara çalışmanın niteliği hakkında bilgi verilmiş, kabul eden katılımcılara gönüllü onam formu doldurtulmuştur ve hazırlanan sorular titizlikle cevaplanmıştır. Çalışmada veri kaybını önlemek amacıyla görüşmelerin yapıldığı gün metin haline getirilmesine çalışılmıştır. Çalışmada uzman görüşü olarak iki akademisyenin görüşleri alınmış ve bulguların analizinde karşılaştırmalar yapılarak ortak bir sonuç elde edilmiştir.

Çalışmada farklı kurumlardaki muhabirlerin, farklı kulüplerdeki sporcuların, farklı alanlardaki yöneticilerin ve spor spikerleri ile sporcuların görüşleri çalışma alanlarına genellenmiştir.

Etik Beyan

Bu araştırma Gazi Üniversitesi Etik Komisyonunun 10.01.2023 tarih ve 01 sayılı toplantısında görüşülmüş olup, çalışmanın yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve komisyonun 12.01.2023 tarih E-77082166-302.08.01-558705 sayılı yazısıyla karar tebliğ edilmiştir.

Bulgular

Görüşme formundaki sorulara verilen cevaplarla öncelikle katılımcıların GSB faaliyetlerini takip etme durumları ve bu faaliyetlerin neler olduğu hakkındaki farkındalıkları ve sporun kitlelere yaygınlaşması konusunda GSB faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin medyaya yansımalarını nasıl değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Ardından GSB faaliyetlerinin spor medyasına yansımalarını nasıl değerlendirdikleri konusunda bilgi alınmıştır. Diğer bir soruyla, GSB ile spor medyası arasında, katılımcıların kendilerine göre nasıl bir ilişki olması gerektiği konusunda fikirleri alınmıştır. Daha sonra spor politikalarının uygulanabilirliği açısından GSB ve spor medyası arasındaki etkileşimin nasıl bir rol oynadığına dair katılımcıların değerlendirmeleri alınmıştır. Ardından uluslararası alınan başarılarında, GSB ile spor medyası etkileşiminin payı olup olmadığı konusunda ve varsa neden olduğu hakkında katılımcıların görüşleri tespit edilmiştir. Son olarak, Türkiye’de sporun gelişimi için nasıl bir GSB ve spor medyası etkileşimi olması gerektiği hususunda katılımcıların fikirleri alınmıştır.

Kamu Spor Teşkilatlarının Spor Medyası ile Etkileşimine İlişkin Bulgular ve Analizler

Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar temalar haline getirilerek yorumlanmış ve katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılarla aşağıdaki gibi örneklendirilmiştir. Katılımcılara ilişkin doğrudan alıntılar “K1”, “K2”... şeklinde sunulmuştur.

1. Tema: Takip Alanları: Katılımcıların kamu spor teşkilatı faaliyetlerine yönelik takip ettikleri alanlarına ilişkin vermiş oldukları yanıtlar değerlendirildiğinde; tesisleşme, projeler, spor okulları, gençlik kampları, organizasyonlar, sporcu eğitimleri, yetenek taramaları gibi faaliyetleri işleri gereği takip ettikleri ifadelerini verdikleri gözlenmiştir.

K3: “Biz kurumsal olarak tabi ki GSB faaliyetlerini takip ediyoruz. Bakan beyin günlük programlarını takip ediyoruz. Zaman zaman GSB’nin yönlendirmeleriyle öncelikli olarak görmek istedikleri, çalışmalarını uzlaşmayla yayınlara taşıyoruz.”

K13: Bize faaliyetleri iletiyorlar çünkü. Yapılan bütün organizasyonlar bu şekilde, örnek verecek olursak Şampiyonlar Ligi finalinin Türkiye’de yapılacak olması ve bununla ilgili bilgiler bize aktarılıyor, Olimpiyat oyunlarına katılacak oyuncularla ilgili bil-

giler bize aktarılıyor. Eğer bir proje varsa bütün o proje bilgi notuyla bize iletiliyor. Halka iletilmesi gereken bilgiler bütün iletişim kanallarıyla bize ulaştırılıyor.

K17: GSB'nin çok sıkı takipçisi olmamakla beraber, haberlerden, reklam aralarından, stadyumdaki bazı faaliyetlerinden gördüğümüz kadarıyla biliyoruz. Elbette ki Ankara'da yaşadığımız için bazı tanıtım billboardları da var. Bu konuda bilgi sahibiyiz. Ayrıca yaptığımız meslek itibarıyla spor kanallarını takip ettiğimiz için orada çıkan haberleri de takip ediyoruz. Yakın çevremizden de federasyonlara dair bilgiler alıyoruz.

2. Tema: Sporun Kitlelere Yaygınlaşması: Araştırmaya katkı sağlayan katılımcılara sporun kitlelere yaygınlaşması için GSB'nin çalışmalarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda olumlu ve olumsuz olarak değerlendirmelerin olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılardan olumlu olarak değerlendirmelerine örnek olarak;

K5: Özellikle kendimiz de kamu yayıncısı olduğumuz için GSB ile olan ilişkilerin çok daha yakın olması gerekiyor. TRT Spor Yıldız kanalımızın da yayına girmesi ile futbol odaklı yayından farklı amatör branşlar da yayınlanır oldu. GSB ile dirsek temasımız daha da arttı. Özellikle amatör branşlara olan ilgi de daha da artmış durumda. TOHM ve yetenek taraması ile daha da mahallelere sokaklara inilmiş durumda.

K9: 4-5 yıldır süren ve Türkcill ile GSB'nin beraber yürüttüğü yetenek taraması, sporun kitlelere yaygınlaştırılmasında faaliyet sürüyor. Bu yetenek taramasında amaç sporu tabana yaymak ve gençlerin hangi spora yatkın olduğunu ortaya koymaktır...GSB kurulduktan sonra spor liseleri 10-15 kat daha arttı. Bu proje öncelikle MEB ile ortaklaşa yapıldı, ardından bu iş federasyonlaşmaya başladı. GSB'nin şu anki hedefi bu liseleri branşlaştırmak, ilk hedef tekvando, karate ve tenis üzerine... Mahalle tipi tesisleşmeye önem verildi. Belediyelerle 10.000 pota gibi çalışmalara girildi. Şehirlerin il müdürlüklerindeki antrenörlerin katkısıyla yapılan ücretsiz çalışmalar söz konusu. Üniversiteler arası 15 branşta yapılan Unilig festivallerinin katkısı büyük. GSB radyo, GSB TV'nin kurulması, sosyal medya hesaplarının daha aktif hale getirilmesi önemli gelişmeler.

Katılımcılar arasında GSB'nin çalışmalarını olumsuz olarak değerlendirenler şu ifadelerle yer vermişlerdir:

K1: Ben bu çalışmalara yeterlidir diyemiyorum. Yapılacak daha çok iş var. Örnek vereyim; sporcularımızın yetişmesi için alt yapıda herhangi bir çim saha bulamıyoruz bazen. Sentetik çimlerde oynatmak zorunda kalıyoruz. Fakat yıllar içinde yapıları da görmemiz gerekiyor.

K8: Ülkemizde futbol ana branş olarak yaygınlaşmış vaziyette. Özellikle Ankara'da yaşayan bir spor muhabiri olarak şunu söyleyebilirim ki 19 Mayıs Stadyumu'nun altındaki amatör kulüpler, güreş faaliyetleri, voleybol faaliyetleri, gülle faaliyetlerinin yapıldığı amatör bir tesis vardı. Futbol ülkemizde bu kadar yaygın şekilde sevilirken, güreşte, halterde alınan başarılar göz

ardı edilmemeli. Diğer amatör branşların tesisleri yaygınlaştırılmalı. GSB faaliyetleri tabi ki var ama 6,5-7 milyona yaklaşan başkent nüfusu için yeterli olmadığını düşünüyorum.

K18: "GSB faaliyetleri bence yetersiz. Çok etkileşim olduğunu sanmıyorum."

3. Tema: GSB Faaliyetlerinin Spor Medyasına Yansımaları: Katılımcılara Gençlik ve Spor Bakanlığı faaliyetlerinin spor medyasına yansımalarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda olumlu bakış açısına sahip olanların yanı sıra yansımaları eleştirel bir şekilde değerlendirenlerin de olduğu görülmüştür. Yansımaları olumlu olarak değerlendiren katılımcılar;

K5: "Özellikle TRT Spor Yıldız kanalı önemli bir rol üstlenmiş durumda. İlçelerden gelen faaliyetler önemli durumda. Yayıncı kuruluşlarla olan teması en üst düzeyde görüyorum. Çalışmalar Türk spor medyasına gayet iyi yansıyor."

K8: "Olumlu bulmakla beraber şöyle bir eleştiri getireceğim. Spor medyası deyince, büyük kanallar, örneğin Anadolu Ajansı, TRT, beIN Sports gibi kanallar akla geliyor. Aslında yerel basının çok faydası var. Bu yerel gazete olabilir, dergi, televizyon olabilir."

K13: Bu olay aslında bizim nasıl yansıttığımızla ilgili. Tüm faaliyetler, en ufak bir organizasyon bile bize bilgi olarak veriliyor...Belirli branşlarda belirli şeyleri tercih etme durumunda kalıyoruz. Türkiye Şampiyonası değildir de Avrupa Şampiyonası'nı yayınlıyoruz. TRT Spor Yıldız kanalı bizi çok rahatlatmış. Burada amatör branşlara yer veriyoruz. TRT Spor'da da haber olarak veriyoruz.

Katılımcılardan bazıları GSB faaliyetlerinin yansımalarına eleştirel bir şekilde yaklaşarak şu ifadelerle yer vermişlerdir.

K1: "...Şunu söyleyebilirim, sahaların sadece görsel olarak gösterilmesi değil, donanımının da tanıtılması gereklidir. Bu statlar Avrupa standartlarında. Milli maçlara ve Avrupa maçlarına ev sahipliği yapacak nitelikte. Reklamı daha fazla yapılabilir.

K7: Bu soruyu iki türlü cevaplayabilirim. Biz bir kamu yayıncısı olarak kamu hizmeti gereği hemen hemen tüm faaliyetleri yayınlara yansıtıyoruz. Özel medyada ya da yerel gazetelerde aynı oranda yer buluyor mu? dersiniz, kişisel gözlemim "Hayır". Futbola bağlı yayınlarından dolayı ancak çok göze hitap eden, dikkat çeken bir şey olursa yayınlarına taşıyorlar.

K14: Hatır gönül işiyle gidiyor. Bir tek TRT var. Haber değeri görmediklerinden olduğunu düşünmüyorum ben. Acaba ulaşılmaması gereken kitleye ulaşılmadığı için mi oradakiler haber değerini göremiyorlar. Çünkü özel medyadaki gazeteciler bu önemli diyorlar. Bu insanlara ulaşmayacak, ilgisini de çekmeyecek diye de düşünüyör olabilirler. İnsanlar mı değerli bulmuyorlar acaba?

K15, K16 ve K18' in yorumları genel GSB faaliyetlerinin spor medyasına yansımalarını da çok yeterli bulmadıklarını, daha çok reklam, daha çok etkileşim sağlanabilir yönünde yorumlamışlardır.

4. Tema: GSB ile Spor Medyası İlişkisi: Gençlik ve Spor Bakanlığının spor medyası ile nasıl bir ilişkisinin olması gerektiği sorusuna verilen cevaplar ele alındığında; katılımcıların, etkileşimin artması ve özellikle yerel medya kuruluşları ile bağlantıların kurulması gerektiğine işaret ettikleri görülmüştür. Bu duruma ek olarak kulüp etkileşiminin olması, özel medya kuruluşları ile etkileşimin güçlendirilmesine yönelik bir politika izlenmesi gerektiğini, sosyal medya kullanımına ağırlık vermeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu durumu katılımcılar şu şekilde ifade etmişlerdir:

K1: “Bakanlığımızın ve diğer yetkililerin pozitif yaptığı, olumlu işleri daha ön plana çıkartmaları gerekiyor. Etkileşimin artabilmesi için Kulüpler Birliği gibi toplantıların yapılması lazım.”

K5: “GSB biraz daha fazla projelerden bahsedebilir. Bakanlığın hedeflerini belirlemesi ve göstermesi gerekli. Süreci değil hedefi gösterir faaliyetler daha faydalı olacaktır diye düşünüyorum. Yerel yönetimlerin daha aktif hale getirilmesi ve bunların da medyaya yansıtılması gereklidir.”

K7: Bence daha aktif daha teknolojiye uygun bir ilişki olmalı. Hep bir hayalim var, bir portal olmalı. Biz TRT olarak Ağrı’da da bir gelişme olsa bunu çekip haberleştiriyoruz. Türkiye’nin her ilinde her ilçesinde muhabirimiz var ama daha küçük, yerel ya da kısıtlı imkanlara sahip medya kuruluşlarının, dijital medya kuruluşlarının böyle bir şansı yok. Spor medyasının veri ve görüntü transferi yapılacak bir portalı olsa, haberler ve görüntüler çok daha hızlı paylaşılabilir.

K9: ...GSB olarak amatör branşlarda başarılı sporcuların daha çok medyada yer almasında ikili ilişkiler önemlidir. TRT Spor Yıldız kanalının ilk bütçesini GSB vermiştir. TRT Spor Yıldız’ın şu anda TRT Spor’dan daha fazla izlendiğini belirtmek gerekir. Mete Gazoz’un, Ferhat Arıcan’ın başarılarının yarattığı farkındalık önemlidir. Bu kanalla beraber oluşan sporcu, bakanlık, kulüp, federasyon, TRT birlikteliği çok değerlidir.

K15: “Bu ilişki artırılabilir ama iyi yönler çok fazla. Yapılan çalışmaların daha fazla kitlelere ulaşması için daha fazla çalışılabilir. Sosyal medya daha çok kitlelere ulaştığı için daha fazla kullanılması gerekli.”

5. Tema: Spor Politikalarının Uygulanabilirliği: Katılımcılara Gençlik ve Spor Bakanlığı, spor medyası ilişkisinin spor politikalarının uygulanabilmesi noktasında nasıl fayda sağlayabilir? Şeklinde yöneltilen soruya vermiş olduğu cevaplar değerlendirildiğinde, daha sıkı bir ilişki içinde olması gerektiği genel görüşünün ağırlık olarak paylaşıldığı tespit edilmiştir. Geniş kitlelere hayata geçirilen faaliyetlerin en iyi şekilde anlatılması, tanıtılması gerektiği düşüncesinin paylaşıldığı görülmüştür. Yürütülen projelerin geniş kitlelere ulaştırılmasının önemini vurgulayan açıklamaların yapıldığı tespit edilmiştir. Katılımcılar şu ifadelerle yer vermişlerdir:

K3: “...Sadece yapılan statların reklam edilmesi değil, yapılan tüm faaliyetlerin medyaya yansıtılması gerekiyor. GSB’yi ön

plana çıkarmaktan ziyade yapılan faaliyetleri ön plana çıkarmak gerekiyor diye düşünüyorum.”

K6: “Bakanlığın yaptığı bir şey varsa birilerinin haberi olması lazım. Politikaların uygulanması noktasında spor medyası çok önemli. Özellikle son dönem tesisleşme çok önemsendi. Nereye tesis yapıldığı, ne zaman açıldığı bunların bir şekilde vatandaşlara ulaşması lazım.”

K7: Örneğin “Yüzmeyen Kalmasın” projesini ekrana yansıttığımızda ekranda gören bir veli çocuğunu elinden tutup çevrede bir havuz var mı dediği an projelerin ateşleyici gücü oluyor. Geçen sene 600 kadın sporcumuz uluslararası alanda madalya aldı. Genç bir kız bunu gördüğünde kendinde bunu yapacak cesaret buluyor ve spora ilk adımını o haber sayesinde atıyor. Şüphesiz bu ilişki çok kıymetli.

K8: ...Antrenör olsun, oyuncu olsun, yönetici olsun veya dernek federasyon başkanları olsun, sporun içinden gelen kişilerle GSB’nin ilişkisi iyi olursa daha doğru spor politikası uygulanabilir. Türkiye’deki spor politikaları kısa vadede oluyor ve sürekli değişen bir sistem var. Uzun vadeli planlar yapılmalı. Londra’da İngiltere’nin pek çok şehrinde statlar şehir içinde, Türkiye’de ise çoğu öyle değil veya statlar güzel ama çimler bozuk, biletler pahalı. Spor faaliyetleri ve tesisleri ne kadar şehir merkezinde olursa ulaşımı o kadar kolay olur.

K16: “Ülkemizdeki politikaların dünyaya göre yetersiz olduğunu görüyorum. Yıllar geçtikçe sosyal medyaya ayak uydurmaya başlıyoruz.”

6. Tema: Uluslararası Başarılarda Etkileşimin Payı: Araştırmaya katılan kişilere uluslararası başarılarda Gençlik ve Spor bakanlığı ile spor medyası etkileşiminin nasıl katkısının olduğu sorusu yöneltilindiğinde; rol model olma yönünde, amatör sporların gelişiminde ve farklı branşların gelişiminde önemli katkısı olduğu yönünde fikir beyan ettikleri görülmüştür. Katılımcılardan bazıları bu duruma yönelik aşağıdaki şekilde görüş bildirmişlerdir:

K1: Son dönemdeki olimpiik başarılarda %100 GSB çalışmalarının ve medyanın payı vardır. Güreş, halter, jimnastik... Özellikle cimnastik sadece televizyondan izlerken şimdi madalya alıyoruz. Bunun kıymetini bilmemiz lazım, bunları ön plana çıkartmamız gerekiyor. Futbola çok yatırım yapıyoruz, futbol da çok büyük bütçeler gerektirdiği için çok başarılı olamıyoruz. Tenis ile hiç aramız yoktu, artık tenis müsabakalarında milli tenisçilerimizi görmekteyiz. Okçuluk da en önemli branşlarımızdan biri haline geldi. Bunları daha fazla ön planda tutabiliriz.

K4: “Tabi ki düşünüyorum. Sadece bakanlığın alt yapıya yatırımları bile önemli. Jimnastik sporcusu Ferhat Arıcan’ın “Aldığım madalyalardan ziyade yolda cimnastik sayemde başlamış biri genci gördüğüm zaman daha mutlu oluyorum” ifadesi buna bir örnek olabilir.”

K6: "Tüm bunlarla gelen başarılar da var. Madalyalar alınıyor, istiklal marşı okunuyor. Bunlar gençlerde "ben de yapabiliyim" heyecanı uyandırıyor. Bakanlığın yaptığı çalışmaların verdiği sonucu da kitlelere ulaşımda medya önem arz ediyor."

K7: Evet düşünüyorum. Uluslararası başarıların temeli çok sporcudan geçiyor ve havuzu genişletmeli. Doğru örneklerle desteklenmeli ve iyi spor izleyicisi olmak gerekiyor. Furkan Akar'ın sürat patenine TRT'den izlediği bir yayınlara spor hayatına başlaması güzel bir örnek. Bu tip başarıların gelmesi için GSB ve medyanın bir arada böyle örneklere imza atması lazım.

K9: "Uluslararası alınan başarılarda bu etkileşimin katkısı olduğunu düşünüyorum. GSB olarak başarılı sporculara nasıl davranıp, onları halkla nasıl buluşturacağımız konusunda iletişim planlamalarımız da vardır."

K10: "Katkısı olduğunu düşünüyorum. Çocuklar sporda kendilerine rol model seçiyorlar. Örnek aldıkları sporcu gibi olmak istiyorlar. Spor branşları medyada ne kadar çok yer bulursa çocukların branşlara yönlendirilmesi o kadar kolay oluyor."

7. Tema: Türkiye'de Sporun Gelişimi: Türkiye'de sporun gelişimi için Gençlik ve Spor Bakanlığı'yla spor medyası etkileşimi nasıl olmalıdır şeklindeki soruya genel olarak sık etkileşim yapılmasının önemine değinerek son dönemlerde karşılıklı etkileşime izin veren sosyal medya kullanımına ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca uzun süreli politikalar geliştirilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Katılımcılar bu durumu aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

K4: "Bu etkileşimde bakanlığın dirsek temasını koparmaması lazım. Bir kurum tek başına bir şeyi başaramaz. Tüm paydaşları bir araya getirmemiz, fikir alışverişinde bulunmamız lazım. Tüm paydaşların görüşünü alarak yola çıkarsak daha başarılı oluruz."

K5: GSB hedef gösterici olursa ve medyayla ilişkisi sağlam olursa daha iyi olur... Özellikle taşra teşkilatına medyayı haberdar etme konusunda büyük iş düşüyor. TRT anlamında yerel muhabirlerimiz olmasından dolayı çok şanslıyız.

K7: Bana kalırsa federasyonların da içinde olduğu bir haber portalına ihtiyaç var. Mesela bir sporcumuz Bocce'de madalya kazanıyor, TV yayıncısı olarak yeri geliyor bir fotoğraf karesinde kalıyoruz. Biz de bunu arşiv görüntülerle destekliyoruz. Bence GSB'nin, federasyonların ve spor medyasının bu portal aracılığıyla daha fazla haber ve görüntü içeriği ile beslenmesi gerekiyor.

K9: Türk sporunun gelişimi konusunda önemli sporculara yapılan önemli yatırımlar ve bu noktada karşımıza çıkan sponsorluk kavramı önemlidir. Özel sektörün sporcu için yaptığı projeler veya nakdi yardımlar söz konusudur. Petrol Ofisi, Turkcell gibi firmaların verdiği destek değerlidir. Bakanlık da bu farkındalığı medya aracılığıyla yaratmıştır. Bu konuyu olimpiyat halkalarına benzetiyorum ve spor medyası, bakanlık, diğer spor teşkilatları ve sporcuların birbirine bağlı halkalar olduğunu düşünüyorum.

K11: "Bakanlık ve spor medyasını birbirini tamamlayan bir puzzle'ın parçası olarak düşünmek gerekir. Biri eksik olsa istediğiniz şekli çıkaramazsınız. İstenen ya da beklenen başarıyı elde etmiş olmazsınız. Türkiye'de sporun gelişimi için bu etkileşime ihtiyaç vardır."

K14: "Özendirmek de galiba pek bir işe yaramıyor. Bence bakanlıkla medya arasında değil de bakanlıkla halk arasında etkileşim sağlanmalı. Halk biliyor mu acaba? Halk bilmezse ilgilenmez. Medya da vermez. Böyle görüyorum. Amasya'da Poomsae Şampiyonası vardı. Kimsenin haberi yoktu."

K17: Detaylı, düzenli bir çalışma yapılabilir. Saman alevi gibi olmamalı. 1 ay yoğun ilgi olup diğer ay daha az olmamalı. Düzenli bir şekilde insanlar bilgilendirilmeli. Spor alanları çoğalmalı ve bu spor alanlarına insanların doğru şekilde yönlendirilmesi gerekiyor. Billboardlar, tanıtımlar ve TV radyo tanıtımlarıyla.

Tartışma

Çalışmanın temel amacı; sporcular, spor medyası mensupları, spor kulübü yöneticileri ve GSB çalışanı spor muhabirlerinin görüşlerinden yola çıkarak, GSB ile spor medyası arasındaki etkileşimi ortaya koymaktır.

Bu doğrultuda bulgulara göre 7 tema oluşturulmuştur. İlk tema GSB faaliyetlerinin takip edilme durumudur. Sporcuların bir kısmı dışındaki tüm katılımcıların GSB'nin tesisleşme, projeler, spor okulları, gençlik kampları, organizasyonlar, sporcu eğitimleri, yetenek taramaları gibi faaliyetlerini takip ettikleri görülmüştür.

GSB'nin X (twitter) hesabı incelendiğinde bu hesabın 30 Ekim 2015 tarihi itibarıyla 165.248 takipçiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Erkek, 2016, s. 148). GSB'nin takipçi sayısı 2018 yılı itibarıyla 238.000'e ulaşmış (Çelik, 2018, 241), Göçoğlu (2019, 426) tarafından yapılan bir araştırmada ise GSB'nin 257.700 takipçisi olduğu gözlemlenmiştir. GSB'nin 2024 Mart ayı itibarıyla X'de 532.206, facebook'da 405 bin, instagram'da ise 374 bin takipçisi olduğu tespit edilmiştir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre ise 2022 yılı sonu itibarıyla Türkiye'nin toplam nüfusu 85.279.553 kişi iken 15-24 yaş grubundaki genç nüfus 12.949.817 kişidir. Genç nüfus ise, toplam nüfusun %15,2'sidir (<https://data.tuik.gov.tr>). İnternet kullanım oranı ise 2023 yılında nüfusun %83,4'ü (71.38 milyon), aktif sosyal medya kullanım oranı nüfusun %73'ü (62.55 milyon) bulmuştur. Ayrıca günlük yaklaşık 7 saat internette zaman harcadığı ve bunun yaklaşık 3 saati sosyal medyada geçirildiği de tespit edilmiştir. Bunlarla birlikte en çok kullanılan sosyal medya kanalları ise Instagram (%90.6), Whatsapp (%88.8), Facebook (%72.6), Twitter (%66.5) ve Telegram (%52.5) şeklinde sıralanmaktadır (<https://www.clicksus.com/turkiyeraporu>). Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması verilerine bakılırsa 16-24 yaş arasındaki gençlerin internet kullanım oranının, yaklaşık %90 olduğu görülmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre gençlerin %86'sının sosyal medyayı günde en az 1 defa; %72'si ise her gün birkaç defa takip ettiği de belirlenmiştir (tuik.gov.tr/27598).

Sporcu sayımız ise 2022 sonu itibarıyla faal lisanslı sayısı 6.260.937 olmak üzere toplam 13.312.842 kişidir (<https://shgm.gsb.gov.tr>). Her ne kadar yıllara göre GSB'nın takipçi sayıları artsa da nüfus verilerimiz ve sporcu sayılarımız göz önünde bulundurulduğunda bu sayının oldukça düşük olduğu söylenebilir. İkinci tema sporun geniş kitlelere yaygınlaşmasıdır. Hem ülkemizde hem de yabancı ülkelerde kamu spor teşkilatları tarafından, sporun geniş kitlelere yayılması için birçok girişimde bulunmaktadır. Örneğin ABD Mississippi'deki bazı akademisyenler, "Kalkınma ve Barış İçin Spor" sloganıyla kampanyalar düzenlemişlerdir (Giulianotti vd., 2016, 130). Aynı şekilde Endonezya'da yapılan bir girişimde ise "Haydi Spora Hareketi" başlatılarak halk spora teşvik edilmiştir (Perdiyansa vd., 2022, 374). Benzer bir uygulama da ülkemizde "Herkes İçin Spor" sloganıyla gerçekleştirilmiştir. Sporun geniş halk kitlelerine yayılabilmesi için hem anayasal hem de birçok yasal düzenlemeyle merkezi ve yerel yönetimlere spor ile ilgili sorumluluklar verilmiş bunun neticesinde başta GSB olmak üzere tüm kamu spor teşkilatları tesisleşmeden, spora yönelik birçok projeye, spor okulu faaliyetlerine, gençlik kamplarına, spor organizasyonlarına, birçok sporcu ve antrenör eğitimlerine, ülke sathına yayılmış yetenek taramalarına kadar birçok çalışma yürütmektedirler. Bu çalışmanın çalışma grubunun bir kısmı ise bu çalışmaların yanı sıra hem TRT Spor hem de amatör branşların gelişmesi için TRT Spor Yıldız kanalının kurulması, yetenek taraması ile Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezleri (TOHM) sayesinde tüm nüfusa ulaşmaya çalışılması, spor liselerinin artırılması, mahalle tipi tesisleşmeye önem verilmesi, üniversite liglerindeki (Ünilig) branş sayısının artırılması, GSB edu, GSB radyo, GSB telefon uygulamalarının sporun geliştirilmesi için oldukça iyi girişimler olduklarını belirtirken bir kısmı ise eldeki veriler bunca çalışmanın yeterli olmadığını, daha yapılacak çok şey olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmada 3. tema GSB faaliyetlerinin spor medyasına yansımalarıdır. TRT Spor, TRT Spor Yıldız kanalı, özel spor kanallarının sayısının gittikçe artması, hem yazılı ve görsel hem de sosyal medyada spora yönelik içeriklerin artmasında oldukça önemli ilerlemeler olarak tespit edilmiştir. Türk sporunu ve amatör spor dallarını desteklemek amacı ile GSB ile TRT arasında, ilk bütçesi bakanlık tarafından karşılanan ve 2019'da yayına başlayan TRT Spor Yıldız (eski adı TRT Spor2) televizyon kanalı iş birliği protokolü imzalanmış ve bu kapsamda tüm amatör ve profesyonel spor müsabakaları, sporun faydaları ve amatör sporla ilgili merak edilenler hakkında belgeseller ve bilgilendirici kısa videolar sunulmaya başlanmıştır. Ayrıca Bakanlık tarafından hazırlanan 'Yeteneğini Keşfet', 'Herkes için Spor', 'Zinde Kal' ve 'Çare Spor' programları da kanalda yayınlanmaktadır (GSB Faaliyet Raporu, 2021, 201). TRT Spor Yıldız kanalının tüm spor dallarını halka ulaştırmada faydalı olduğu ortaya konulmuştur. Stead (2008, 328-347) de çalışmasında medya araçları sayesinde sporun daha çekici hale geldiği, bunun özellikle televizyon gibi kitle iletişim araçları sayesinde gerçekleştiğini belirtmiştir. Bu anlamda medya, sporun endüstrileşmesine katkıda bulunurken, aktif ve pasif spora katılım davranışını da yönlendirmektedir (Katırcı ve

Ataizi, 2016, 39). Sosyal medyanın da spor iletişimi profesyonellerine itibar yönetimi işlerinde yardımcı olan faydalı bir araç olarak (Gibbs, 2013, 141) görülmesi sosyal medyanın spora yönelik aktif bir iletişim kanalı olarak kullanılmasına katkı vermektedir.

Çalışmanın 4. teması ideal bir GSB ve spor medyası etkileşiminin nasıl olacağıdır. Bulgular etkileşimin artması gerektiği özellikle de yerel medya kuruluşlarıyla daha sıkı bağlantıların kurulmasına işaret edildiğini göstermiştir. Bunlara ek olarak kulüp etkileşiminin artması, özel medya kuruluşları ile etkileşimin güçlendirilmesi ve sosyal medyanın etkileşimli kullanımına ağırlık verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yapılan bir araştırmada da "Gençlik ve Spor bakanının spora ilişkin demeçleri kapsamında yapılan paylaşımlarda da gündem değerlendirmelerinin paylaşımları, basın açıklamaları ve toplantı haberlerinin paylaşımları, açılış ve organizasyonlara katılımların paylaşımları, dostluk, mesaj ve temennilerin paylaşımları, spor faaliyetlerine katılım paylaşımları, ziyaretçi kabul paylaşımları, sportif başarıların değerlendirme ve tebrik paylaşımlarının olduğu gözlenmiştir (Kalfa ve Kocamaz Adaş, 2019, 15). Bunların yanı sıra sporun tüm paydaşları için ortak bir portal oluşturulması, yakın ilişkiler kurulması amacıyla basın konferansları ve çalıştayların daha çok düzenlenmesi, etkinlik reklamları ve kamu spotlarının etkileşimi daha da artıracağı belirtilmiştir. Bu noktada GSB tarafından yapılan ilan ve duyurular, yapılan paylaşımların da etkileşimli olmasının da oldukça önemli olduğu vurgulanmıştır. Ne kadar çok bilgilendirici ve etkileşimli paylaşım yapılırsa bunların ulusal medyada yer almasının da o kadar mümkün olacağı belirtilmiştir.

Ayrıca katılımcılar bu konuda merkezi yönetim ve yerel yönetime görevler düştüğünü, yerel basınla ilişkilerin daha iyi olabileceğini belirtmişlerdir. Kurtipek (2017, 73), belediyelerin gençlik ve spor politikaları ile ilgili çalışmasında belediyelerin merkezi yönetim ve özel sektör kuruluşları ile ortak projeler yürütmesi ve ilişkilerin daha da güçlendirilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Buradaki özel sektör kuruluşları içerisinde ulusal ve yerel medya kuruluşlarının da bulunduğu belirtilmektedir.

Çalışmanın 5. teması spor politikalarının uygulanabilirliğinde spor medyasının rolüdür. Yürütülmekte olan ve hayata geçirilmesi istenen politikaların en iyi şekilde anlatılması, tanıtılması ve geniş kitlelere ulaştırılması için medya ile var olandan daha yoğun bir ilişki içinde olunması gerektiği genel görüş olarak ortaya çıkmıştır.

Siyasetçilerin ve bürokratların icraatlarını duyurmak ve gerekli gördükleri duyuruları topluma aktarabilmeleri için basına, basınına da toplum adına siyasetçileri denetlemesi ve toplumun ihtiyacı olan bilgileri alabilmesi için siyasetçilere ihtiyacı vardır (Taşdemir, 2005, 178). Bu karşılıklı ihtiyaç kaçınılmaz olarak medyanın etkin bir halkla iletişim aracı olduğunu ortaya koyar. Örneğin ABD'de eski başkan John F. Kennedy, başarılı sporcuları ve takımları, başkanların telefonla bizzat kutlama geleneği başlatmıştır (Seval ve Kodaman, 2015, 56). Eski ABD başkanı R. Nixon'un da başkanlığı süresince sportif başarıları etkin bir şekilde politika aracı olarak kullandığı görülmüştür (Collins ve

Nixon, 1983, 77-84). Ayrıca İran'daki spor politikalarına ilişkin yapılan bir çalışmada da "oradaki siyasi figürlerin sporun daha geniş uluslara hizmet ettiğini görme vizyonuna sahip olduğu, hükümetin de sporun aynı zamanda bir ülkenin uluslararası pazarlarda ve forumlarda profilini yükseltmeye yardımcı olabileceği varsayımıyla hareket ettiği" belirtilmiştir (Dousti vd., 2013, 157). Kuşkusuz sporun politik kullanımında en etkin araç medyadır. Dolayısıyla hem spor politikalarının gerçekleştirilmesinde hem de bu sayede politikacıların toplumu pozitif etkileme çabalarında medya ön plana çıkmaktadır.

Yapılan farklı bir çalışmada ise elit spor politikalarını etkileyen faktörler olarak spor programlarının seviyesi, ülkenin spordaki seviyesi, ekonomik gelişmişlik ve yetenek havuzu, iklim, sosyokültürel faktörler, politika sistemi, spor geleneği sıralanmıştır (Valenti vd., 2020, 304-307). Medyanın özellikle sosyokültürel etkiyi güçlendireceği fakat bu etkiyi oluştururken sadece GSB'nin değil spor politikalarının ve sporun hem birey hem de toplum üzerindeki katkılarının daha ön plana çıkarılmasının önemli olduğu ifade edilmektedir.

Çalışmanın 6. teması GSB ile spor medyası ilişkisinin uluslararası başarılarla, etkisidir. Katılımcıların çoğunluğu bu ilişkinin ve yapılan yatırımların meyvesini yavaş yavaş verdiği, bu ilişkinin başarıların artmasına katkı sağladığı görüşündedirler.

Yapılan bir çalışmada benzer bir sonuç olarak twitteri takip etmenin, sporcuların motivasyonları üzerinde olumlu bir etki yaptığı gözlenmiştir (Witkemper vd., 2012, 179). Bu olumlu etkiden yararlanabilmek için GSB'nin de twitter ve benzeri sosyal medya hesaplarındaki takipçi ve etkileşim sayısını artırması, bu etkileşimin daha da etkin hale getirilmesi faydalı olacaktır.

Ayrıca başarılı sporcuların medyada daha çok yer almasının sağlanması ve onların maddi, manevi desteklenmesi, 'Futbol dünyayı birleştirir' sloganında olduğu gibi veya Kaya'nın (1996, 241) "Başarılı sporcular, kendilerini farklı kimlik, kültür ve dünya görüşü çerçevesinde odaklamış, farklı toplumsal grupları kucaklayan ve onları simgesel de olsa birleştiren bir işlev vermektedirler" ifadesinde olduğu gibi toplum için de önemli bir görev üstlenir. Bununla birlikte medyanın, sporu farklı şekillerde kültürel etkileşimle, ifade edebilmesi de (Rowe, 2004, 25) birey ve toplum açısından oldukça önemlidir.

Katılımcılara göre tesisleşmenin yanı sıra başarılı sporcuların başarılarının ve ödüllendirmelerinin medyada yer almasının sağlanması spora olan ilgiyi artırmakta ve bu sayede lisanslı sporcu sayımızda artış sağlanmaktadır. Erken Cumhuriyet döneminde TİCİ'ye bağlı 14 kulüpte 1923 yılında 827 sporcu, 1927 yılında 6 380 sporcu, 1933 yılında 230 kulüpte 10 450, 1935 yılında 10 582 kayıtlı sporcu bulunmaktaydı (Atatürk Ansiklopedisi, 1938, 2). Bu rakam, Türk Spor Kurumunun kurulmasıyla 1938 yılında 442 kulüpte 27 631 lisanslı sporcu ile iki katına çıkmıştır (Atatürk Ansiklopedisi, 1938, 3). İlerleyen süreçte, 2002 yılında 278 bin olan sporcu sayısı 2022 Aralık ayı itibarıyla 13 312

842'ye yükselmiştir (<https://shgm.gsb.gov.tr>). Spora aktif katılım oranının artmasıyla uluslararası başarılar için sporcu havuzunun gittikçe genişlediği görülmektedir.

Zaten uluslararası müsabakalarda elde edilen başarılar, medya sayesinde hem ülke içinde hem de dünya çapında büyük etkiler oluşturabilmektedir. Sporun kamuoyu üstündeki etkisinin artması ve medyanın gün geçtikçe spora daha çok ilgi göstermesi ile sportif müsabakalar, özellikle başarılı ülkeler için onur ve prestij kazanma olanağı sağlamaktadır. Bu nedenle müsabakaların birçok insan tarafından ilgi ile takip edilmesi ve bu kapsamda paylaşılan haberlerin yüksek beğeni alması medyanın uluslararası başarılarla olan etkisini ortaya koymaktadır (Kalfa ve Kocamaz Adaş, 2019, 16).

Sonuç olarak bu temada, katılımcılar, uluslararası başarılarla GSB ile medya arasındaki ilişkinin azımsanmayacak bir payı olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bu çerçevede branş ayrımı yapmadan sporcuların maddi, manevi desteklenmesi gerektiği, bunların da medyada yansıtılması ile sporun her branşına katılım gösteren bir toplum oluşturulabileceği belirtilmiştir.

Çalışmanın 7. olan son teması GSB ve spor medyası arasındaki etkileşimin Türkiye'de sporun gelişimine etkisidir. Katılımcılara göre sporun gelişimi için sadece bu etkileşim değil aynı zamanda sponsorluk kavramı da önemlidir. Sporun tüm paydaşlarının birbirine ihtiyacı olduğu, yerel yönetimlerin de spora gerekli yatırım ve ilgiyi göstermeleri gerektiği, merkez ve taşra teşkilatlarının uyumlu olması da vurgulanmıştır. Ayrıca sosyal medyanın da büyük bir şans olduğu katılımcılarca ifade edilmiş, etkin olarak kullanılmasının Türk sporunun gelişmesinde önemli fayda sağlayacağı belirtilmiştir. Şenduran, Korkmaz, Kasap, Acar, Yalnız ve Kaçar'a göre de (2018, 24), sosyal medya sayesinde kullanıcılar iştirak etmek istedikleri bütün spor organizasyonlarından haberdar olmaktadır. Bu yüzden spor organizatörleri halkla iletişim için sosyal medyayı aktif kullanmaktadırlar. Bu sayede her geçen gün organizasyonlara katılım ve egzersiz yapan birey sayısı artmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada katılımcıların, GSB faaliyetlerini takip etme durumları, sporun kitlelere yaygınlaşmasında GSB çalışmalarını nasıl değerlendirdikleri, GSB faaliyetlerinin spor medyasına yansımalarını nasıl değerlendirdikleri, bu ilişkinin kendilerince nasıl olması gerektiği, spor politikalarının uygulanabilirliğinde bu ilişkinin rolü, uluslararası başarılarla bu ilişkinin payı ve en nihayetinde Türk sporunun gelişimi için bu etkileşimin nasıl olması gerektiği konusunda fikirleri alınmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, katılımcıların GSB faaliyetlerini takip etme durumu değerlendirildiğinde, medya çalışanlarının ve kulüp yöneticilerinin GSB faaliyetlerini takip ettiği, fakat GSB faaliyetlerinin sporcuların dikkatini pek de çekemediği görülmüştür. Zaten bulgularda da görüldüğü üzere ülkemizin nüfusu ve sporcu sayısı dikkate alındığında sosyal medya etkileşim oranları da bu olumsuz durumu ortaya koymaktadır.

Sporun kitlelere yaygınlaşması konusunda ise katılımcıların bir kısmı bulgularda belirtilen birçok güzel çalışmanın ve politikanın gerçekleştirildiğinden bahsederken, katılımcıların bir kısmı eldeki verilere bakıldığında yapılan çalışmaların hala çok yetersiz olduğunu ve spora bunca büyük yatırım yapılmasına rağmen sporun geniş halk kitlelerine yayılmasının sağlanamadığı vurgulamıştır.

GSB faaliyetlerinin spor medyasına yansması konusunda ise katılımcıların büyük çoğunluğu olumlu görüş beyan etmiştir. Takip edilme ve etkileşimde bulunma oranları düşük olsa da özellikle sosyal medyanın da hayata girmesiyle beraber GSB faaliyetlerinin spor medyasına yansması konusunda oldukça iyi bir aşama kaydedildiği ifade edilmiştir.

Diğer bir temada katılımcıların büyük çoğunluğu, GSB ile spor medyası arasındaki ilişkinin daha da geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özellikle yapılan faaliyetlerin tanıtımlarının genişletilmesi ve desteklenmesinde, GSB çalışanlarının medyaya bir araya gelmesinin çok değerli olduğundan söz etmişler, sporun tüm paydaşlarını bir araya getiren çalıştay benzeri çalışmaların daha çok yapılması gerektiğini de dile getirmişlerdir.

Spor politikalarının uygulanabilirliğinde spor medyasının rolü konusunda ise katılımcılar, medyaya büyük ihtiyaç olduğu, her partinin her hükümetin bir spor politikası olduğu fakat bu politikaların halka aktarılmasında medyanın etkin kullanılması gerektiği, bu yüzden medyaya da büyük görevler düştüğünü belirtmişlerdir.

Katılımcılar, uluslararası alınan başarılarında GSB ile spor medyası arasındaki ilişkinin de büyük payı olduğunu ifade etmişlerdir. Yapılan yatırımların ve alınan başarıların hikayeleştirilip güzel örnekler olarak (Mete Gazoz, Ferhat Arıcan, Busenaz Sürmeneli, Furkan Akar...) eskiye nazaran daha sık medyada yer alması, hem GSB'nin hem de spor medyasının görevini daha iyi yerine getirdiğini ortaya koymaktadır. Bunun sürekliliği ve daha çok güzel başarı örneklerinin halkta güçlü farkındalık oluşturması için GSB ile spor medyası arasındaki etkileşimin daha iyi seviyelere çıkarılması gerekmektedir.

GSB ve spor medyası arasındaki etkileşimin Türkiye'de sporun gelişimine etkisinde ise, spor alanlarının genişletilmesi ve toplumun buralara doğru bir şekilde yönlendirilmesi gerektiği, bunun da etkin bir medyaya gerçekleşebileceği vurgulanmıştır. Bu etkileşimin tüm spor dalları için gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilmiş, tüm spor dallarına ilgi duyan bir topluma ihtiyacımız olduğundan söz edilmiştir. Ayrıca artık bunun için gerekli genç nüfusa ve tesislere sahip olduğumuz da belirtilmiştir.

Sonuç olarak bir katılımcının da belirttiği gibi sporcular, GSB, diğer spor teşkilatları ve spor medyası birbirine bağlı olimpiyat halkalarına benzemektedirler. Hem bir bütünün ayrılmaz parçasıdır hem de Türk sporunun gelişimi için gittikçe artan iyi bir etkileşimle çalışması gereken en önemli paydaşlardır. Bu nedenle her seviyedeki spor teşkilatlarının spor medyasıyla etkileşiminin hem resmi hem özel hem de ulusal ve yerel medya

unsurlarını kapsayarak daha geniş ölçekte incelenmesi önerilmektedir. Bu sayede daha fazla farkındalık ve etkileşimin artacağı bunun da sporun daha geniş halk kitlelerine yayılmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Yazar notu

Bu makale Göker KALE'nin Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Yönetim Bilimleri Anabilimdalında tamamladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Dr. Selda KOCAMAZ ADAŞ'a araştırmaya katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Finans Kaynakları

Bu çalışmanın hazırlanması ve yazımı sırasında kurum ve/veya kuruluşlardan herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Araştırma Fikri: GK; Araştırma Tasarımı: MK; Verilerin Analizi: GK; Makale Yazımı: GK; Eleştirel İnceleme: MK

Kaynaklar

1. **Akkaya, C. ve Kaplan, Y.** (2014). Toplumsal cinsiyet bağlamında spor medyasında kadın. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2 (Special Issue 2), 177-182.
2. **Ataizi, M., Özer, Ö., Katırcı, H., Özkoçak, L. ve Uzun, R.** (2016). Spor ve medya ilişkisi. *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 39.
3. **Atalay, A.** (2004). *Spor medya ve serbest zaman*, 1. Basım, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 55-57.
4. **Atatürk Ansiklopedisi.** (1938). *Türk Spor Kurumu Nizamnamesi*. Ankara: Çankaya Matbaası, 2.
5. **Atatürk Ansiklopedisi.** (1938). *Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı*. İstanbul: Numune Matbaası, 3.
6. **Aytaç, G.** (2002). *Edebiyat ve medya*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 5.
7. **Aytaç, K. Y., Yetiş, Ü. ve Daban, M.** (2022). Öğrencilerin spor medyasından beklentilerinin araştırılması. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(Özel Sayı 2), 995-1010.
8. **Buyrukoğlu, E., Coşkun, F., Bayındır, M. ve Karagöz, S.** (2023). Spor medyasında kadının rolü ve medya spor ilişkisi. *Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 56-64.
9. **Büyükbaykal, G.N. ve İnce, M.** (2021). *Spor ve medya ilişkisi*. Eğitim Yayınevi, Konya.
10. **Collins, R. ve Nixon, M.** (1983). *Physic, political and moral uses of sport*. *Journal of Sport History*, 10(2), 77-84.
11. **Clicksus Dijital - 360 Derece Dijital Pazarlama Ajansı.** (2024, 22 Mart). <https://www.clicksus.com/we-are-social-2023-global-ve-turkiye-raporu>
12. **Çelik, Y.** (2018). Halkla ilişkilerde yeni medya ve bakanlıklar üzerine bir inceleme. F. Yamaner ve E. Eyuboğlu (Ed.), *İnsan Toplum ve Spor Bilimleri Araştırma Örnekler*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 238,241,244.
13. **Dousti, M., Goodarzi, M., Asadi, H. ve Khabiri, M.** (2013). *Sport Policy in Iran*. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 157.

14. **Döşyılmaz, E.** (1998). Ülkemiz spor medyasının toplum üzerindeki etkileri ve sonuçları (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul, 28.
15. **Dziubinski, Z., Jankowski, K. W., Lenartowicz, M., Murrmann, J. ve Rymarczyk, P.** (2012). Mass media and professional sport. *Baltic Journal of Health and Physical Activity*, 4(4), 284-294.
16. **Erkek, S.** (2016). Kamu kurumlarında sosyal medya kullanımı: sağlık bakanlığı örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 148.
17. **Fişek, K.** (1998). Devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından dünyada ve Türkiye’de spor yönetimi, 2. Baskı, Ankara, Bağırhan Yayınları, 28.
18. **Gibbs, C.** (2013). Twitter’s impact on sport media relations, (for the degree Doctor of Philosophy, Stirling University School of Communications Media and Culture, 2013), 141.
19. **Giulianotti, R., Hognestad, H. ve Spaaij, R.** (2016). Sport for Development and Peace: Power, Politics and Patronage. *Journal of Global Sport Management*, 1(3-4), 130.
20. **Göçoğlu, V.** (2019). Türkiye’de merkezi yönetimin sosyal medya kullanımı: bakanlıkların twitter hesapları üzerine bir analiz. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(2), 426,430.
21. **GSB Faaliyet Raporu.** (2021). Gençlik ve Spor Bakanlığı faaliyet raporu. GSB Yayınları. Ankara, 201.
22. **Güler, L. ve Demir, V.** (1995). Spor ve medya ilişkisi ve Türkiye’de spor medyası. *Marmara İletişim Dergisi*, 9 (9), 285-306.
23. **Güler, İ., Yıldız, K. ve Özbek S.** (2018). Sosyolojik açıdan spor ve medya ilişkilerinin toplum üzerindeki etkisi: İzmir ili örneği, İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 3.
24. **Halil, M. İ. L. ve Şanlı, S.** (2015). Sporda şiddet ve medya etkisi: bir maçın analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55), 231-247.
25. **İlhan, E. ve Çimen, Z.** (2011). Spor alanlarında şiddet ve spor medyasının etkileri: spor yazarlarının algıları. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5 (3), 224-234.
26. **İnce, M.** (2017). Türk spor basınında asparagas haber ve spor ekonomisine etkileri. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 547-563.
27. **Kalfa, M. ve Kocamaz Adaş, S.** (2019). Sosyal medya kullanımı açısından Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın analizi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 15,16.
28. **Kaya, A.** (1996). Spor basınıının kamusal boyut ve işlevleri. *İletişim Fakültesi Dergisi*, 241.
29. **Kızar, O., Kargün, M., Ağaoğlu, Y. S. ve Yıldırım, G.** (2017). Spor medyasında eleştiri kültürünün şiddete yansımaları. *Journal of International Social Research*, 10(53).
30. **Kurtipek, S.** (2017). Metropoliten alan içerisindeki belediyelerin gençlik ve spor politikalarının değerlendirilmesi (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara, 73.
31. **Laurell, C. ve Söderman, S.** (2018). Sports, storytelling and social media: a review and conceptualization. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship* Vol. 19 No. 3, 338.
32. **Merriam, S.** (2018). Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber. (S. Turan, Trans.) Atlas Akademik, 200.
33. **Özsoy, S. ve Yıldız, K.** (2013). Türkiye’deki spor basınında nefret söylemi. *International Journal of Social Science Research*, 2(2), 46-60.
34. **Özsoy, S., Sadık, R. ve Boz, H.** (2013). Spor dalı çeşitliliği bakımından Türkiye’deki spor gazetelerinin Avrupa’daki spor gazeteleri ile karşılaştırılması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(1).
35. **Perdiyansa, Setiawan, I. ve Wasan, A.** (2022). Evaluation of the let’s sport movement program in the ministry of youth and sports. *Gladi Journal Ilmu Keolahragaan*, 374.
36. **Rowe, D.** (2004). Critical readings: sport, culture and the media. *Issues Culture and the Media Studies*, 25.
37. **Seval, H. ve Kodaman, T.** (2015). Sporun uluslararası politikadaki etkisi. *MAKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(4), 56.
38. **Sherwood, M. ve Nicholson, M.** (2017). Who controls sports news? Media relations and information subsidies in Australian sports media. *Sage Journals. Media International Australia*, 165(1), 147.
39. **Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü.** (2024, 22 Mart). <https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler>
40. **Stead, D.** (2008). Sport and the Media. In: B. Houlihan (Editör) *Sport and society, a student introduction*, Chapter 14, London: Sage, 328-347.
41. **Şahan, H. ve Çınar, V.** (2004). Kitle iletişim araçlarının spor kamuoyu üzerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 313-321.
42. **Şenduran, F., Korkmaz, N., Kasap, M., Acar, Z., Yalnız, U. ve Kaçar, M.** (2018). Sportif iletişimde Facebook ve Twitter. *Spor Eğitim Dergisi*, 24.
43. **Şadedir, E.** (2005). 1980 Sonrası Türk basını, Türk siyasi hayatı ve basın-siyaset ilişkisi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi*, 3(4), 178.
44. **Tükenmez, M.** (2003). *Medya ve Spor*, 1. Baskı, İstanbul, Etikus Yayınları, 61-68.
45. **Türkiye İstatistik Kurumu** (2024, 22 Mart). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2022-49670>
46. **Türkiye İstatistik Kurumu** (2024, 22 Mart). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27598>
47. **Ulukan, M., Şahan, H., Akpınar, S. ve Akpınar, Ö.** (2008). Spor-medya ilişkilerinde iletişim teknolojilerinin rolü. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 161.
48. **Valenti, M., Scelles, N. ve Morrow, S.** (2020). Elite sport policies and international sporting success: a panel data analysis of European women's national football team performance. *European Sport Management Quarterly*, 304-307.
49. **Witkemper, C., Lim, C. ve Waldburger, A.** (2012). Social media and sports marketing: examining the motivations and constraints of twitter user. *Sport Marketing Quarterly*, 179.

“Acı Geçicidir, Gurur Ebedidir”: Spor Taraftarlarının Kimlik Koruma Stratejilerinin Anlaşılması

“Pain is Temporary, Pride is Forever”: Understanding Sports Fans' Identity-Maintenance Strategies

Araştırma Makalesi / Research Article

 Nurettin Göksu ÇİİNİ¹

 Ebru GÜZEL KUYUCU²

¹ Kırıkkale Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi, KIRIKKALE

² Ege Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İZMİR

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Arş. Gör. Dr. Nurettin Göksu ÇİİNİ
goksu.cini@gmail.com

Geliş Tarihi / Received : 15.06.2024

Kabul Tarihi / Accepted : 13.08.2024

Yayın Tarihi / Published : 31.10.2024

Etik Bilgilendirme / Ethical Statement
Bu araştırma, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal
ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik
Kurululu'nun 18.07.2023 tarih ve 186467
sayılı kararı ile etik açıdan uygun
bulunmuştur.

DOI: 10.53434/gbesbd.1501777

Öz

Bu çalışmanın amacı, favori takımlarının başarısızlıkları, kaybedilen şampiyonluklar ya da rakip takımların başarıları gibi olumsuz durumlar karşısında taraftarların pozitif sosyal kimliklerini nasıl koruduğunun anlaşılmasıdır. Fenomenolojik desende planlanan çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma gurubunu, takımının en az 10 maça katılmış 14 yetişkin spor taraftarı oluşturmuştur. Yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonuçları, taraftarların takımlarına yönelik olumsuz durumlar karşısında kimliklerini koruma ve sürdürmeye yönelik, takımlarının gurur duydukları yönleri yansıtan sosyal yaratıcılık stratejileri izlerken; diğer yandan ait oldukları grubun özelliklerini, rakip takım ve taraftarlarla karşılaştırarak onlardan üstün yönlerini ön plana çıkaran sosyal rekabeti kullandıkları görülmüştür. Özellikle taraftarların, takımlarına yönelik oluşan gurur duyguları onların ait oldukları takım ve taraftar grubuna yönelik düşüncelerini etkileyerek kendilerini rakiplerinden üstün gören kolektif narsist bir yönelim kazandıkları belirlenmiştir. Taraftarların, en sadık müşteriler olduğu ve kulüp gelirlerinin önemli bir kısmını sağladığı düşünüldüğünde spor organizasyonları açısından davranışlarının anlaşılması hayati öneme sahiptir. Çalışmamızdan elde edilen sonuçlar, favori takımlarına yönelik olumsuz durumlarla karşılaşan taraftarların davranış biçimlerinin anlaşılması ve gelecek araştırmalara rehberlik etmesi adına kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Özdeşleşme, Taraftar kimliği, Gurur duyguları, Kolektif narsisizm

Abstract

The aim of this study is to understand how fans protect their positive social identities in the face of negative situations such as the failure of their favorite teams, lost championships, or the success of rival teams. We used the semi-structured interview technique, a qualitative research method, in the phenomenologically planned study. The research group consisted of 14 adult sports fans who attended at least 10 matches for their team. We analyzed the data obtained from face-to-face interviews using the content analysis method. The study's results revealed that fans employed social creativity strategies to highlight the aspects of their team they were proud of, while they also engaged in social competition to highlight their group's characteristics by comparing them with rival teams and fans. These strategies served as emotional coping mechanisms to protect and maintain their identities in the face of negative situations. Researchers have found that fans' pride in their team influences their perception of the team and fan group they belong to, leading to a collective narcissistic orientation where they perceive themselves as superior to their competitors. Considering that fans are the most loyal customers and provide a significant portion of club revenues, understanding their behavior is vital for sports organizations. The results obtained from our study can be used to understand the behavioral patterns of fans who encounter negative situations with their favorite teams and to guide future research.

Keywords: Identification, Fan identity, Pride feelings, Collective narcissism

Giriş

Dünyada ve ülkemizde, toplumsal hayat içerisindeki önemli olgulardan biri olan taraftarlık kavramı, bireylerin yaşamları boyunca oluşturdukları farklı kimlikleri açıklayan yapılardan biridir (Lock ve Funk, 2016). Birçok taraftarın spora olan ilgisi sadece hedonik nedenlerle değil, aynı zamanda psikolojik bağlantıya yol açabilecek öz saygı amacıyla gelişmektedir (Funk ve James, 2001; Wann ve Branscombe, 1993). Taraftar davranışlarını açıklamaya yönelik çalışan bilim insanları, sosyoloji ve psikoloji alanlarından farklı teorik çerçeveler kullanarak, duygusal bağlılığı tanımlayan özdeşleşme kavramını açıklamaya çalışmışlardır (Trail, Anderson ve Lee, 2017; Trail ve James, 2016). Çalışmaların büyük bölümü “Sosyal Kimlik Teorisi” inden yararlanırken (Tajfel ve Turner, 1979), daha küçük kısmı “Kimlik Teorisi” inden yararlanmıştır (Stryker, 1968). Kimlik teorisi, temel olarak bireylerin rolle ilişkili davranışlarını açıklamaya odaklanırken, sosyal kimlik teorisi, grup süreçlerini ve gruplar arası ilişkileri açıklamayı amaçlamaktadır (Hogg, Terry ve White, 1995). Sosyal kimlik teorisi, bireyin sosyal bir gruba üyeliğiyle ilgili benlik kavramı olarak tanımlanır ve gruba özgü davranışların, bu üyeliğe atfedilen bilgi, değer ve duygusal önem tarafından nasıl şekillendiğini açıklar (Lee, Cho, Newell ve Kwon, 2020; Tajfel, 1982). Başka bir deyişle sosyal kimlik, bireyin bulunduğu grup içerisinde o grubun özelliklerinin, tutum ve davranışlarının, kendisinin sahip olduğu tutum ve davranışlara ne ölçüde uyum sağladığının açıklanmasıdır (Delia ve James, 2018). Bireylerin ait olduklarını algıladıkları sosyal gruplar, ortak bir sosyal kimliği paylaşan iki veya daha fazla üyeden oluşur (Stets ve Burke, 2000). Bireylerin, bu sosyal grupların özelliklerine ilişkin tanımı ve kategorize edilmesi, benlik kavramlarının bir parçası haline gelir (Lee ve diğerleri, 2020). Sosyal kimlik teorisine göre birey, bir gruba ait olmanın algılanan farkındalığından, değerinden ve duygusal öneminden daha büyük bir benlik duygusu elde etmektedir (Tajfel ve Turner, 1979). Grup üyeliği çoğu zaman bireye sosyal bir dünyaya ait olma duygusu verir. Bireyler dünyalarını sosyal grup üyeliklerine göre “biz” ve “onlar” olarak ikiye ayırabilirler. Böylece sosyal kimlik, grup üyelerinin, grup dışı üyelerden ayrılmasına olanak tanır (Lock ve Funk, 2016). Ülke, din, siyaset, ırk ve spor; sosyal gruplara en iyi örnek teşkil eden yapılardır. Taraftarlar bir takımla özdeşleşerek hayatları boyunca sürecek bir ilişki oluştururken aynı zamanda büyük bir sosyal gruba dahil olmaktadır. Bu yönüyle sosyal kimlik yaklaşımı, taraftarların bir spor takımıyla olan özdeşleşme sürecini açıklarken, en sık başvurulan teorik çerçeve olarak göze çarpmaktadır (Mansfield, Delia ve Katz, 2020). Bu nedenle araştırmamız, takım özdeşleşmesinin grup düzeyinde kavramsallaştırması ile spor taraftarlarına odaklanmaktadır.

Mevcut kimlik araştırmalarında; taraftar, seyirci, takım ve organizasyon “özdeşleşmesi” terimleri birbirinin yerine kullanılmaktadır (Lock ve Heere, 2017; Mael ve Ashforth, 2001). Ancak ele aldığımız tanımlar ve kavramlar, özdeşleşmenin yönelimi hakkında doğru yapıyı değerlendirmemiz açısından çok önemli-

dir. Bu yönüyle araştırmamızda, sosyal kimlik teorisinin grup temelli çerçevesini yansıtmak için, kimlik odaklı çalışmaların kolektif yönelimini ortaya koyan takım özdeşleşmesi terimi kullanılmıştır (Lock ve Heere, 2017; Swanson ve Kent, 2015). Takım özdeşleşmesi, grup üyeliğinin taraftar davranışları üzerindeki bütünleştirici etkileriyle ilgilenen problemler için en uygun araştırma teması olarak görünmektedir. Bir spor takımına veya sporla ilgili bir nesneye olan psikolojik bağlılığının derecesi olarak tanımlanan takım özdeşleşmesi (Wann ve Branscombe, 1993), taraftarların favori spor takımlarına yönelik oluşturduğu kimliği açıklamaktadır. Takım özdeşleşmesine yönelik yapılan çalışmalar genellikle bir spor takımıyla kurulan psikolojik bağın örgütsel sonuçları üzerindeki etkisini incelemek için yapılmıştır (Gwinner ve Bennett, 2008; Kwon ve Armstrong, 2002; Madrigal, 2001). Diğer araştırmalar ise özdeşleşmenin taraftarlar üzerindeki etkilerine odaklanarak (Heere ve James, 2007; Katz ve Heere, 2013) bireylerin davranışsal sonuçlarını incelemiştir. Bu çalışmalar, bireylerin sosyal bir gruba olan aidiyetlerine yönelik psikolojik süreçlerini incelediği için sosyal kimlik yaklaşımını temel olarak tasarlanmaktadır. Fink, Trail ve Anderson (2002), sosyal kimlik teorisini bağlamında, takım özdeşleşmesine yol açan faktörleri ortaya koyarken, Heere ve James (2007) özdeşleşmenin boyutlarını ele alarak, farklı grup kimliklerini tanımlamışlardır. Lintumaki ve Koll (2023) takım farklılığını, taraftarların sosyal kimliğini besleyen önemli bir faktör olarak bulurken, bireyin kendisi ve takım kimliği arasındaki uyumun önemine odaklanmıştır. Shuv-Ami ve Toder Alon (2023) sosyal bağlamda bir dış grubu belirgin hale getirmenin takım özdeşleşmesinin gücünü artırdığını bulmuşlardır. Wann (2006) tarafından önerilen sosyal-psikolojik sağlık modelinde, bir spor takımıyla özdeşleşen bireylerin, favori takımlarıyla kalıcı bağları olduğu ve bunun sosyal refahı arttırabileceği varsayılmıştır. Yapılan çalışmalar, taraftarlar için bir takımla özdeşleşmenin ve sosyal bağların, ait olma hissini psikolojik faydalar sağladığını, dolayısıyla artmış bir benlik duygusu kazandırarak bireylere olumlu yönde yansıdığını göstermiştir (Heere ve James, 2007; Lock ve Heere, 2017). Taraftarların sosyal kimlikleri bağlamında, takımlarıyla özdeşleşmesine yönelik yapılan uluslararası çalışmaların yanında ülkemizde de bu alanda yapılan çalışmalara rastlanmaktadır. Zelyurt (2019), takım tutmanın güçlü bir özdeşleşme alanı olarak, gündelik hayattaki taraftar davranışlarına yansıyan farklı özdeşleşme biçimlerini ve grup aidiyeti etkisiyle meydana gelen fanatizm olgusu incelemiştir. Oyman ve Başbozkurt (2021), futbol taraftarlarının sosyal kimliklerinin ve takımla özdeşleşmelerinin sosyal medya kullanım motivasyonları ve davranışlarına etkisini ortaya koymuştur. Avcı (2023) Fenerbahçe ve Panathinaikos basketbol taraftarlarının, kendilerini taraftar olarak nasıl tanımladıklarını ve sosyal kimliklerini açıklayarak alan yazına katkı sağlamıştır. Yapılan çalışmalar, genellikle özdeşleşme ve sosyal kimliğin olumlu sonuçlarına odaklanmasına rağmen, bunun akside olabilmektedir.

Taraftarlar ve takımlar için özdeşleşmenin sosyal olarak faydalarının yanında, olumsuz sonuçları da ortaya çıkabilmektedir. Özdeşleşmenin olumsuz sonuçları, taraftar saldırganlığından, dış grup üyelerini aşağılamaya kadar değişen işlev dışı davranışları içeren, farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir (Kim ve Byon, 2020; Wakefield ve Wann, 2006). Taraftarlar genellikle takımın başarılarını kendi başarıları gibi kutlarken (Cialdini ve diğerleri, 1976), başarısızlıklar karşısında sahip oldukları taraftar kimliklerine ve ait oldukları gruba yönelik tehdit hissederek (Delia, 2017; Doyle ve diğerleri, 2017; Mansfield ve diğerleri, 2020). Bu durum kimlik tehdidi yoluyla bireylerin benlik duygusunu olumsuz etkileyebilir (Doyle, Lock, Funk, Filo ve McDonald, 2017; Wann, 2006). Dolayısıyla, zorlayıcı durumlarla karşı karşıya kalan taraftarlar, kimliklerini korumak için takımdan uzaklaşma, kötümserlik ve başkalarını suçlama gibi çeşitli başa çıkma stratejileri kullanabilmektedirler (Delia, 2017, 2019; Doyle ve diğerleri, 2017). Delia (2017), takımlarıyla özdeşleşen taraftarların kimlik tehditleriyle başa çıkmak için bir yıllık bir süre boyunca birden fazla duygu odaklı başa çıkma stratejisini uyguladıklarını ve farklı bireysel kimliklerinin sürekli çatıştığını tespit etmiştir. Doyle ve diğerleri (2017), taraftarların yüksek mağlubiyet oranları karşısında, pozitif ve farklı grup kimliklerini korumaya yardımcı olmak için sosyal yaratıcılık ve sosyal hareketlilik stratejilerini kullandıklarını ortaya koymuştur. Jones, Adams ve Mayoh (2024), takımlarının satılmasından sonra bu durumla başa çıkabilmek için taraftarların sosyal yaratıcılık ve sosyal rekabet stratejileri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Türkiye’de yapılan araştırmalar incelendiğinde, bireylerin sosyal kimliklerini korumaya yönelik yapılan çalışmaların azınlık ya da düşük statüde olan grupları incelediği tespit edilmiştir. Alparslan (2024) çalışmasında, azınlık gruplarda toplumsal aidiyet ve kimlik mücadelesinin örneklerini sunarak, dış gruplara karşı kullandıkları kimlik koruma stratejilerini göstermiştir. Benzer şekilde Akdoğan (2022) toplumsal yapı içerisinde düşük statüde bulunan grup üyelerinin sosyal kimlik teorisi bağlamında, davranışsal eğilimine ilişkin dört kuramsal açıklamayı ve bu açıklamaları destekleyen çeşitli bulguları ele almıştır. Her ne kadar ulusal alan yazında, bireylerin sosyal kimliklerini korumaya yönelik stratejileri ele alan çalışmalar yapılmış olsa da spor taraftarlarını bu bağlamda inceleyen hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmamız bu yönüyle taraftarların olumsuz durumlar karşısında nasıl davrandığını gösterebilmek ve literatüre katkı sağlaması açısından önemlidir. Devam eden bölümde sosyal kimlik teorisi çerçevesinde gelişen kimlik koruma stratejileri taraftarlar açısından ele alınacaktır.

Şekil 1. Kimlik Koruma Stratejileri

Takımlarının başarısızlıkları, kaybedilen şampiyonluklar ya da rakip takımların başarıları gibi olumsuz durumlar karşısında taraftarlar, duygusal istismara maruz kalmakta ve diğer takımların taraftarları için ortak bir alay konusu haline gelmektedirler (Cialdini ve Richardson, 1980; Finch ve Cialdini, 1989). Sosyal kimlik tehdidi, bireylerin hoş olmayan bir grup itibarıyla yüzleşmek zorunda kaldıklarında ortaya çıkan psikolojik süreci temsil eder (Steele, Spencer ve Aronson, 2002). Tehditlere karşı karşıya kalan taraftarlar farklı kimlik koruma stratejileri kullanırlar. İlk kimlik koruma stratejisi olan sosyal hareketlilik, bireysel seviyedeki düşüncüyü temsil eder. Bu nedenle, sosyal hareketlilik, genel grubu etkilemeden, grup üyeliğini değiştirerek pozitif bir sosyal kimliğe kavuşmayı amaçlayan bireyi içerir (Jackson, Sullivan, Harnish ve Hodge, 1996). Cialdini ve diğerleri (1976), taraftarların, başarısız gruplardan psikolojik olarak uzaklaşabilmek için, üniversitenin futbol takımı kaybettikten sonra, takımı temsil eden giysileri çıkararak tepki gösterdiklerini ortaya koymuştur. Benzer şekilde taraftarların maçlardan sonra kendilerini olumsuz takım sonuçlarından uzaklaştırmak için (Delia, 2017; Doyle ve diğerleri, 2017) ayrılma zamirlerini (“onlar”) kullandıkları (Foster ve Hyatt, 2007) ve yansıyan başarısızlığı keserek (CORF) kimliklerini korudukları görülmüştür (Cialdini ve diğerleri, 1976; Snyder, Lassegard ve Ford, 1986).

İkinci kimlik koruma stratejisi olan sosyal yaratıcılık, iç grubun dış gruplara göre farklılığını artırmayı içeren grup düzeyinde bir stratejidir. Sosyal yaratıcılık üç şekilde ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, bir karşılaştırma boyutuna (örneğin takım başarısı) ilişkin değerlendirmeler iç grubun lehine olmadığında, yeni bir karşılaştırma boyutunun seçilmesini içerir. Lalonde (1992) müsabakayı kaybeden bir buz hokeyi takımındaki oyuncuların diğer takımlarla kıyaslandıkları boyutu, performanstan adil oyuna yönelik düşünceye kaydırarak olumlu bir sosyal kimliği sürdürdüklerini bulmuştur. Benzer araştırmalar, bir takımla ilişkili grup kimliklerinin (üniversite, takım veya bölge) kimlik tehditlerine karşı nasıl kullanılabileceğini açıklamaktadır (Delia, 2017; Delia, 2015; Heere, Walker, ve diğerleri, 2011; Heere, James, Yoshida ve Scremin, 2011). Sosyal yaratıcılık örneğinde, taraftarlar takım başarısızlığının ardından pozitif takım kimliğini sürdürmek için karşılaştırma boyutunu daha yüksek bir seviyeye kaydırabilirler (“Şampiyonluğu kaybettik ama bizim takımımız hala sizinkinden daha iyi”). Bireyler 'güçlendirme' olarak bilinen bu süreç yoluyla grup statüsünü de arttırabilirler (Cialdini ve Richardson, 1980). Sosyal yaratıcılıkta mevcut olan ikinci seçenek, olumsuz algılanan bir boyutun değerinin küçümsemesini ya da niteliğe pozitif bir değer verilmesini içerir (Jackson ve diğerleri, 1996). Futbolda, özellikle olaylı maçlarla anılan takımlarla özdeşleşen bireyler (Karşıyaka, Göztepe, Bursaspor, Ankaragücü) bunu genellikle algılanan imajlarına dayanarak yapmaktadır (Fink, Parker, Brett ve Higgins, 2009). Bu tür takımların taraftarları, başkalarının kendi gruplarına atfettiği olumsuzluklardan zevk almaktadır (“semtimizde şampiyonluk kutlamak tehlikeli ve yasaktır”, “cehenneme hoş geldiniz”). Gözlemlenen bu davranış, başkaları tarafından bir iç gruba atfedilen olumsuz özelliklerin nasıl olumlu bir şekilde yeniden tanımlanabileceğini vurgularken; bireylerin

kim olduklarını ve ne olmadıklarını tanımlamalarına yardımcı olmaktadır (Elsbach ve Bhattacharya, 2001; Foster ve Hyatt, 2007; Lock ve Filo, 2012). Jones ve diğerleri (2024), takımlarının satın alınmasından sonra, taraftarların bu durumu görmezden gelecek algılanan kimlik tehdidini ve takımlarının düştüğü durumu kabullenmediklerini ortaya koymuştur. Üçüncü sosyal yaratıcılık stratejisi, karşılaştırma için kullanılan dış grubu değiştirmeyi içerir. Bu yaklaşım, grup içinde uzun süre statü düşüklüğünün yaşandığı durumlarda, olumlu bir takım kimliği elde etmek için yeni gruplarla kıyaslamayı içerir. Bu durumda üyeler yeni grubu, bir veya daha fazla özellik açısından sosyal grup için daha düşük olarak algılamalıdır. Örneğin, takımının kaybettiği bir şampiyonluğu değerlendiren Fenerbahçe taraftarı, “Şampiyon Galatasaray olmuş olabilir, ama bizim diğerlerinden fazla şampiyonluğumuz var (Beşiktaş, Trabzonspor)” diyebilir. Bu örnek, karşılaştırma boyutunun veya karşılaştırma yönteminin değiştirilmesinin kimlik tehdidi zamanlarında grup içi statüleri nasıl koruyabileceğini veya geliştirebileceğini göstergesidir (Doyle ve diğerleri, 2017; Jones ve diğerleri, 2024).

Son kimlik koruma stratejisi olan sosyal rekabette; grup içi üyeler, bazı belirgin karşılaştırma boyutlarındaki bir grup dışına göre grup içi statüsünü arttırmak için olumlu eylemler kullanır (Tajfel ve Turner, 1979). Taraftarlar, fiziksel ve sözel eylemler yoluyla dış grup statüsünü azaltmaya çalışırken, iç grup statüsünü arttırabilirler. Bernache-Assollant, Laurin, Bouchet, Bodet ve Lacassagne (2010), yüksek özdeşleşmeye sahip taraftarların rakip takımları, oyuncularını ve taraftarları eleştirerek (Cialdini ve Richardson, 1980; Finch ve Cialdini, 1989) iç grubun statüsünü yükselttiğini ve ilgili dış grubun statüsünü düşürdüğünü ortaya koymuşlardır. Farklı bir yolla taraftarlar, rakip takımın başarısızlığından tıpkı favori takımlarının zaferi gibi sevinç yaşayabilirler (Hoogland ve diğerleri, 2015). Rakiplerin talihsizliği karşısında hissedilen keyif duygusu, Alman kökenli bir terim olan "schadenfreude" ile tanımlanmaktadır. Bu duygu, bireylerin rakip grupların yaşadığı olumsuz durumlar karşısında haz ve memnuniyet hissetmeleri anlamına gelmektedir (Dalakas ve Phillips Melancon, 2012). Bireylerin kendi grup kimliklerini güçlendirme ve rakip grubu daha az değerli görme eğilimini göstermektedir. Bu alanda yapılan araştırmalar, dış gruplar başarısız olduğunda bireylerin nasıl “Yansıyan Başarısızlıktan Zafer” (GORFing) duygusu gösterdiklerini ortaya koymuş ve kişinin takımı oynamasa bile dış grubun statüsündeki azalmanın takım kimliği üzerinde olumlu bir etki yaratabileceğini göstermiştir (Havard, 2014). Dolayısıyla, sosyal rekabet doğrudan iç grubun statüsünü iyileştirmez, ancak diğer ilgili dış grupların konumunu azaltmayı amaçlamaktadır. Buradan yola çıkarak taraftarların grup içi statüyü yükseltmek amacıyla farklı psikolojik süreçler geçirdiği görülmektedir.

Bir spor karşılaşmasını ele aldığımızda; takımlar, oyuncular ve stadyumlar organizasyonu oluşturan temel unsurlar olmasına rağmen, ana sosyal aktörler taraftarlardır. Taraftarların en sadık müşteriler olduğu ve kulüp gelirlerinin önemli bir kısmını

sağladığı düşünüldüğünde spor organizasyonları açısından hayati öneme sahiptirler (Doyle ve diğerleri, 2017; McDonald, Karg ve Vocino, 2013). Takımların uzun süreli kötü performansı, ezeli rakiplerinin kazanma oranlarının yüksek olması ve kaybedilen şampiyonluklar gibi durumların meydana gelmesi bireylerin taraftar kimliklerine yönelik tehditleri ortaya koymaktadır. Bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda, taraftarların olumsuz durumlarla karşı karşıya kaldığı bir senaryoda davranış biçimlerinin anlaşılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda yapılan çalışmalar sağlam teorik çerçevelere dayansa da diğer takım özdeşleşmesi çalışmalarına kıyasla spor yönetiminde sınırlı ilgi görmüştür. Özellikle taraftarlığın bir kültür olarak yaşandığı ülkemizde, bu sosyal yapıların anlaşılmasına yönelik sınırlı sayıda çalışmanın olması; bireylerin düşünce ve davranışlarını şekillendiren unsurları ortaya koymak için bir temel oluşturmaktadır. Bu yönüyle araştırmamız, Türk spor taraftarlarının takımlarına yönelik olumsuz durumlar karşısında kimliklerini koruma ve sürdürmeye yönelik stratejilerini, sosyal kimlik teorisi çerçevesinden açıklayarak hem ulusal hem de uluslararası alan yazına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Buradan yola çıkarak araştırmamızın problem cümlesi “spor taraftarları olumsuz durumlar karşısında pozitif sosyal kimliklerini nasıl korurlar?” olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bireylerin favori takımlarına yönelik gelişen olumsuz durumlar karşısında taraftar kimliklerini nasıl koruduğunun anlaşılmasına yönelik yürütülen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, gerçek olarak adlandırılan bir fenomenin altında yatan özü açıklamaktadır (Creswell, 2007). Bu yaklaşım etkili, duygusal ve yoğun insan deneyimlerini çalışmak için uygun bir zemin oluşturması (Merriam, 2018) ve olgulara ilişkin anlamları ortaya çıkarması (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008) bakımından tercih edilmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir veya birden fazla ölçütü karşılayan durumların çalışılmasıdır. Bu sayede araştırmacı, üzerinde çalışılan olayları ve olguları seçilen ölçütler bağlamında daha net açıklayabilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008). Sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabileceği gibi daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmamızın amacı doğrultusunda 2022-2023 Türkiye futbol sezonunda takımının en az 10 maçına katılmış 14 yetişkin spor taraftarı (7 Fenerbahçe ve 7 Karşıyaka Spor Kulübü) çalışmaya dahil edilmiştir. Fenerbahçe SK, Türkiye futbol liglerinden mücadele eden en başarılı takımlarından biri olmasına rağmen geç-

mişteki başarılarıyla tanınan bu kulübün, son lig şampiyonluğunu elde etmesinin üzerinden on yıl geçmiştir. Özellikle ezeli rakibi olan Galatasaray'a karşı son yıllardaki başarısız sonuçları ve kaybedilen şampiyonluklar, Fenerbahçe taraftarlarını çalışmamız için uygun örneklem konumuna getirmiştir. Diğer yandan taraftarlık kültürünün yaşatıldığı bir semt takımı olan Karşıyaka SK, İzmir'in ilk ve Türkiye'nin dördüncü spor kulübüdür. Uzun yıllar üst liglerde mücadele eden Karşıyaka başarısız sezonlar ve istikrarsız sonuçlarla birlikte, son şampiyonluğunun üzerinden 20 yıl geçmiştir. Burada değerlendirdiğimiz başarı ya da başarısızlık faktörleri futbol branşı baz alınarak değerlendirilmiştir. Bunun sebebi taraftarların özellikle futbola yönelik ilgisi ve gerçek başarının futbol ile özdeşleştirilmesi olmuştur. Araştırmamızda, futbol bağlamı kullanılmasına rağmen, her iki kulübün farklı branşlarda mücadele ediyor olması ve taraftarların kendilerini bir spor kulübünün taraftarları olarak algılaması katılımçılarımızı "spor taraftarları" olarak sınıflandırmamızı gerekli kılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın kavramsal çerçevesine uygun olarak alan yazın taraması yapılmış ve problem durumu ortaya konmuştur. Taraftarların bir takımın duygusal olarak bağlılıklarını tanımlayan ve iki alan uzmanının görüşleri alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu takımlarıyla özdeşleşme sebeplerini ortaya koyan ve takımlarının mevcut durumlarını değerlendirmeyi amaçlayan 5 temel soru ve destekleyici alt sorulardan oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri taraftarlarla yapılan bireysel görüşmeler sonucunda toplanmıştır. Görüşmeler başlamadan önce çalışmaya katılanlara araştırmayla ilgili bilgi verilerek, görüşmenin ses kaydına alınacağı, tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve istedikleri zaman görüşmenin sonlandırılabileceğini belirtilmiştir. Araştırmada katılımçıların isimleri gizli tutularak, elde edilen veriler yalnızca çalışma kapsamında kullanılmıştır. Görüşmeler yaklaşık 15-20 dakika aralığında sürmüştür.

Verilerin Analizi

Taraftarlarla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın inanırılığını sağlamak için, alan notları, ayrıntılı betimleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi yöntemleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde Cresswell (2007) tarafından önerilen üç aşamalı prosedür uygulanmıştır. İlk olarak, görüşmelerin ses kayıtları indirilmiş ve veri dosyaları oluşturulmak üzere yazıya dökülmüştür. Bu dokümanlar, teorik alt yapıya uygun olan kavramları belirlemek için saha notlarıyla birlikte analiz edilmiştir. Birden fazla katılımcı tarafından kullanılan belirli ifadeler, ortak bir yanıtı ifade ettiğinde kavramlar tanımlanmıştır (Braun ve Clarke, 2006). Verileri doğru bir şekilde yorumladığımızdan

emin olmak için, bireysel görüşmelerden ortaya çıkan kilit noktaların özeti çıkartılarak tekrar kontrol edilmiştir.

İkinci aşamada, ilk adımda belirlenen kavramları gruplandırarak daha geniş temaları belirlemek için dokümanlar yeniden analiz edilmiştir. Kavramları, temalara ayırma sürecinde araştırmacılar ve alanında uzman öğretim üyeleri düzenli olarak verileri değerlendirerek geri bildirim sunmuşlardır. Temaların güvenilir ve teorik olarak geçerliğini sağlamak için yapılan bu aşama, alan yazında yapılan benzer araştırmalarda uygulanan standartlarla tutarlıdır (Delia, 2015; Doyle ve diğerleri, 2017). Son aşamada, temalar ana ve alt temalar halinde düzenlenerek kavram haritası oluşturulmuştur. Bu şekilde daha sonradan tartışılacak olan bulgular, kavramsal olarak sunulabilmiştir.

Etik Beyan

Çalışmanın yürütülebilmesi için Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan yazılı izin alınmıştır (Karar Tarihi: 18.07.2023, Oturum No:7, Evrak Sayı: 186467). Araştırma kapsamında taraftarlara çalışmanın amacı ve uygulanması ile ilgili açıklamalar yapılarak gönüllü katılım sağlanmıştır. Elde edilen veriler tamamen gizli tutularak yalnızca araştırma amacı ile kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde taraftarlarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilere ilişkin analizler ve bunları tanımlayan kavramsal yapılara ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Şekil 2. Taraftarların sosyal kimliklerini korumaya yönelik stratejilere ilişkin kavramsal temalar

Analizlerimiz, taraftarların favori takımlarına yönelik olarak gelişen olumsuz durumlar (kötü performans, kaybedilen şampiyonluklar) karşısında sosyal kimliklerini (takım özdeşleşmesi/taraftar kimliği) korumak için temel olarak iki farklı düşünce biçimi kullandıklarını ortaya koymuştur. İlk olarak, takımlarının olumlu yönlerini vurgulayan ve gurur duydukları unsurları değerlendiren bir yaklaşım kullandıklarını. İkinci olarak, mevcut olumsuzlukların gelecekteki başarıya giden yolda karşılaşılan zorluklar olduğunu ve dış faktörlerin etkisiyle bunların gerçekleştiğini ifade eden kanıtlar elde ettik. Bu süreçler, sosyal kimlik teorisinin (Tajfel ve Turner, 1979, 1986) ilkeleriyle tutarlı

olarak sosyal yaratıcılık ve sosyal rekabet stratejilerinin eş zamanlı kullanımını yansıtmaktadır. Ayrıca, bu süreçler olumlu ve farklı bir sosyal kimliğin sürdürülmesinde grup üyeliğinin önemini ortaya koyarak mevcut çalışmalarını desteklemiştir (Katz ve Heere, 2013; Lock ve Funk, 2016). Bulgularımız iki kavramsal tema etrafında şekillenmektedir: takım kimliğini koruma ve dış gruplarla karşılaştırma. Şekil 2'de ifade edilen temalar, alt temalar ve sosyal kimlik teorisi tarafından tanımlanan kimlik koruma süreçleriyle olan kavramsal bağlantıları göstermektedir.

Takım Kimliğini Koruma

İlk tema olan takım kimliğini koruma, takımın taraftarlar açısından algılanan statüsünü ifade eden (1) geçmiş başarılar, (2) takım logosu ve renklerini, (3) taraftar grubunun özelliklerini tanımlayan katılımcı yanıtlarını birleştirmiştir. Bu alt temalar kimlik koruma stratejileri olarak hem sosyal yaratıcılığa hem de sosyal rekabete dayanmaktadır. Bu temada yer alan üç bulgu da birbiriyile ilişkili ve katılımcıların takımlarını destekleme konusundaki deneyimleriyle ilgilidir. Dolayısıyla, takımının bir taraftarı olarak kimliklerini korumaya yönelik tutumlarını gösteren referans çerçevesine dayanan süreçlerini temsil etmektedir.

Katılımcılar, takımlarının farklılığını vurgulayarak, olumsuzlukları dengeleyen ve hafifleten bir yaklaşım sergilemişlerdir. Fenerbahçeli taraftarlar özellikler takımlarının geçmiş başarıları ve tarihini ön plana çıkaran farklılıkları vurgulamıştır. **K5:** "Son yıllardaki performansımızın yetersiz olduğu ve şampiyonluk hedefimizi gerçekleştiremediğimiz doğru. Ancak, bu durum Fenerbahçe'nin büyük bir kulüp olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Bu sene şampiyonluğu kaybetmiş olabiliriz fakat tarihimize ve geçmiş başarılarımıza bakarsanız Fenerbahçe'nin büyüklüğünü görürsünüz." ifadesiyle takımının geçmiş başarılarını vurgulamıştır. **K10:** "Kazanmak ya da kaybetmek... futbolun içinde olan durumlar ve bizde bunun farkındayız. Takımdaki herkes değişebilir, herkes gidebilir kimse bu kulübün üzerinde değildir. Fenerbahçe bizim için her şeyden önce gelir." ifadesiyle kulübünün büyüklüğünü ortaya koymuştur. **K11:** "Fenerbahçe bir takımın fazlasıdır. Taraftarlarımızda zor günlerde bile stadı doldurarak takımının yanında olduğunu gösteriyor. Bu bizim için daha önemli bir başarı" **K13:** "Şampiyonluklar ve kupalar tüm takımlar için önemli olabilir ama bu kültürü yaşatmak farklıdır. Fenerbahçe'nin taraftarıyla, armasıyla ve renkleriyle ayrıcalıklı bir kulüp olduğunu biliyoruz." İfadeleri gruplarının özelliklerine ve algılanan değerine atıfta bulunmaktadır. Bu sayede takımlarının başarısızlıklarını görmezden gelerek pozitif kimliklerine katkı sağlamayı amaçlar.

Diğer yandan Karşıyaka taraftarları özellikle takımlarının ayrıcalıklı unsurlara sahip olduğunu ifade etmişlerdir. **K3:** "Karşıyaka, sadece bir spor kulübü değil aynı zamanda bir yaşam biçimidir. Sadece bir semt takımı olmasına rağmen armanın, renklerin ve kültürün taşıdığı değerler, bizim için vazgeçilmezdir." ifadesiyle kulübün farklılığını vurgulamıştır. **K6:** "Son yıllarda yaşadığımız zorluklar, tarihimizde hiç olmadığı kadar başarısız bir dönemini beraberinde getirdi. Takımımız şu anda hiç hak etmediği

bir ligde mücadele ediyor. Buna rağmen Karşıyaka isminin büyüklüğü bu ligin üstünde." Kulübün isminin başarılarından daha önemli olduğunu ifade etmiştir. **K8:** "Türkiye'de birkaç kulübün armasında bulunan ay-yıldız ve köklü tarihimizle özdeşleşmiş renklere sahip olmanın gururunu yaşıyoruz. Bu semboller ve değerler, bizim için herhangi bir kupa veya şampiyonluktan daha değerlidir." **K9:** "Takımımıza olan bağlılığın temel nedenlerinden biri semt kültürüdür. Maç günleri taraftarlarımızla buluşmamız ve tezahüratlar bizim için vazgeçilmezdir. Bu unsurlar, başarıların ötesinde bir anlam taşır." **K12:** "Karşıyaka'nın ismi bizim için başarılarından daha önemli. Takımımızı en üst liglerde görmeyi isteriz. Şampiyonluklar, kupalar bizleri gururlandırır ancak içinde bulunduğumuz durumda desteğimizi sürdürmek bizim görevimiz." İfadeleri takımlarının farklı unsurlarını ortaya koyarak takımlarının özellikle gurur duydukları ve öz benliklerine katkı yapan değerleri başarıların önüne koyarak olumsuzlukları bertaraf etmeyi amaçlayan alt temaları göstermektedir.

Dış Gruplarla Karşılaştırma

İkinci tema olan dış gruplarla karşılaştırma, takım açısından ortaya çıkan olumsuzlukları başarıya giden yolda karşılaşılan zorluklar olduğunu ve dış faktörlerin etkisiyle gerçekleştiğini ifade eden (1) rakiplerle kıyaslama ve (2) politik söylemleri açıklayan katılımcı yanıtlarını birleştirmiştir. Benzer şekilde bu alt temalar kimlik koruma stratejileri olarak hem sosyal yaratıcılığa hem de sosyal rekabete dayanmaktadır. Bu temada yer alan bulgular, takımın bir taraftarı olarak olumsuz durumları bertaraf etmeyi ve farklı sebeplerinin varlığını gösteren düşünce biçimini temsil etmektedir.

Her iki takım taraftarları da rakiplerinin olumsuz yönlerini ortaya koyarak ve politik söylemlerden bahsederek içinde oldukları durumun kendilerine özellikle yaratıldığı görüşünde birleşmektedirler. Fenerbahçe taraftarlarının yanıtları incelendiğinde; **K1:** "Takımımıza olan desteğimiz her koşulda devam edecek. Fenerbahçe'nin başarısı ya da başarısızlığında en çok etkilenenler taraftarlar. Ancak takımımızın başarısını etkileyen ve bu duruma gelmemizi sağlayan tüm unsurların karşısında olması gerekenlerde bizleriz." ifadesinde içinde bulunulan durumun çevresel faktörler tarafından yaratıldığını açıklıyor. **K2:** "Yönetime güvenimiz tam ve önümüzdeki sezonda şampiyonluk mücadelesinin içinde olacağımızı düşünüyorum. Özellikle ezeli rakiplerimizin bizimle benzer durumlarla karşılaştıklarında nasıl tepkiler verdiklerinizi görüyoruz. Biz yıllardır bunlarla mücadele ediyoruz." takımının rakiplerine nazaran olumsuz durumlar karşısındaki duruşunu ifade ediyor. **K5:** "Fenerbahçe'nin başarılı olmasını istemeyen çevrelerin unuttuğu bir şey var. Bu lig Fenerbahçe olmadan anlamını yitirir. Biz değerlerimiz ve kültürümüzle bu ligi var eden takımlardan biriyiz. Takımımız mücadele ettikçe, bizde taraftar olarak desteğimizi göstereceğiz." **K7:** "Fenerbahçe, taraftar kitlesi ve mevcut yönetim yapısıyla önemli değerleri koruyan bir kulüp. Bu nedenle, bazı siyasi ve ekonomik çevreler, Fenerbahçe'nin başarılı olmasını istemiyor. Özellikle

hakem kararları takımı çok etkiliyor.” ifadeleri özellikle rakiplerine karşı kıyaslamaları ortaya koyarak, onların değerini düşürmeyi amaçlayan söylemleri ve politik ifadeleri içermektedir.

Karşıyaka taraftarları da benzer unsurları ortaya koyarak oluşturulan temaları doğrulamıştır. **K4:** *“Yönetim hataları, yanlış transfer politikaları ve antrenör tercihleri tabi ki başarıyı etkiliyor. Fakat Karşıyaka diğer takımlar gibi ne armasını sattı ne de yabancı yatırımcıların arka bahçesine döndü. Zamanında başka takımların isimlerini satın alıp üst lige çıktıklarını biliyoruz.”* ifadesinde rakiplerine yönelik bir karşılaştırma yapılmaktadır. **K9:** *“Çoğu takım ve taraftarları için bu tarz süreçleri atlatmak zor. Sonuçta yıllardır üst liglerden uzakta mücadele ediyorsunuz. Ancak Karşıyaka tüm Türkiye’de taraftar kültürüyle tanınan bir camia. Rakiplerimiz bu yüzden başarılı olmamızı istemiyorlar.”* **K12:** *“Karşıyaka’nın cefakâr taraftarı iyi günde de kötü günde de takımın yanındadır. Karşıyaka gibi büyük bir camia her zaman üst liglerde olmalıdır. Süper Ligde taraftarı olmayan takımlar var. Bizim hakkımız olan yer burası değildir.”* **K14:** *“Takımımız, duruşu itibarıyla, ilkeleriyle ve gelenekleriyle diğer takımlardan farklı bir kulüp. Bu yüzden siz hep göz önündesiniz. Şampiyonlukları önemsemiyoruz. Başarılar gelip geçicidir, önemli olan değerlerinize sahip çıkmanızdır. Biz hem sahada hem de saha dışında mücadele etmeliyiz.”* ifadeleri taraftarların dahil oldukları gruba yönelik algılanan değerine ilişkin gerçekçi olmayan düzeyde yatırım yaptıkları ve grubun değerini arttırmaya çalıştıkları görülmektedir. Hem rakiplere yönelik geliştirilen karşılaştırma seviyeleri hem de söylemler, taraftarların grup düzeyindeki narsist eğilimlerini açıklayan kolektif narsizm (Golec de Zavala, Cichocka, Eidelson ve Jayawickreme, 2009) kavramına atıf yapmaktadır.

Tartışma

Profesyonel spor organizasyonlarının başarısı büyük ölçüde yeterli sayıda taraftarı çekmeye ve bunu sürdürmeye bağlıdır (James, Kolbe ve Trail, 2002). Taraftarlar, oyunlara katılmak, ürün satın almak ve kuruluşun reklam verenlere olan ilgisini arttırmak gibi doğrudan ve dolaylı tüketim etkinlikleriyle takımları desteklemektedir (Mason, 1999; McDonald ve diğerleri, 2013). Dolayısıyla, spor organizasyonları, taraftar davranışlarını etkileyen faktörleri dikkatli şekilde ele almalıdır (James ve diğerleri, 2002; Wann ve James, 2018). Bu nedenle, spor takımlarının olumsuz durumlarla karşılaştıkları dönemlerde takım özdeşleşmesini geliştirmeleri ve sürdürmeleri gerekir. Bu çok önemlidir, çünkü başarı kontrol edilemese de taraftarların bir spor takımıyla olan psikolojik bağlantısı açısından anahtar unsurdur (Fink ve diğerleri, 2002; Wann, Tucker ve Schrader, 1996). Araştırmamız bu yönüyle, takımların olumsuz durumları karşısında taraftarların pozitif sosyal kimliklerini korumak için kullandıkları stratejileri ortaya koymaktadır.

Spor taraftarları, gruplar arası değerlendirmelerde tipik olarak başarıyı baskın bir unsur olarak seçerler (End, Dietz-

Uhler, Harrick ve Jacquemotte, 2002). Ancak çalışmamızda, örneklem grubumuzu oluşturan takımlar (Fenerbahçe ve Karşıyaka), özellikle futbol branşında uzun yıllardır başarısız bir grafik çizerek, olumsuz durumlarla karşı karşıya kalmışlardır. Taraftarlar bu olumsuzluğu telafi etmek için, grubu mevcut başarıdan daha geniş alanlarda değerlendirerek olumlu bir takım kimliğini sürdürmüşlerdir. “Takım kimliğini koruma” teması kapsamında, bireylerin favori takımlarına yönelik oluşan psikolojik bağlantılarından itibaren taraftar kimliğinin değerine odaklanarak ve konularına yüksek değer atfederek, olumsuzluğu nasıl bertaraf ettiklerini ortaya koymuştur. Taraftarlar, takımlarının farklı olmasından ve sosyal gruplarının öneminden uzun uzun bahsederken, bu faktörlere takım başarısından daha fazla önem vermişlerdir. Bu vurgu, bireylerin kendilerini dış grup üyelerinden (rakip takım ve taraftarlar) olumlu bir şekilde farklılaştırmalarını sağlamıştır. Sonuç olarak, bu temada verilen yanıtlar sosyal yaratıcılığın ve sosyal rekabetin kanıtlarını ortaya koymuştur (Doyle ve diğerleri, 2017; Jones ve diğerleri, 2024).

Bulgularımız, benzersiz tüketim deneyimlerinin bir grup üyeliğini diğer gruplardan nasıl olumlu yönde farklılaştırabileceğini göstermektedir (Holt, 1995; Tajfel ve Turner, 1979). Bu tür davranışlar aynı zamanda taraftarların sadece en iyi takımın taraftarı olmak yerine olabilecekleri en iyi taraftar haline gelerek (Norris, Wann ve Zapalac, 2015; Wann ve Branscombe, 1990) zorluklar karşısında kimliklerini nasıl yeniden kontrol edebileceklerini de vurgulamaktadır (Andrijew ve Hyatt, 2009; Delia, 2017, 2019). Bunu yaparken taraftarlar takımlarına ait gurur duydukları özellikleri vurgulayan ve onları farklılaştıran ifadeler söyleyerek, özellikle takımın ayırt edici unsurlarını ve taraftar grubunun özelliklerini ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla taraftarların takımlarına yönelik hissettikleri gurur, kimliğin değerlendirici bir bileşeni olması ve bireyin grubunun statüsüne ilişkin bilişsel değerlendirmesini yansıtmaması bakımından özdeşleşme süreciyle benzer şekilde değerlendirilebilir (Tyler, 1999). Taraftarlar, favori spor takımlarıyla çeşitli şekillerde gurur duyar ve bunları farklı yollarla ifade ederler. Maç günü takımının renklerini ve logosunu taşıyan kıyafetler giymek, maç boyunca tezahürat ritüellerine katılmak, takımının başarılarını kutlamak gibi birçok davranışla bu duygusal durumu dışa vurmaktadır (Gordon, Yoshida, Nakazawa ve Bass, 2021). Önceki araştırmalar, bireylerin geçmişlerine ve geçmiş başarılarına dayanarak kaybeden takımların özdeşleşmiş taraftarları olarak kalabildiklerini göstermektedir (Fisher ve Wakefield, 1998; Gladden ve Funk, 2001; Wann ve Branscombe, 1990). Bu sebeple gurur duygularının, takım ve unsurlarıyla oluşan duygusal bağlılığa katkı sağladığı söylenebilir (Decrop ve Derbaix, 2010; Mahony, Nakazawa, Funk, James ve Gladden, 2002). Yapılan çalışmalar (Decrop ve Derbaix, 2010; Gordon ve diğerleri, 2021) araştırma sonuçlarımızla benzer şekilde taraftarların gurur duygularına odaklanarak takım ve grup özdeşleşmesindeki rolünü açıklamışlardır.

Decrop ve Derbaix (2010) tarafından tanımlanan, Gordon ve diğerleri (2021) tarafından spor bağlamında uyarlanan, takım ile bağlantılı dört gurur unsurunun (logo ve takım renkleri,

tezahüratlar, geçmiş başarılar ve stadyum) yalnızca takım ve taraftar topluluğu özdeşleşmesi üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmadığı, aynı zamanda prestij ve ayırt edicilik boyutları aracılığıyla, takım ve taraftar topluluğu özdeşleşmesi üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olduğu gösterilmiştir. Bu sebeple gurur duygularının, taraftarlar ve takımları ile arasındaki ilişkide çok önemli bir rol oynadığı açıktır (Decrop ve Derbaix, 2010). Duyguların çoklu değerlendirmeler ve farklı davranış biçimleriyle ilişkili olabileceği dikkate alındığında (Keltner ve Lerner, 2010); taraftarlar tarafından takıma yönelik hissedilen gurur duygularının çeşitli sonuçlar doğurabileceği açıktır. Dolayısıyla gururun iki yönlü olduğu ve farklı şekillerde gelişebileceği unutulmamalıdır (McFerran, Aquino ve Tracy, 2014). İlk form başarı ve özgüven ile karakterize edilirken, ikincisi kibir ve bencillik ile anılmaktadır. Bireyin sosyal olarak ait olduğu grubun büyüklüğüne ya da değerine ilişkin değerlendirmesini içeren kolektif narsisizm kavramı bu yönüyle, gurur duygularıyla benzer özellikler göstermektedir (Larkin ve Fink, 2019; Larkin, Fink ve Delia, 2022). Örneğin, takımlara yönelik oluşan gurur, taraftarları diğerlerinden (rakipler) üstün görmeye yönlendirerek daha karanlık bir tarafa çekebilir (Tracy ve Robins, 2004). Bu durum sonucunda bireyler çalışmalarımız sonuçlarıyla benzer şekilde, dış gruplar olarak gördükleri diğer takım ve taraflara karşı; eleştiri, önyargı ve küçük görmek gibi antisosyal davranışlar geliştirebilir.

Diğer ana temamız olan “dış gruplarla karşılaştırma”, takım açısından yaşanan olumsuzlukların dış faktörlerin etkisiyle ortaya çıktığını ve başarıya giden yolda aşılması gereken bir engel olarak görüldüğünü açıklamaktadır. İlk temamızla benzer şekilde kimlik koruma stratejileri olarak hem sosyal yaratıcılığı hem de sosyal rekabeti kullanan düşünce biçimine dayanmaktadır. Takımla kurulan psikolojik bağlantının düzeyi, olumsuz durumları bertaraf etmeyi ve başarısızlığı farklı sebeplerinin varlığına atfederek taraftar kimliğini korumayı sağlamaktadır (Cialdini ve diğerleri, 1976; Cialdini ve Richardson, 1980; Finch ve Cialdini, 1989). Mansfield ve diğerleri (2020) çalışmalarında takımlarının uzun süreli başarısızlıkları karşısında taraftarların sosyal rekabet stratejileri kullandıklarını ortaya koymuşlardır. Buna ek olarak, bulgularımız taraftarların diğer kişilerle karşılaştırma yaparak nasıl olumlu bir grup statü algısı elde edebildiğini göstermektedir. Bu durum, bireylerin gruplar arası karşılaştırmaları kullanarak olumlu bir kimliği korumaya çalışabilecekleri yönündeki önceki çalışmaları doğrulamaktadır (Bernache-Assollant ve diğerleri, 2010; Mansfield ve diğerleri, 2020). Yapılan çalışmalar sonuçlarımıza paralel olarak, grup üyelerinin rakiplerin performanslarını ve niteliklerini aşağılayarak ve diğer takımlara karşı negatif bir yaklaşım sergileyerek grup içi statüyü geliştirebileceğini iddia etmektedir (Bernache-Assollant, Laurin ve Bodet, 2012; Crisp, Heuston, Farr ve Turner, 2007). Bu yaklaşım birey açısından önemlidir, çünkü bir kimlik özellikle belirgin olduğunda ve kişinin benlik kavramının merkezinde yer aldığı, imaj için potansiyel bir tehdit oluşturan durumlarda birey savunmasız hale gelebilir (Delia, 2019). Dolayısıyla istikrarsız bir öz benlikle karakterize olan bir kişilik özelliği olarak tanımlanan

narsisizm, bulgularımızla benzer bir temayı açıklamaktadır. Narsisizmin, benlik saygısını sürekli olarak artırmaya yönelik anormal ve daha belirgin bir ihtiyaçla birlikte kırılabilir bir benlik saygısından kaynaklandığı düşünülmektedir (Baumeister ve Vohs, 2001; Thomaes, Bushman, Orobio de Castro ve Stegge, 2009). Bu teoriyi sosyal kimlik yaklaşımına paralel olarak grup düzeyinde genişleten kolektif narsisizm ise, insanların kişisel kimlikleri konusunda narsist olabildikleri kadar kolektif grup kimlikleri konusunda da narsist olabileceklerini öne sürmektedir (Golec de Zavala ve diğerleri, 2009).

Takımların, taraftarların hayatlarındaki yeri dikkate alındığında, olumlu durumlara yönelik oluşturdukları gurur duyguları gibi olumsuz durumlar karşısından istikrarsız ve kırılabilir bir özgüveni ortaya çıkaran sonuçlar oluşabilir. Örneğin araştırma grubumuzdaki gibi başarılarla dolu geçmişe sahip bir takımın, sonraki uzun yıllarda istikrarsız bir grafik çizmesi ve başarısız sonuçlar alması, özellikle takımlarına yüksek özdeşleşme duyan bireylerde kolektif narsisizmi oluşturabilecek yönelimleri ortaya çıkarabilir (Cichocka, 2016; Larkin ve Fink, 2019; Larkin ve diğerleri, 2022). Bu şekilde tanımlanan bireylerin, aşırı bir grup içi imajına, kronik doğrulama gerektiren ve grubun hem içinden hem de dışından gelen her türlü zorluğa karşı özellikle savunmasız olan bir imaja duygusal olarak yatırım yaptıklarına inanılır (Golec de Zavala ve diğerleri, 2009). Bernache-Assollant ve diğerleri (2010) yüksek özdeşleşme düzeyine sahip taraftarların, takımın önemli bir maçı kaybettiğine tanık olduktan sonra takımın gelecek maçlarına ilişkin iyimserlik sergilediklerini gözlemlemiştir. Benzer şekilde, Jones (2000) taraftarların gelecekteki performanslarla ilgili olarak gerçekçi olmayan bir iyimserlik sergilediklerini tespit etmiştir. Wann, Hamlet, Wilson ve Hodges (1995) sürdürülebilir başarının muhtemel olmadığı durumlarda, bireylerin mevcut kimliklerini geliştirmek yerine gelecekteki kimliklerini korumaya yönelik tepkiler verebileceğini belirtmişlerdir. Bu anlayışta, belirli dış gruplar genellikle hedef alınır ve sürekli olarak tehdit edici olarak algılanır (Golec de Zavala, Cichocka ve Bilewicz, 2013). Spor taraftarları açısından bu dış grupların, diğer takım taraftarları ya da spesifik olarak ezeli rakiplerin taraftarlarıdır (Havard, Wann ve Grieve, 2018). Taraftarların kendi gruplarına yönelik benzersiz saygısı, diğerlerinin kendi gruplarının büyüklüğünü anlamadıkları veya takdir etmedikleri izlenimine yol açabilir (Golec de Zavala, 2011), bu durumda bulgularımıza paralel olarak, rakiplerle karşılaştırma ve politik söylemler gibi eğilimler, başarısızlığı örtmek için kullanılabilir. Larkin ve Fink (2019), kolektif narsisizmin; spor alanlarında rakiplere yönelik sergilenen işlev dışı davranışlar ve saldırganlıkla ilgili olumsuz sonuçları açıklamada önemli ve anlamlı bir rol oynadığını ortaya koymuşlardır. Larkin, Fink ve Delia (2021), kolektif narsisizmi, yüksek düzeyde özdeşleşmiş taraftarlar arasındaki tutumsal ve davranışsal farklılıkları keşfetmek için kullanmışlardır. Yüksek narsist yönelim gösteren taraftarların, takımın benzersiz olduğu, inceleme altında olduğu ve grup içi olumsuzlukları görmezden gelmeyle ilgili inançlara sahip ol-

dukları, düşük narsist eğilim gösteren taraftarların ise böyle düşüncelere sahip olmadıklarını bulmuşlardır (Larkin ve diğerleri, 2021).

Araştırma sonuçlarımız incelendiğinde taraftarların kimlik koruma yaklaşımlarından biri olan sosyal hareketlilik stratejisini kullanmadıkları görülmüştür. Düşük özdeşleşme düzeyine sahip taraftarlar olumlu bir grup kimliği elde etmek için bu stratejiyi kullanırken, yüksek özdeşleşme düzeyine sahip taraftarlar kültürel olarak takımlarına bağlıdır (Giulianotti, 2002), bu nedenle sadakatsiz olma olasılıkları düşüktür (Trail ve diğerleri, 2012; Wann ve Branscombe, 1990). Hem Fenerbahçe hem de Karşıyaka taraftarları takımlarını her koşulda destekleyen ifadeler sergileyerek, farklı bir takım taraftarı olma eğiliminden uzaklaşmışlardır. Takımın, bireyin bir uzantısı olması, öz benliğindeki yeri ve önemi sayesinde, taraftarların favori takımlarını destekleme eğilimi (Fink ve Parker, 2009) ve davranış biçimleri (Mahony ve diğerleri, 2002) ile doğrudan bağlantılı olacaktır. Bunun sonucu olarak olumlu önyargılar (Guimond ve Dambrun, 2003), başarı arayışı (Steckler ve Tracy, 2014) ve artan motivasyon gibi çok çeşitli davranışlar tetiklenebilmektedir (Williams ve DeSteno, 2008).

Sonuç ve Öneriler

Takımların yaşadığı olumsuzluklar karşısında, taraftarların tuttukları takımla neden ve nasıl gururla özdeşleşmeye devam ettiklerine odaklanan bu araştırma sosyal kimlik teorisine dayanmaktadır. Fenerbahçe ve Karşıyakalı katılımcıları incelediğimizde, taraftarların benlik kavramlarını korumak için baş etme stratejileri olarak, sosyal yaratıcılık ve sosyal rekabeti kullandıkları görülmüştür. Ayrıca, taraftar kimliklerinin algılanan ayırt ediciliğinin önemini değerlendiren; geçmiş başarılar, takım logosu ve renkleri, taraftar grubunun özellikleri, rakiplerin durumu ve politik söylemleri yansıtan taraftarların görüşleri, alt temaları oluşturmuştur.

Bu araştırma; taraftarların kimlik tehdidi karşısında deneyimlerini tanımlayan, kimlik koruma stratejilerini açıklayarak alan yazına katkı sunmaktadır. Kimlik tehdidinin, spor taraftarlarının davranışlarını etkilediği düşünüldüğünde gelecek çalışmalar için geniş bir temel sağladığı açıktır. Dolayısıyla bu çalışmanın taraftarlar açısından, çeşitli kimlik tehdidi türleri ve deneyimlerini tanımlayan kriterler ve bağlamsal farklılıklar konusunda daha fazla araştırma yapılmasını teşvik edeceğini umuyoruz. Çalışma sonuçlarımızda tartışılan gurur duyguları ve kolektif narsisizm kavramları taraftar davranışlarını açıklamak için doğru temeller sağlayabilir. Sonraki çalışmalarda bu yapılarla ilişkin daha kapsamlı araştırmalar yapılmasını öneriyoruz. Bunun yanında gelecekteki araştırmalar, kimlik tehdidinin süresi dikkate alınarak aynı taraftarlarla düzenli görüşmelere odaklanabilir.

Araştırmacılar bu fikri, taraftarların deneyimlerini detaylı bir şekilde kaydettikleri günlükler aracılığıyla da detaylandırabilirler. Bu tür araştırmalarda akademisyenler, tehdidi yaşayan taraftarların bakış açısından, bir takım kimliğinin anlamının zaman

içinde nasıl değişebileceğini aydınlatmaya çalışabilir. Diğer yandan farklı branşlarda yapılacak bağlamsal çalışmalar, taraftarların bakış açılarına yönelik yeni stratejileri tanımlayabilir. Taraftarlığın bir kültür olarak yaşandığı ülkemizde, farklı gruplarla yapılacak karşılaştırmalar, taraftar kimliğine yönelik bakış açımızı genişletebilir.

Diğer yandan spor taraftarlarının pozitif sosyal kimliklerini, nasıl koruduklarını anlamak hem spor kulüpleri/takımları hem de yöneticileri için önemli bir rehber olarak değerlendirilebilir. Kulüp/takım yönetimleri, taraftarların sosyal kimliklerini korumalarına yardımcı olmak için sosyal medya ve diğer iletişim kanallarını kullanarak pozitif hikayeler, takım başarıları ve topluluk etkinlikleri paylaşabilir. Bu, taraftarların takımla olan bağlarını güçlendirir ve olumsuz durumların etkisini hafifletebilir. Taraftarların sosyal yaratıcılık stratejilerini desteklemek için, topluluk bazlı etkinlikler düzenlenebilir. Bu etkinlikler, taraftarların takım çevresinde yeni ve yaratıcı sosyal kimlikler oluşturmalarına olanak tanıyabilir. Sosyal rekabet stratejilerini pozitif bir şekilde yönlendirmek için takımlar, rakiplerine saygı duyulan ve centilmence rekabeti teşvik eden mesajlar yayabilir. Bu şekilde, taraftarların rekabeti negatif yerine pozitif bir güç olarak kullanmalarına yardımcı olabilir. Topluma faydalı projeler geliştirerek takımın imajını güçlendirmek ve taraftarların sosyal kimliklerini desteklemek mümkündür olabilir. Kulübün tarihsel ve kültürel bağlarını vurgulayarak, taraftarların takıma olan aidiyet duygularını güçlendirmek önemlidir. Özellikle zor zamanlarda, taraftar destek grupları oluşturarak, taraftarların birbirleriyle dayanışma içinde olmasına yardımcı olabilir. Bu durum, topluluk ruhunu güçlendirir ve olumsuzluklara karşı direnç geliştirilmesine katkıda bulunabilir.

Yazar notu

Bu araştırma 11-14 Eylül 2023 tarihinde Prag/Çekya'da düzenlenen 9. Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Finans Kaynakları

Bu araştırmanın hazırlanması ve yazımı sırasında kurum ve/veya kuruluşlardan herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Araştırma Fikri: NGÇ; **Araştırma Tasarımı:** NGÇ, EGK; **Verilerin Analizi:** NGÇ, EGK; **Makale Yazımı:** NGÇ, EGK; **Eleştirel İnceleme:** NGÇ, EGK

Kaynaklar

1. **Andrijiv, A. ve Hyatt, C.** (2009). Using optimal distinctiveness theory to understand identification with a nonlocal professional hockey team. *Journal of Sport Management*, 23(2), 156–181. doi:10.1123/jsm.23.2.156
2. **Akdoğan, N.** (2022). Dış grup tarafgirliği olarak kavramsallaştırılan olguyu sosyal kimlik kuramı perspektifinden açıklamak. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 10(24), 246–262. <https://doi.org/10.7816/nesne-10-24-05>
3. **Alparslan, K.** (2024). Azınlık gruplarda toplumsal aidiyet ve kimlik mücadelesi: Türkiye’den örnekler. *Onto Psikoloji Dergisi*, 26, 38–48.
4. **Avcı, M. S.** (2023). Taraftarlarda Sosyal Kimlik: Fenerbahçe ve Panathinaikos taraftar grupları üzerine keşifsel bir çalışma. 3. *Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(1), 134–146. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.23.01.2062>
5. **Baumeister, R. ve Vohs, K.** (2001). Narcissism as addiction to esteem. *Psychological Inquiry*, 12(4), 206–210.
6. **Bernache-Assollant, I., Laurin, R. ve Bodet, G.** (2012). Casual spectators and die-hard fans’ reactions to their team defeat: A look at the role of territorial identification in elite French rugby. *International Journal of Psychological Research*, 5(1), 122–132.
7. **Bernache-Assollant, I., Laurin, R., Bouchet, P., Bodet, G. ve Lacasagne, M.-F.** (2010). Refining the relationship between ingroup identification and identity management strategies in the sport context: The moderating role of gender and the mediating role of negative mood. *Group Processes & Intergroup Relations*, 13(5), 639–652. doi:10.1177/1368430210369680
8. **Braun, V. ve Clarke, V.** (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. doi:10.1191/1478088706qp0630a
9. **Büyükköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F.** (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
10. **Cialdini, R. B. ve Richardson, K. D.** (1980). Two indirect tactics of image management: Basking and blasting. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(3), 406–415. doi:10.1037/0022-3514.39.3.406
11. **Cialdini, R., Borden, R., Thorne, A., Walker, M. R., Freeman, S. ve Sloan, L. R.** (1976). Basking in reflected glory: Three (football) field studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34(3), 366–375. doi:10.1037/0022-3514.34.3.366
12. **Cichocka, A.** (2016). Understanding defensive and secure in-group positivity: The role of collective narcissism. *European Review of Social Psychology*, 27(1), 283–317.
13. **Creswell, J. W.** (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (Second Edi.). Thousand Oaks, CA: Sage publications.
14. **Crisp, R. J., Heuston, S., Farr, M. J. ve Turner, R. N.** (2007). Seeing red or feeling blue: Differentiated intergroup emotions and ingroup identification in soccer fans. *Group Processes & Intergroup Relations*, 10(1), 9–26. doi:10.1177/1368430207071337
15. **Dalakas, V. ve Phillips Melancon, J.** (2012). Fan identification, schadenfreude toward hated rivals, and the mediating effects of importance of winning index (IWIN). *Journal of Services Marketing*, 26(1), 51–59. doi:10.1108/08876041211199724
16. **Decrop, A. ve Derbaix, C.** (2010). Pride in contemporary sport consumption: A marketing perspective. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 38(5), 586–603. doi:10.1007/s11747-009-0167-8
17. **Delia, E.** (2017). March sadness: Coping with fan identity threat. *Sport Management Review*, 20(4), 408–421. doi:10.1016/j.smr.2016.11.007
18. **Delia, E.** (2019). “You can’t just erase history”: Coping with team identity threat. *Journal of Sport Management*, 33(3), 203–214. doi:10.1123/jsm.2018-0283
19. **Delia, E.** (2015). The exclusiveness of group identity in celebrations of team success. *Sport Management Review*, 18(3), 396–406. doi:10.1016/j.smr.2014.10.006
20. **Delia, E. ve James, J.** (2018). The meaning of team in team identification. *Sport Management Review*, 21(4), 416–429. doi:10.1016/j.smr.2017.09.002
21. **Doyle, J. P., Lock, D., Funk, D. C., Filo, K. ve McDonald, H.** (2017). ‘I was there from the start’: The identity-maintenance strategies used by fans to combat the threat of losing. *Sport Management Review*, 20(2), 184–197. doi:10.1016/j.smr.2016.04.006
22. **Elsbach, K. D. ve Bhattacharya, C. B.** (2001). Defining who you are by what you’re not: Organizational disidentification and the national rifle association. *Organization Science*, 12(4), 393–413. doi:10.1287/orsc.12.4.393.10638
23. **End, C. M., Dietz-Uhler, B., Harrick, E. A. ve Jacquemotte, L.** (2002). Identifying with winners: A reexamination of sport fans’ tendency to BIRG. *Journal of Applied Social Psychology*, 32(5), 1017–1030. doi:10.1111/j.1559-1816.2002.tb00253.x
24. **Finch, J. F. ve Cialdini, R. B.** (1989). Another indirect tactic of (self-)image management. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 15(2), 222–232. doi:10.1177/0146167289152009
25. **Fink, J. ve Parker, H.** (2009). Spectator motives: Why do we watch when our favorite team is not playing? *Sport Marketing Quarterly*, 18(4), 210–217.
26. **Fink, J. S., Parker, H. M., Brett, M. ve Higgins, J.** (2009). Off-field behavior of athletes and team identification: Using social identity theory and balance theory to explain fan reactions. *Journal of Sport Management*, 23(2), 142–155. doi:10.1123/jsm.23.2.142
27. **Fink, J., Trail, G. ve Anderson, D.** (2002). An examination of team identification: Which motives are most salient to its existence? *International Sports Journal*, 6(2), 195–207.
28. **Fisher, R. J. ve Wakefield, K.** (1998). Factors leading to group identification: A field study of winners and losers. *Psychology and Marketing*, 15(1), 23–40. doi:10.1002/(SICI)1520-6793(199801)15:1<23::AID-MAR3>3.0.CO;2-P
29. **Foster, W. M. ve Hyatt, C.** (2007). I despise them! I detest them! Franchise relocation and the expanded model of organizational identification. *Journal of Sport Management*, 21(2), 194–212. doi:10.1123/jsm.21.2.194
30. **Funk, D. ve James, J.** (2001). The psychological continuum model: a conceptual framework for understanding an individual’s psychological connection to sport. *Sport Management Review*, 4(2), 119–150. doi:10.1016/S1441-3523(01)70072-1
31. **Giulianotti, R.** (2002). Supporters, followers, fans, and flaneurs. *Journal of Sport and Social Issues*, 26(1), 25–46. doi:10.1177/0193723502261003
32. **Gladden, J. M. ve Funk, D. C.** (2001). Understanding brand loyalty in professional sport: Examining the link between brand associations and brand loyalty. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 3(1), 54–81. doi:10.1108/IJMS-03-01-2001-B006
33. **Golec de Zavala, A.** (2011). Collective narcissism and intergroup hostility: The dark side of ‘in-group love’. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(6), 309–320. doi:10.1111/j.1751-9004.2011.00351.x

34. **Golec de Zavala, A., Cichocka, A. ve Bilewicz, M.** (2013). The paradox of in-group love: Differentiating collective narcissism advances understanding of the relationship between in-group and out-group attitudes. *Journal of Personality, 81*(1), 16–28. doi:10.1111/j.1467-6494.2012.00779.x
35. **Golec de Zavala, A., Cichocka, A., Eidelson, R. ve Jayawickreme, N.** (2009). Collective narcissism and its social consequences. *Journal of Personality and Social Psychology, 97*(6), 1074–1096. doi:10.1037/a0016904
36. **Gordon, B. S., Yoshida, M., Nakazawa, M. ve Bass, J.** (2021). The role of pride feelings in the team and fan community identification processes: An empirical examination in professional sport. *Corporate Reputation Review, 24*(2), 76–94. doi:10.1057/s41299-019-00092-y
37. **Guimond, S. ve Dambrun, M.** (2003). When prosperity breeds intergroup hostility: The effects of relative deprivation and relative gratification on prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*(7), 900–912. doi:10.1177/01467202028007004
38. **Gwinner, K. ve Bennett, G.** (2008). The impact of brand cohesiveness and sport identification on brand fit in a sponsorship context. *Journal of Sport Management, 22*(4), 410–426. doi:10.1123/jsm.22.4.410
39. **Havard, C. T.** (2014). Glory out of reflected failure: The examination of how rivalry affects sport fans. *Sport Management Review, 17*(3), 243–253. doi:10.1016/j.smr.2013.09.002
40. **Havard, C., Wann, D. ve Grieve, F.** (2018). Rivalry versus hate: Measuring the influence of promotional titles and logos on fan rival perceptions. *Journal of Applied Sport Management, 10*(2), 1–13. doi:10.18666/JASM-2018-V10-I2-8535
41. **Heere, B. ve James, J.** (2007). Sports teams and their communities: Examining the influence of external group identities on team identity. *Journal of Sport Management, 21*, 319–337. doi:10.1123/jsm.21.3.319
42. **Heere, B., James, J., Yoshida, M. ve Scremin, G.** (2011). The effect of associated group identities on team identity. *Journal of Sport Management, 25*(6), 606–621. doi:10.1123/jsm.25.6.606
43. **Heere, B., Walker, M., Yoshida, M., Ko, Y. J., Jordan, J. S. ve James, J. D.** (2011). Brand community development through associated communities: Grounding community measurement within social identity theory. *Journal of Marketing Theory and Practice, 19*(4), 407–422. doi:10.2753/MTP1069-6679190404
44. **Hogg, M., Terry, D. ve White, K.** (1995). A tale of two theories: A critical comparison of identity theory with social identity theory. *Social Psychology Quarterly, 58*(4), 255. doi:10.2307/2787127
45. **Holt, D. B.** (1995). How consumers consume: A typology of consumption practices. *Journal of Consumer Research, 22*(1), 1. doi:10.1086/209431
46. **Hoogland, C. E., Ryan Schurtz, D., Cooper, C. M., Combs, D. J. Y., Brown, E. G. ve Smith, R. H.** (2015). The joy of pain and the pain of joy: In-group identification predicts schadenfreude and glückschmerz following rival groups' fortunes. *Motivation and Emotion, 39*(2), 260–281. doi:10.1007/s11031-014-9447-9
47. **Jackson, L. A., Sullivan, L. A., Harnish, R. ve Hodge, C. N.** (1996). Achieving positive social identity: Social mobility, social creativity, and permeability of group boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*(2), 241–254.
48. **James, J. D., Kolbe, R. H. ve Trail, G. T.** (2002). Psychological connection to a new sport team: Building or maintaining the consumer base? *Sport Marketing Quarterly, 11*(4).
49. **Jones, I.** (2000). A model of serious leisure identification: The case of football fandom. *Leisure Studies, 19*(4), 283–298. doi:10.1080/02614360050118841
50. **Jones, I., Adams, A. ve Mayoh, J.** (2024). Fan responses to ownership change in the English Premier League: Motivated ignorance, social creativity and social competition at Newcastle United F.C. *International Review for the Sociology of Sport, 59*(1), 101–118. https://doi.org/10.1177/10126902231179067
51. **Katz, M. ve Heere, B.** (2013). Leaders and followers: An exploration of the notion of scale-free networks within a new brand community. *Journal of Sport Management, 27*(4), 271–287. doi:10.1123/jsm.27.4.271
52. **Keltner, D. ve Lerner, J. S.** (2010). Emotion. *Handbook of Social Psychology içinde* (s. 178–190). Wiley. https://doi.org/10.1002/9780470561119.socpsy001009
53. **Kim, K. ve Byon, K.** (2020). The dark side of spectator behavior: Effects of spectator dysfunctional behavior on anger, rumination, and revisit intention. *Sport Marketing Quarterly, 29*(3), 228–240. doi:10.32731/smq.293.092020.06
54. **Kwon, H. H. ve Armstrong, K. L.** (2002). Factors influencing impulse buying of sport team licensed merchandise. *Sport Marketing Quarterly, 11*(3).
55. **Lalonde, R.** (1992). The dynamics of group differentiation in the face of defeat. *Personality and Social Psychology Bulletin, 18*(3), 336–342. doi:10.1177/0146167292183010
56. **Larkin, B. ve Fink, J.** (2019). Toward a better understanding of fan aggression and dysfunction: The moderating role of collective narcissism. *Journal of Sport Management, 33*(2), 69–78. doi:10.1123/jsm.2018-0012
57. **Larkin, B., Fink, J., ve Delia, E.** (2021). Identified, but not identical: exploring the influence of collective narcissism in team identification. *Sport Management Review, 24*(2), 297–321. https://doi.org/10.1080/14413523.2021.1880767
58. **Larkin, B., Fink, J. ve Delia, E.** (2022). Toward a better understanding of fair-weather fandom: Exploring the role of collective narcissism in basking in reflected glory and cutting off reflected failure. *Journal of Sport Management, 36*(6), 575–586. doi:10.1123/JSM.2021-0102
59. **Lee, H.-W., Cho, H., Newell, E. M. ve Kwon, W.** (2020). How multiple identities shape behavioral intention: Place and team identification on spectator attendance. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship, 21*(4), 719–734. doi:10.1108/IJMS-09-2019-0097
60. **Lintumäki, P. ve Koll, O.** (2023). Sport team identification: A social identity perspective comparing local and distant fans. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship, 25*(1), 1-17. 15202389. https://doi.org/10.1108/IJMS-08-2022-0158
61. **Lock, D. ve Filo, K.** (2012). The downside of being irrelevant and aloof: Exploring why individuals do not attend sport. *Sport Management Review, 15*(2), 187–199. doi:10.1016/j.smr.2011.08.006
62. **Lock, D. ve Funk, D.** (2016). The multiple in-group identity framework. *Sport Management Review, 19*(2), 85-96. doi:10.1016/j.smr.2015.10.001
63. **Lock, D. ve Heere, B.** (2017). Identity crisis: A theoretical analysis of 'team identification' research. *European Sport Management Quarterly, 17*(4), 413–435. doi:10.1080/16184742.2017.1306872
64. **Madrigal, R.** (2001). Social identity effects in a belief-attitude-intentions hierarchy: Implications for corporate sponsorship. *Psychology and Marketing, 18*(2), 145–165. doi:10.1002/1520-6793(200102)18:2<145::AID-MAR1003>3.0.CO;2-T

65. Mael, F. ve Ashforth, B. (2001). Identification in work, war, sports, and religion: Contrasting the benefits and risks. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 31(2).
66. Mahony, D., Nakazawa, M., Funk, D., James, J. ve Gladden, J. (2002). Motivational factors influencing the behaviour of j. league spectators. *Sport Management Review*, 5(1), 1–24. doi:10.1016/S1441-3523(02)70059-4
67. Mansfield, A. C., Delia, E. B. ve Katz, M. (2020). The blurry spectrums of team identity threat. *Sport Management Review*, 23(3), 414–427. doi:10.1016/j.smr.2019.07.004
68. Mason, D. S. (1999). What is the sports product and who buys it? The marketing of professional sports leagues. *European Journal of Marketing*, 33(3/4), 402–419. doi:10.1108/03090569910253251
69. McDonald, H., Karg, A. J. ve Vocino, A. (2013). Measuring season ticket holder satisfaction: Rationale, scale development and longitudinal validation. *Sport Management Review*, 16(1), 41–53. doi:10.1016/j.smr.2012.05.003
70. McFerran, B., Aquino, K., ve Tracy, J. (2014). Evidence for two facets of pride in consumption: Findings from luxury brands. *Journal of Consumer Psychology*, 24(4), 455–471.
71. Merriam, S. (2018). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
72. Norris, J. I., Wann, D. L. ve Zapalac, R. K. (2015). Sport fan maximizing: Following the best team or being the best fan? *Journal of Consumer Marketing*, 32(3), 157–166. doi:10.1108/JCM-02-2014-0856
73. Oyman, M., ve Başbozkurt, N. (2021). Taraftarlarda sosyal kimliğin sosyal medya davranışlarına ve sosyal medya kullanım motivasyonlarına etkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 125–140.
74. Shuv-Ami, A., ve Toder Alon, A. (2023). How do you categorize yourself as a sports fan: A new scale of sports fan social–personal identity salience (FSPIS) and its consequences. *Communication and Sport*, 11(1), 28–52. https://doi.org/10.1177/2167479520967278
75. Snyder, C. R., Lassegard, M. ve Ford, C. E. (1986). Distancing after group success and failure: Basking in reflected glory and cutting off reflected failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(2), 382–388. doi:10.1037/0022-3514.51.2.382
76. Steckler, C. ve Tracy, J. (2014). The emotional underpinnings of social status. J. T. Cheng, J. L. Tracy ve C. Anderson (Ed.), *The Psychology of Social Status* içinde. New York, NY: Springer New York. doi:10.1007/978-1-4939-0867-7
77. Steele, C. M., Spencer, S. J. ve Aronson, J. (2002). Contending with group image: The psychology of stereotype and social identity threat. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology*, 34(379–440). doi:10.1016/S0065-2601(02)80009-0
78. Stets, J. ve Burke, P. (2000). Identity theory and social identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 63(3), 224. doi:10.2307/2695870
79. Stryker, S. (1968). Identity salience and role performance: The relevance of symbolic interaction theory for family research. *Journal of Marriage and the Family*, 30(4), 558. doi:10.2307/349494
80. Swanson, S. ve Kent, A. (2015). Fandom in the workplace: Multi-target identification in professional team sports. *Journal of Sport Management*, 29(4), 461–477. doi:10.1123/jsm.2014-0132
81. Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33(1), 1–39. doi:10.1146/annurev.ps.33.020182.000245
82. Tajfel, H. ve Turner, J. (1979). The social psychology of intergroup relations. W. Austin ve S. Worchel (Ed.), *An integrative theory of intergroup conflict* içinde (33–47). Monterey: Brooks/ Cole Publishing Company.
83. Thomaes, S., Bushman, B., Orobio de Castro, B. ve Stegge, H. (2009). What makes narcissists bloom? A framework for research on the etiology and development of narcissism. *Development and Psychopathology*, 21(4), 1233–1247.
84. Tracy, J. ve Robins, R. (2004). Show Your Pride: Evidence for a Discrete Emotion Expression. *Psychological Science*, 15(3), 194–197. https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2004.01503008.x
85. Trail, G., Anderson, D. ve Lee, D. (2017). A longitudinal study of team-fan role identity on self-reported attendance behavior and future intentions. *Journal of Amateur Sport*, 3(1). doi:10.17161/jas.v0i0.5712
86. Trail, G. ve James, J. (2016). Seven deadly sins of manuscript writing: Reflections of two experienced reviewers. *Journal of Global Sport Management*, 1(3–4), 142–156.
87. Trail, G. T., Kim, Y.-K., Kwon, H. H., Harrolle, M. G., Braunstein-Minkove, J. R. ve Dick, R. (2012). The effects of vicarious achievement on BIRGing and CORFing: Testing moderating and mediating effects of team identification. *Sport Management Review*, 15(3), 345–354. doi:10.1016/j.smr.2011.11.002
88. Tyler, T. (1999). Why people cooperate with organizations: An identity-based perspective. *Research in Organizational Behavior*, 21(201–246).
89. Wakefield, K. ve Wann, D. (2006). An examination of dysfunctional sport fans: Method of classification and relationships with problem behaviors. *Journal of Leisure Research*, 38(2), 168–186. doi:10.1080/00222216.2006.11950074
90. Wann, D. (2006). Understanding the positive social psychological benefits of sport team identification: The team identification-social psychological health model. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 10(4), 272–296. doi:10.1037/1089-2699.10.4.272
91. Wann, D. ve Branscombe, N. (1990). Die-hard and fair-weather fans: Effects of identification on BIRGing and CORFing tendencies. *Journal of Sport and Social Issues*, 14(2), 103–117. doi:10.1177/019372359001400203
92. Wann, D. ve Branscombe, N. (1993). Sports fans: Measuring degree of identification with their team. *International Journal of Sport Psychology*, 24(1), 1–17.
93. Wann, D. ve James, J. (2018). *Sport fans the psychology and social impact of fandom* (2nd ed.). New York, NY: Routledge. doi:10.4324/9780429456831
94. Wann, D. L., Hamlet, M. A., Wilson, T. M. ve Hodges, J. A. (1995). Basking in reflected glory, cutting off reflected failure, and cutting off future failure: The importance of group identification. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 23(4), 377–388. doi:10.2224/sbp.1995.23.4.377
95. Wann, D., Tucker, K. ve Schrader, M. (1996). An exploratory examination of the factors influencing the origination, continuation, and cessation of identification with sports teams. *Perceptual and Motor Skills*, 82(3), 995–1001. doi:10.2466/pms.1996.82.3.995
96. Williams, L. ve DeSteno, D. (2008). Pride and perseverance: The motivational role of pride. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(6), 1007–1017. doi:10.1037/0022-3514.94.6.1007
97. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
98. Zelyurt, M. K. (2019). Futbol taraftarlığı, özdeşleşme ve kimlik: Taraftarlıktan fanatizme... *Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 85–105. https://doi.org/10.33468/sbsebd.81

Futbolda Duran Topun Önemi: 2021-2022 / 2022-2023 Sezonları Türkiye Süper Ligi Analizi

The Importance of the Set Plays in Soccer:
An Analysis of the 2021-2022 and 2022-2023 Seasons in Turkish Super League

Araştırma Makalesi / Research Article

 Mehmet YAVUZ¹

 Erhan IŞIKDEMİR¹

¹ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi / NEVŞEHİR

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Dr. Öğr. Üyesi Erhan IŞIKDEMİR
erhanisikdemir20@gmail.com

Geliş Tarihi / Received : 07.06.2024
Kabul Tarihi / Accepted : 12.09.2024
Yayın Tarihi / Published : 31.10.2024

Etik Bilgilendirme / Ethical Statement
Bu araştırma Nevşehir Hacı Bektaş Veli
Üniversitesi, Etik Kurulu'nun 08.03.2024
tarihi 2400021637 sayılı yazı ile uygun
gör÷lmüştür.

DOI: 10.53434/gbesbd.1497508

Öz

Bu çalışma, 2021-2022 ve 2022-2023 Türkiye Süper Ligi sezonlarında duran top organizasyonları ile atılan gollerin analizini yapmayı amaçlamaktadır. Araştırmada, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini, Türkiye Süper Ligi 2021-2022 / 2022-2023 futbol sezonlarında oynanan 694 futbol karşılaşmasında atılan 2108 gol, örneklemi ise toplam gol sayısı içerisinde 559 duran top golü oluşturmaktadır. Takımların duran toptan atılan golle müsabaka kazanma, kaybetme, berabere kalma oranları, penaltı kullanan oyuncuların ayak tercihlerine göre olumlu ve olumsuzluk durumu, köşe vuruşunda ayak tercihlerinin 1,2 ve 3. Bölgelere göre kullanımı, kullanılan bölgelerdeki son vuruşta uzuv tercihi, altı parçaya bölünen sahada (sol dış kenar, sol iç, merkez, sağ iç, sağ dış kenar) kullanılan ayak tercihiyle kullanılış biçimi ve taç organizasyonları (sağ-sol kenardan ayak ve kafa ile gol) incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, toplam gollerin %11,39'unun penaltı, %1,90'ünün taç, %7,02'sinin köşe vuruşu ve %6,21'inin serbest vuruşlardan oluştuğu belirlenmiştir. Duran toplardan atılan goller toplam gollerin %26,52'sini oluşturmaktadır. Penaltı vuruşlarında ayak tercihinin gol üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. Köşe vuruşlarından en fazla gol, sağ ayakla kullanılan sol köşe vuruşları sonrasında 2. bölgeden atılmıştır. Duran top, modern futbolun en önemli parçalarından bir tanesidir. Dolayısıyla bu çalışma, takımların duran top stratejilerini geliştirerek hem hücum hem de savunma açısından avantaj elde edebileceğini göstermektedir. Hücum ve savunma yapan takımların, en çok gol gerçekleşen bölgelerde duran top organizasyonlarına yönelik özel stratejiler geliştirmeleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Müsabaka analizi, Duran top, Gol, Türkiye

Abstract

This study aims to analyze the goals scored by set-piece organizations in the 2021–2022 and 2022–2023 Turkish Super League seasons. The study employed a descriptive survey model. The population of the study consists of 2108 goals scored in 694 football matches played in the Turkish Super League 2021-2022 and 2022-2023 football seasons, and the sample consists of 559 set-piece goals among the total number of goals. We examined the teams' rates of winning, losing, and drawing competitions with goals scored from set-piece goals, the positive and negative situations according to the foot preferences of the players using penalties, the use of foot preferences in the corner kick according to zones 1, 2, and 3, the limb preference in the last kick in the used zones, the foot preference used in the field divided into six parts (left outer edge, left inner, center, right inner, right outer edge), and the way it is used and crown organizations (goal with foot and head from the right-left edge) The analysis revealed that penalties accounted for 11.39% of the total goals, crowns for 1.90%, corner kicks for 7.02%, and free kicks for 6.21%. Goals scored from set pieces constitute 26.52% of the total goals. In penalty kicks, foot preference has no effect on goals. When it comes to corner kicks, most goals come from the second zone, following the use of the right foot. Set pieces are one of the most important parts of modern soccer. Therefore, this study shows that teams can gain an advantage in both offense and defense by improving their set-piece strategies. It is recommended that attacking and defending teams develop specific set-piece strategies for areas where goals are most frequently scored.

Keywords: Football, Competition analysis, Set-piece, Goals, Turkey

Giriş

Spor ortamlarında, elde edilen başarıyı olumlu yönde etkileyen veya başarıyı sınırlandıran unsurların daha iyi anlaşılabilmesi adına, müsabaka analizi günümüzde tüm takımlar için önemli bir noktaya gelmiştir (Carling, 2010). Özellikle futbol branşına bakıldığında, performans üzerinde etkili olduğu düşünülen fiziksel (Aşçı, Köklü ve Alemdaroğlu, 2024), fizyolojik (Drust, Atkinson ve Reilly, 2007), psikolojik (Abdullah ve diğerleri, 2016), teknik ve taktik (Akyıldız ve diğerleri, 2022; Arjol-Serrano ve diğerleri, 2021) birçok performans bileşenin kapsamlı bir şekilde araştırıldığı görülmektedir. Bu değerlendirmeler içerisinde, antrenörler açısından teknik ve taktik analizlerin kapsamlı bir şekilde ele alınması, rakip takımların ve takımına ilişkin güçlü ve zayıf yönlerin belirlenmesinde büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir (Vergonis ve diğerleri, 2019).

Günümüz futbolunun dinamik oyun yapısı içerisinde, teknik ve taktik açıdan takımların oyun yapılarının hücum aksiyonları açısından değerlendirilmesi sıklıkla karşılaşılan bir durum haline gelmiştir. Yapılan araştırmalara bakıldığında takımların gol bölgesinde yapmış olduğu aksiyonlar, serbest vuruş, korner, taç atışları ve penaltı gibi duran top aksiyonları ile birlikte gol öncesi uygulanan diğer taktiksel davranışlar ön plana çıkmaktadır (Bush, Barnes, Archer, Hogg ve Bradley, 2015; Fernández-Hermógenes, Camerino ve Hilenó, 2021; Prieto-Lage, Bermúdez-Fernández, Paramés-González ve Gutiérrez-Santiago, 2021). Özellikle yapılan araştırmalarda hücum organizasyonları içerisinde duran topun (serbest vuruş, köşe vuruşu, penaltı ve taç atışı) maç kazanma ya da takımların rakiplerinden puan kazanabilmesi noktasında oyunun önemli parçalarından birisi olarak değerlendirilmektedir (Stone, Smith ve Barry, 2021). Ayrıca bu durum futbol antrenörleri açısından antrenman ve maça yönelik stratejilerin hazırlanması noktasında farklı yaklaşımlar ortaya koymasına katkı sağlarken, aynı zamanda sadece duran top organizasyonlarına yönelik özel hazırlık ve çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu durum yapılan araştırma bulguları ile de desteklenmektedir. Her maç ortalama 44 taç atışı gerçekleştiği, en az 10 ve üzeri korner atışı kullanıldığı, kaleye farklı mesafelerden, oyun alanının farklı bölgelerinden 25 ila 35 arasında serbest vuruş olduğu vurgulanmaktadır (Casal, Maneiro, Ardá, Losada ve Rial, 2014; Casal, Maneiro, Ardá, Losada ve Rial, 2015; Link, Kolbinger, Weber ve Stöckl, 2016; Strafford, Smith, North ve Stone, 2019). Elit futbolda atılan gollerin %30 ila %40'ını duran top ile atılan gollerden oluştuğu ve bu durum takımlar için başarılı hücum performansının etkili bir yansıması olarak görülmektedir (Armatas, Yiannakos ve Sileloglou, 2007; Yiannakos ve Armatas, 2006).

Bakıldığı zaman duran top organizasyonlarının ne kadar önemli bir hale geldiği yapılan araştırma bulgularından anlaşılmaktadır. Özellikle literatüre bakıldığında serbest vuruş, korner, penaltı ve taç atışı sonrası kazanılan gollerle ilgili araştırmalar olmasına rağmen, gol ile sonuçlanan duran top organizasyonla-

rının kapsamlı bir şekilde ele alındığı çalışma sayısının sınırlı sayılarda olduğu görülmektedir. Bu araştırmaya kapsamında da Türkiye Süper Ligi 2021-2022 ve 2022-2023 futbol sezonlarında oynanan 694 karşılaşmada duran top sonrası kazanılan gollerin tanımlayıcı analizlerinin yapılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada dışarıdan herhangi bir müdahale de bulunulmadan, var olan mevcut durumun gözlem yoluyla değerlendirildiği betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Bu çalışmanın evrenini, Türkiye Süper Ligi 2021-2022 / 2022-2023 futbol sezonlarında oynanan 694 futbol karşılaşmasında atılan 2108 gol oluştururken, örneklem grubunu toplam gol sayısı içerisinde 559 gol oluşturmaktadır. Bu çalışmanın etik kurul onayı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 08.03.2024 tarihi 2400021637 Sayılı yazı ile uygun görülmüştür.

Verilerin Toplanması

Çalışmaya ait veriler, Türkiye Süper Ligi, resmi yayın kuruluşu olan ve tüm görüntüleri açık erişimde sunan "beINsports" ait internet sitesinden elde edilmiştir (<https://beinsports.com.tr/mac-ozetleri-goller/super-lig> (Son Erişim: 25.05.2024). 694 futbol karşılaşmasında atılan 2108 golün tamamı maç-analiz antrenörü tarafından incelenmiş, belirlenen kriterler doğrultusunda sınıflandırılarak Microsoft ofis programı olan Excel dosyası içerisine kaydedilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Köşe vuruşu: Köşe vuruşları, sağ ve sol kenar olarak iki gruba ayrılmış, köşe vuruşunu yapacak olan oyuncunun hangi ayağını kullandığına göre sınıflandırılarak (sol köşe vuruşu sağ-sol ayak, sağ köşe vuruşu sağ-sol ayak), golün ceza sahasında belirlenen hangi alandan atıldığına (birinci bölge, ikinci bölge ve üçüncü bölge) ve o alanda vücudun hangi uzvu (ayak, kafa) ile gerçekleştirdiğiyle ilgili değerlendirme yapılmıştır (Şekil 1).

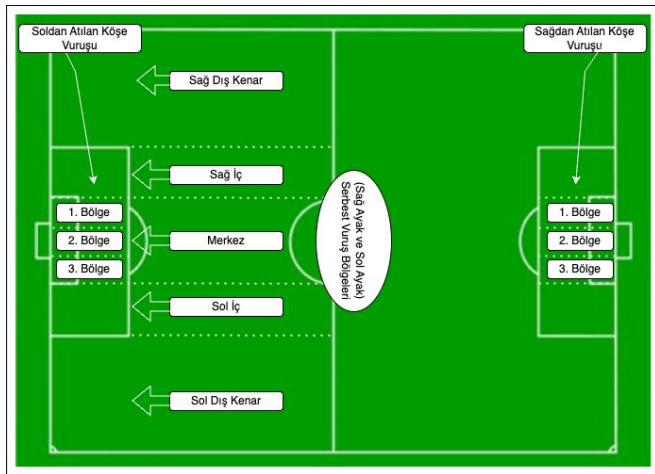
Serbest Vuruş: Oyun alanı içerisinde kullanıldığı bölgeye göre beş farklı gruplandırma yapılmıştır (sağ ve sol dış kenar; sağ ve sol iç bölge, merkez). Devamında ise serbest vuruşu kullanan oyuncunun ayak tercihleri (sağ ayak/sol ayak) ve beş farklı bölgeye göre ayak tercihlerinde kullanım biçimleri (direkt şut, orta sonrası ayakla gol, orta sonrası kafayla gol) şeklinde biçimlendirilerek değerlendirilmiştir (Şekil 1).

Penaltı: Penaltı kullanan oyuncuların ayak tercihleri, ayak tercihlerine göre gol olan veya kaçırılan penaltı sayıları incelenerek, ayak tercihlerinin penaltı kullanımı üzerinde bir etkisinin olup olmadığı incelenmiştir.

Taç Atışı: Taç atışı kullanan takımların organizasyonları, taç kullanımından itibaren toplam 3 pas ile sınırlandırılmıştır. 3 pas-tan yüksek sayı sonrası gelişen goller çalışmaya dahil edilmemiştir. 3 pas veya altında taç atışıyla gerçekleşen goller incelenmiştir. İnceleme çerçevesinde taç atışları sağ ve sol olarak iki ayrı bölümde hazırlanarak taç atışlarından gerçekleşen gollerin vücudun hangi uzvuyla (kafa, ayak) atıldığı da kayıt altına alınarak arada herhangi bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Duran Top Golü Atan Takımların Maç Kazanma Oranı: 2021-2022 / 2022-2023 Türkiye Süper Liginde oynanan 694 müsabakada atılan toplam 2108 golün gerçekleşme biçimi duran topa göre incelenmiş olup (taç, penaltı, köşe vuruşu ve serbest vuruş), duran toptan gol atan takımların müsabaka kazanma, berabere kalma ve kaybetme oranları incelenmiştir.

Türkiye Süper Ligi 2021-2022 / 2022-2023 futbol sezonunda oynanan 694 müsabakada atılan toplam 2108 golün duran toplar açısından incelenmesini hedefleyen bu çalışma, sağ ve sol kanattan atılan taç atışları (3 pasa kadar sınırlandırılmıştır), taç atışından gelişen atağın ayakla mı yoksa kafa ile mi ağlarla buluştuğunu, sağ-sol köşe vuruşları ve oyuncuların hangi ayaklarıyla kullandığını, kullanılan köşe vuruşunun hangi bölgeden gol olduğunu, penaltının tercih edilen ayaklara göre olumlu-olumsuzluk durumunu, sağ-sol ayaklarla kullanılan serbest vuruşların bölgelere göre kafa veya ayakla mı ağlarla buluşturulduğunu, duran toptan gol bulan takımların müsabaka sonuçlarına etkisi incelemiştir.

Şekil 1. Köşe Vuruşu ve Serbest Vuruş Kullanımında Bölgelerin Tanımlanması

Tablo 2. Duran top ve toplam gol sayısına ilişkin tanımlayıcı bilgiler

	2021-2022		2022-2023		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Toplam Gol	1067,0	50,62	1041,0	49,38	2108,0	100,00
Penaltı Gol	125,0	5,93	115,0	5,46	240,0	11,39
Taç Gol	19,0	0,90	21,0	1,00	40,0	1,90
Köşe Vuruşu Gol	74,0	3,51	74,0	3,51	148,0	7,02
Serbest Vuruş Gol	78,0	3,70	53,0	2,51	131,0	6,21
Duran Toplardan Atılan Goller	296,0	14,04	263,0	12,48	559,0	26,52

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında 694 maçta atılan 2108 gol incelenmiş olup, duran top sonrası atılan 559 gol belirlenen kriterler doğrultusunda Excel dosyasına iki farklı maç-analiz antrenörü tarafından kaydedilmiştir. Elde edilen veriler, Jamovi (2023) programına aktarılmıştır. Programa aktarılan veriler, tanımlayıcı bilgiler olarak frekans (f) ve yüzde (%) ile belirlenen kriterlere göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen sonuçlar üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Etik Beyan

Bu çalışmanın etik kurul onayı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 08.03.2024 tarihi 2400021637 sayılı yazı ile uygun görülmüştür.

Bulgular

Bu bölümde, Türkiye Süper Ligi 2021-2022 ve 2022-2023 futbol sezonunda oynanan 694 müsabakada atılan toplam 2108 golün duran toplar üzerinden değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tablo 1’de 2021-2022 / 2022-2023 sezonlarında oynanan 694 müsabakada 2108 gol atılmıştır. Atılan toplam golün %50,62’si (1067 gol) 2021-2022 sezonunda, %49,38’i (1041 gol) ise 2022-2023 sezonunda gerçekleşmiştir.

Tablo 1. Tanımlayıcı bilgiler

Sezon	Oynanan Maç Sayısı		Atılan Gol Sayısı	
	f	%	f	%
2021-2022	380	54,76	1067	50,62
2022-2023	313	45,10	1041	49,38
Toplam	694	100,00	2108	100,00

Tablo 2’ye bakıldığında duran top sonrası atılan gollerin dağılımına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre atılan toplam golün %11,39’u (f: 240 gol) penaltı atışları sonunda, %1,90’ı (f: 40 gol) taç organizasyonları sonrasında, %7,02’si (f: 148 gol) köşe vuruşu sonrasında ve son olarak %6,21’i (f: 131 gol) ise serbest vuruş sonrasında atıldığı belirlenmiştir. Genel toplam içindeki oranına bakıldığında ise gollerin %26,52’si (f: 559 gol) duran top organizasyonları ile atılmıştır.

Tablo 3'e bakıldığında penaltıyı kullanan oyuncuların vuruş sırasında kullandığı ayak tercihleri, penaltının gol olma ve kaçırılma oranlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. İki sezonda toplam kullanılan penaltı sayısı 228 olurken, kullanılan toplam penaltının %82,47'si golle sonuçlanırken, %17,53'ü gol ile sonuçlanmamıştır. Gol olan ve kaçan penaltı vuruş sırasında kullanılan ayak tercihlerine bakıldığında, sol ayak ile toplam 63 penaltı kullanmış, kullanılan penaltıların %82,54'ü gol ile sonuçlanırken (Gol ile sonuçlanan penaltı sayısı f: 53 gol), %17,46'sı gol ile sonuçlanmamıştır (Kaçan penaltı sayısı f: 11). Sağ ayak ile 228 penaltı kullanılmış, kullanılan penaltıların %82,46'sı gol ile sonuçlanmış, %17,25'i gol ile sonuçlanmamıştır.

Tablo 3. Sol ayak ve sağ ayak kullanılan penaltıların sezonlara göre gol ve kaçırma tablosu

	n	Sezon	f	%
Penaltı Sol Ayak Gol	52	2021-2022	29	82,54
		2022-2023	23	
Penaltı Sol Ayak Kaçan	11	2021-2022	6	17,46
		2022-2023	5	
Toplam			63	100
Penaltı Sağ Ayak Gol	188	2021-2022	96	82,46
		2022-2023	92	
Penaltı Sağ Ayak Kaçan	40	2021-2022	24	17,25
		2022-2023	16	
Toplam			228	100

Tablo 4'te taç atışları sonrasında atılan gollere ilişkin sayısal bilgilere yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre taç atışları sonrasında toplam 40 gol atılmıştır. Sağ kenar 20 gol (%50) ve sol kenardan 20 gol (%50) gerçekleşen gol dağılımları ise eşit olarak gerçekleşmiştir. Atılan gollerin %65'i ayak vuruşu (26 gol) ile gerçekleşirken, %35'i kafa vuruşu (14 gol) ile gerçekleşmiştir.

Tablo 6. Sağ ve sol kenar köşe vuruşundan atılan gollerin dağılımı

	1.Bölge		2.Bölge		3.Bölge		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Sol Köşe Vuruşunun Sol Ayak Tercihle Kullanımı	6,00	24,00	12,00	48,00	7,00	28,00	25,00	100,00
Sol Köşe Vuruşunun Sağ Ayak Tercihle Kullanımı	7,00	12,07	32,00	55,17	19,00	32,76	58,00	100,00
Sağ Köşe Vuruşunun Sol Ayak Tercihle Kullanımı	13,00	40,62	12,00	37,50	7,00	21,88	32,00	100,00
Sağ Köşe Vuruşunun Sağ Ayak Tercihle Kullanımı	6,00	18,18	18,00	54,55	9,00	27,27	33,00	100,00
Toplam	32,00	21,62	74,00	50,00	42,00	28,38	148,00	100,00

Tablo 4. Taç atışı sonrası kazanılan gol istatistikleri

	Sezon	n	f	%
Sol Kenar Taç Atışı	2021-2022	20	6,00	15,00
Ayakla Gol	2022-2023		7,00	17,50
Sol Kenar Taç Atışı	2021-2022	20	4,00	10,00
Kafayla Gol	2022-2023		3,00	7,50
Sağ Kenar Taç Atışı	2021-2022	20	4,00	10,00
Ayakla Gol	2022-2023		9,00	22,50
Sağ Kenar Taç Atışı	2021-2022	20	5,00	12,50
Kafayla Gol	2022-2023		2,00	5,00
Toplam			40	100

Tablo 5'te ise 2021-2022 / 2022-2023 sezonlarında sol ve sağ köşe vuruşlarından toplam 148 gol atılmış olup bu gollerin 83'ü (%56,08) sol köşeden kullanılıp gole dönüştürülürken 65'i (%43,92) sağ köşe vuruşundan oluşmuştur. Köşe vuruşu sonrasında en fazla golün sol kenardan, sağ ayakla kullanılan köşe vuruşu sonrasında atıldığı (f: 58, %39,19), en az golün ise sol kenardan, sol ayakla kullanılan köşe vuruşu sonrasında (f: 25, %16,89) atıldığı görülmüştür.

Tablo 5. Sağ ve sol kenar köşe vuruşundan atılan gol dağılımı

2021-2022 / 2022-2023 Sezonu	f	%
Sol Kenardan Atılan Köşe Vuruşu Gol Dağılımı	83	56,08
Sağ Kenardan Atılan Köşe Vuruşu Gol Dağılımı	65	43,92
Sol Köşe Vuruşunun Sağ Ayakla Kullanımı	58	39,19
Sol Köşe Vuruşunun Sol Ayakla Kullanımı	25	16,89
Sağ Köşe Vuruşunun Sağ Ayakla Kullanımı	33	22,30
Sağ Köşe Vuruşunun Sol Ayakla Kullanımı	32	21,62
Toplam	148	100,0

Tablo 6'ya bakıldığında sağ ve sol taraftan atılan köşe vuruşu sonrasında ceza sahası içerisinde farklı bölümlerinden (Şekil 1) atılan gollere ilişkin sayısal bilgilere verilmiştir. Bu sonuçlara göre, en fazla gol sağ ayakla kullanılan, sol köşe vuruşu sonrasında 2. bölgeye atılan toplar sonrasında (f:32, %55,17) gerçekleşmiştir. Genele bakıldığında köşe vuruşu sonrasında kazanılan gollerin %50,0'si (f:74 gol) 2. bölgeye atılan toplarla gerçekleşmiştir.

Tablo 7'ye bakıldığında sağ ve sol köşe vuruşu sonrasında atılan gollerin hangi bölgeden hangi vücut uzvuyla atıldığına ilişkin sayısal bilgilere yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre köşe vuruşu sonrasında en fazla gol kafa vuruşu ile (f:95 gol; %64,19) atıldığı görülmektedir. Köşe vuruşu sonrasında ayak vuruşu ile

atılan gol oranı ise %35,81 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca sol kenardan, sağ ayakla kullanılan köşe vuruşu sonrasında, ikinci bölgeden atılan gollerin %15,54'ü (f:23 gol) kafa vuruşu ile en fazla golün atıldığı bölge olmuştur. En az gol ise, sol ayakla, sol köşe vuruşu sonrasında 1. bölgeden ayak vuruşu ile atılan gollerde olmuştur (f:1, %0,68).

Tablo 7. Köşe vuruşundan kazanılan gollerin vücudun hangi uzvuyla atıldığı istatistiği

2021-2023 Sezonları Toplamı			f	%	Toplam (%)	
Sol Kenardan Kullanılan Köşe Vuruşu Gol Dağılımı	Sol Ayakla Köşe Vuruşu	1.Bölge	Ayak	1	0,68	17
			Kafa	5	3,38	
		2.Bölge	Ayak	5	3,38	
			Kafa	7	4,73	
		3.Bölge	Ayak	3	2,03	
			Kafa	4	2,70	
	Sağ Ayakla Köşe Vuruşu	1.Bölge	Ayak	1	0,68	39
			Kafa	6	4,05	
		2.Bölge	Ayak	9	6,08	
			Kafa	23	15,54	
		3.Bölge	Ayak	11	7,43	
			Kafa	8	5,41	
Sağ Kenardan Kullanılan Köşe Vuruşu Gol Dağılımı	Sol Ayakla Köşe Vuruşu	1.Bölge	Ayak	3	2,03	22
			Kafa	10	6,76	
		2.Bölge	Ayak	5	3,38	
			Kafa	7	4,73	
		3.Bölge	Ayak	3	2,03	
			Kafa	4	2,70	
	Sağ Ayakla Köşe Vuruşu	1.Bölge	Ayak	2	1,35	22
			Kafa	4	2,70	
		2.Bölge	Ayak	6	4,05	
			Kafa	12	8,11	
		3.Bölge	Ayak	4	2,70	
			Kafa	5	3,38	

Tablo 8'e bakıldığında sol ayakla kullanılan ve gol ile sonuçlanan serbest vuruşların oyun alanının farklı bölgelerine göre dağılımlarını gösteren sayısal bilgilere yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre serbest vuruş sonrasında atılan toplam 131 golün, %42,75'i sol ayakla oyun alanın farklı bölgelerinden atılan serbest vuruş sonrasında gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca sol ayakla kullanılan ve gol ile sonuçlanan serbest vuruşların atıldığı bölgelere bakıldığında ise en fazla gol sol iç (f: 15 gol, %26,80) ve sağ iç (f: 15 gol, %26,80) bölgesinden kullanılan serbest vuruş sonrası atıldığı görülmektedir. Gollerin atılış biçimine bakıldığında en fazla gol, sol iç bölgeden, sol ayakla kullanılan atışlar sonrasında kafa vuruşu ile atılmıştır (f: 12 gol, %21,43).

Tablo 9'a bakıldığında sağ ayakla kullanılan ve gol ile sonuçlanan serbest vuruşların oyun alanının farklı bölgelerine göre dağılımlarını gösteren sayısal bilgilere yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre serbest vuruş sonrasında atılan toplam 131 golün, %57,25'i sağ ayakla oyun alanın farklı bölgelerinden atılan serbest vuruş sonrasında gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca sağ ayakla kullanılan ve gol ile sonuçlanan serbest vuruşların atıldığı bölgelere bakıldığında ise en fazla gol sol kanat (f: 16 gol, %21,33); merkez (f: 16 gol, %21,33) ve sağ kanat (f: 16 gol, %21,33) bölgesinden kullanılan serbest vuruş sonrası atıldığı görülmektedir. Gollerin atılış biçimine bakıldığında en fazla gol, sol iç bölgeden, sağ ayakla kullanılan atışlar sonrasında kimseye temas etmeden direkt gol ile gerçekleşmiştir (f: 15 gol, %20,00).

Tablo 8. Sol ayakla kullanılan serbest vuruşlarda gol dağılımı

Bölge	Kullanılan Ayak	Gol Uzu Tercihi	n	f	%	Toplam (%)
Sol Kanat Serbest Vuruş	Sol Ayak	Ayak G.	11	6	10,71	19,64
		Kafa G.		5	8,93	
		Direkt G.		0	0,00	
Sol İç Serbest Vuruş	Sol Ayak	Ayak G.	15	2	3,57	26,79
		Kafa G.		12	21,43	
		Direkt G.		1	1,79	
Merkez Serbest Vuruş	Sol Ayak	Ayak G.	6	0	0,00	10,71
		Kafa G.		0	0,00	
		Direkt G.		6	10,71	
Sağ İç Serbest Vuruş	Sol Ayak	Ayak G.	15	3	5,36	26,79
		Kafa G.		4	7,14	
		Direkt G.		8	14,29	
Sağ Kanat Serbest Vuruş	Sol Ayak	Ayak G.	9	3	5,36	16,07
		Kafa G.		5	8,93	
		Direkt G.		1	1,79	
Toplam			56			100

Tablo 9. Sağ ayakla kullanılan serbest vuruşlarda gol dağılımı

Bölge	Kullanılan Ayak	Gol Uzu Tercihi	n	f	%	Toplam (%)
Sol Kanat Serbest Vuruş	Sağ Ayak	Ayak G.	16	5	6,67	21,33
		Kafa G.		9	12,00	
		Direkt G.		2	2,67	
Sol İç Serbest Vuruş	Sağ Ayak	Ayak G.	13	4	5,33	17,33
		Kafa G.		0	0,00	
		Direkt G.		9	12,00	
Merkez Serbest Vuruş	Sağ Ayak	Ayak G.	16	0	0,00	21,33
		Kafa G.		1	1,33	
		Direkt G.		15	20,00	
Sağ İç Serbest Vuruş	Sağ Ayak	Ayak G.	14	6	8,00	18,67
		Kafa G.		5	6,67	
		Direkt G.		3	4,00	
Sağ Kanat Serbest Vuruş	Sağ Ayak	Ayak G.	16	6	8,00	21,33
		Kafa G.		10	13,33	
		Direkt G.		0	0,00	
Toplam			75			100

Tablo 10'a bakıldığında, müsabakalarda duran top golü bulan takımların maçı kazanma oranları, kaybetme oranları ve beraberlik oranlarına ilişkin sayısal bilgiler yer almaktadır. 2021-2022 ve 2022-2023 sezonlarında duran top sonrası atılan toplam gol sayısı 458 olarak gerçekleşmiştir. Genel toplamda, duran top golü buldukları müsabakaların %58,51 galibiyetle, %19,43'ü mağlubiyet ile, %22,06'sı da beraberlikle sonuçlanmıştır. Başakşehir FK'yı duran top golü attığı maçların %93,75'ini kazanırken, hiç maç kaybetmemiş ve tüm maçlarından puanla ayrılmıştır.

Tablo 10. Sol ayakla kullanılan serbest vuruşlarda gol dağılımı

Takımlar	Kazandı		Kaybetti		Berabere		Toplam
	f	%	f	%	f	%	
Trabzonspor	21	70,00	6	20,00	3	10,00	30
Fenerbahçe	21	65,63	4	12,50	7	21,88	32
Konyaspor	13	48,15	4	14,81	10	37,04	27
Başakşehir FK	15	93,75	0	0,00	1	6,25	16
Alanyaspor	10	58,82	2	11,76	5	29,41	17
Beşiktaş	20	71,43	2	7,14	6	21,43	28
Antalyaspor	14	66,67	4	19,05	3	14,29	21
Fatih Karagümrük	12	52,17	4	17,39	7	30,43	23
Adana Demirspor	18	56,25	8	25,00	6	18,75	32
Sivasspor	16	57,14	4	14,29	8	28,57	28
Kasımpaşa	14	58,33	6	25,00	4	16,67	24
Hatayspor	10	66,67	3	20,00	2	13,33	15
Galatasaray	17	70,83	3	12,50	4	16,67	24

Tablo 10 devamı.

Takımlar	Kazandı		Kaybetti		Berabere		Toplam
	f	%	f	%	f	%	
Kayserispor	15	62,50	4	16,67	5	20,83	24
Gaziantep FK	12	54,55	5	22,73	5	22,73	22
Giresunspor	10	47,62	5	23,81	6	28,57	21
Çaykur Rizespor	6	50,00	5	41,67	1	8,33	12
Altay	5	45,45	5	45,45	1	9,09	11
Göztepe	4	44,44	3	33,33	2	22,22	9
Yeni Malatyaspor	2	33,33	3	50,00	1	16,67	6
Ankaragücü	4	44,44	2	22,22	3	33,33	9
İstanbulspor	4	40,00	2	20,00	4	40,00	10
Ümraniyespor	5	29,41	5	29,41	7	41,18	17

Tartışma

Futbolda duran toptan atılan gollerle ilgili çeşitli parametreler üzerine yapılan çalışmamızda, duran top golü atan takımların kazanma, kaybetme ve berabere kalma durumlarına bakıldığında; incelenen 694 müsabakada 2021-2022 / 2022-2023 sezonlarında atılan 458 duran top golünde takımlar %58,51 oranında müsabakayı kazanıp %22,06 oranında ise berabere kalmıştır. Duran top golü atan takımlar %80,27 oranında en az 1 (bir) puan sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Duran Toplarda Atılan Gol Yüzdeleri

Çobanoğlu ve Terekli (2018), Avrupa Futbol Şampiyonasında atılan golleri inceledikleri bir çalışmada, müsabakalarda toplamda atılan 108 golün 81'inin (%75) akan oyunda, 27 (%25) golün ise korner, serbest vuruş, penaltı ve taç organizasyonlarından oluştuğunu belirtmişlerdir. Duran toplara arasında en az atılan gol %2,7 ile taç organizasyonlarından oluştuğu sonucuna ulaşmışlardır. Türkiye A Milli takımının 2022-2023 UEFA Uluslar C Liginde attığı gollerin %72,22'sinin akan oyunca %27,78'inin duran toplar sonucu atıldığı saptanmıştır (Ağyol ve Çınan, 2023).

Vergonis ve diğerleri, (2019), Rusya'da gerçekleştirilen 2018 Dünya Kupasındaki gol biçimlerinin teknik ve taktik analizini yaptıkları çalışmada, gollerin çoğunun (%58,6) akan oyun sırasında atılırken, geri kalanı (%41,4) set oyunu sonrasında atıldığını, set oyununun türü incelendiğindeyse, gollerin çoğunun köşe vuruşu (24), penaltı (22) ve direkt olmayan serbest vuruş (16) sonrasında atıldığı ve bunların direkt serbest vuruş (6) ve taç atışından (2) önemli ölçüde farklı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Link, Kolbinger, Weber ve Stöckl, (2016), ceza sahasına yapılan ortaların gol olasılığının düşük olduğunu, hücum eden takım için sol taraftan kullanılan duran toplara daha fazla önem verilmesi gerektiğini, savunmadaki takımın da sağ taraftan kullanılan duran toplara özel antrenman yapmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmacıların elde ettikleri sonuçlar çalışmamızın nihai haliyle benzerlik göstermektedir.

Köşe Vuruşlarından Atılan Gollerdeki Bölge Tercihleri

2020-2021 sezonu Avrupa'nın beş (5) farklı ligi olan İngiltere Premier Lig, Almanya Bundesliga, İspanya LaLiga, İtalya Serie A ve Fransa Lig1 üzerine yapılan çalışmada; ofansif kornerde topun varış yeri olarak nitelendirilen 3 (üç) farklı parçaya bölünen alan ön direk, arka direk ve merkez olarak belirtilmiştir. Ön direğe gönderilen toplarda %38,20, arka direk %13,20 ve merkez %48,60 olarak gözlemlenmiştir (Tokul, 2022). Çalışmamızda ise sağ-sol köşe vuruşlarındaki ayak tercihleri ve gol bölgeleri üzerine odaklanılmıştır. Sağ kenardan sol ayakla kullanılan köşe vuruşlarının gol dağılımı 1. Bölgede %41,62, 2. Bölgede %37,49, 3. Bölgede ise %21,87'dir. Aynı köşedeki köşe vuruşu sağ ayaklı bir oyuncu tarafından kullanıldığı zamanda 1. Bölge %18,19, 2.bölge %54,54, 3. Bölge ise %27,27 oranındadır. Sol köşe vuruşunda sol ayak tercihiyle kullanıldığında 1. Bölgeden %24,00, 2. Bölgeden %48,00, 3. Bölgeden %28,00 oranında gol olurken sağ ayak tercihiyle kullanıldığında 1. Bölgeden %12,06, 2.bölgeden %55,18, 3. Bölgeden %32,16 oranında gol oluşmaktadır. Belirtilen çalışmaya ilave olarak köşe vuruşunun bölgesi ve ayak tercihleri gol atılan bölgeleri etkilemektedir.

Prieto-Lage, Bermúdez-Fernández, Paramés-González ve Gutiérrez-Santiago, (2021), yaptıkları çalışmada İngiltere ligindeki oyuncuların sağ köşe vuruşu kullandığında sol ayaklarını, sol köşe vuruşunu kullandıklarında ise sağ ayaklarını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Çalışmamızda duran toplardan atılan goller incelendiğinde sol kenardan kullanılan duran toplarda sağ ayak tercih edildiğinde daha çok gol atıldığı sonucunu doğrular niteliktedir.

Duran Toptan Gol Atan Takımların Müsabaka Kazanma Oranları

2010-2011 UEFA Şampiyonlar Liginde 29, 2010 Dünya Kupasında 64, 2012 UEFA Avrupa Şampiyonlar Liginde 31 olmak üzere toplamda 124 müsabakada duran toptan gol atan takımların %76'sı galibiyet veya beraberlikle müsabakayı sonuçlandırmıştır (Casal, Maneiro, Ardá, Losada ve Rial, 2015). Strafford, Smith, North ve Stone, (2019), Premier Ligde Köşe vuruşundan gol atan takımların %69,0'ında beraberlik veya galibiyete sahip olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmamızda da duran top golü atan

takımların %80,27 oranında en az 1 (bir) puan sahibi olduğu sonucuna ulaşıldığı ve sonuçların birbiri ile yakın değerler gösterdiği görülmektedir.

Penaltıyı Kullanan Oyuncuların Sağ-Sol Ayak Tercihlerindeki Gol Oranı

Penaltıyı kullanan oyuncuların sağ-sol ayak tercihleri ve bu tercihler doğrultusunda gol olma oranı incelendiğinde penaltıyı sol ayakla kullanan oyuncular belirtilen iki (2) sezonda %82,54 oranında gol atarken %17,46 oranında penaltıyı kaçırmıştır. Yine belirtilen sezonlarda sağ ayak tercihiyle penaltıyı kullanan oyuncular %82,46 oranında topu ağlara yollamada başarı sağlarken %17,25 oranında bu başarıdan mahrum kalmıştır. Dolayısıyla penaltı kullanımında ayak tercihlerinin herhangi bir avantajı veya dezavantajı bulunmamaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgu; Almeida, Ferreira ve Volosovitch, (2016), yaptıkları çalışma ile, (sağ ayakla penaltı atanlar için %77,4 ve sol ayakla penaltı atanlar için %70,1) benzeşmektedir. Müsabaka içi penaltı vuruşu yapanların ayaklarının uygunluğuna ilişkin teknik gösterge, penaltı vuruşlarının çoğunluğunun sağ ayaklı penaltı vuruşu yapanlar tarafından kullanılmasına rağmen, sağ ve sol ayaklı penaltı vuruşu yapanlar arasında benzer başarı oranlarına sahip bulunmuştur (Horn, de Waal ve Kraak, 2021). Belirtilen araştırmaların çalışmamızla eşdeğer sonuçlara sahip olduğu görülmektedir.

Köşe Vuruşundan Elde Edilen Gollerin Vücudun Hangi Uzuyla Atıldığı

2021-2023 sezonları arasında köşe vuruşlarından atılan gollerde vücudun hangi uzvu kullanıldığına dair bulgularımızda sol köşe vuruşunda sol ayak tercih edildiğinde kafa ile %64,00 oranında gol atılırken ayak ile %36 oranında gol atılmaktadır. Sol köşe vuruşunda sağ ayak tercih edildiğinde kafa ile %63,80 oranında ayak ile %36,92 oranında ağlar bulunur. Sağ köşe vuruşunda ise sol ayak tercihinde %66,62 kafa ile, %34,36 ayak ile, sağ ayak tercihinde %63,63 kafa ile, %36,37 ayak ile gole erişilmiştir. Literatürde bulunan çalışmalarda bulgularımızla benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Zileli ve Söyler (2020), yaptıkları çalışmada topa temas eden vücut parçası açısından incelendiğinde, sağdan 131 (%43,5) ve soldan 76 (%24,9) kez kafa ile, sağdan 119 (%39,5) ve soldan 159 (%52,1) kez ayakla kontrol edilerek ve sağdan 51 (%16,9) ve soldan 70 (%23) kez elle kontrol edilerek topa dokunulmuştur.

Fernández-Hermógenes, Camerino ve Hileno, (2021), elit futbolda köşe vuruşu performans göstergelerini inceledikleri çalışmalarında, şutla sonuçlanan en yaygın köşe vuruşunun, topun doğrudan ceza sahasına gönderildiği ve kafa vuruşuyla sonuçlanan saha tarafıyla aynı ayak kullanılarak yapılan dışa dönük bir vuruş olduğunu göstermişlerdir ki bu gösterge çalışmamızla benzeşmemektedir. Değişen ayakla kullanılan ve yakın direğe gönderilen ve kafa vuruşuyla sonuçlanan içe atılan kornerler de yaygın sonucuyla makalemizdeki bulgular paralellik göstermektedir. Yani sağ kanattan sol ayakla 1. Bölgeye kullanılan duran

topta ya da sol kanattan sağ ayakla 1. Bölgeye kullanılan duran toplarda kafa vuruşu yüksek oranda tercih edilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, duran toptan gol atan takımların müsabakaları %58,51 oranında kazanıp %22,06 oranında ise berabere kaldığı, %80,27 oranında ise en az 1 (bir) puan sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Atılan gollerin 11,39%'u penaltıdan, 1,90%'ı taç organizasyonundan, 7,02%'si köşe vuruşundan, 6,21%'i ise serbest vuruşlardan gelmiştir. Duran topların toplam gole oranı ise %26,52'dir. Penaltı kullanan oyuncuların ayak tercihlerinin gole ulaşma üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı görülmektedir. Kullanılan sol kenar köşe vuruşu için sağ ayak tercih edilmesinin daha fazla gole sebep olduğuna, sağ kenar köşe vuruşu için ise ayak tercihinde bir farklılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Sol köşe vuruşu sol ve sağ ayakla kullanıldığında 2. Bölge tercihinde daha fazla gol elde edilmektedir. Sağ köşe vuruşu sol ayakla kullanıldığında en çok gol 1. Bölgeden, sağ ayakla kullanıldığında ise 2. Bölgeden gol oluşmuştur. Savunma yapan takımların sağ köşe vuruşunda sol ayaklı oyuncu kullanırsa 1. Bölgeye daha fazla odaklanmaları gerekmektedir. Duran toplardaki hangi uzuv ile gol atıldığı incelendiğinde, sol köşe vuruşunu sol ayakla kullanan oyuncunun 1. Bölge tercihinde en çok kafa ile gol atıldığı, sağ ayakla kullanıldığında ise 2. Bölgede kafa ile gol atıldığı, sağ köşe vuruşunu sol ayak tercihinde 1. Bölgeden kafa ile golün daha fazla olduğu, sağ ayak tercih edildiğinde 2. Bölgeden kafa ile gol olduğu, kullanan savunan ve hücum eden takımların çalışmalarını bunlara göre şekillendirmesi gerektiği düşünülmektedir. Elde edilen veriler neticesinde duran topun günümüz futbolunda son derece önemli olduğu, takımların duran top stratejilerini daha etkili hale getirebilmeleri için sunulan ipuçlarına göre hem hücum hem de savunma açısından özel çalışma gerçekleştirmeleri gerektirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Finans Kaynakları

Bu çalışmanın hazırlanması ve yazımı sırasında kurum ve/veya kuruluşlardan herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Araştırma Fikri: MY, El; Araştırma Tasarımı: MY, El; Verilerin Analizi: MY, El; Makale Yazımı: MY, El; Eleştirel İnceleme: MY, El

Kaynaklar

1. Abdullah, M. R., Musa, R. M., Maliki, Ahmad Bisyrus Husin Musawi B., Kosni, N. A. ve Suppiah, P. K. (2016). Role of psychological factors on the performance of elite soccer players. *Journal of Physical Education and Sport*, 16(1), 170-176. doi: <https://doi.org/10.7752/jpes.2016.01027>

2. Ağyol, M. A. A., & Çınan, İ. Türkiye A Milli Futbol Takımının 2022-2023 UEFA Uluslar C Ligi 1. grupta attığı gollerin farklı parametreler açısından incelenmesi. *Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 11-27.
3. Akyıldız, Z., Nobari, H., González-Fernández, F. T., Praça, G. M., Sarmiento, H., Guler, A. H., Saka, E. K., Clemente, F. M. ve Figueiredo, A. J. (2022). Variations in the physical demands and technical performance of professional soccer teams over three consecutive seasons. *Scientific Reports*, 12(1), 2412. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-06365-7>.
4. Almeida, C. H., Ferreira, A. P. ve Volossovitch, A. (2014). Effects of Match Location, Match Status and Quality of Opposition on Regaining Possession in UEFA Champions League. *Journal of Human Kinetics*, 41, 203–214. <https://doi.org/10.2478/hukin-2014-0048>.
5. Arjol-Serrano, J. L., Lampre, M., Díez, A., Castillo, D., Sanz-López, F. ve Lozano, D. (2021). The influence of playing formation on physical demands and technical-tactical actions according to playing positions in an elite soccer team. *International Journal Of Environmental Research and Public Health*, 18(8), 4148. <https://doi.org/10.3390/ijerph18084148>.
6. Armatas, V., Yiannakos, A. ve Sileloglou, P. (2007). Relationship between time and goal scoring in soccer games: Analysis of three World Cups. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 7(2), 48-58.
7. Aşçı, A., Köklü, Y. ve Alemdaroğlu, U. (2024). Variation in match physical performance in Turkish Super League soccer players by position across four seasons. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 15(1), 188-202. <https://doi.org/10.54141/psbd.1407381>
8. Bush, M., Barnes, C., Archer, D. T., Hogg, B. ve Bradley, P. S. (2015). Evolution of match performance parameters for various playing positions in the English Premier League. *Human Movement Science*, 39, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.humov.2014.10.003>
9. Carling, C., (2010) Analysis of physical activity profiles when running with the ball in a professional soccer team, *Journal of Sports Sciences*, 28(3), 319-326, DOI: 10.1080/02640410903473851
10. Casal, A. C., Maneiro, R., Ardá, T., Losada, J. L. ve Rial, A. (2014). Effectiveness of indirect free kicks in elite soccer. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 14(3), 744–760. <https://doi.org/10.1080/24748668.2014.11868755>
11. Casal, C. A., Maneiro, R., Ardá, T., Losada, J. L. ve Rial, A. (2015). Analysis of corner kick success in elite football. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 15(2), 430–451. <https://doi.org/10.1080/24748668.2015.11868805>
12. Çobanoğlu, H. O. ve Terekli, M. S. (2018). 2016 Avrupa Futbol Şampiyonası: Gol analizi. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, 10(3), 123-9, doi: 10.5336/sportsci.2018-61913
13. Drust, B., Atkinson, G. ve Reilly, T. (2007). Future perspectives in the evaluation of the physiological demands of soccer. *Sports Medicine*, 37, 783–805. <https://doi.org/10.2165/00007256-200737090-00003>
14. Fernández-Hermógenes, D., Camerino, O. and Hilenó, R. (2021). Indicators of corner kick performance in elite soccer. *Apunts. Educación Física y Deportes*, 144, 52-64. <https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983>.
15. Horn, M., de Waal, S., ve Kraak, W. (2021). In-match penalty kick analysis of the 2009/10 to 2018/19 English Premier League competition. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 21(1), 139-155.
16. Link, D., Kolbinger, O., Weber, H. ve Stöckl, M. (2016). A topography of free kicks in soccer. *Journal of Sports Sciences*, 34(24), 2312–2320. <https://doi.org/10.1080/02640414.2016.1232487>
17. Prieto-Lage, I., Bermúdez-Fernández, D., Paramés-González, A. ve Gutiérrez-Santiago, A. (2021). Analysis of the corner kick in football in the main European leagues during the 2017-2018 season. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 21(4), 611–629. <https://doi.org/10.1080/24748668.2021.1932146>
18. Sarmiento, H., Clemente, F. M., Araújo, D., Davids, K., McRobert, A. ve Figueiredo, A. (2018). What performance analysts need to know about research trends in association football (2012-2016): A systematic review. *Sports Medicine (Auckland, N.Z.)*, 48(4), 799–836. <https://doi.org/10.1007/s40279-017-0836-6>
19. Sarmiento, H., Marcelino, R., Anguera, M. T., Campaniço, J., Matos, N. ve Leitão, J. C. (2014). Match analysis in football: A systematic review. *Journal of Sports Sciences*, 32(20), 1831–1843. <https://doi.org/10.1080/02640414.2014.898852>
20. Stone, J. A., Smith, A. ve Barry, A. (2021). The undervalued set piece: Analysis of soccer throw-ins during the English Premier League 2018–2019 season. *International Journal of Sports Science and Coaching*, 16(3), 830-839. <https://doi.org/10.1177/1747954121991447>
21. Strafford, B. W., Smith, A., North, J. S. ve Stone, J. A. (2019). Comparative analysis of the top six and bottom six teams' corner kick strategies in the 2015/2016 English Premier League. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 19(6), 904–918. <https://doi.org/10.1080/24748668.2019.1677379>
22. Vergonis, A., Michailidis, Y., Mikikis, D., Semaltianou, E., Mavromatis, G., Christoulas, K. ve Metaxas, T. (2019). Technical and tactical analysis of goal scoring patterns in the 2018 FIFA World Cup in Russia. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 181-193. <https://doi.org/10.22190/FUPES190612019V>
23. Yiannakos, A. ve Armatas, V. (2006). Evaluation of the goal scoring patterns in European Championship in Portugal 2004. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 6(1), 178–188. <https://doi.org/10.1080/24748668.2006.11868366>
24. Zileli, R. ve Söyler, M. (2022). Analysis of corner kicks in FIFA 2018 World Cup. *Journal of Human Sport and Exercise*, 17(1), 156-166. <https://doi.org/10.14198/jhse.2022.171.15>.

Spor Bilimleri Fakóltesi Öğrencilerinin Geleneksel Sporlara Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Investigation of the Attitudes of the Students of the Faculty of Sport Sciences Towards Traditional Sports

Araştırma Makalesi / Research Article

- Davut ATILGAN ¹
 Onur ÖZTÜRK ²
 Ünal TÜRKÇAPAR ^{1,3}

¹ Sütçü İmam Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakóltesi, KAHRAMANMARAS

² İnönü Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Enstitüsü, MALATYA

³ Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakóltesi, Bişkek, KIRGIZİSTAN

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Doç. Dr. Davut ATILGAN
davutatilgan@ksu.edu.tr

Geliş Tarihi / Received : 28.06.2024
Kabul Tarihi / Accepted : 14.10.2024
Yayın Tarihi / Published : 31.10.2024

Etik Bilgilendirme / Ethical Statement
Bu araştırma, Sütçü İmam Üniversitesi
Tıbbi araştırmalar Etik Kurulu'nun
18.03.2024 tarih ve 2024 – 02 sayılı
kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

DOI: 10.53434/gbesbd.1506795

Öz

Türk kültürü geniş bir coğrafyada var olmuş ve varlığını da sürdürmeye devam etmektedir. Yine Türk kültürünün ayrılmaz parçalarından biri de geleneksel sporlardır. Bu araştırmanın amacı Spor Bilimleri Fakóltesi öğrencilerinin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının bazı demografik değişkenler bakımından incelenmesidir. Örneklem, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ile Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinde Spor Bilimleri Fakólterinin farklı bölümlerinde öğrenim gören 18-37 yaş aralığında 323 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış olup araştırma deseni betimsel taramadır. Veri toplama aracı olarak Evli, Koçak ve Evli (2021), tarafından geliştirilmiş olan Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Veriler istatistiki yazılım paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir. Araştırmada kullanılacak testlerin belirlenmesi için değişkenlere ilişkin normallik dağılımları çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiğinin tespit edilmesi üzerine ikili gruplar arasındaki karşılaştırmalar için Independent Sample *t*-testi, ikiden fazla gruplar arasındaki karşılaştırmalar için ANOVA testi yapılmıştır. Çoklu guruplar arasındaki farklılığın tespiti için Post-Hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır. Ayrıca değişkenlerin gruplar üzerinde elde edilen sonuçların etki büyüklükleri de belirlenmiştir. Araştırma bulgularında geleneksel sporlara yönelik tutum puanı ortalamalarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak ölçek geneli ve alt boyutlarda üniversite, akademik başarı durumu, bölüm, sınıf ve doğduğu yerleşim yeri değişkenleri bakımından gruplar arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel sporlar, Spor bilimleri, tutum

Abstract

Turkish culture has existed in a wide geography and continues to exist. Another integral part of Turkish culture is traditional sports. The aim of this research is to examine the attitudes of the Faculty of Sports Sciences students towards traditional sports in terms of some demographic variables. The sample consists of 323 students between the ages of 18-37 studying in different departments of the Sports Sciences Faculties of Kahramanmaraş Sütçü İmam University and Kyrgyzstan-Türkiye Manas University. Quantitative research method was used in the research and the research design is descriptive scanning. The Attitude Towards Traditional Sports Scale developed by Evli, Koçak and Evli (2021) was used as the data collection tool. Data were analyzed using a statistical software package. The significance level was accepted as $p<0.05$. To determine the tests to be used in the study, normality distributions, skewness and kurtosis values of the variables were examined. After determining that the data showed normal distribution, Independent Sample *t*-test was performed for comparisons between paired groups and ANOVA test was performed for comparisons between more than two groups. LSD test was used as a from Post-Hoc test to deferine he difference betsen mültipleks grupsa. In addition, the effect sizes of the results obtained from the variables on the groups were also determined. In the research findings, it was determined that the average attitude score towards traditional sports was at a moderate level. As a result, it was determined that there were significant differences between the groups in terms of the variables of university, academic success status, department, class and place of birth in the overall scale and its sub-dimensions.

Keywords: Traditional sports, Sport sciences, Attitude

Giriş

Tarih boyunca geniş bir coğrafyaya yayılmış olmasından kaynaklı olarak Türkler'in kültürel birikimleri oldukça fazla ve çeşitlilik göstermektedir (Yetişgin, 2007). Yine Türkler hacimsel olarak geniş bir alana hükmetmelerinden dolayı dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı 'fiziksel ve psikolojik' olarak hazır bulunmada geleneksel sporları bir araç olarak kullanmışlardır. Bu açıdan geleneksel sporlar Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir (Karahüseyinoğlu, 2008). Geleneksel sporların temelinde savaşa hazır olma ve savaş meydanlarında başarı gösterebilme unsurları yer almaktadır (Dever ve İslam, 2015). Zamanla Türk devletlerinin sahip olduğu savaş kültürü yerini rekabetçi geleneksel sporlara bırakmıştır (Ağırmatlı ve Begiç, 2019).

Geleneksel kavramını, hareketlerin ya da davranışların toplum tarafından kabul görülüp sürekli uygulanması şeklinde açıklamak mümkündür. Kabul şartına bağlı olarak toplum, yaşadığı dönem içerisinde tüm hareketleri kabul edip yeni nesillere aktarmaz. Bu aşamada önemli olan toplumun sahip olduğu norm ve değerlerdir (Karahüseyinoğlu, 2008). Her gelenek her toplumda kabul görmeyebilir. Kabul gören gelenekler zamanla gelişip benimsenerek günümüze gelirken, kabul görmeyenler ise zamanla yok olmuş ya da yok olmaya yüz tutmuştur. Bu kabul durumu geleneksel sporlar için de geçerlidir. Toplum tarafından kabul gören sorsal etkinlikler ve geleneksel sporlar temelinde, öğretisiyle usta-çırak ilişkisi şeklinde ilerleyen kuşaktan kuşağa aktarım sağlayan doğal ortamında deneyimlenen gelenekleri oluşturmuştur (Safiye ve Nalcioğlu, 2019). Kabul gören ve sürekliliğe sahip olan etkinliklerin ve geleneklerin tekrarlı hale gelmesi onların gelenekselleştiğinin en bariz göstergesidir (Karahüseyinoğlu, 2008). Geleneksel kavramı zamanla evrimleşerek yerleşik bir kültüre dönüşmektedir. Bu durum geleneksel sporların belirli bir kültürün yapıtaşlarını oluşturmaktadır. Kültürün geleneksel sporları üzerinde farklı boyutlarda yansımalarını görebilmek de bu sayede mümkün olabilmektedir.

Geleneksel oyunlar ve sporlar, belirli bir halk kültürüne doğrudan bağlıdır. Profesyonel olmayan oyun benzeri etkinlikler içerisinde rekabet unsurunu barındıran farklı tiplerdeki aktiviteler bütünü olarak değerlendirilebilir. Geleneksel oyunların ve sporların özünde geleneksel değerleri korumuş katılımcı ve bütünleştirici bir yapı vardır (Korkmaz ve Kızanlıklı, 2023). Geleneksel oyunlar günlük yaşamdan ilham almakta kimi zaman da dini inançlar ve ritüellerle bağlantılı kültürel mirasın ayrılmaz bir parçasıdır (Bronikowska ve Groll, 2015). Geleneksel sporlar sadece oyun ve eğlence amaçlı olmayıp, aynı zamanda geçmiş kuşaklardan gelen bir kültür aktarımıdır. Geleneklerin ve göreneklerin yeni kuşaklara aktarılmasında bir miras olarak karşımıza çıkmaktadır (Ćurčić, Bjeljac ve Brankov, 2020). Geleneksel oyunlar fiziksel aktivitenin ön planda olduğu, oyuncuların oyunun kurallarına, alanına, süresine, oyuncu sayısına ve en önemlisi oyun araçlarına müdahale ederek, oyunu özgürce kendilerine göre uyarladıkları oyunlardır. Bura-

da en önemli nokta ise, yaratıcılığın, bireyler arası iletişimin ve oyun kurmanın ön planda olmasıdır. Bu yönleri ile geleneksel oyunlar özellikle çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duyuşsal gelişimlerine önemli katkılar sunmaktadır (Hazarı ve diğerleri, 2017). Günümüzde oyun, küçük- büyük her yaştan, her kuşaktan bireylerin dahil olduğu bir eylem olarak ifade edilmektedir (Güler, 2022). Geleneksel oyunlar ve sporlar içerisinde yer alan Savur (2019), geleneksel çocuk oyunları da buldukları coğrafya ve milletlerin kültürel dinamiklerini taşıırken bu oyunları oynayan çocukların ortak karar alıp ortak paydada buluşmalarını sağlayarak çocukların sosyalleşmelerini sağlamaktadır. Geleneksel çocuk oyunlarının nesilden nesile aktarıldığı ve kuşaklar arasında bir köprü işlevi gördüğü gözlenmektedir. 2003 yılında UNESCO tarafından kabul edilen "Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi"nden hareketle bu tür kültür odaklı çalışmaların literatüre kazandırılıp korunması, işlevleri ve oynanış biçimleriyle beraber geleceğe aktarılması Türk kültürü açısından büyük bir kazanımdır. Dünyanın her yerinde, her çağda ve kültürde çocuklar oyun oynamaktadır. Ancak nesilden nesile aktarılan bu oyunların bir kısmı olduğu gibi oynanırken bir kısmı birtakım değişmelere uğramış diğer bir kısmı ise tamamıyla unutulmuştur. Geçmişten günümüze ülkemizde olduğu gibi diğer Türk topluluklarında da bilinip oynanan oyunlar ne yazık ki her geçen gün biraz daha unutulmaktadır (Esen, 2008).

Tutum, kişinin dış dünyasındaki nesne veya durumlara tepki verme eğilimidir (İnceoğlu, 2011). Tutum kavramı, sosyal psikolojinin temel unsurlarından biri haline gelmiştir. Bireylerin çeşitli durumlara karşı algılarını yaklaşımlarını ve hareket edebilme şekillerini anlamaya çalışmaktır (Kirel, 2004). Bazı tanımlarda ise tutum, bireyin bir nesne ile ilgili pozitif ya da negatif algısının kodlanması olarak ifade edilmektedir (Franzoi, 2003). Tutumlar birçok alanda insan davranışına yön veren psikolojik yapılarıdır. Tutumlar bireylerin kararlarını, seçimlerini, herhangi bir konudaki yeterlik algılarını ve başarıyı etkileyebilir. Bu doğrultuda geleneksel sporlara yönelik tutumların ölçülebilmesi önemlidir (Evli ve diğerleri, 2021). Toplumsal geleneğin önemli bir kısmı da geleneksel sporlardır. Toplumdan topluma geleneksel sporlara karşı tutum kavramı farklılık gösterebilmektedir. Bireylerin ya da toplumların içerisinde buldukları coğrafi şartlar ve sosyo-demografik özellikleri geleneksel sporların oluşmasında temel unsurlar olmaktadır. Toplumlar genellikle kültür özelliklerine göre farklı spor dallarını tarihsel süreç içerisinde benimsemişlerdir (Evli ve diğerleri, 2021). Özellikle toplumların kültürel birikimlerini anlaşılmasında geleneksel sporlarını anlayabilmenin rolü büyüktür (Güven, 1999). Geleneksel sporları yalnızca herhangi bir spor branşı olarak değerlendirmenin eksik kalacağı düşünülmektedir. Çünkü geleneksel sporlar ulusların avcılık savaş ve temel hayatta kalma becerilerini içerisinde barındıran bir bütün olarak değerlendirilmektedir.

Geleneksel sporlar, ulusların ya da milletlerin sahip oldukları kültürel mirasların korunmasında, gelecek nesillerin bu

mirastan etkin ve verimli bir şekilde aktarılmasında kritik bir öneme sahiptir. Milli ve manevi unsurların temelinde olan, aynı zamanda gelecek nesiller ile kültür aktarılmasında bir köprü görevi görmektedir (Karahüseyinoğlu, 2007). Diğer yandan farklı tipte spor organizasyonlarına ev sahipliği yapmak, farklı türde sporların tanıtılmasının yanında organizasyon ev sahipliği yapan ülkeler için ekonomik ve turizm boyutundan da fayda sağlamaktadır (Çakıcı ve Güler, 2014). Türklerin tarihine bakıldığında at biniciliği, ok atma, güreş gibi birçok sporun geçmişten günümüze faal olarak birçok bölgede etkinliklerini sürdürdüğü görülmektedir. Bu etkinlikler yoluyla yeni nesillere geleneksel sporların aktarımları sağlanmaktadır. Eski uygarlıklar incelendiğinde hemen hepsinde sporun ve geleneksel aktivitelerin ulusal kültürlerle farklı katkıları olmuş, ulusal bilincin oluşmasında vazgeçilmez unsurları arasında yer almıştır (Tükel, Atılgan ve Temel, 2019). Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu, Türkiye' de geleneksel spor dalı olarak kabul edilen ve geçmiş 5000 yılı aşkın kadim Türk Medeniyetlerinden, Selçuklu ve Osmanlı'da yaygın olarak icra edilen Atlı Cirit, Rahvan binicilik, Aba Güreşi (Aşırtmalı ve Kapışmalı), Şalvar Güreşi, Geleneksel Kızak, Atlı Kızak ve Kökbörü spor dallarını barındıran ve 1996 yılında kurulmuş bir spor federasyonudur. Her yıl Türkiye'nin 50 farklı ilinde geleneksel sporları halk ile buluşturmaktadır (Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu, 2024). Günümüzde de geleneksel spor oyunlarından örneğin Cirit oyunu, daha 40-50 yıl öncesine kadar yaygın bir oyun olduğu halde son yıllarda sadece Erzurum, Erzincan, Uşak, Bayburt, Ankara, Manisa ve Kars yörelerinde yaşamaya devam etmektedir. Geleneksel Spor Dalları Federasyonu Başkanlığı diğer ata sporlarını olduğu gibi cirit sporunu da yaşatmaya ve geliştirmeye çalışmaktadır (Atılgan, Türkçapar ve Tükel, 2019).

Geleneksel spor oyunlarının genel olarak hayatta kalma faaliyetlerinden (avlanma gibi), belirli yaşam biçimlerinden veya askeri faaliyetlerden (okçuluk, ata binme, eskrim vb.) geldiği belirtilmektedir. Eğlenmek için yapılan faaliyetler, düzenli koşullar altında, önceden belirlenmiş bir saha veya parkurda belirli kurallara göre yapıldığında oyuncuların güç, hız ve diğer motor becerilerini gerektiren spor haline gelmiştir. Geleneksel spor oyunlarında amaç kazanmaktır ve en iyi performanslar yerel efsanelerde bulunur ancak istatistiksel bir verisi yoktur bu nedenle bu performanslar hatırlanan zamana göre değişiklik göstermektedir (Bronikowska ve diğerleri, 2015). Bir toplumun yaşattığı, paylaştığı ve geliştirdiği gelenekler o toplumun kültürünü yansıtır. Bütün Türk dünyası içinde coğrafi farklılıklarına karşın, duyma, düşünme ve bunları ifade etmede belirgin bir beraberlik vardır. Bu beraberlik yüzyıllar ötesine dayanan özdeki beraberliğin, ana kökün uzantılarının sonucudur. Kültürel değerlerin yaşatılmasında en tabii ve etkili metot, eğlence unsurunun kullanılmasıdır. Oyun ve eğlencenin araç olarak değerlendirildiği bu ortamlarda, amaç, toplumu oluşturan üyeler tarafından gelenek ve göreneklerin canlandırılması, gösterim yoluyla yeni nesillere aktarılmasıdır. Geleneksel oyunlar adet ve geleneklerin bir aynası olduğundan ve geleneksel değere sahip olduğundan dolayı bu oyunların gelecek kuşakla-

ra aktarılması, kültürün sürekliliği açısından büyük önem taşımaktadır (Esen, 2008).

Geleneksel spor oyunları belirli bir halk kültürüne doğrudan bağlı, çoğunlukla fiziksel oyun ve sınırlı veya profesyonel değişkenleri olmayan oyun benzeri unsurlarla rekabet eden spor faaliyetleri olmakla beraber modern sporlardan daha fazla ritüel içermektedir. Bu nedenle geleneksel spor oyunları geleneksel değerleri korumuş, katılımcıların becerilerini geliştirmiş ve bugünü geçmişle ilişkilendirmeye yardımcı olmuştur. Bununla birlikte geleneksel spor oyunları kültürün ve tarihin ortak meyvesi olarak ortaya çıkmakta ve toplumun kültürel mirası olarak görülmektedir. Bu oyunlar farklı davranış biçimlerinin, başkalarıyla iletişim kurmanın ve çevreyle temasa geçmenin derin toplumsal köklerini yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra eğlence amaçlı da oynanan bu oyunlar geleneksel ayin ve törenlere göre gerçekleştirilen, dini inançlarla bağlantılı, günlük yaşamdaki uygulamalardan ilham alan, kültürel mirasın bir parçası olarak belirtilmektedir (Bronikowska ve Groll, 2015).

İnsan hayatı statik değil hareketli ve dinamiktir. Bu bağlamda insan hayatında örf, adet, kültür ve geleneklerde zaman içerisinde bazıları farklılaşmakta bazıları ise unutulmuş olarak yok olmaktadır. Geçmişten günümüze Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan geleneksel sporların, sahip olunan kültürün yok olmasını ve gelecek nesillere tanıtılması ve aktarılmasında kilit öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Bu sayede sadece yerelde değil aynı zamanda ulusal anlamda geleneksel sporların tanıtımı ve bilinirliğinin artabileceği varsayılmaktadır. Araştırma kapsamında, geleceğin öğretmenleri, antrenörleri ve spor yöneticileri adayları olan Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin geleneksel sporların yaşatılması noktasında geleneksel sporlara yönelik tutumlarının araştırılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çalışma değerli görülmektedir. Bu yolla Spor Bilimleri Fakülteleri çatısı altında yer alan öğrencilerin gelecekte görev yapacakları kurum ve kuruluşlar bünyesinde gelecek nesillere geleneksel sporların aktarılabilmesinde olumlu tutum sergilemelerinin kritik rol oynayacağı düşünülmektedir.

Spor, uluslararası siyasi ilişkilerde her zaman olumlu yönde önemli bir yaptırım aracı olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda, sporun ve büyük spor etkinliklerinin uluslararası siyasette ağırlığı giderek artmaktadır. Uluslararası ilişkilerde kullanılan birincil diplomatik araçların etkisiz olduğu durumlarda spor ikincil bir diplomatik araç işlevi görmektedir (Doğu ve Sunay, 2010, s. 93-94). Spor organizasyonları, küresel toplum içerisinde milletlerin ve şehirlerin yeniden konumlandırılmasına neden olacak niteliktedir. Bu etkinlikler bütün dünyaya ev sahibi ülke ve şehirlerin nerede olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte uluslararası alanda yer aldıklarını ve söz sahibi oldukları mesajını vermelerini sağlamaktadır (Ak, 2015). Bu bağlamda geleneksel spor oyunları Kırgızistan'ı uluslararası arenaya çıkararak önemli bir organizasyondur (Korkmaz ve Kızıllık, 2023). Eğitim sistemi içerisinde geleneksel oyunların mevcut yerinin betimlenmesi araştırmacıların ve eğitim yürütücülerinin yapacakları değerlendirmeler için önemli görülmek-

tedir (Küçükbiş ve diğerleri, 2022). Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının incelenmesi, bu çalışmanın temel çıkış noktasıdır. Geleneksel sporlara yönelik tutumların anlaşılması, fakülte öğrencilerinin bu alandaki ilgi ve farkındalıklarının ortaya konulması açısından önem arz etmektedir. Bu çalışma, öğrencilerin geleneksel sporlara karşı tutumlarını inceleyerek, bu tutumların farklı değişkenlerle ilişkisini ele almaktadır. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının incelenmesi, sosyal ve kültürel açıdan önemli sonuçlar ortaya koyacaktır. Geleneksel sporlara yönelik tutumların belirlenmesi, bu alanda farkındalık oluşturulması ve bu alana ilgi duyulması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca geleneksel sporlara yönelik tutumların farklı değişkenlerle ilişkisi incelenerek gelecekte yapılacak çalışmalara temel oluşturacaktır.

Küreselleşmeyle beraber sınırların ortadan kalktığı dönemde post modern dokulara artan ilgiyle birlikte geleneksel spor oyunları tüm dünyada dikkatleri üzerine çekmektedir. Çünkü “küreselleşen” dünyada geleneksel spor oyunları “küresel” olgular barındırmakta ve Türk milletinin göçebe bozkır yaşam kültürünü yansıtmaktadır (Korkmaz ve Kızanlıklı, 2023). Türkiye ve Kırgızistan benzer kültürleri barındırır da farklı coğrafyalarda bulunmakta ve farklı yaşam koşullarına sahiptir. Örneklemedeki üniversitelerde ise tesisler, öğrenci, personel vb. kapasite bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Bu yüzden farklı iki ülkedeki üniversiteler araştırma örnekleme dahil edilmiştir. Araştırmanın amacı, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin geleneksel sporlara yönelik tutumlarını belirlemek, olası tutum farklılıklarını ortaya koymak ve bu farklılıkların hangi faktörlere bağlı olarak geliştiğini anlamaktır. Öğrencilerin geçmiş deneyimleri, eğitim seviyeleri gibi faktörlerle tutumları arasındaki ilişkilerin belirlenmesi önemli görülmektedir. İki farklı Türk toplumunda öğrenim gören Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin geleneksel sporlara karşı tutumlarının ortaya konmasının önemli olduğu düşünülmüş olup çalışma kapsamında aşağıda yer alan sorulara cevaplar aranmıştır.

- Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin geleneksel sporlara yönelik tutum puanı ortalamaları hangi düzeydedir?
- Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin öğrenim gördüğü üniversite ve akademik başarı durumu değişkenleri açısından geleneksel sporlara yönelik tutumlarında anlamlı farklılık var mıdır?
- Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin bölüm değişkeni açısından geleneksel sporlara yönelik tutumlarında anlamlı farklılık var mıdır?
- Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin sınıf değişkeni açısından geleneksel sporlara yönelik tutumlarında anlamlı farklılık var mıdır?
- Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin doğduğu yerleşim yeri değişkeni açısından geleneksel sporlara yönelik tutumlarında anlamlı farklılık var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış olup betimsel tarama desen olarak tercih edilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan geniş bir araştırma modelidir (Karasar, 2012). Tarama modelleri, karmaşıklıkları açısından basit sıklık hesapları ile ilişki analizini ortaya koyan çalışmalara kadar oldukça geniş bir yelpazede yer alırlar (Cohen vd., 2021).

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültelerinde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin tamamı oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise gönüllü olarak araştırmaya katılan 323 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında örneklem büyüklüğü belirlemede Adam'ın (2020) “Anket Araştırmasında Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi” (Sample Size Determination in Survey Research)'de yer alan tablodan faydalanılmıştır. Buna göre evren büyüklüğü 800 olan ve %90 güven aralığında minimum örneklem büyüklüğü 203 olarak belirlenmiştir.

Tablo 1. Araştırma örnekleme dahil edilen katılımcı bilgileri

Demografik Değişkenlere Göre	n	%	
Üniversite	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	143	44.3
	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	180	55.7
Akademik Başarı Durumu	Orta	173	53.6
	Yüksek	150	46.4
Bölüm	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	112	34.7
	Antrenörlük Eğitimi	108	33.4
	Spor Yöneticiliği	103	31.9
Sınıf	1.Sınıf	65	20.1
	2.Sınıf	105	32.5
	3.Sınıf	67	20.7
	4.Sınıf	86	26.6
Doğduğu Yerleşim Yeri	Köy	138	42.7
	İl Merkezi	71	22.0
Yerleşim Yeri	İlçe Merkezi	94	29.1
	Kasaba	20	6.2

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama materyali olarak katılımcıların demografik bilgilerinden oluşan “Kişisel/Demografik Bilgi Formu” ile Evli ve diğerleri (2021), tarafından geliştirilen 21 madde ve 5 alt boyuttan oluşan “Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılarak veriler toplanmıştır. Ayrıca araştırmada gönüllü katılım ilkesine bağlı kalınmıştır. Bu çalışmada tüm katılımcılardan ‘Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu’ ile onay alınmıştır. Ölçeği geliştiren araştırmacılar ölçeğin genelinde Cronbach Alpha katsayılarını .86, alt boyutlarda ise psikolojik gelişim .76, fiziksel gelişim .84, sosyal gelişim .88, bilişsel gelişim .75 ve kültürel gelişim .77 olarak bulmuşlardır. Bu araştırmada ise ölçeğin geneline ilişkin Cronbach Alpha katsayısı .98 olarak hesaplanırken psikolojik gelişim, fiziksel gelişim, sosyal

gelişim, bilişsel gelişim ve kültürel gelişim boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla .90, .91, .94, .95 ve .93 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi, İstatistiki yazılım SPSS 27.0 paket programı ile yapılmıştır (SPSS, 2020). İstatistiksel anlamlılık derecesi ($p < 0,05$) olarak ele alınmıştır. Araştırmada kullanılan testlerin belirlenmesi için elde edilen puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği basıklık ve çarpıklık katsayısı yöntemiyle (Büyükoztürk, 2018) belirlenmiştir. Veriler normal dağılım gösterdiği için Independent t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Çalışmada etki büyüklüğü için ikili karşılaştırmalar t-testinde etki büyüklüğünü Cohen'in d formülünden yararlanılmıştır. Cohen'e (2013) göre; değer 0.2'den küçük olması durumunda zayıf; 0.5 olması durumunda orta; 0.8'den büyük olması durumunda ise güçlü etki büyüklüğü olarak tanımlanmaktadır. Çoklu karşılaştırmalar için ANOVA testi kullanılırken etki büyüklüğünü belirlemek için eta-kare (η^2) formülünden yararlanılmış olup 0.01=küçük etki; 0.06=orta etki; 0.14=büyük etki vardır (Büyükoztürk, 2011).

Etik Beyan

Araştırmanın etik onayı Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulundan 18.03.2024 tarihinde 02 sayılı karar numarası ile etik kurul onayı alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmadan elde edilen veriler tablolar halinde sunulmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların geleneksel sporlara yönelik tutum ölçeği aritmetik ortalama ve normallik puan dağılımı

Ölçek/Faktörler	\bar{X}	SS	Çarpıklık	Basıklık	Min	Maks
Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum	63.33	21.07	.65	-0.752	21	105
Psikolojik Gelişim	11.53	4.04	.79	-0.458	4	20
Fiziksel Gelişim	11.86	4.19	.64	-0.76	4	20
Sosyal Gelişim	12.30	4.45	.56	-1.067	4	20
Bilişsel Gelişim	15.09	5.47	.59	-0.923	5	25
Kültürel Gelişim	12.55	4.58	.43	-1.224	4	20

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların aritmetik ortalama da geleneksel sporlara yönelik tutum puanı ortalamalarının minimum ve maksimum değer ortalamalarına bakıldığında orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların geleneksel sporlara yönelik tutum ölçeği üniversite değişkeni t-Testi bulguları

Ölçek/Faktörler	Üniversite	\bar{X}	SS	t	p	Etki Büyüklüğü
Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum	KSÜ	69.63	21.40	4.963	.000*	.556
	KTMÜ	58.32	19.45			
Psikolojik Gelişim	KSÜ	12.29	4.23	3.081	.003*	.345
	KTMÜ	10.92	3.79			
Fiziksel Gelişim	KSÜ	13.06	4.30	4.722	.000*	.529
	KTMÜ	10.91	3.85			

Gelişim Boyutu	Üniversite	\bar{X}	SS	t	p	Etki Büyüklüğü
	KTMÜ	11.17	4.13			
Bilişsel Gelişim	KSÜ	16.55	5.58	4.404	.000*	.493
		KTMÜ	13.93			
Kültürel Gelişim	KSÜ	14.00	4.60	5.289	.000*	.592
		KTMÜ	11.39			

KSÜ: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, KTMÜ: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, * $p < 0.05$

Tablo 3 incelendiğinde yapılan analizler sonucunda katılımcıların üniversite değişkeni bakımından Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği genelinde [$t(323) = 4,963, p < .(05)$] ve Psikolojik gelişim [$t(323) = 3,081, p < .(05)$], Fiziksel gelişim [$t(323) = 4,722, p < .(05)$], Sosyal gelişim [$t(323) = 5,335, p < .(05)$], Bilişsel gelişim [$t(323) = 4,404, p < .(05)$] ve Kültürel gelişim [$t(323) = 5,289, p < .(05)$] alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ölçek geneli ile alt boyutlarda KSÜ katılımcılarının geleneksel sporlara yönelik tutum puanlarının KTMÜ katılımcılara göre anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğu tabloda görülmektedir. Etki büyüklüğü Cohen-d değerleri incelendiğinde psikolojik gelişim alt boyutunda küçük etki büyüklüğüne sahip iken ölçek geneli toplam puanında ve diğer alt boyutlarda bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerine etkisinin genel anlamda orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların geleneksel sporlara yönelik tutum ölçeği akademik başarı durumu t-testi bulguları

Ölçek/Faktörler	Akademik başarı durumu	\bar{X}	SS	t	p	Etki Büyüklüğü
Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum	Orta	58.06	19.65	-4.999	.000*	-.558
	Yüksek	69.40	21.08			
Psikolojik Gelişim	Orta	10.59	3.51	-4.612	.000*	-.515
	Yüksek	12.61	4.34			
Fiziksel Gelişim	Orta	10.92	3.96	-4.437	.000*	-.495
	Yüksek	12.94	4.19			
Sosyal Gelişim	Orta	11.25	4.16	-4.692	.000*	-.523
	Yüksek	13.51	4.49			
Bilişsel Gelişim	Orta	13.90	5.21	-4.326	.000*	-.483
	Yüksek	16.47	5.46			
Kültürel Gelişim	Orta	11.40	4.25	-5.023	.000*	-.560
	Yüksek	58.06	19.65			

* $p < 0.05$

Tablo 4 incelendiğinde yapılan analizler sonucunda katılımcıların akademik başarı durumu değişkeni bakımından Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği genelinde [$t(323) = -4,999, p < .(05)$] ve Psikolojik gelişim [$t(323) = -4,612, p < .(05)$], Fiziksel gelişim [$t(323) = -4,437, p < .(05)$], Sosyal gelişim [$t(323) = -4,692, p < .(05)$], Bilişsel gelişim [$t(323) = -4,326, p < .(05)$] ve Kültürel gelişim [$t(323) = -5,023, p < .(05)$] alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ölçek geneli ile alt boyutlarda yüksek düzeyde akademik başarıya sahip olan katılımcıların geleneksel sporlara yönelik tutum

düzeği puanlarının orta düzeyde akademik başarıya sahip olan katılımcılara göre anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğu tabloda görülmektedir. Etki büyüklüğü Cohen-d değerleri ince-

lendiğinde bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerine etkisinin genel anlamda orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların geleneksel sporlara yönelik tutum ölçeği bölüm değişkeni ANOVA testi bulguları

Ölçek/Faktörler	Bölüm	\bar{X}	SS	f	p	Fark olan gruplar (LSD Testi)	Etki Büyüklüğü
Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum	BESÖ ^a	58.42	20.31	7.309	.001*	c-a, b	.044
	Antrenörlük Eğitimi ^b	62.84	21.36				
	Spor Yöneticiliği ^c	69.17	20.32				
Psikolojik Gelişim	BESÖ ^a	11.04	4.03	1.944	.145	-	.012
	Antrenörlük Eğitimi ^b	11.47	3.91				
	Spor Yöneticiliği ^c	12.12	4.15				
Fiziksel Gelişim	BESÖ ^a	10.83	3.75	7.286	.001*	c-a	.044
	Antrenörlük Eğitimi ^b	11.87	4.43				
	Spor Yöneticiliği ^c	12.97	4.13				
Sosyal Gelişim	BESÖ ^a	11.26	4.42	7.606	.001*	c-a, b	.045
	Antrenörlük Eğitimi ^b	12.18	4.41				
	Spor Yöneticiliği ^c	13.57	4.25				
Bilişsel Gelişim	BESÖ ^a	13.79	4.93	7.189	.001*	c-a, b	.043
	Antrenörlük Eğitimi ^b	15.04	5.84				
	Spor Yöneticiliği ^c	16.56	5.31				
Kültürel Gelişim	BESÖ ^a	11.51	4.33	8.255	.000*	c-a, b	.049
	Antrenörlük Eğitimi ^b	12.29	4.61				
	Spor Yöneticiliği ^c	13.95	4.49				

BESÖ: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, * $p < 0.05$

Tablo 5 incelendiğinde yapılan analiz sonucunda bölüm değişkeni açısından Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği toplam puan ve fiziksel gelişim, sosyal gelişim, bilişsel gelişim ve kültürel gelişim alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p < 0.05$). Psikolojik gelişim alt boyutu puanlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Ayrıca genel anlamda

gruplar arasındaki puan dağılımına bakıldığında spor yöneticiliği bölümünün lehine tutum puanları daha yüksektir. Etki büyüklüğü eta-kare (η^2) değerleri psikolojik gelişim alt boyutunda küçük etki büyüklüğüne sahip iken ölçek geneli toplam puanında ve diğer alt boyutlarda ise bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerine etkisinin orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların geleneksel sporlara yönelik tutum ölçeği sınıf değişkeni ANOVA testi bulguları

Ölçek/Faktörler	Sınıf	\bar{X}	SS	f	p	Fark olan gruplar (LSD Testi)	Etki Büyüklüğü
Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum	1.Sınıf ^a	62.46	20.75	2.870	.037*	d-b, c	.026
	2.Sınıf ^b	60.60	19.75				
	3.Sınıf ^c	61.31	20.44				
	4.Sınıf ^d	68.88	22.62				
Psikolojik Gelişim	1.Sınıf ^a	11.75	4.21	.846	.470	-	.008
	2.Sınıf ^b	11.41	3.88				
	3.Sınıf ^c	10.96	3.74				
	4.Sınıf ^d	11.94	4.33				
Fiziksel Gelişim	1.Sınıf ^a	11.97	4.29	3.884	.009*	d-b, c	.035
	2.Sınıf ^b	11.16	3.74				
	3.Sınıf ^c	11.30	4.06				
	4.Sınıf ^d	13.07	4.50				
Sosyal Gelişim	1.Sınıf ^a	11.91	4.20	3.952	.009*	d-a, b, c	.036
	2.Sınıf ^b	11.76	4.31				
	3.Sınıf ^c	11.75	4.42				
	4.Sınıf ^d	13.70	4.61				
Bilişsel Gelişim	1.Sınıf ^a	14.82	5.64	2.320	.075	-	.021
	2.Sınıf ^b	14.36	4.99				
	3.Sınıf ^c	14.85	5.43				
	4.Sınıf ^d	16.37	5.80				
Kültürel Gelişim	1.Sınıf ^a	12.02	4.44	3.208	.023*	d-a, b	.029
	2.Sınıf ^b	11.90	4.30				
	3.Sınıf ^c	12.46	4.57				
	4.Sınıf ^d	13.80	4.84				

* $p < 0.05$

Tablo 6 incelendiğinde, yapılan analiz sonucunda sınıf değişkeni açısından Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği toplam puan ve fiziksel gelişim, sosyal gelişim, kültürel gelişim alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p < 0.05$). Psikolojik gelişim ve bilişsel gelişim alt

boyutu puanlarında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Ayrıca genel anlamda gruplar arasındaki puan dağılımına bakıldığında 4.sınıf öğrencilerinin lehine tutum puanları daha yüksektir. Etki büyüklüğü eta-kare (η^2) değerleri incelendiğinde bağımsız değiş-

kenlerin bağımlı değişkenler üzerine etkisinin genel anlamda orta düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü eta-kare (η^2) değerleri fiziksel gelişim ve sosyal gelişim alt boyutları orta düzeyde etki büyüklüğüne sahipken ölçek geneli toplam

puanında ve diğer alt boyutlarda bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerine etkisinin küçük düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Katılımcıların geleneksel sporlara yönelik tutum ölçeği doğduğu yerleşim yeri değişkeni ANOVA testi bulguları

Ölçek/Faktörler	Doğduğu yerleşim yeri	\bar{X}	SS	f	p	Fark olan gruplar (LSD Testi)	Etki Büyüklüğü
Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum	Köy ^a	57.89	19.48	8.216	.000*	b-a, d c-a, d	.072
	İlçe Merkezi ^b	66.93	21.79				
	İl Merkezi ^c	70.07	21.46				
	Kasaba ^d	56.35	15.64				
Psikolojik Gelişim	Köy ^a	10.86	3.77	4.459	.004*	b-d c-a, d	.040
	İlçe Merkezi ^b	12.00	4.30				
	İl Merkezi ^c	12.48	4.29				
	Kasaba ^d	9.95	2.24				
Fiziksel Gelişim	Köy ^a	10.92	3.86	6.574	.000*	b-a c-d	.058
	İlçe Merkezi ^b	12.46	4.42				
	İl Merkezi ^c	13.09	4.33				
	Kasaba ^d	10.45	2.89				
Sosyal Gelişim	Köy ^a	11.08	4.02	7.937	.000*	b-a c-a, d	.069
	İlçe Merkezi ^b	13.06	4.59				
	İl Merkezi ^c	13.70	4.63				
	Kasaba ^d	11.50	3.73				
Bilişsel Gelişim	Köy ^a	13.82	5.07	7.653	.000*	b-a, d c-a, d	.067
	İlçe Merkezi ^b	15.87	5.63				
	İl Merkezi ^c	16.83	5.57				
	Kasaba ^d	12.90	4.35				
Kültürel Gelişim	Köy ^a	11.21	4.16	9.033	.000*	b-a c-a, d	.078
	İlçe Merkezi ^b	13.54	4.62				
	İl Merkezi ^c	13.98	4.67				
	Kasaba ^d	11.55	4.22				

*($p < 0.05$)

Tablo 7 incelendiğinde, yapılan analiz sonucunda doğduğu yerleşim yeri değişkeni açısından Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği toplam puan ve fiziksel gelişim, psikolojik gelişim, sosyal gelişim, bilişsel gelişim ve kültürel gelişim alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p < 0.05$). Ölçek geneli ve alt boyutlarda gruplar arasındaki puan dağılımına bakıldığında doğduğu yerleşim yeri il ve ilçe merkezi olan öğrencilerin doğduğu yerleşim yeri köy ve kasaba olan öğrencilere göre tutum puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü eta-kare (η^2) değerleri incelendiğinde bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerine etkisinin orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tartışma

Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının incelenmesi bu çalışmanın temel noktasıdır. Geleneksel sporlara yönelik tutumların anlaşılması, fakülte öğrencilerinin bu alandaki ilgi ve farkındalıklarının ortaya konulması açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada, öğrencilerin geleneksel sporlara karşı tutumları incelenerek, bu tutumların farklı değişkenlerle ilişkisi ele alınmış, bağımsız değişkenlerde demografik bakımından anlamlı ilişki olup olmadığının belirlenmesi sağlanmıştır. Bu bağlamda katılımcıların aritmetik ortalamada geleneksel sporlara yönelik tutum puanlarının 'ölçek geneli' ile 'Psikolojik Gelişim, Fiziksel Gelişim, Sosyal Gelişim, Bilişsel Gelişim, Kültürel Gelişim' alt boyutlarında orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Turhan ve diğerleri, (2021) araştırma sonuçlarında Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin spora yönelik tutum ortalamalarını düşük derecede belirlemiş-

lerdir. Tokmak, Aktaş ve İlhan (2023) çalışmalarında; Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğunu belirlemişlerdir. Yapıcı, Alpulu ve Mametkulyev (2022) çalışmalarında öğrencilerin spora yönelik tutumlarında iyi derecede bir tutum sergilediklerini tespit etmişlerdir. Jianzhong (2004); spora yönelik olumlu tutum, gençlerin davranışlarını, ruh hallerini ve özgüvenlerini geliştirmenin yanı sıra ruhsal hastalık belirtilerini de azaltabilir veya ortadan kaldırabilir.

İlgili literatür taramasında, geleneksel sporlar ile ilgili yayınların genel olarak Türkçe içerikte olduğu görülmektedir. Türk coğrafyasında geleneksel sporların yaygın olması nedeniyle akademik çalışmaların sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Bu açıdan bakıldığında geleneksel sporlar üzerine yapılan çalışmalar Türkçe kaynak yönünden ve literatüre katkı sağlayabilme potansiyeli açısından değerli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca mevcut çalışmanın yapıldığı üniversitelerin bulunduğu ülke ve bölgeler geleneksel sporların yoğun olarak icra edildiği yerler olmasına rağmen bu bölgelerdeki öğrencilerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının incelenmesine yönelik çalışmaların istenilen düzeyde olmadığı kanaati oluşmuştur.

Bazı geleneksel sporların çıkış yeri olarak araştırmaya konu olan coğrafyaların olduğu bilinmektedir. Köklü bir geleneğe ve geçmişe sahip geleneksel bir spor olarak kabul edilen şalvar güreşlerine bakıldığında Kırgızistan ve Türkmenistan ve Türkiye'de (özellikle Kahramanmaraş ilinde) farklı tipte organizasyonlar düzenlenmektedir (Türkmen, Doğan ve Doğan, 2011).

Mevcut çalışma özgünlüğü yönünden kendinden sonraki çalışmalara kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Türkçapar, Atılğan ve Öztürk (2023) Rekreatif Etkinliklere Katılan Bireylerin Geleneksel Sporlara Yönelik Tutumlarının İncelenmesi üzerine yaptıkları çalışmada, rekreatif etkinliklere katılan bireylerin geleneksel sporlara yönelik tutum puanlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yine Tokmak, Aktaş ve İlhan (2023) Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin geleneksel sporlara yönelik tutumları üzerine yaptıkları çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu sonucuna varmıştır. Fişne, Bardakçı ve Karagöz (2017), Güreş branşı üzerine yaptıkları çalışmalarında, güreşin ata sporu olarak görülmesine rağmen, araştırmada toplumsal ilginin güreş sporuna yönelik olarak düşük olduğunu savunmaktadır. Ayrıca uluslararası literatürde geleneksel sporlara yönelik ilginin giderek azaldığı sonucuna varmışlardır. Korkmaz ve Kızanlıkl (2023), Kırgızistan yerel halklarının geleneksel spor oyunlarına yönelik tutumları üzerine yaptıkları çalışmalarında, geleneksel oyunların Kırgızistan için katılımcılar tarafından gurur kaynağı olarak görüldüğü ayrıca geleneksel oyunlar Kırgızistan'ın dünya çapındaki imajını iyileştirmekte olduğu sonucuna varmıştır. İslam ve Hasan (2023), ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersinde geleneksel sporlar ile öğrenme üzerine yaptığı çalışmada, geleneksel spor yoluyla öğrenme faaliyetinin, öğrencilerde öğrenmeye olan ilgilerinin artırılacağı sonucuna varmıştır.

Üniversite değişkeni bakımından katılımcıların ölçek geneli ile alt boyutlarda KSÜ geleneksel sporlara yönelik tutum puanlarının KMÜ katılımcılara göre anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Son yıllarda KSÜ faaliyetleri kapsamında ve Kahramanmaraş ili genelinde geleneksel spor etkinliklerine daha fazla yer veriliyor olması KSÜ öğrencilerinin geleneksel sporlara yönelik tutumları üzerinde olumlu etki oluşturduğu varsayılmaktadır. Bu durumun ülkelerin eğitim sisteminde geleneksel sporlara verdikleri ağırlık ve önemden kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırma örneklemindeki üniversiteler benzer kültürleri barındırır da farklı coğrafi bölgelerde ve farklı ülkelerde bulunmakta ve tesisler, öğrenci, personel vb. kapasitesi bakımından farklılıklar bulunmaktadır.

Avrupa ile Asya arasındaki coğrafi konumu nedeniyle Anadolu binlerce yıllık insanlık tarihi boyunca kültürler arasında köprü vazifesi üstlenmiştir. Türklerin gelenek göreneklerini örf ve adetlerini ve sporlarını bu kültür şekillendirmiştir (Ağırmatlı ve Begiç, 2019). Türkiye'de geleneksel sporlar içerisinde bazı branşlar içerisinde modern (olimpik) olan branşlar bulunsada geleneksel olan branşlar da bunların yanında yürütülmektedir. Bu durum güreş ve okçuluk sporunda açık bir şekilde görülebilmektedir. Okçuluk sporuna bakıldığında modern okçuluk federasyonunun yanında geleneksel okçuluk federasyonunun bulunması Türkiye için geleneksel sporların önemini vurgulamaktadır (Tükel ve diğerleri, 2019).

Akademik başarı değişkeni bakımından ölçek geneli ile alt boyutlarda, yüksek düzeyde akademik başarıya sahip olan

katılımcıların geleneksel sporlara yönelik tutum düzeyi puanlarının orta düzeyde akademik başarıya sahip katılımcılara göre anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akademik başarı düzeyi arttıkça geleneksel sporlara yönelik tutum düzeyinin arttığı ifade edilebilir. Ayrıca bu sonuç akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin farklı spor dallarına ilgisinin bulunduğu kaynaklandığını düşündürmektedir. Tokmak ve diğerleri (2023) araştırmalarında geleneksel sporlara yönelik tutum ölçeği toplam ve alt boyut puanlarının öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediğini tespit etmiştir.

Bölüm değişkeni açısından genel anlamda gruplar arasındaki puan dağılımında spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin lehine tutum puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Geleneksel sporların genel anlamda tanıtılması ve benimsenmesi spor yönetimi anlamında belirli özelliklerin var olmasını gerektirmektedir. Bu açıdan spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin sporlara yönetsel boyutta daha fazla ilgili oldukları düşünülerek geleneksel sporlara yönelik tutum puanlarının diğer bölüm öğrencilerinden daha yüksek olduğu varsayılmaktadır. Yavuz ve Yücel (2019) araştırmalarında spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının spor yapan öğrenciler lehine olumlu yönde anlamlı olduğunu belirlemiştir.

Sınıf değişkeni açısından genel anlamda gruplar arasındaki puan dağılımına bakıldığında, 4.sınıf öğrencilerinin lehine olduğu belirlenmiştir. Sınıf kademesi artıkça öğrencilerin aldıkları derslerin çeşitliliği ile farklı sporlara yönelik ilgileri, bilgi ve birikimleri artığı düşünülmektedir. Bu boyuttan değerlendirildiğinde 4.sınıf öğrencilerinin daha alt sınıflardaki öğrencilere göre geleneksel sporlara yönelik tutum puanlarının yüksek olduğu söylenebilir. Şam, Bayram ve Taşdemir (2021) çalışmalarında sınıflar arasında Beden Eğitimi ve Spor dersine yönelik öğrenci tutumlarında anlamlı düzeyde farklılık tespit etmişlerdir. Varol (2017) yaptığı çalışmada sınıflar arasında spora yönelik öğrenci tutumlarında anlamlı düzeyde bir fark tespit etmemiştir. Yavuz ve Yücel (2019) çalışmalarında spora yönelik tutum ile öğrenim gördüğü sınıf arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamıştır. Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği ders müfredatında derslerin ağırlıklı olarak teorik derslerden oluşması, uygulamalı spor branş derslerinin seçmeli olmasının öğrencilerin spora yönelik tutumlarında belirleyici olduğunu spora yönelik tutumları üzerinde sınıflar düzeyinde herhangi bir farklılık oluşturmadığını ifade etmişlerdir.

Doğduğu yerleşim yeri değişkeni açısından genel anlamda gruplar arasında puan dağılımında il ve ilçe merkezinde yaşayan öğrencilerin lehine tutum puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İl ve ilçe merkezinde doğmuş olan öğrencilerin geleneksel spor organizasyonlarına erişimi, ulaşımı ve farkındalığının diğer gruplara kıyasla daha kolay ve avantajlı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. İmkân ve şartların etkisinden kaynaklandığı söylenebilir. Diğer taraftan imkân ve şartlar bazen kırsal kesimlerde daha avantajlı olabilmektedir. Farklı perspektiften düşünülüp değerlendirildiğinde şehirlerde yaşa-

yan çocuklarda geleneksel sporlara yönelik tutum açlığı olduğu da ifade edilebilir. Savur (2019); kentleşmeyle birlikte yeni neslin geleneksel oyunları oynamadığı hatta çoğunun oyunları bilmediği görülmektedir. Gelişen teknolojiyle birlikte oyunlar kare ya da dikdörtgen ekranlara girip sokaklar, meralar, boş alanlar unutulmuştur. Bu konuda önemli bir zenginliğe sahip olan ülkemizde, 7'den 70'e yeni nesillere kültürümüzü aktarmak adına bu oyunlarla ilgili öğretici ciddi çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Geleneksel spor oyunlarının sergilendiği Dünya Göçebe Oyunlarının, "Türk Dünyası Geleneksel Spor Oyunları" şeklinde olimpiyat oyunları formatına dönüştürülerek sürekli ve düzenli olarak yapılmasının gelecek nesillere aktarılmasında etkili olacağı ve bu şekilde küreselleşen dünyaya karşı geleneksel Türk spor oyunlarının korunabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, geleneksel spor oyunlarına uluslararası standartlar ve kurallar getirilmesi gerek organizasyon kalitesi gerekse de uluslararası katılımlarda sağlayacağı artış nedeniyle önemli olacaktır. Geleneksel spor oyunlarının düzenlenmesi için gerekli olan alt yapı ve üst yapı yatırımlarının çevreci ve sürdürülebilir nitelikte olmasına ve hizmet kalitesi standartlarına uygun olmasına da dikkat edilmelidir (Korkmaz ve Kızanlıklı, 2023).

Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının farklı değişkenler bakımından belirlenmesi ile sosyal ve kültürel açıdan önemli sonuçlar ortaya koyacaktır. Geleneksel sporlara yönelik tutumların belirlenmesi, bu alanda farkındalık oluşturulması ve bu alana ilgi duyulması açısından büyük önem taşımaktadır. Öğrencilere üniversiteye başlamış oldukları 1. sınıftan itibaren geleneksel sporların tanıtılması fayda sağlayacaktır. Dahası bölgesel ve il organizasyonlarına öğrencilerin katılımının sağlanması ve görev almalarının teşvik edilmesi geleneksel sporlara yönelik tutumları üzerinde etkisi olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak geleneksel sporlara yönelik tutum ölçeği toplam puan ve alt boyutlarında üniversite, akademik başarı, bölüm, sınıf ve doğduğu yerleşim yeri değişkenleri bakımından gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeğin farklı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi gelecekte yapılacak çalışmalara temel oluşturacaktır. Geleneksel Sporlara Yönelik Tutum Ölçeği ile akademik azim, modern sporlar, e-spor, motivasyon, kültür etkileşimi, sürdürülebilirlik ve benzeri konularda geliştirilmiş ölçekler birlikte incelenerek yeni araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Finans Kaynakları

Bu çalışmanın hazırlanması ve yazımı sırasında kurum ve/veya kuruluşlardan herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Araştırma Fikri: OÖ, DA; Araştırma Tasarımı: ÜT, DA; Verilerin Analizi: DA, OÖ; Makale Yazımı: OÖ, DA; Eleştirel İnceleme: ÜT

Kaynaklar

1. Adam, A. M. (2020). Sample size determination in survey research. *Journal of Scientific Research and Reports*, 26(5), 90-97.
2. Ağırmatlı H. ve Begiç H.N. (2019, Ekim). *Şanlıurfa Siverek'de kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel sporlarımızdan "at yarışı, cirit ve deve güreşi" üzerine bir çalışma*. VIII Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Kongresi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Kahramanmaraş Belediyesi Yayını/Kahramanmaraş.
3. Ak, D. (2015). Olimpiyat oyunlarının ev sahibi kente etkileri açısından değerlendirilmesi. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 2(1), 1-19.
4. Atılğan, D., Türkçapar, Ü. ve Tükel, Y., (2019). *Türk halklarının geleneksel spor oyunlarından cirit*. Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Sempozyumu VIII., 16-18 Ekim 2019, Kahramanmaraş/Türkiye.
5. Bronikowska, M. ve Groll, M. (2015). Definition, classification, preservation and dissemination of traditional sports & games in Europe. *Tafisa Recall, Games of the Past, Sports for Today*, 1-10.
6. Bronikowska, M., Petrović, L., Horvath, R., Hazelton, L., Ojanemi, A., Alexandre, J. ve Silva, C. F. (2015). History and cultural context of traditional sports and games in selected European countries. *Tafisa Recall, Games of the Past, Sports for Today*, 1-19.
7. Büyükoztürk Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
8. Büyükoztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
9. Cohen, J. (2013). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Newyork: Academic press.
10. Cohen, L., Manion, L ve Morrison, K. (2021). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. (Çev. Ed.: E. Dinç, K. Kiroğlu). [Research Methods in Education]. Pegem Akademi.
11. Ćurčić, N., Bjeljac, Ž. ve Brankov, J. (2020). Rural Olympiads as promoters of old folk sports and games. *Contemporary Issues in Tourism*, 23.
12. Çakıcı, C. ve Güler, O. (2014, Nisan). *Büyük spor organizasyonlarına ev sahipliği yapmaya değer mi? ekonomik beklentiler ve turizm açısından bir değerlendirme*. Doğu Akdeniz Sempozyumu ss:37-50, Doğu Akdeniz/Mersin.
13. Dever, A. ve İslam, A. (2015). Tarihsel süreç içerisinde Türk kültüründe spor algısı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(5), 46- 61.
14. Esen, M. A. (2008). Geleneksel çocuk oyunlarının eğitimsel değeri ve unutulmaya yüz tutmuş Ahıska oyunları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 357-367.
15. Evli, F., Koçak, Ç. V. ve Evli, M. (2021). Geleneksel sporlara yönelik tutumların ölçülmesi: ölçek geliştirme çalışması. *Uluslararası Beden Eğitimi Spor ve Teknolojileri Dergisi*, 2(1), 29-38.
16. Fişne, M., Bardakçı, S. ve Karagöz, Y. (2017). Ata sporumuz güreşe yönelik günümüzdeki toplumsal bakışın değerlendirilmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 28-42.
17. Franzoi, S. L. (2003). *Socialpsychology*. (Third Edition). Boston: Mc GrawHill.

18. Güler H. (2022). Dijital oyun e-spor ve geleneksel sporların karşılaştırılması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(3), 315-326.
19. Güven, Ö. (1999). *Türklerde spor kültürü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını. s,5.
20. Hazar, Z., Demir, G., Namlı, S. ve Türkeli, A. (2017). Ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ve fiziksel aktivite düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(3), 320–332.
21. Islam, R. W. ve Hasan, B. (2023). The influence of traditional sports invitation on interest in learning physical education junior high school students in jayapura city. *ACTIVE: Journal of Physical Education, Sport, Health and Recreation*, 12(2), 187-193.
22. İnceoğlu, M. (2010). *Tutum algı iletişim*. (5. Basım) İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.
23. Jianzhong, X. (2004). Impacts of sports and health course standards on the psychological health of students. *PE Teachers*, (3), 61-63.
24. Karahüseynoğlu M. F. (2007). *Küreselleşme ve geleneksel Türk sporları*. İstanbul: Hürriyet Yayınları.
25. Karahüseynoğlu, M. F. (2008). Geleneksel Türk sporlarındaki modern spor yansımaları. *Sport Sciences*, 3(3), 130-137.
26. Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
27. Kirel, Ç. (2004). *Tutum ve tutum değişimi*. S. Ünlü, (Ed.), Sosyal Psikoloji içinde (s. 69-82) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
28. Korkmaz, A. ve Kızanlıklılı, M. M. (2023). Geleneksel spor oyunlarının turizme etkileri üzerine bir araştırma: Kırgızistan örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 1193-1208.
29. Küçükbiş, H. F., Özkurt, B., Sirkeci, H. ve Öztürk, O. (2022). Geleneksel oyun ve geleneksel çocuk oyunlarının eğitim-öğretim programlarındaki yeri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(83), 1422-1436.
30. Safiye, Z. ve Nalcioğlu, B. (2019, Ekim). *Geleneksel sporların ve oyunların müzelenmesi*. VIII Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Kongresi, kongresinde sunulan bildiri, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Kahramanmaraş Belediyesi Yayını/Kahramanmaraş.
31. Savur, H. (2019). Ata yurttan ana yurda çocuk oyunlarının yolcuğu Taşeli yöresi çocuk oyunları üzerine bir değerlendirme. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 1-8.
32. SPSS, I. (2020). *IBM SPSS statistics for windows*. Version 27.0. Armonk, New York, USA: IBM Corp.
33. Şam, C. T., Bayram, M. ve Taşdemir, N. (2021). Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Ağrı ili Hamur ilçesi örneği). *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(4), 131-146.
34. Tokmak, A., Aktaş, V. ve İlhan, G. O. (2023). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin geleneksel sporlara yönelik tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Avrasya Spor Bilimleri ve Eğitim Dergisi*, 5(2), 289-310.
35. Turhan, F. H., İnce, U., Aydogmus, M. ve Yalçın, İ. (2021). Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin spora yönelik tutumları. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(2), 19-32.
36. Tükel Y., Atılğan D. ve Temel A. S. (2019, Ekim). *Günümüzde geleneksel Türk okçuluğu*. Türk halklarının geleneksel spor oyunları. VIII kongresinde sunulan bildiri, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Kahramanmaraş Belediyesi Yayını/Kahramanmaraş.
37. Türkçapar, Ü., Atılğan, D. ve Öztürk, O. (2023, Ekim). *Rekreatif etkinliklere katılan bireylerin geleneksel sporlara yönelik tutumlarının incelenmesi*. Türkiye Cumhuriyeti'nin 100.Yıl Dönümü Müna-sebetiyle XII. Uluslararası Türk Halkları Geleneksel Spor Oyunları Sempozyumu, Bişkek 2023.
38. **Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu** (2024). Erişim tarihi: 26.09.2024 Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_Geleneksel_Spor_Dalları%C4%B1_Federasyonu
39. Türkmen, M., Doğan, V. ve Doğan, A. (2011, Eylül). *Sempozyum açılış konuşması*. Kahramanmaraş Uluslararası Karakucak ve Kısa Şlavar Güreş Sempozyum Kitapçığı, Kahramanmaraş Belediyesi/Kahramanmaraş.
40. Varol, R. (2017). *Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumları ve kadınların spor etkinliklerine katılımlarına dair görüşlerinin incelenmesi (Bartın Üniversitesi örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Bartın.
41. Yapıcı, E. C., Alpullu, A. ve Mametkulyyev, Y. (2022). Ortaokul ve lise öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 39-53.
42. Yavuz, C. ve Yücel, A. S. (2019). Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 2050-2058.
43. Yetişgin, M. (2007). Tarih, coğrafya ve sosyo-kültürel ortamın Türk kimliğinin gelişmesine etkileri. *Akademik İncelemeler Dergisi* 2(1), 37-68.

Öğretmen Adaylarının Proaktif Kişilik Düzeyleri ile Liderlik Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship Between Proactive Personality Levels and
Leadership Orientations of Teacher Candidates

Araştırma Makalesi / Research Article

- Mücahit DURSUN¹
 Erdoğan TOZOĞLU¹
 Emirhan KAN¹

¹ Atatürk Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi, ERZURUM

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Arş. Gör. Dr. Mücahit DURSUN
mucahitdursun1903@gmail.com

Geliş Tarihi / Received : 28.06.2024
Kabul Tarihi / Accepted : 14.10.2024
Yayın Tarihi / Published : 31.10.2024

Etik Bilgilendirme / Ethical Statement
Bu araştırma, Atatürk Üniversitesi Etik Kurulu'nun 21.03.2024 tarih ve E-70400699-050.02.04-2400104179 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

DOI: 10.53434/gbesbd.1516065

Öz

Araştırmanın amacı öğretmen adaylarının proaktif kişilik düzeyleri ile liderlik yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Çalışma grubunu Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 298 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", Seibert, Crant ve Kaimer (1999) tarafından geliştirilen Akın, Abacı, Kaya ve Arıcı (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan "Proaktif Kişilik Ölçeği" ve Dursun, Günay ve Yenel (2019) tarafından geliştirilen "Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde öncelikli normallik analizi yapılmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Normal dağılım sergilemesinden dolayı parametrik testlerden t-testi ve pearson korelasyon analizleri uygulanmıştır. Sonuçlar $p<.050$ anlamlılık düzeyine göre değerlendirilmiştir. Verilerin iç tutarlık değerlerinin incelenmesi amacıyla Cronbah's Alpha analizi uygulanmıştır. Sonuç olarak; katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, sportif aktivite yapma durumları ile proaktif kişilik ve liderlik yönelimleri arasında anlamlı farklılık, tespit edilmiştir. Öte yandan, katılımcıların sportif aktivite türü ile proaktif kişilik ve politik liderlik yönelimleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ayrıca, katılımcıların proaktif kişilik ve liderlik yönelimleri arasında ise istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayları, Proaktif kişilik, Liderlik yönelimleri, Sportif aktivite

Abstract

The aim of the study is to examine the relationship between teacher candidates' proactive personality levels and leadership orientations. The study was designed in the relational screening model. The study group consists of 298 students studying at Erzurum Atatürk University Kazım Karabekir Faculty of Education. In the study, the data collection tool was the "Personal Information Form", the "Proactive Personality Scale" developed by Seibert, Crant and Kaimer (1999) and adapted into Turkish by Akın, Abacı, Kaya and Arıcı (2011) and the "Proactive Personality Scale" developed by Dursun, Günay and Yenel (2019). "Multidimensional Leadership Orientations Scale (MLOS)" was used. In the analysis of the data, a primary normality analysis was performed, and it was determined that the data showed a normal distribution. Due to its normal distribution, parametric tests such as t-test and Pearson correlation analysis were applied. The results were evaluated according to the significance level of $p<.050$. Cronbach's Alpha analysis was applied to examine the internal consistency values of the data. As a result of the analyses, a significant difference was detected between the participants' gender, age, sporting activity status and proactive personality and leadership orientations. On the other hand, no significant difference was detected between the participants' type of sporting activity and their proactive personality and political leadership orientations. Additionally, a statistically significant positive relationship was detected between the proactive personality and leadership orientations of the participants.

Keywords: Teacher candidates, Proactive personality, Leadership orientations, Sports activity

Giriş

Kişilik, doğuştan gelen ve daha sonraki yaşamdaki düşünme, konuşma, hissetme ve dünyayı görme biçimleri de dahil olmak üzere onu diğer insanlardan ayıran tüm özelliklerden oluşur (Güney, 2017). Bu süreç doğumdan ölüme kadar devam etmekte ve sürekli değişmektedir (Baymur, 1985). Proaktif kişilik ise insanların karşılaşabileceği sorunlar, farklılıklar ve ihtiyaçlar karşısında gerekli eylemleri gerçekleştiren kişiliktir (Lumpkin ve Dress, 1996). Proaktif kişilik yapısına sahip kişiler etkileşimci bir bakış açısına sahiptir ve sürekli olarak içinde buldukları koşulları ve durumları hedeflerine uygun hale getirmek ve zorluklarla başa çıkmak için çaba gösterirler (Fuller, Hester ve Cox, 2010). Bu anlamda proaktif bireyler, çevrelerini etkileyen davranışları başlatma ve sürdürme eğilimindedirler. Proaktif bireyler, çevrenin güçleri tarafından diğer bireylere göre daha az kısıtlanan ve değişimine katkıda bulunan kişilerdir (Uncuoğlu Yolcu ve Çakmak, 2017). Proaktif bireyler, kim ya da ne sebep olursa olsun sorunları çözmeye odaklanırlar. Olumsuz bir sonuçla karşılaştıklarında bile geçmişe takılıp kalmazlar ve bunun için kendilerini suçlamazlar. Proaktif kişiliğe sahip bireyler beklenmedik olaylar karşısında inisiyatif alma becerisine sahiptirler, dolayısıyla bir sorun varsa soruna çözüm üretmek için harekete geçerler (Bertolino, Truxillo ve Fraccaroli, 2011). Proaktif kişilik özelliklerine sahip bireyler, fırsatları sermayeye ve kazanca dönüştürecek öngörüye sahip oldukları için diğer bireylerden ayrılırlar (Lee ve Peterson, 2000). Proaktif kişiler belirlemiş oldukları hedeflere ulaşabilmek için mücadele edebilecek liderlik özelliklerine sahip bireylerdir (Çelik ve Raba, 2017). Ayrıca proaktif bireyler, sadece fırsatları önceden tahmin etmekle ve görmekle yetinmez, çıkan bur fırsatları kullanabilme, harekete geçme gibi güdüler ile harmanlayarak liderlik özelliklerini de sergilemiş olurlar. Bu bağlamda liderlik yalnızca kişilerin sadece kendileri için olmamakla birlikte dahil oldukları ekip ve organizasyonlar için de olumlu fark göstermelerini gerektirir. Lee ve Peterson (2000), proaktif kişilik tipine sahip olan kişilerin sahip oldukları ön sezgi, stratejik düşünme becerilerinin, onların yetkin lidere dönüşmeleri noktasındaki önemine değinmişlerdir. Dolayısıyla liderlik ve proaktif kişilik kavramları birbirinden hiç de uzak olmayan birbirini besleyen kavramlardır.

Toplumun öznesi olan insan, doğduğu andan itibaren doğal olarak bir gruba uyum sağlar ve yaşamı boyunca sosyal kalır. Bu süreçte bazı ihtiyaçlarını tek başına karşılayabileceği gibi, bazı ihtiyaçlarını da bir gruba katılarak halledebilir. Bu grupta hedef ve amaçlarımızı gerçekleştirebilmemiz için bize rehberlik edecek bize yol gösterecek bir lidere ihtiyacımız vardır (Dursun, Günay ve Yenel, 2019). Araştırmacılar, liderin çok sayıda insanı güç kullanmadan kendisiyle birlikte çekebilme yeteneğini merak etmekte ve bu gizemi çözmek için uzun yıllardır çalışmalar yapılmaktadır (Elmuti, Minnis ve Abebe, 2005). "Liderlik, bir topluluğu belirli amaçlar doğrultusunda toplayabilmek ve bu amaç doğrultusunda harekete geçirebilecek bilgi ve beceriler bütünüdür" (Erol, 2008). Başka bir deyişle, "liderlik, ortak hedefler doğrultusunda bireyleri bir araya getirebilme ve harekete geçirme

sürecidir" (Başaran, 2004). Liderlik yönelimleri ise, bir grubu bir hedefe doğru yönlendirmek, yol boyunca sorunları tanımlamak ve çözmek için kullanılan çeşitli yöntemler olarak tanımlanmaktadır (Dursun ve diğerleri, 2019). Liderlik yönelimleri; politik liderlik, insan kaynaklı liderlik, karizmatik liderlik ve yapısal liderlik olmak üzere dört bölümde sınıflandırılmıştır. Politik liderlik yöneliminde kıt kaynaklardan dolayı çatışmalar kaçınılmazdır. Bu yönelime sahip liderler anlaşma sağlanması için pazarlık yöntemini kullanır. İnsan ilişkilerin önemli olduğu insan kaynaklı liderlik yöneliminde insanların ihtiyaçlarının karşılanması ön plandadır. Karizmatik liderlik yönelimine sahip liderler sahip oldukları vizyonları sayesinde başkalarına ilham verirler. Yapısal liderlik yöneliminde ise üretkenlik ön plandadır. Ayrıca bu yönelime sahip liderler mantıksal düşünür ve sorunları dikkatli bir şekilde analiz ederler.

Öğretmenler çok farklı kişiliklere sahip öğrencilerle temas halindedir. Eğitim ve öğretim sırasında sık sık öngörülemeyen sorunlarla karşılaşır. Bu tür sorunlar öğretimi zorlaştırabilir veya öğretim belirlenen kurallara göre yapılsa bile beklenen sonuçların elde edilmesini engelleyebilir. Bu nedenlerle öğretmenler, tanımlanmış görevleri çerçevesinde öğretimlerini gerçekleştirmek için farklı eylemlerde bulunmak zorunda kalırlar (Cerit ve Akgün, 2015). Bundan dolayı okullarda müdürler, öğretmenlerin kişilik özelliklerine dikkat eder (Balyer ve Gündüz, 2010). Ayrıca görev ve sorumlulukları da bireysel farklılıkları dikkate alarak dağıtırlar (Yılmaz, 2021). Öğretmenlerin okul yönetimiyle iyi iş birliği yapabilmeleri için mesleki yeterliklere sahip olmalarının yanında belirli kişilik ve liderlik özelliklerine sahip olmaları da gerekmektedir (Aydın, Bavlı ve Alcı, 2013; Fuller ve Marler, 2009). Proaktif kişiliğe sahip öğretmenler dirençli, girişimci, fırsatları değerlendiren ve herhangi bir olumsuzluk durumunda pes etmezler. Olumsuz bir durum yaşanmadan önce olayları algılar ve gerekli önlemleri alırlar (Erdoğan ve Arsal, 2015). Bu anlamda, sınıf grubunun resmi ve sosyal liderleri olarak öğretmenler, vizyoner ve güvenilir karakterleriyle öğrencilerine ve çevrelerine sadık olmalı ve beklentileri karşılayabilmelidir. Beklentileri karşılayabilen ve çevresini etkileyebilen öğretmenler doğal ve informal liderlik statüsüne ulaşacaklardır (Can, 2009). Crant (2000), proaktif kişilik özelliklerine sahip kişilerin, belirledikleri hedeflerine varabilmeleri konusunda içinde buldukları ortamı ve çevrelerini değiştirme ve geliştirme amaçlı girişimlerde bulunabilecekleri konusuna vurgu yapar. Bu açıdan, öğretmen ve öğretmen adaylarının proaktif kişiliğe sahip olmaları, onların sınıf içinde ve dışında etkili bir lidere dönüşmelerini sağlar. Ayrıca Yukl (2013) ise, lider diye tanımlana kişilerin etraflarındaki fırsatları, dezavantajlı durumdan avantajlı durumu geçirebilecek olanakları önceden fark edip ona göre hareket edebilen kişiler olduğunu belirtmiş ve bu bağlamda proaktif kişiliğe sahip olan öğretmenlerin de eğitim öğretim ikliminde sadece bilgi ve beceri aktaran kişiler değil aynı zamanda öğrencileri için de ilham verici birer lider olduğu söylenebilir (Çelik ve Raba, 2017; Lee ve Peterson, 2000).

Liderlik ve kişilik birbirleriyle ilişkili kavramlardır. Kişilik, liderliğin bir göstergesi olup liderlerin seçimi ve kişinin performansını artırmak için kullanılabilir (Hogan ve Kaiser, 2005). Sosyal ve sağlık bilimleri alanındaki üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, proaktif kişilik ile liderlik arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu ortaya konmuştur (Konaklıoğlu ve Kızanıklı, 2011). Ayrıca alanyazında liderliğin proaktif kişiliği olumlu yönde etkilediğini ifade eden farklı çalışmalar da bulunmaktadır (Hoon Song, Kolb, Hee Lee ve Kyoung Kim, 2012; Jansen, George, Van den Bosch ve Volberda, 2008). Bu bilgiler doğrultusunda, geleceğin öğretmenleri olacak öğretmen adaylarının proaktif kişilik özellikleri ve liderlik yönelimleri önem arz etmektedir. Alanyazın incelendiğinde proaktif kişilik ve liderlik yönelimlerinin ayrı ayrı veya farklı özelliklerle ilişkini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Çevik ve Alan, 2021; Ermiş ve Dereceli, 2023; Özdemir, 2018; Özkan ve Yaman, 2023; Song ve Jiang, 2024; Yi-Feng Chen ve diğerleri, 2021; Yolcu ve Çakmak, 2017). Ancak, öğretmen adaylarının proaktif kişilik ve liderlik yönelimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bilgilerden hareketle öğretmen adaylarının proaktif kişilik düzeyleri ile liderlik yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışma, öğretmen adaylarının proaktif kişilik özelliklerinin ile liderlik yetkinlerini arasındaki ilişkiyi net bir şekilde ortaya koyarak onların bu durumu eğitim süreçlerinin nasıl iyileştirebileceğini gösterir. Öğretmen adaylarının eğitim aldıkları ve kendilerini geliştirdikleri süre zarfında hangi kişisel yetkinliklerinin geliştirilmesi gerektiğini belirlemek açısından önemli bir rehber görevi görecektir ve proaktif kişilik ve liderlik arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bu çalışma, daha verimli, etkili, yenilikçi ve motive edici öğretmenler yetiştirilmesi için de somut veriler sunmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ilişkisel tarama türünde bir araştırmadır. “İlişkisel tarama, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek ve neden-sonuç ile ilgili ipuçlarına ulaşmak amacıyla yapılan araştırma modelidir” (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012; Karasar, 2017).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, Erzurum ili Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören 161 kadın 137 erkek olmak üzere toplam 298 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma grubunu belirlemede kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme yönteminde araştırmacılar, katılımcıları ulaşılması kolay, araştırma için uygun ve gönüllü bireylerden seçmektedir (Gravetter ve Forzano, 2012). Araştırma verileri araştırmaya gönüllü katılan bireylerden yüz yüze ortamda bizzat araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Araştırma grubunun tanımlayıcı bilgileri Tablo 3’de verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacının veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, Seibert, Crant ve Kaimer (1999) tarafından geliştirilen Akın, Abacı, Kaya ve Arıcı (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan “Proaktif Kişilik Ölçeği” ve Dursun ve diğerleri (2019) tarafından geliştirilen “Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Bu formda, araştırmaya katılacak olan bireylerin cinsiyet, yaş, sportif aktivite yapma durumları, sportif aktivite türleri ve haftalık sportif aktivite yapma süresi sorulmaktadır.

Proaktif Kişilik Ölçeği

Proaktif Kişilik Ölçeği Bateman ve Crant (1993) tarafından geliştirilen ve 17 maddeden oluşan Proaktif kişiliği ölçeğinin, daha sonra Seibert, Crant ve Kaimer (1999) tarafından 10 maddelik kısaltılmış versiyonu geliştirilmiştir. Türkçe uyarlama çalışması Akın, Abacı, Kaya ve Arıcı tarafından 2011 yılında yapılmıştır. “Ölçek bireylerin proaktif kişilik özelliklerini ölçmeye yönelik olarak geliştirilen ve bireylerin kendi kişilik özellikleri hakkında bilgi vermeleri esasına dayanan bir ölçme aracıdır. Ölçeğin örnek maddeleri “Kendi yaşamımı geliştirmek için sürekli yeni yollar araştırırım”, “Eğer bir şeye inanırsam, hiçbir şey onu gerçekleştirmemi engelleyemez” şeklindedir. Yükselen puanlar yüksek proaktif kişilik özelliklerine işaret etmektedir. Ölçek, 1= Kesinlikle katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3= Ne Katılıyorum ne de katılmıyorum, 4= Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum şeklinde 5’li Likert tipi ölçüm vermektedir” (Akın, Abacı, Kaya ve Arıcı, 2011).

Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ)

Ölçek, Dursun, Günay ve Yenel (2019) tarafından geliştirilmiştir. “Ölçekte, Politik Liderlik (3, 6, 9, 10, 11), İnsan Kaynaklı Liderlik (2, 8, 12, 14, 17), Karizmatik Liderlik (13, 15, 16, 18, 19) ve Yapısal Liderlik (1, 4, 5, 7) olmak üzere toplam 4 boyut ve 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin örnek maddeleri “Planlanan işlerin zamanında bitirilmesine önem veririm”, “Güç sahibi insanların desteğini almada başarılıyım”, “İnsanlar arasındaki sorunları çözme konusunda gayretliyim” şeklindedir. Ölçek, Tamamen Katılıyorum (5) ifadesinden Tamamen Katılmıyorum (1) ifadesine doğru 5’li Likert tipinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı, Politik Liderlik için 0,80, İnsan Kaynaklı Liderlik için 0,73, Karizmatik Liderlik için 0,74 ve Yapısal Liderlik için ise 0,72 olarak tespit edilmiştir” (Dursun ve diğerleri, 2019).

Verilerin Analizi

“Verilerin analizine başlanmadan önce, elde edilen verilerin homojenlik, normallik, doğrusallık ve durağanlık vb. varsayımları sağlayıp sağlamadığı test edilmeli ve bununla ilgili istatistiksel bilgilere yer verilmelidir. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmacı hangi analiz tekniklerini tercih edip etmediğini gerekçesiyle ifade etmelidir” (Tozoğlu ve Dursun, 2020).

Verilerin normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığını test etmek için çarpıklık ve basıklık katsayıları dikkate alınmıştır. Proaktif Kişilik ve Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeklerinin çarpıklık ve basıklık değerleri (-1,5 ile +1,5) sınırları içerisinde (Tabachnik ve Fidell, 2015) olduğu için veri setinin normal bir dağılıma sahip olduğu görülmüştür (Tablo 1). Veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler kullanılmıştır.

Tablo 1. Ölçeklerin normallik dağılım tablosu

Faktör Düzeyleri	N	\bar{X}	Çarpıklık	Basıklık
Kişilik	298	39,17	0,10	-0,45
Politik Liderlik	298	18,59	-0,11	0,19
İnsan Kaynaklı Liderlik	298	21,10	-0,72	0,94
Karizmatik Liderlik	298	19,00	0,04	-0,36
Yapısal Liderlik	298	16,47	-0,41	-0,51

Araştırmaya ilişkin verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistikler ve ikili karşılaştırmalar için “Bağımsız Gruplar İçin T-Testi” kullanılmıştır. Katılımcıların yaşları, haftalık sportif aktivite yapma süreleri ve proaktif kişilik düzeyleri ile liderlik yönelimleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için de “Pearson korelasyon” analizi uygulanmıştır. Analizler için SPSS 24.0 paket programı kullanılmıştır.

Tablo 2. Ölçeğin cronbach alpha değerleri

Faktör Düzeyleri	Sorular	Cronbach's Alpha
Kişilik	Tüm maddeler	0,82
Politik Liderlik	3, 6, 9, 10, 11	0,79
İnsan Kaynaklı Liderlik	2, 8, 12, 14, 17	0,75
Karizmatik Liderlik	13, 15, 16, 18, 19	0,73
Yapısal Liderlik	1, 4, 5, 7	0,75

Tablo 4. Katılımcıların cinsiyete göre t-testi sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Proaktif Kişilik	Kadın	161	38,01	5,01	296	-4,32	,00*
	Erkek	137	40,54	5,07			
Politik liderlik	Kadın	161	18,06	3,02	296	-3,13	,00*
	Erkek	137	19,21	3,34			
İnsan kaynaklı liderlik	Kadın	161	20,67	2,92	296	-3,00	,00*
	Erkek	137	21,61	2,41			
Karizmatik liderlik	Kadın	161	18,30	2,96	296	-4,56	,00*
	Erkek	137	19,83	2,78			
Yapısal liderlik	Kadın	161	15,93	2,69	296	-4,19	,00*
	Erkek	137	17,12	2,12			

*p<0,05

Katılımcıların proaktif kişilik ve liderlik yönelimleri ölçekleri ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,05). Hem proaktif kişilik ölçeği hem de liderlik yönelimleri ölçeğinin alt boyutlarında erkeklerin puan ortalamasının kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ölçeklerin güvenilirliklerini belirlemek için, Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve sonuçları Tablo 2'de verilmiştir. Kişilik Ölçeğinin Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı ($\alpha = 0,82$), Liderlik yönelimleri ölçeğinin “politik liderlik” iç tutarlılık katsayısı ($\alpha = 0,79$), “insan kaynaklı liderlik” ($\alpha = 0,75$), “karizmatik liderlik” ($\alpha = 0,73$), “yapısal liderlik” ise ($\alpha = 0,7$) olarak bulunmuştur. “Cronbach's Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütü $0.00 \leq \alpha < 0.40$ “güvenilir değil”, $0.40 \leq \alpha < 0.60$ “düşük güvenilir”, $0.60 \leq \alpha < 0.80$ “oldukça güvenilir”, $0.80 \leq \alpha < 1.00$ “yüksek derecede güvenilir” olarak belirlenmiştir (Alpar, 2013). Sonuç olarak ölçeklerin “oldukça güvenilir” olduğu saptanmıştır.

Etik Beyan

Bu araştırma, Atatürk Üniversitesi Etik Kurulu'nun 21.03.2024 tarih ve E-70400699-050.02.04-2400104179 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bulgular

Araştırmaya 161'i (%54,0) kadın ve 137'si (%46,0) erkek olmak üzere toplam 298 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmaya katılanların 121'i (%40,6) sportif aktivite yaptıkları, 177'sinin (%59,4) ise sportif aktivite yapmadıkları görülmüştür. Sportif aktivite yapanların 78'i (%26,2) bireysel, 43'ü (%14,4) ise takım sporu yaptıkları görülmüştür.

Tablo 3. Araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri

Değişken	N	%	Toplam %	
Cinsiyet	Kadın	161	54,0	54,0
	Erkek	137	46,0	100,0
Sportif aktivite	Evet	121	40,6	40,6
	Hayır	177	59,4	100,0
Sportif aktivite türü	Bireysel	78	64,4	64,4
	Takım	43	35,6	100,0

Tablo 5. Katılımcıların yaşlarına göre pearson korelasyon sonuçları

	Kişilik	Politik	İnsan kaynaklı	Karizmatik	Yapısal	
Yaş	r	,094	,085	,188**	,109	,226**
	p	,104	,145	,001	,059	,000

**p<0,01

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların yaşları ile liderlik yönelimleri leğinin alt boyutundan "İnsan kaynaklı liderlik" ve "Yapısal liderlik" alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında

pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r_{(298)} = p < .01$). Katılımcıların yaşları ile proaktif kişilik ve liderlik yönelimleri leğinin "Politik liderlik" ve "Karizmatik liderlik" alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Tablo 6. Sportif aktivite yapma durumuna göre t-testi sonuçları

Ölçek	Spor yapma	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Proaktif Kişilik	Evet	121	41,01	5,15	296	5,28	,00*
	Hayır	177	37,92	4,83			
Politik liderlik	Evet	121	19,56	3,32	296	4,42	,00*
	Hayır	177	17,93	2,97			
İnsan kaynaklı liderlik	Evet	121	21,80	2,40	296	3,76	,00*
	Hayır	177	20,62	2,84			
Karizmatik liderlik	Evet	121	19,85	2,78	296	4,20	,00*
	Hayır	177	18,42	2,96			
Yapısal liderlik	Evet	121	17,31	2,26	296	4,91	,00*
	Hayır	177	15,90	2,52			

* $p < 0,05$

Katılımcıların proaktif kişilik ve liderlik yönelimleri ölçekleri ile sportif aktivite yapma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Sportif aktivite yapan ğretmen adaylarının puan ortalamaları sportif aktivite yapmayan ğretmen adaylarından yüksek olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların proaktif kişilik leği ve liderlik yönelimleri leğinin alt boyutlarından almış oldukları puan ortalaması ile sportif aktivite türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Tablo 7. Sportif aktivite türüne göre t-testi sonuçları

Ölçek	Spor türü	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Proaktif Kişilik	Bireysel	78	40,50	5,16	119	-1,49	,13
	Takım	43	41,95	5,05			
Politik liderlik	Bireysel	78	19,19	3,47	119	-1,65	,10
	Takım	43	20,23	2,95			
İnsan kaynaklı liderlik	Bireysel	78	21,64	2,41	119	-1,04	,30
	Takım	43	22,11	2,38			
Karizmatik liderlik	Bireysel	78	19,73	2,76	119	-,68	,49
	Takım	43	20,09	2,84			
Yapısal liderlik	Bireysel	78	17,52	2,20	119	1,38	,16
	Takım	43	16,93	2,35			

* $p < 0,05$

Tablo 8. Katılımcıların Haftalık Sportif Aktivite Yapma Süresine Göre Pearson Korelasyon Sonuçları

		Kişilik	Politik	İnsan kaynaklı	Karizmatik	Yapısal
Spor süresi	r	,096	,007	-,091	,106	-,058
	p	,294	,402	,321	,246	,528

** $p < 0,01$

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların haftalık sportif aktivite yapma süreleri ile liderlik yönelimleri leğinin alt boyutları ve proaktif kişilik leğinden elde edilen puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r_{(298)} = p > .01$).

Tablo 9. Katılımcıların Proaktif Kişilik Puanları ile YLY Puanlarının Pearson Korelasyon Sonuçları

		Politik Liderlik	İnsan Kaynaklı Liderlik	Karizmatik Liderlik	Yapısal Liderlik
Proaktif Kişilik	r	,549**	,562**	,693**	,642**
	p	,000	,000	,000	,000

** $p < 0,01$

Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların proaktif kişilik puanları ile liderlik yönelimleri leğinin alt boyutundan elde edilen puanlar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r_{(298)} = p < .01$).

Tartışma

Öğretmen adaylarının proaktif kişilik düzeyleri ile liderlik yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmaya 298 birey katılmıştır. Katılımcıların proaktif kişilik ve liderlik yönelimleri ölçekleri ile cinsiyet arasında erkekler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Proaktif kişilik özellikleri; girişimci ruha sahip, fırsatları doğru bir şekilde değerlendiren, dirençli, yenilikçi ve kendini sürekli geliştiren (Gr-Erdoğan ve Arsal, 2015), vizyon sahibi, alternatifler arasından en iyisini seçebilen, sorumluluk sahibi ve değerli karşısında sabırlı olan kişidir (Crant, 2000). Literatürde, Kanfer, Wanberg ve Kanrtowitz (2001) tarafından yapılan çalışmada proaktif kişilik ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Çalışma sonucunda

erkeklerin kadınlara göre daha proaktif davranış sergiledikleri bulgulanmıştır. Karasu (2013) tarafından yapılan “Ergenlerde özerkliğin yordayıcısı olarak bağlanma stilleri ve proaktif kişilik yapılarının incelenmesi” isimli çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha proaktif kişilik davranışına sahip oldukları bulunmuştur. ıkan bu sonuçlar çalışma bulgumuzla ortuşmektedir. Aydın, Bozkuz ve Kul (2016) tarafından yapılan çalışmada, bireylerin cinsiyetleri liderlik yonelikleri üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Çetintaş’ın (2019) karate antrenörleri üzerinde yapmış olduğu çalışmada antrenörlerin liderlik yoneliklerinin cinsiyete göre farklılaştığı ve farkın erkekler lehine olduğu saptanmıştır. İdari göreve sahip spor bilimleri akademisyenlerin kişilik tipleri ile liderlik yoneliklerinin incelendiği çalışma sonucunda, katılımcıların cinsiyetleri ile liderlik yonelikleri arasında erkekler lehine farklılık tespit edilmiştir (Durmuş, Doğan, Ceyhun, 2003). Alanyazında alışma bulgumuzla ortuşen farklı çalışmalarda mevcuttur (Aygün, 2018; Dinçer, 2012; ozdenk, 2015; Uğur, 2017). Ayrıca, alanyazında çalışma bulgumuzla farklılık gösteren çalışmalarda mevcuttur. Güler, Dursun ve Günay (2020) tarafından yapılan “Spor lisesi ogrencilerinin liderlik yoneliklerinin incelenmesi” isimli çalışmada ogrencilerin cinsiyetleri ile liderlik yonelikleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Thompson’un (2000) kurum çalışanları üzerinde yapmış olduğu çalışmada liderlik yonelikleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı ifade edilmiştir. Dursun ve Göksel’in (2022) ogrencilerin liderlik yoneliklerini inceledikleri çalışmada, liderlik yonelikleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak yukarda da belirtildiği gibi konu ile ilgili alanyazında yapılan çalışmaların çoğunda erkekler lehine anlamlı farklılık tespit edilmiş olup bu durumun sebebini ise proaktif kişilikte toplumsal roller, beklentiler ve biyolojik faktörler oluşturuyor olması duşunulmektedir. Toplumlarda cinsiyetlerin nasıl davranması gerektiğine dair genel bir kanı vardır. Toplumlar erkeğe liderlik, girişimcilik, risk alma gibi beceri rollerini yüklerken kadınlara ise daha duygusal, uyumlu ve işbirlikçi olma yonunde roller yükler. Bu tip toplumsal roller erkeğin liderlik ve proaktif kişilik gelişimi konusunda istatistiksel olarak daha yukse puana sahip olmalarına sebebiyet verdiği duşunulmektedir (Eagly ve Karau, 2002). Erkeklerin gunumuz iş dünyasında hala daha kadınlara nazaran daha aktif olmaları onların proaktif kişilik gelişimine katkıda bulunuyor olması duşunulmektedir. Liderlik konusunda ise kadınların iş dünyasında liderlik hususunda yeterli derecede bilgi ve beceriye sahip olmalarına rağmen yöneticiler tarafından ön yargıya maruz kalmaları onların bu durumda istenilen düzeye ulaşmalarında sorun yaşatıyor olabilir. Bu durum literatürde cam tavan etkisi diye adlandırılmaktadır (Sahoo ve Lenka, 2016).

Katılımcıların yaşları ile liderlik yonelikleri ölçeğinin alt boyutundan “İnsan kaynaklı liderlik” ve “Yapısal liderlik” alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında pozitif yonlu anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu durum yaşın artmasıyla bireylerin daha çok tecrübe kazanmaları ve işlerinde daha titiz olmak istemelerinden kaynaklı olduğu duşunulmaktadır (Dursun, 2024). Birey-

ler yaş aldıca liderlik yonelikleri de değişebilir, yaşla birlikte insani ilişkilere daha fazla önem verebilir ve daha donuşmucu bir liderlik tutumu sergileyebilirler (Zacher ve Jimmieson, 2013). Ayrıca liderlerde yaş ile birlikte empatik davranışlarda artış, insani değerlere daha fazla önem verme ve iş tecrübesinin de artmasıyla sosyal becerilerin de gelişim gösterdiği gözlenebilir (Eagly ve Carli, 2003). Katılımcıların yaşları ile proaktif kişilik ve liderlik yonelikleri ölçeğinin “Politik liderlik” ve “Karizmatik liderlik” alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Literatürde, Uzuntarla (2020) tarafından yapılan çalışmada proaktif kişilik ile yaş arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Aygün (2018) tarafından buz hokeyi sporcuları üzerinde yapılan çalışma sonucunda sporcuların yaşları ile politik liderlik yonelikleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Japon halkının liderlik yoneliklerini inceleyen araştırma sonucunda, yaşlı olan bireylerin gençlere göre daha çok yapısal liderlik yoneliklerine sahip oldukları saptanmıştır (Muğtaba ve Iso-mura, 2012). Yapılan farklı araştırmalarda yaşı büyük olanların liderlik yonelikleri puan ortalamaların yukse olduğunu ifade edilmiştir (Akdoğan, 1997; Menon ve Akhilesh, 1994; Mcdardle, 2008; Yousef, 1998; Zenger ve Lawrance, 1989). Bu sonuçlar araştırma bulgumuzla ortuşmektedir.

Katılımcıların proaktif kişilik ve liderlik yonelikleri ölçekleri ile sportif aktivite yapma durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Sportif aktivite yapan ogrencilerin proaktif kişilik ve liderlik yonelikleri düzeylerinin daha yukse olduğu saptanmıştır. Sporun insanların özgüvenini arttıran, hayal gucunu geliştiren, ilham veren, menfaatleri doğrultusunda harekete geçiren ve güçlü bir vizyon sahibi olmalarına katkı sağladığı için bireylerin liderlik yoneliklerini pozitif yönde etkilemektedir (Dursun, 2024). Spor doğası gereği kişiler sürekli gelişim kaydetme, ilerleme, mücadele etme ve performans artırma gibi konuları içerdiğinden süreç içerisinde sportif aktiviteye katılım sağlayan bireylerde proaktif kişilik özelliklerinin de gelişim göstermesi beklenebilir. Öyle ki Crant’ta (2000), proaktif kişiliği de kişilerin içinde buldukları durumu iyileştirme ve geliştirme çabası şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca Cetterill (2013) ise hem takım hem bireysel sporlarda sporun bireye liderlik konusunda olumlu katkı sağlayabileceğini ifade etmiş ve özellikle takım sporlarında kişinin liderliği üstlenmesi, takım arkadaşlarını motive etmesi, strateji geliştirmesi de liderlik yoneliklerinde olumlu değişimlerin gerçekleşme ihtimalinin artması beklenebileceğini ifade etmiştir. Kellett (199) ‘ da benzer şekilde sportif aktiviteye katılımın liderlik yoneliklerindeki gelişim açısından olumlu katkı sağlayabileceğini ve liderlik potansiyelini arttırdığı ifade etmiştir. Alanyazın incelendiğinde, Karababa, Yılmaz, Kurudirek ve Kurudirek (2022) tarafından yapılan “Beden eğitimi ogretmen adaylarının proaktiflik ve problem ozme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi” isimli çalışmada katılımcıların spor yapma durumları ile proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Güler, Dursun ve Günay’ın (2020) alışmasında, ogrencilerin spor yapma durumları ile politik liderlik yonelikleri arasında spor yapanlar lehine farklılık bulunmuştur. ozdenk’in (2015)

yaptığı bireysel ve takım sporcularıyla yapmış olduğu araştırma, sporcuların liderlik yönelimleri puanlarının sedanterlere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çıkan bu sonuçlar çalışma sonucumuzla benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın diğer bir bulgusunda katılımcıların proaktif kişilik ve liderlik yönelimleri ölçeğinin alt boyutları ile sportif aktivite türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Weinberg ve Gould (2014), sportif aktivitenin kişiler üzerindeki etkisinde aktivitenin yoğunluğuyla, kişinin motive olma durumuyla ve bulunduğu sosyal çevreyle yakından ilişkili olduğunu öne sürmüştür. Bu durumda liderlik yönelimleri, proaktif kişilik özellikleri gibi kişisel özelliklerin de sportif aktivite türü fark etmeksizin genel bir şekilde gelişim gösterebileceği ve sportif aktivite türünün bu hususta belirleyici bir rolünün olmadığı düşünölmektedir.

Özkurt (2015) tarafından yapılan “Beden eğitimi spor yüksek okulunda okuyan öğrencilerin proaktif kişilik özellikleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi” isimli çalışmada öğrencilerin spor branşları ile proaktif kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Bayındır (2020) tarafından yapılan öğrenciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada spor branşının liderlik yönelimleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Beden eğitimi ve spor yüksek okulunda öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin liderlik yönelimleri ile spor branşları arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (Seydioğlu, 2017). Bu sonuçlar araştırma bulgumuzu desteklemektedir. Katılımcıların haftalık sportif aktivite yapma süreleri ile liderlik yönelimleri ölçeğinin alt boyutları ve proaktif kişilik ölçeğinden elde edilen puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Literatürde, Efekan (2007) tarafından yapılan “Kara Harp Okulu olimpik spor branşlarında yapılan bireysel sporlar ile takım sporlarının Harbiyelilerin liderlik özelliklerine sağladığı etkilerin incelenmesi” isimli araştırma neticesinde, spor yapma süresi ile liderlik yönelimleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Çıkan bu sonuç çalışma sonucumuzla örtüşmektedir.

Öte yandan proaktif kişilik ile haftalık spor yapma süresi değişkeni ile ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak bireylerin sportif aktiviteye katılım sağlanmasıyla elde edecekleri proaktif kişilik, liderlik gibi psikolojik gelişimler aktivitenin süresinden ziyade aktivitenin niteliği, kişinin aktiviteye olan motivasyonu ile daha fazla ilişkili olduğu düşünölmektedir. Öyle ki Deci ve Ryan (2000)’de kendini belirleme teorisiyle bu görüşümüzü desteklemiş ve kişinin motivasyonu ve tutumları, yalnızca o aktivitenin süresiyle değil, aktivitenin bireylerin içsel ihtiyaçlarına ne denli yanıt verdiği konusuyla da ilişkili olduğunu öne sürmüştür.

Çalışmanın son bulgusunda, katılımcıların proaktif kişilik puanları ile liderlik yönelimleri ölçeğinin alt boyutundan elde edilen puanlar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Farklı bir ifadeyle öğretmen adaylarının proaktif kişilik düzeyleri arttıkça liderlik yönelimleri de artacaktır.

Alanyazın incelendiğinde, proaktif kişilik ile liderlik yönelimlerini karşılaştıracak çalışmalara rastlanmamıştır. Proaktif kişilik, kişinin kendi etrafında değişiklik yapma, güncelleme ve yönlendirme güdüsü ile ilgilidir. Bateman ve Crant (1993), proaktif kişiliğe sahip bireylerin, yaptıkları hareketlerin sonuçlarını önceden ön gören, kritik kararlar alabilen ve istedikleri seviyeye gelme noktasında kararlı kişiler olduğunu belirtmiştir. Liderlik ise bir bireyin hedeflere ulaşma noktasında diğerlerini etkileme, yönlendirme ve vizyon katması olarak açıklanır (Bursalioğlu, 2008).

Dolayısıyla bugünün öğretmen adayları yarının öğretmenleri sınıf içindeki lider olarak görölebilir. Öğrencileri yönlendirme, fırsatları sezme, geri bildirimleri takip etme gibi proaktif kişilik tipinin özelliğini taşıyan öğretmen ve öğretmen adaylarının da liderlik yönelimlerinde olumlu değişim olmasının kaçınılmaz olduğu düşünölmektedir. Sportif aktiviteye katılım sağlayarak bu iki becerinin de gelişimine katkıda bulunduğu göz önüne alınırsa öğretmen ve öğretmen adaylarının sportif aktiviteye katılımının artırılması ve teşvik edilmesi mesleki ve kişisel açıdan yarar sağlayacağı düşünölmektedir.

Sonuç

Sonuç olarak; öğretmen adaylarının proaktif kişilik ve liderlik yönelimleri ile cinsiyet, yaş, sportif aktivite yapma durumları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre hem proaktif kişilik düzeyleri hem de liderlik yönelimleri daha yüksek çıkmıştır. Sportif aktivite yapan katılımcıların sportif aktivite yapmayanlara göre proaktif kişilik düzeyleri ve liderlik yönelimleri daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öte yandan, katılımcıların yaptıkları sportif aktivite türü ile proaktif kişilik ve politik liderlik yönelimleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ayrıca, katılımcıların proaktif kişilik ve liderlik yönelimleri arasında ise istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle öğretmen adaylarının proaktif kişilik özelliği arttıkça liderlik yönelimleri de artmaktadır.

Yazar Notu

Bu çalışmanın bir kısmı 20. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Finans Kaynakları

Bu çalışmanın hazırlanması ve yazılması sırasında kurum ve/veya kurumlardan herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Araştırma Fikri: MD, ET, EK; **Araştırma Tasarımı:** MD, ET, EK; **Verilerin Analizi:** MD; **Makale Yazımı:** MD, ET, EK; **Eleştirel İnceleme:** ET

Kaynaklar

1. Akdoğan, A. A. (1997, Aralık). *Kayseri’de özel sektör işletmelerinin yöneticilerinin yönetsel düzey, eğitim alanları ve yaşlarına göre liderlik davranışları*. 21.yy. Liderlik Sempozyumuna sunulan bildiri, Tuzla Deniz Harp Okulu, İstanbul.
2. Akin, A., Abacı, R., Kaya, M. ve Arıcı, N. (2011, Şubat). *Kısaltılmış proaktif kişilik ölçeği’nin (KPÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği*. 3.Uluslararası Eğitim Bilimleri Konferansına sunulan bildiri, Famagusta, Kıbrıs.
3. Alpar, R. C. (2013). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
4. Aydın, M. K., Bavlı, B. ve Alcı, B. (2013). Examining the effects of pre-service teachers’ personality traits on their teaching competencies. *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(3), 575-586.
5. Aydın, R., Bozkuş, T. ve Kul, M. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokullarındaki öğrencilerin liderlik özelliklerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4, 122-131
6. Aygün, M. (2018). *Buz hokeyi sporcularının duygusal zekâ ve liderlik özelliklerinin sportif sürekli kendine güven üzerine etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
7. Balyer, A. ve Gündüz, Y. (2010). Yönetici ve öğretmenlerin okullarında farklılıkların yönetimine ilişkin algılarının incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 32(32), 25-43.
8. Bayındır, M. (2020). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik yönelim davranışların araştırılması: İstanbul Gelişim Üniversitesi örneği. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 260-268.
9. Baymur, F. (1985). *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
10. Bertolino, M., Truxillo, D. M. ve Fraccaroli, F. (2011). Age as moderator of the relationship of proactive personality with training motivation, perceived career development from training, and training behavioral intentions. *Journal of Organizational Behavior*, 32(2), 248-263.
11. Büyüktürk, Ş., Çakmak Kılıç E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
12. Can, N. (2009). Öğretmenlerin sınıfta ve okulda liderlik davranışları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 8(2).
13. Cerit, Y. ve Akgün, N. (2015). Okulun örgüt yapısı ile sınıf öğretmenlerinin proaktif davranışları arasındaki ilişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1789-1802.
14. Cotterill, S. T. (2013). *Team psychology in sports: Theory and practice*. Routledge.
15. Crant, J. M. (2000). Proactive behavior in organizations. *Journal of Management*, 26(3), 435-462.
16. Çelik, E. ve Raba, S. (2017). Heyecan arayışının yaşam doyumunu ile proaktif kişilik arasındaki ilişkide baskıcı etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 7(1), 123-134.
17. Çetintaş, Y. (2019). *Karate antrenörlerinin liderlik yönelimlerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
18. Çevik, A. ve Alan, S. (2021). Ebelik bölümü öğrencilerinin liderlik yönelimleri ile ebelik mesleğine aidiyet durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 7(3), 182-196.
19. Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
20. Dinçer, T. (2012). *Edirne ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin liderlik davranışlarının değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
21. Durmuş, G., Doğan, P. K. ve Ceyhun, S. (2023). İdari göreve sahip spor bilimleri akademisyenlerinin enneagram kişilik tipleri ile çok yönlü liderlik yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 21-38.
22. Dursun, E. ve Göksel, A. (2022). Öğrencilerin liderlik yönelimlerinin incelenmesi (Spor bilimleri fakültesi örneği). *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 111-123.
23. Dursun, M. (2024). *Yönetici adaylarının liderlik yönelimleri, duygusal zekâ düzeyleri ve karar verme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
24. Dursun, M., Günay, M. ve Yenel, İ. F. (2019). Çok yönlü liderlik yönelimleri ölçeği (ÇLYÖ): geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(2), 333-347.
25. Eagly, A. H. ve Carli, L. L. (2003). The female leadership advantage: An evaluation of the evidence. *The Leadership Quarterly*, 14(6), 807-834.
26. Eagly, A. H. ve Karau, S. J. (2002). Role congruity theory of prejudice toward female leaders. *Psychological Review*, 109(3), 573-598.
27. Efehan, H. (2007). *Kara Harp Okulu olimpiik spor branşlarında yapılan bireysel sporlar ile takım sporlarının Harbiyelilerin liderlik özelliklerine sağladığı etkilerin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
28. Elmuti, D., Minnis, W. ve Abebe, M. (2005). Does education have a role in developing leadership skills? *Management Decision*, 43(7/8), 1018-1031.
29. Erdoğan, D. G. ve Arsal, Z. (2015). Öğretmen adaylarının akademik branş memnuniyetleri ile öğretmenlik mesleğine yönelme ve kariyer geliştirme arzuları arasındaki ilişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(4), 147-171.
30. Ermiş, S. A. ve Dereceli, E. (2023). Farklı liglerde oynayan basketbolcuların liderlik yönelimleri (Ege bölgesi örneği). *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 11-20.
31. Fuller Jr, B. ve Marler, L. E. (2009). Change driven by nature: A meta-analytic review of the proactive personality literature. *Journal of Vocational Behavior*, 75(3), 329-345.
32. Fuller, J. B., Hester, K. ve Cox, S. S. (2010). Proactive personality and job performance: exploring job autonomy as a moderator. *Journal of Managerial Issues*, 22(1), 35-51.
33. Gravetter, J. F. ve Forzano, L. B. (2012). *Research methods for the behavioral sciences* (4. Baskı). USA: Linda Schreiber-Ganster
34. Güler, B., Dursun, M. ve Günay, M. (2020). Spor lisesi öğrencilerinin liderlik yönelimlerinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 576-587.
35. Güney, S. (2017). *Örgütsel davranış*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
36. Gür-Erdoğan, D. ve Arsal, Z. (2015). Öğretmen adaylarının akademik branş memnuniyetleri ile öğretmenlik mesleğine yönelme ve kariyer geliştirme arzuları arasındaki ilişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 147-171.

37. Hogan, R. ve Kaiser, R. B. (2005). What we know about leadership. *Review of General Psychology*, 9(2), 169-180.
38. Hoon Song, J., Kolb, J. A., Hee Lee, U. ve Kyoung Kim, H. (2012). Role of transformational leadership in effective organizational knowledge creation practices: Mediating effects of employees' work engagement. *Human Resource Development Quarterly*, 23(1), 65-101.
39. Jansen, J. J., George, G., Van den Bosch, F. A. ve Volberda, H. W. (2008). Senior team attributes and organizational ambidexterity: The moderating role of transformational leadership. *Journal of Management Studies*, 45(5), 982-1007.
40. Kanfer, R., Wanberg, C. R. ve Kantrowitz, T. M. (2001). Job search and employment: A personality-motivational analysis and meta-analytic review. *Journal of Applied Psychology*, 86(5), 837-855.
41. Karababa, B., Yılmaz, E., Kurudirek, A. ve Kurudirek, M. İ. (2022). Beden eğitimi öğretmen adaylarının proaktiflik ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5, 309-323.
42. Karabatak, S. H. (2018). Öğretmenlerin proaktif davranış düzeyleri ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mecmua*, (5), 48-64.
43. Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayınları.
44. Karasu, H. (2013). Ergenlerde özerkliğin yordayıcısı olarak bağlanma stilleri ve proaktif kişilik yapılarının incelenmesi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat*.
45. Kellett, P. (1999). Organisational leadership: Lessons from professional coaches. *Sport Management Review*, 2(2), 150-171.
46. Konaklıoğlu, E. ve Kızanıklı, M. M. (2011). Üniversite öğrencilerinin proaktif kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 72-92.
47. Lee, S. M. ve Peterson S. (2000). Culture, entrepreneurial orientation, and global competitiveness. *Journal of World Business*, 35(4), 401-416.
48. Lumpkin, G. T. ve Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*, 21(1), 135-172.
49. Mcardle, M. K. (2008). *Leadership orientations of community college presidents and the administrators who report to them: a frame analysis*. (Unpublished doctoral dissertation). University of Central Florida College of Education, Florida.
50. Menon, N. ve Akhilesh, K. B. (1994). Functionally dependent stress among managers: A new perspective. *Journal of Managerial Psychology*, 9(3), 13-22.
51. Mujtaba, B. G. ve Isomura, K. (2012). Examining the Japanese leadership orientations and their changes. *Leadership & Organization Development Journal*, 33(4), 401-420.
52. Özdemir, M. (2018). Liderlik yönelimi ve politik beceri arasındaki ilişkinin okul müdürlerinin görüşlerine göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(1), 116-134.
53. Özdenk, S. (2015). *Bireysel ve takım sporuyla uğraşan sporcular ile spor yapmayan bireylerin duygusal zekâ ve liderlik özelliklerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
54. Özkan, R. ve Yaman, M. (2023). Amatör spor kulüpleri federasyonu yöneticilerinin liderlik yönelimleri, kişilik özellikleri ve empati düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Online Journal of Recreation and Sports*, 12(1), 55-69.
55. Özkurt, B. (2015). *Beden eğitimi spor yüksek okulunda okuyan öğrencilerin proaktif kişilik özellikleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
56. Sahoo, D. K. ve Lenka, U. (2016). Breaking the glass ceiling: Opportunity for the organization. *Industrial and Commercial Training*, 48(6), 311-319.
57. Seydioğlu, C. (2017). *İstanbul'daki beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinden bireysel ve takım sporları yapanların liderlik özelliklerinin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
58. Song, Y. ve Jiang, W. (2024). Job crafting in competitive contexts: influence of inter-team competition and leadership orientation. in *academy of management proceedings*. *Academy of Management*, 17493.
59. Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (Çev. M. Baloğlu). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
60. Thompson, M. D. (2000). Gender, leadership orientation, and effectiveness: Testing the theoretical models of Bolman & Deal and Quinn. *Sex roles*, 42, 969-992.
61. Tozoğlu, E. ve Dursun, M. (2020). Spor bilimlerinde bilimsel araştırma süreci. Ö. Gökmen, (Ed.), *Spor & Bilim*. İstanbul: Efe Akademi Yayınevi.
62. Uğur, O. A. (2017). *Beden eğitimi öğretmenlerin liderlik davranışlarının iletişim becerileri ile ilişkisinin incelenmesi (Ankara ili örneği)* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
63. Uncuoğlu Yolcu, İ. ve Çakmak, A.F. (2017). Proaktif kişilik ile proaktif çalışma davranışı ilişkisi üzerinde psikolojik güçlendirmenin etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13 (2), 425-438.
64. Uzuntarla, Y. (2020). *Sağlık bilimlerinde güncel yaklaşımlar: Proaktif kişilik, akademik özyeterlilik ve dijital bağımlılık*. Ankara: İksad Yayınevi.
65. Weinberg, R. S. ve Gould, D. (2014). Foundations of sport and exercise psychology. *Human Kinetics*.
66. Yılmaz, A. (2021). *Öğretmen görüşlerine göre okulun öğrencilere duyuşsal özellikleri kazandırabilme kapasitesi: Bir durum çalışması*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
67. Yi-Feng Chen, N., Crant, J. M., Wang, N., Kou, Y., Qin, Y., Yu, J. ve Sun, R. (2021). When there is a will there is a way: The role of proactive personality in combating COVID-19. *Journal of Applied Psychology*, 106(2), 199.
68. Yolcu, İ. U. ve Çakmak, A. F. (2017). Proaktif kişilik ile proaktif çalışma davranışı ilişkisi üzerinde psikolojik güçlendirmenin etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(2), 425-438.
69. Yousef, D. A. (1998). Satisfaction with job security as a predictor of organizational commitment and job performance in a multicultural environment. *International Journal of Manpower*, 19(3), 184-194.
70. Yukl, G. (2013). Leadership in organizations 8th ed.
71. Zacher, H. ve Jimmieson, N. L. (2013). Leader-follower interactions: Relations between leader age, leadership styles, and follower work outcomes. *The Leadership Quarterly*, 24(1), 94-105.
72. Zenger, T. R. ve Lawrence, B. S. (1989). Organizational demography: The differential effects of age and tenure distributions on technical communication. *Academy of Management Journal*, 32(2), 353-376.

2022-2023 Sezonu LEN Su Topu Şampiyonlar Ligi Şampiyonu Pro Recco'nun Turnuva Performansının Teknik Parametreler Açısından Analizi

Analysis of the Tournament Performance of 2022-2023 Season LEN Water Polo Champions League
Champion Pro Recco in terms of Technical Parameters

Araştırma Makalesi / Research Article

 Yusuf Çağrı İPİN¹

 Kemal GÖRAL²

¹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Enstitüsü, MUĞLA

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi, MUĞLA

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Doktorant Yusuf Çağrı İPİN
cagriipin92@gmail.com

Geliş Tarihi / Received : 22.04.2024

Kabul Tarihi / Accepted : 29.10.2024

Yayın Tarihi / Published : 31.10.2024

Etik Bilgilendirme / Ethical Statement

Bu araştırma, Muğla Sıtkı Koçman
Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler
Araştırmaları Etik Kurulu'nun 29.12.2023
tarih ve 230128 – 127 sayılı kararı ile etik
açıdan uygun bulunmuştur.

DOI: 10.53434/gbesbd.1472187

Öz

Bu araştırma, 2022-2023 sezonu LEN Su Topu Şampiyonlar Ligi Şampiyonu Pro Recco'nun, turnuva performansının bazı teknik parametreler açısından analiz edilmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada, atılan ve yenilen gol sayısı, şut sayısı, şut verimliliği, gol pozisyonlarının dağılımı, gollerin zaman dilimleri, top çalma, top kaybı, blok, sprint ve ihraç sayıları gibi değişkenlerin analizi yapılmıştır. Takım turnuva genelinde 507 şut atıp, 226'sını gole çevirerek, %44.57 şut verimliliği elde etmiştir. Takım maçların ilk yarısında daha fazla şut atarak, en yüksek şut verimliliğine 1. çeyrekte (% 46.56) ulaşmıştır. Takımın attığı 226 golün 83'ü 6-5 oyun sırasında kaydedilmiştir. Takım 6-6 oyunda en fazla 3. pozisyondan gol atmış ve en fazla 3. pozisyondan gol yemiştir. 6-5 oyunda ise en fazla 2. pozisyondan gol atmış ve en fazla 2. ve 4. pozisyonlardan gol yemiştir. Takımın elde ettiği istatistiklerinin maç sonucuna göre karşılaştırılmasında atılan gol, şut verimliliği, hareketli pozisyonlar şut verimliliği (P1-P5) ve 6-5 oyun şut verimliliği parametrelerinde, saha değişkenine göre karşılaştırılmasında hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1-P5), hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1-P5) ve 6 metreden atılan şut parametrelerinde, grup-final maçlarına göre karşılaştırılmasında ise hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1-P5) parametresinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırma sonuçlarının, antrenman planlaması yaparken antrenörlere fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Su topu, LEN Şampiyonlar Ligi, Müsabaka analizi, Performans

Abstract

This research was conducted to analyze the tournament performance of Pro Recco, the LEN Water Polo Champions League Champion of the 2022-2023 season, in terms of some technical parameters. In the study, variables such as the number of goals scored and conceded, number of shots, shot efficiency, distribution of goal positions, time frames of goals, number of steals, turnovers, blocks, sprints and expulsions were analyzed. Throughout the tournament, the team took 507 shots and converted 226 of them into goals, achieving a shooting efficiency of 47.48%. The team took more shots in the first half of the matches, reaching the highest shot efficiency in the 1st quarter (49.59%). Of the 226 goals scored by the team, 83 of them were scored during the 6-5 game. The team scored the most goals from the 3rd position and conceded the most goals from the 3rd position in 6-6 games. In the 6-5 game, the team scored the most goals from the 2nd position and conceded the most goals from the 2nd and 4th positions. In the comparison of the statistics obtained by the team according to the match result, significant differences were found in the parameters of goal scored, shot efficiency, moving positions shot efficiency (P1-P5) and 6-5 game shot efficiency; in the comparison according to the field variable, significant differences were found in the parameters of goal scored from moving positions (P1-P5), shot from moving positions (P1-P5) and shot from 6 meters; and in the comparison according to group-final matches, significant differences were found in the parameter of goal scored from moving positions (P1-P5). It is thought that the results of the research will be useful for coaches when making training planning.

Keywords: Water polo, LEN Champions League, Match analysis, Performance

Giriş

1800'lerin sonunda Birleşik Krallık' ta ortaya çıkmış olan su topu, 19. yüzyılın başlarında tüm dünyada popüler hale gelmiştir (Lupo ve diğerleri, 2011). Erkekler su topu, 1900 Paris olimpiyat oyunlarından itibaren olimpiyat programına alınan ilk takım sporu olarak bilinmektedir ve oyunun fiziksel ve taktiksel yönleri dikkate alındığında en zorlu sporlardan biri olarak kabul edilmektedir (Donev ve Aleksandrovic, 2008). Su topu branşındaki dünya geneli uluslararası müsabakalar, Uluslararası Yüzme Federasyonu FINA (Fédération Internationale de Natation) -yeni adıyla World Aquatics- tarafından düzenlenirken, Avrupa kıtası genelindeki uluslararası müsabakalar Uluslararası Yüzme Federasyonuna bağlı olarak Avrupa Yüzme Birliği LEN (Ligue Européenne de Natation) -yeni adıyla European Aquatics- tarafından düzenlenmektedir. LEN Şampiyonlar Ligi ise Avrupa Yüzme Birliği (LEN)' in düzenlediği en prestijli kulüp turnuvasıdır ve Avrupa kıtasındaki en popüler su topu liglerinden biridir. Turnuva, 1963 yılından bu yana her yıl düzenlenmekte olup, ön eleme aşamasında 24 takım, grup aşamasında ise 16 takım mücadele etmektedir. Bu organizasyondaki en başarılı kulüp, 11 şampiyonlukla İtalya'nın Pro Recco isimli kulübüdür (LEN History, t.y.).

Su topu, yüzme havuzunda iki takım arasında oynanan ve topun rakip kale çizgisini tamamen geçmesiyle sayı elde etmeye çalışılan bir takım sporudur. Oyun alanı, erkeklerde 30.60m uzunluğunda ve 20m genişliğinde, kadınlarda ise 25.60m uzunluğunda ve 20m genişliğindedir. Kalelerin genişliği 3 metre olup, yüksekliği ise su derinliği 1.50 metreden fazla olan havuzlar için 0.90 metre veya su derinliği 1.50 metreden az olan havuzlar için havuz tabanından 2.40 metre yükseklikte olmalıdır. Müsabakaların yapılacağı havuzun derinliği en az 2m, havuz suyunun sıcaklığı ise 26 (± 1) derece olmalıdır (FINA Water polo manual, 2020; 97-99). Oyun, 6 oyuncu ve 1 kaleci olmak üzere oyun içinde 7 oyuncu ve bençte yer alan 7 yedek oyuncuyla beraber 14 oyuncudan oluşan iki takım arasında, her biri sekiz dakikalık fiili oyundan oluşan dört çeyrek üzerinden oynanmaktadır. Oyuncular, şut atarken ve pas verirken topu tek elleriyle kullanırlar ve rakip kaleye yüzerek yaklaşmaya çalışırlar. Her takımın bu hücum organizasyonunu gerçekleştirirken 30 saniye hücum süresi bulunmaktadır. Su topu maçlarında iki takımın her periyot için 1 mola hakkı bulunur. Su topu maçlarında basit fauller, ağır fauller ve penaltı faulleri olmak üzere 3 adet faul türü bulunur. Basit faullerin cezası, faul yapılan takım lehine serbest atış hakkı verilmesiyle sonuçlanır. Ağır faullerde faul yapılan takıma serbest atış verilmesinin yanında, faul yapan oyuncu oyundan çıkarılır. Yapılan faulün şiddetine göre oyundan çıkarılma süreleri 20 saniye ihraç, 4 dakika ihraç veya oyundan tamamen ihraç şeklinde gerçekleşebilmektedir. Penaltı faullerinde ise yapılan bir ağır faul sonucunda, faul yapılan takım penaltı atışı kazanır. Ayrıca su topu maçlarında, atılma faulü veya penaltı faulü yapan bir oyuncuya 1 kişisel faul kaydedilir. Üçüncü şahsi faulü yapan

oyuncu, oyunun geri kalanı boyunca tamamen ihraç edilir ve yerine yedek oyuncunun girmesine izin verilir (FINA Water polo manual, 2020; 110-121).

Sportif başarının elde edilmesi ve geliştirilmesi noktasında geribildirim kavramı önem kazanmaktadır. Teknoloji ve spor bilimlerinde yaşanan gelişmelerle birlikte, sporcu ve antrenörlerin oynadıkları müsabakalarla ilgili aldıkları geri bildirimlerin iyileşmesi mümkün olmuştur (Göral ve Öz, 2021). Bu bağlamda müsabaka analizleri, sporcu ve antrenörlere, müsabakalarda elde edilen ilgili branşa özgü teknik, taktik, fiziksel ve metabolik performans göstergeleri hakkında geri bildirim sunan önemli bir araç haline gelmektedir. Müsabaka analizi, oyuncuların veya takımların müsabaka sırasında gerçekleştirmiş oldukları tüm eylemlerin objektif bir biçimde kaydedilmesi ve ardından analiz edilmesi olarak ifade edilmektedir (Prieto, Gomez ve Sampaio, 2015). Müsabaka analizinin amacı; antrenörlerin, takımlarındaki sporcuların performanslarını daha net inceleyerek, antrenmanlarda geliştirilmesi gereken performans göstergelerinin neler olduğunu ve nasıl geliştirebileceklerini daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktır (Hughes ve Bartlett, 2010). Müsabaka analizinin sesli gözlem, notasyonel yöntem, video ve bilgisayar destekli yöntem gibi teknikleri bulunurken, özellikle son yıllarda geliştirilen analiz yazılımları ile müsabaka analizlerinde bilgisayar kullanımı giderek artmaktadır. Video ve bilgisayar yazılımı ile yapılan analizler kullanışlı olmasının yanında, antrenöre objektif veriler sunmaktadır. Müsabaka analizi sonucu elde edilen veriler, takımın mevcut durumunun saptanmasına ve gelecek müsabakalar için hedeflenen performans göstergelerinin belirlenmesine yardımcı olur (Lago-Peñas, Lago-Ballesteros ve Rey, 2011). Aynı zamanda antrenörlere kendi takımlarının ve rakip takımların güçlü ve zayıf yönlerini keşfetmelerine olanak sağlamaktadır ki bu da müsabaka analizi çalışmalarının önemi ortaya koymaktadır.

Bildiğimiz üzere takım sporlarında başarıyı etkileyen fiziksel, istatistiksel, teknik ve taktiksel olmak üzere birtakım faktörler etkili olmaktadır. Bu faktörlerin kontrol altına alınması ve iyileştirilmesi ise müsabakalarda yapılan gözlemler sayesinde mümkün olmaktadır (Armatas, Yiannakos ve Sileloglou, 2007). Bu bağlamda, su topu da bir takım sporudur ve su topu müsabakalarında fiziksel, fizyolojik, antropometrik, biyomekanik, teknik ve taktik olmak üzere müsabakaların sonucunu etkileyen birçok faktör bulunmaktadır (Özkoç, Turunç ve Dopsaj, 2013). Su topu üzerine yapılan araştırmaların, büyük ölçüde oyuncuların fizyolojik profillerine (Feltner ve Taylor, 1997; Platanou ve Geladas, 2006) ve yüzme becerilerine (Platanou, 2006; Petridis, Kubátová ve Petridou, 2003) odaklandığı görülmektedir. Su topu literatüründe yer alan bazı çalışmalar (Argudo Iturriaga, Alonso, García ve Ruiz, 2007; Hughes, Appleton, Brooks, Hall ve Wyatt, 2006; Lozovina, Pavicic ve Lozovina, 2004; Lupo, Tessitore, Minganti ve Capranica, 2010) profesyonel su topunun teknik ve taktik yönlerini, özellikle de eşit sayıda (6-6 oyun) veya

eşit olmayan sayıda oyuncu içeren (6-5 oyun) durumlarla ilgili olarak ele almıştır (Lupo vd., 2010). Bu çalışmaların genellikle seçilen turnuva ya da ligin tamamını kapsayan ve turnuvaya katılan takımların genelini incelediği çalışmalar olduğu saptanmıştır. Ancak LEN Şampiyonlar Ligi gibi üst seviye bir su topu şampiyonasındaki maç parametrelerinin kulüp bazında incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu tip bir araştırmanın, üst düzey su topu şampiyonasında şampiyon olmuş bir kulübün hangi parametreler üzerine odaklandığı ve başarılı olmasına katkı sağlayan parametrelerde hangi seviyede istatistikler elde ettiğini göstermesi ve bunun da diğer kulüpler için örnek teşkil etmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle, araştırmamız kapsamında 2022-2023 sezonu LEN Şampiyonlar Ligi Şampiyonu Pro Recco su topu takımının, turnuva boyunca oynamış olduğu müsabakalar analiz edilerek, son şampiyonun bu başarıyı elde etmesinde rol oynayan faktörlerin incelenmesi ve su topuyla ilgili önceki çalışmaların genişletilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Pro Recco su topu takımının 2022-2023 sezonu LEN Şampiyonlar Ligi'nde, grup aşamasında oynadığı 14 maç ve final turunda oynadığı 3 maç olmak üzere toplam 17 maçın sonuçları ve istatistiklerinden oluşmaktadır. İncelemeye alınan maçlarda, atılan gol, yenilen gol, şut sayısı, hareketli pozisyonlardan atılan goller (P1,P2,P3,P4,P5), çakılı pozisyondan atılan goller (P6), 6-5 oyunda atılan goller, 6 metreden atılan goller, penaltıdan atılan goller, kontra ataktan atılan goller, top çalma, top kaybı, blok, yirmi saniye ihraç, penaltı faulü, tamamen ihraç ve dört dakika ihraç parametreleri değerlendirmeye alınmıştır. Maçlarla ilgili bu istatistikler, su topu literatüründe yer alan daha önceki çalışmalarda yaygın olarak kullanılmış olanlardır (Enomoto vd., 2008; Madera, Colado ve Tella, 2007).

Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında ulaşılan veriler, Avrupa Yüzme Birliği (LEN)'in Youtube kanalında yer alan maç kayıtlarının oynatıldır şeklinde kâğıt kalem metodu ile analizi yapılarak ve Avrupa Yüzme Birliği'nin resmi internet sayfasında yer alan maç kâğıtlarından yararlanılarak elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler, Jamovi (version 2.3) istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir (The jamovi project, 2022). Verilerin analizinde, aritmetik ortalama, frekans ve yüzde analizlerinden yararlanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin kontrolü için Shapiro-Wilk testine ek olarak, verilerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiştir. Normallik varsayımı için +1.50 ile -1.50 arası sınır değerler olarak kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). İki grubun karşılaştırılmasında Bağımsız gruplar t-testi, üç grubun karşılaştırılmasında Tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Üç grubun karşılaştırılmasında, Levene's testi sonucu varyansların eşit olduğu görülmüş ve gruplar arası farkın belirlenebilmesi için Post-Hoc Tukey testi tercih edilmiştir. Analizlerden elde edilen bulgular yazarlar tarafından yorumlanarak raporlaştırılmıştır.

Etik Beyan

Bu araştırma, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 29.12.2023 tarih ve 230128-127 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bulgular

Pro Recco su topu takımı, turnuva boyunca oynadığı 17 müsabakada 15 galibiyet ve 2 mağlubiyet almıştır. Müsabakaların 14'ü turnuvanın grup aşamasında gerçekleşmiş olup, 7 müsabakayı evinde 7 müsabakayı ise deplasmanda oynamıştır. Kalan 3 maçı ise turnuvanın final turunda tarafsız sahada oynamıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Pro Recco takımının turnuva boyunca oynadığı maçlar

Maç	Evinde Oynadığı Maçlar	Deplasmanda Oynadığı Maçlar	Tarafsız Sahada Oynadığı Maçlar
1		Olympiacos Piraeus 9 - 7 Pro Recco	
2		Jadran Split 9 - 13 Pro Recco	
3	Pro Recco 21 - 12 VK Radnicki		
4	Pro Recco 14 - 7 NC Vouliagmeni		
5		Waspo98 Hannover 8 - 11 Pro Recco	
6		Zodiac CNAB 5 - 11 Pro Recco	
7		Dinamo Tbilisi 3 - 13 Pro Recco	
8	Pro Recco 20 - 5 Dinamo Tbilisi		
9	Pro Recco 8 - 9 Zodiac CNAB		
10	Pro Recco 21 - 4 Waspo98 Hannover		
11		NC Vouliagmeni 7 - 13 Pro Recco	
12		VK Radnicki 8 - 16 Pro Recco	
13	Pro Recco 14 - 7 Jadran Split		
14	Pro Recco 10 - 9 Olympiacos Piraeus		
15			Pro Recco 8 - 4 FTC Telekom Budapest
16			NC Vouliagmeni 8 - 12 Pro Recco
17			VK Novi Beograd 11 - 14 Pro Recco

Pro Recco'nun maç içi parametrelerde elde ettiği istatistikler incelendiğinde, toplamda 226 gol atıp, kalesinde ise 125 gol gördüğü saptanmıştır. Buna göre takım maç başına ortalama 29.82 şut atıp, bunların 13.29'unu gole çevirirken, kalesinde ise maç başına ortalama 7.35 gol görmüştür. Takımın toplam gol sayısına en fazla hareketli pozisyonlardan atılan goller

(P1,P2,P3,P4,P5) ile 6-5 oyunda atılan goller katkı sağlamıştır. Benzer şekilde takım en fazla şutu hareketli pozisyonlardan (P1,P2,P3,P4,P5), en az şutu ise kontra atak pozisyonlarından atmıştır. Ayrıca takımın turnuva genelinde en yüksek ortalama şut verimliliği penaltı şutlarından, en düşük şut verimliliği ise 6 metre şutlardan kaydedilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Pro Recco takımının maç içi parametrelerde elde ettiği istatistikler (N=17)

	Toplam	Ortalama	Standart sapma	Çarpıklık	Basıklık	Normallik	Minimum	Maksimum
Atılan gol	226	13.29	4.26	0.5732	-0.243	0.152	7	21
Şut sayısı	507	29.82	4.03	-0.0680	-0.288	0.234	23	38
Şut verimliliği (%)	44.57	-	-	0.1609	-0.171	0.938	-	-
Yenilen gol	125	7.35	2.49	-0.0750	-0.511	0.542	3	12
Hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1,P2,P3,P4,P5)	91	5.35	3.95	0.5907	-0.477	0.174	0	13
Hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1,P2,P3,P4,P5)	232	13.64	6.57	-0.0475	0.328	0.997	0	27
Hareketli pozisyonlar şut verimliliği (%) (P1,P2,P3,P4,P5)	39.22	-	-	-0.4155	-0.568	0.947	-	-
Çakılı pozisyondan atılan gol (P6)	16	0.94	0.74	-0.6917	-0.140	< .001	0	3
Çakılı pozisyondan atılan şut (P6)	28	1.64	1.16	0.7935	0.271	0.026	0	4
Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	57.14	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	-	-
6-5 oyunda atılan gol	83	4.88	1.90	0.1902	1.135	0.226	1	9
6-5 oyunda atılan şut	155	9.11	1.61	-0.1792	-1.427	0.011	7	11
6-5 oyun şut verimliliği (%)	53.55	-	-	-0.7840	1.144	0.525	-	-
6 metreden atılan gol	18	1.05	1.63	0.8042	-0.493	0.002	0	6
6 metreden atılan şut	70	4.11	5.37	1.2696	0.201	< .001	0	15
6 metre şut verimliliği (%)	25.71	-	-	0.9002	-0.101	0.002	-	-
Penaltıdan atılan gol	14	0.82	0.72	0.2901	-0.8905	0.003	0	2
Penaltıdan atılan şut	16	0.94	0.82	0.8686	1.0958	0.004	0	3
Penaltı şut verimliliği (%)	87.5	-	-	-0.6020	-1.4976	< .001	-	-
Kontra ataktan atılan gol	4	0.23	0.43	1.3723	-0.149	< .001	0	1
Kontra ataktan atılan şut	6	0.35	0.60	1.1250	-0.561	< .001	0	2
Kontra atak şut verimliliği (%)	66.66	-	-	1.3723	-0.149	< .001	-	-
Top çalma	89	5.23	2.65	0.0753	-0.8818	0.630	1	10
Top kaybı	69	4.05	2.60	0.912	1.466	0.134	1	12
Blok	65	3.82	2.09	0.0797	0.0289	0.606	0	8
Sprint	52	3.05	1.08	-1.4488	1.4737	0.022	0	4
Yirmi saniye ihraç	184	10.82	3.18	0.3264	-0.9987	0.336	6	17
Penaltı faulü	17	1.00	0.86	0.0000	-1.4143	0.042	0	2
İhraç	21	1.23	0.97	0.3994	-0.5626	0.032	0	3
Dört dakika ihraç	1	0.05	0.24	4.1231	17.0000	< .001	0	1

Pro Recco'nun attığı şut ve gol sayılarının çeyreklere göre dağılımı incelendiğinde, en fazla 1. çeyrek (131) ve 2. çeyrekte (135) şut atarken, en fazla 1.çeyrek (61) ve 3. çeyrekte (58) gol attığı görülmektedir. Takımın en az şut ve gol attığı çeyrek ise 4. çeyrek olmuştur. En yüksek şut verimliliğini 1. çeyrekte (% 49.59) elde eden takım, turnuva genelinde ise % 44.48 şut verimliliğine ulaşmıştır (Tablo 3).

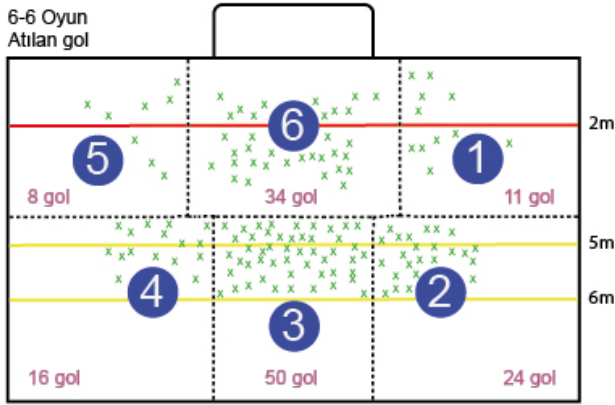
Tablo 3. Pro Recco takımının toplamda attığı şut ve gol sayılarının oyun periyotlarına göre dağılımı

	Şut sayısı	Gol sayısı	Şut verimliliği
1. Çeyrek	131	61	46.56
2. Çeyrek	135	55	40.74
3. Çeyrek	125	58	46.40
4. Çeyrek	116	52	44.83

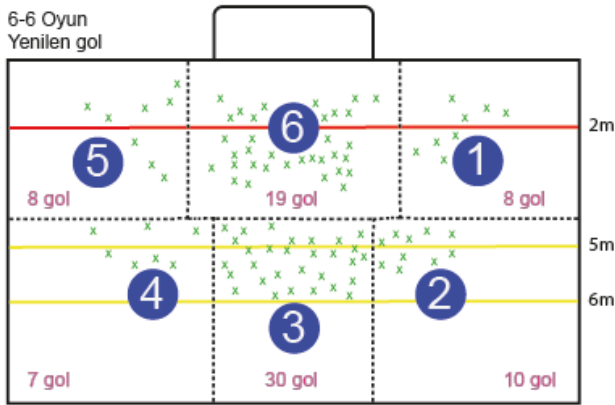
Pro Recco'nun kalesinde gördüğü şut ve gol sayılarının çeyreklere göre dağılımı incelendiğinde, takımın kalesinde en fazla 3. çeyrek (104) ve 4. çeyrekte (107) şut görünürken, en fazla 1.çeyrek (33) ve 4. çeyrekte (37) gol yediği görülmektedir. Takım turnuva boyunca kalesinde en az 2. çeyrekte şut görmüş ve en az 3. çeyrekte gol yemiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Pro Recco takımının kalesine atılan şut ve gol sayılarının oyun periyotlarına göre dağılımı

	Şut sayısı	Gol sayısı
1. Çeyrek	99	33
2. Çeyrek	93	29
3. Çeyrek	104	26
4. Çeyrek	107	37

Şekil 1. Pro Recco'nun 6-6 oyunda ve 6-5 oyunda attığı gollerin oyuncu pozisyonlarına göre dağılımı (Toplam gol sayısı=226)

Şekil 2. Pro Recco'nun 6-6 oyunda ve 6-5 oyunda yediği gollerin oyuncu pozisyonlarına göre dağılımı (Toplam gol sayısı=125)

Pro Recco, turnuvada oynadığı maçlarda 6-6 oyun sırasında 143 gol atarken, bu golleri en fazla 3. pozisyondan (50) kaydetmiştir. Takım 6-5 oyunda ise 83 gol atarken, en fazla 2. pozisyondan (20) gol bulmuştur (Şekil 1).

Pro Recco, turnuvada oynadığı maçlarda 6-6 oyun sırasında kalesinde 82 gol görünürken, bu goller en fazla 3. pozisyondan (30) kaydedilmiştir. Takım 6-5 oyunda ise kalesinde 43 gol

görürken, bu goller en fazla 2. ve 4. pozisyondan (9) kaydedilmiştir (Şekil 2).

Pro Recco'nun maç içi değişkenlerden elde ettiği istatistiklerin galibiyet ve mağlubiyet sonucuna göre karşılaştırılması incelendiğinde, atılan gol, şut verimliliği, hareketli pozisyonlar şut verimliliği ve 6-5 oyun şut verimliliği parametrelerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Takım, galibiyet elde ettiği 15 karşılaşmada attığı ortalama 29 şutun 14'ünü gole çevirerek %47.12 şut

verimliliği ortalaması yakalarken, mağlup olduğu 2 karşılaşmada attığı 31 şutun 7'sini gole çevirebilmiş ve %24.20 şut verimliliğinde kalmıştır. Takımın, hareketli pozisyon şutlarından (P1-P5) elde ettiği verimlilik, galibiyet elde ettiği maçlarda yükselirken, mağlup olduğu maçlarda düşüş göstermiştir. Bununla birlikte, takım galibiyet elde ettiği maçlarda en yüksek şut verimliliğini

çakılı pozisyondan (P6), en düşük şut verimliliğini ise 6 metre şutlarından elde etmiştir. Takımın mağlup olduğu maçlarda ise en yüksek şut verimliliğini çakılı pozisyondan (P6) elde ettiği görülmüştür. Ayrıca takımın 6-5 oyun şut verimliliği ortalaması galip geldiği maçlarda, mağlup olduğu maçlara kıyasla yüksek bulunmuştur (Tablo 5).

Tablo 5. Pro Recco'nun maç içi değişkenlerden elde ettiği istatistiklerin galibiyet ve mağlubiyet sonucuna göre karşılaştırılması

	Grup	N	Toplam	Ortalama	Standart sapma	Çarpıklık	Basıklık	Normallik	p	Etki büyüklüğü
Atılan gol	Galibiyet	15	211	14.06	3.91	0.5732	-0.243	0.152	0.036*	1.73
	Mağlubiyet	2	15	7.50	0.70					
Atılan şut	Galibiyet	15	445	29.66	4.28	-0.0680	-0.288	0.234	0.675	-0.32
	Mağlubiyet	2	62	31.00	0.00					
Şut verimliliği (%)	Galibiyet	15	47.42	-	-	0.1609	-0.171	0.938	0.008*	2.29
	Mağlubiyet	2	24.19	-	-					
Hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1,P2,P3,P4,P5)	Galibiyet	15	88	5.86	3.92	0.5907	-0.477	0.174	0.147	1.15
	Mağlubiyet	2	3	1.50	0.70					
Hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1,P2,P3,P4,P5)	Galibiyet	15	200	13.33	6.92	-0.0475	0.328	0.997	0.606	-0.39
	Mağlubiyet	2	32	16.00	2.82					
Hareketli pozisyonlar şut verimliliği (%) (P1,P2,P3,P4,P5)	Galibiyet	15	44.00	-	-	-0.4155	-0.568	0.947	0.036*	1.73
	Mağlubiyet	2	9.38	-	-					
Çakılı pozisyondan atılan gol (P6)	Galibiyet	15	15	1.00	0.75	-0.6917	-0.140	<.001	0.392	0.66
	Mağlubiyet	2	1	0.50	0.70					
Çakılı pozisyondan atılan şut (P6)	Galibiyet	15	26	1.73	1.16	0.7935	0.271	0.026	0.422	0.62
	Mağlubiyet	2	2	1.00	1.41					
Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Galibiyet	15	57.69	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.279	0.84
	Mağlubiyet	2	50.00	-	-					
6-5 oyunda atılan gol	Galibiyet	15	78	5.20	1.69	0.1902	1.135	0.226	0.056	1.56
	Mağlubiyet	2	5	2.50	2.12					
6-5 oyunda atılan şut	Galibiyet	15	134	8.93	1.62	-0.1792	-1.427	0.011	0.207	-0.99
	Mağlubiyet	2	21	10.50	0.70					
6-5 oyun şut verimliliği (%)	Galibiyet	15	58.21	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.009*	2.26
	Mağlubiyet	2	23.81	-	-					
6 metreden atılan gol	Galibiyet	15	16	1.06	1.71	0.8042	-0.493	0.002	0.959	0.03
	Mağlubiyet	2	2	1.00	1.41					
6 metreden atılan şut	Galibiyet	15	68	4.53	5.59	1.2696	0.201	<.001	0.400	0.65
	Mağlubiyet	2	2	1.00	1.41					
6 metre şut verimliliği (%)	Galibiyet	15	23.53	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.369	0.69
	Mağlubiyet	2	100.00	-	-					
Kontra ataktan atılan gol	Galibiyet	15	4	0.26	0.45	1.3723	-0.149	<.001	0.436	0.60
	Mağlubiyet	2	0	0.00	0.00					
Kontra ataktan atılan şut	Galibiyet	15	6	0.40	0.63	1.1250	-0.561	<.001	0.398	0.65
	Mağlubiyet	2	0	0.00	0.00					
Kontra atak şut verimliliği (%)	Galibiyet	15	66.67	-	-	1.3723	-0.149	<.001	0.436	0.60
	Mağlubiyet	2	0.00	-	-					

*p<0.05

Pro Recco'nun maç içi değişkenlerden elde ettiği istatistiklerin saha değişkenine göre karşılaştırılması incelendiğinde, hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1-P5), hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1-P5) ve 6 metreden atılan şut parametrelerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Takım 1-5 pozisyonlarından en fazla evinde oynadığı maçlarda şut atarken, bu sayının deplasman maçlarında azaldığı, tarafsız sahada ise en düşük sayıda kaldığı görülmüştür. Takım evinde oynadığı maçlarda hareketli pozisyonlardan ortalama 8.42 gol bulurken, bu oran deplasmanda 3.85' düşmüş, tarafsız sahada ise 1.66 oranında kalmıştır.

Ayrıca 6 metre şut sayısı istatistiği incelendiğinde; takım 32 adet şut ile en fazla deplasman ve tarafsız sahada oynadığı maçlarda 6 metre şutu atarken, 6 adet şut ile en az evinde oynadığı maçlarda 6 metre şutu atmıştır. İlaveten, takımın evinde oynadığı maçlarda en fazla şut verimliliğini 6-5 oyunda atılan şutlardan, deplasmanda oynadığı maçlarda en fazla şut verimliliğini çakılı pozisyondan atılan şutlardan, tarafsız sahada oynadığı maçlarda en fazla şut verimliliğini ise yine çakılı pozisyondan elde etmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Pro Recco'nun maç içi değişkenlerden elde ettiği istatistiklerin saha değişkenine göre karşılaştırılması

	Grup	N	Toplam	Ortalama	Standart sapma	Çarpıklık	Basıklık	Normallik	F	p	Fark
Atılan gol	Ev	7	108	15.42	5.35						
	Deplasman	7	84	12.00	2.76	0.5732	-0.243	0.152	1.6331	0.230	
	Tarafsız	3	34	11.33	3.05						
Yenilen gol	Ev	7	53	7.57	2.69						
	Deplasman	7	49	7.00	2.23	-0.0750	-0.511	0.542	0.1068	0.899	
	Tarafsız	3	23	7.66	3.51						
Atılan şut	Ev	7	217	31.00	3.55						
	Deplasman	7	203	29.00	4.58	-0.0680	-0.288	0.234	0.4725	0.633	
	Tarafsız	3	87	29.00	4.58						
Şut verimliliği (%)	Ev	7	49.77	-	-						
	Deplasman	7	41.38	-	-	0.1609	-0.171	0.938	1.0319	0.382	
	Tarafsız	3	39.08	-	-						
Hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1-P5)	Ev	7	59	8.42	3.95						
	Deplasman	7	27	3.85	2.03	0.5907	-0.477	0.174	6.7473	0.009*	Ev>Deplasman
	Tarafsız	3	5	1.66	2.08						Ev>Tarafsız
Hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1-P5)	Ev	7	130	18.57	5.19						
	Deplasman	7	85	12.14	3.67	-0.0475	0.328	0.997	8.3636	0.004*	Ev>Tarafsız
	Tarafsız	3	17	5.66	6.02						
Hareketli pozisyonlar şut verimliliği (%) (P1-P5)	Ev	7	45.38	-	-						
	Deplasman	7	31.76	-	-	-0.4155	-0.568	0.947	2.7022	0.102	
	Tarafsız	3	29.41	-	-						
Çakılı pozisyonlardan atılan gol (P6)	Ev	7	4	0.57	0.53						
	Deplasman	7	9	1.28	0.95	-0.6917	-0.140	< .001	1.7624	0.208	
	Tarafsız	3	3	1.00	0.00						
Çakılı pozisyonlardan atılan şut (P6)	Ev	7	10	1.42	1.27						
	Deplasman	7	12	1.71	1.25	0.7935	0.271	0.026	0.2448	0.786	
	Tarafsız	3	6	2.00	1.00						
Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Ev	7	40.00	-	-						
	Deplasman	7	75.00	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.9075	0.426	
	Tarafsız	3	50.00	-	-						
6-5 oyunda atılan gol	Ev	7	33	4.71	2.69						
	Deplasman	7	36	5.14	1.46	0.1902	1.135	0.226	0.0998	0.906	
	Tarafsız	3	14	4.66	0.57						
6-5 oyunda atılan şut	Ev	7	62	8.85	1.57						
	Deplasman	7	66	9.42	1.81	-0.1792	-1.427	0.011	0.2059	0.816	
	Tarafsız	3	27	9.00	1.73						
6-5 oyun şut verimliliği (%)	Ev	7	53.23	-	-						
	Deplasman	7	54.55	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.0257	0.975	
	Tarafsız	3	51.85	-	-						
6 metreden atılan gol	Ev	7	3	0.42	0.78						
	Deplasman	7	6	0.85	1.06	0.8042	-0.493	0.002	3.5206	0.058	
	Tarafsız	3	9	3.00	3.00						
6 metreden atılan şut	Ev	7	6	0.85	0.90						
	Deplasman	7	32	4.57	5.22	1.2696	0.201	< .001	5.5656	0.017*	Tarafsız>Ev
	Tarafsız	3	32	10.66	6.65						
6 metre şut verimliliği (%)	Ev	7	50.00	-	-						
	Deplasman	7	18.75	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.6154	0.554	
	Tarafsız	3	28.13	-	-						
Kontra ataktan atılan gol	Ev	7	2	0.28	0.48						
	Deplasman	7	1	0.14	0.37	1.3723	-0.149	< .001	0.2524	0.780	
	Tarafsız	3	1	0.33	0.57						
Kontra ataktan atılan şut	Ev	7	2	0.28	0.48						
	Deplasman	7	1	0.14	0.37	1.1250	-0.561	< .001	2.6078	0.109	
	Tarafsız	3	3	1.00	1.00						
Kontra atak şut verimliliği (%)	Ev	7	100.00	-	-						
	Deplasman	7	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.2524	0.780	
	Tarafsız	3	33.33	-	-						

*p<0.05

Pro Recco'nun maç içi değişkenlerden elde ettiği istatistiklerin grup ve final turu maçlarına göre karşılaştırılması incelendiğinde, hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1,P2,P3,P4,P5) parametresinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Takım, grup aşamasında oynadığı 14 karşılaşmada hareketli pozisyonlardan (P1-P5)

maç başına ortalama 6.14 adet gol atarken, bu oran final maçlarında 1.66 düzeyinde kalmıştır. Bu verinin paralelinde, takım grup maçlarında hareketli pozisyonlardan %40.00 şut verimliliği elde ederken, final maçlarındaki şut verimliliği %29.41'de kalmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Pro Recco'nun maç içi değişkenlerden elde ettiği istatistiklerin grup ve final turu maçlarına göre karşılaştırılması

	Grup	N	Toplam	Ortalama	Standart sapma	Çarpıklık	Basıklık	Normallik	p	Etki büyüklüğü																																																																																																																																																																																																																																																																																										
Atılan gol	Grup	14	192	13.71	4.46	0.5732	-0.243	0.152	0.324	0.62																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	34	11.33	3.05						Yenilen gol	Grup	14	102	7.28	2.40	-0.0750	-0.511	0.542	0.872	-0.12	Final	3	23	7.66	3.51	Atılan şut	Grup	14	420	30.00	4.07	-0.0680	-0.288	0.234	0.752	0.23	Final	3	87	29.00	4.58	Şut verimliliği (%)	Grup	14	45.71	-	-	0.1609	-0.171	0.938	0.141	0.72	Final	3	39.08	-	-	Hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	86	6.14	3.84	0.5907	-0.477	0.174	0.033*	1.44	Final	3	5	1.66	2.08	Hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	215	15.35	5.45	-0.0475	0.328	0.997	0.090	1.68	Final	3	17	5.66	6.02	Hareketli pozisyonlar şut verimliliği (%) (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	40.00	-	-	-0.4155	-0.568	0.947	0.146	1.23	Final	3	29.41	-	-	Çakılı pozisyonlardan atılan gol (P6)	Grup	14	13	0.92	0.82	-0.6917	-0.140	< .001	0.752	-0.12	Final	3	3	1.00	0.00	Çakılı pozisyonlardan atılan şut (P6)	Grup	14	22	1.57	1.22	0.7935	0.271	0.026	0.559	-0.38	Final	3	6	2.00	1.00	Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Grup	14	59.09	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.762	-0.19	Final	3	50.00	-	-	6-5 oyunda atılan gol	Grup	14	69	4.92	2.09	0.1902	1.135	0.226	0.694	0.17	Final	3	14	4.66	0.57	6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08	Final	3	27	9.00	1.73	6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762
Yenilen gol	Grup	14	102	7.28	2.40	-0.0750	-0.511	0.542	0.872	-0.12																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	23	7.66	3.51						Atılan şut	Grup	14	420	30.00	4.07	-0.0680	-0.288	0.234	0.752	0.23	Final	3	87	29.00	4.58	Şut verimliliği (%)	Grup	14	45.71	-	-	0.1609	-0.171	0.938	0.141	0.72	Final	3	39.08	-	-	Hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	86	6.14	3.84	0.5907	-0.477	0.174	0.033*	1.44	Final	3	5	1.66	2.08	Hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	215	15.35	5.45	-0.0475	0.328	0.997	0.090	1.68	Final	3	17	5.66	6.02	Hareketli pozisyonlar şut verimliliği (%) (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	40.00	-	-	-0.4155	-0.568	0.947	0.146	1.23	Final	3	29.41	-	-	Çakılı pozisyonlardan atılan gol (P6)	Grup	14	13	0.92	0.82	-0.6917	-0.140	< .001	0.752	-0.12	Final	3	3	1.00	0.00	Çakılı pozisyonlardan atılan şut (P6)	Grup	14	22	1.57	1.22	0.7935	0.271	0.026	0.559	-0.38	Final	3	6	2.00	1.00	Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Grup	14	59.09	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.762	-0.19	Final	3	50.00	-	-	6-5 oyunda atılan gol	Grup	14	69	4.92	2.09	0.1902	1.135	0.226	0.694	0.17	Final	3	14	4.66	0.57	6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08	Final	3	27	9.00	1.73	6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-										
Atılan şut	Grup	14	420	30.00	4.07	-0.0680	-0.288	0.234	0.752	0.23																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	87	29.00	4.58						Şut verimliliği (%)	Grup	14	45.71	-	-	0.1609	-0.171	0.938	0.141	0.72	Final	3	39.08	-	-	Hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	86	6.14	3.84	0.5907	-0.477	0.174	0.033*	1.44	Final	3	5	1.66	2.08	Hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	215	15.35	5.45	-0.0475	0.328	0.997	0.090	1.68	Final	3	17	5.66	6.02	Hareketli pozisyonlar şut verimliliği (%) (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	40.00	-	-	-0.4155	-0.568	0.947	0.146	1.23	Final	3	29.41	-	-	Çakılı pozisyonlardan atılan gol (P6)	Grup	14	13	0.92	0.82	-0.6917	-0.140	< .001	0.752	-0.12	Final	3	3	1.00	0.00	Çakılı pozisyonlardan atılan şut (P6)	Grup	14	22	1.57	1.22	0.7935	0.271	0.026	0.559	-0.38	Final	3	6	2.00	1.00	Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Grup	14	59.09	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.762	-0.19	Final	3	50.00	-	-	6-5 oyunda atılan gol	Grup	14	69	4.92	2.09	0.1902	1.135	0.226	0.694	0.17	Final	3	14	4.66	0.57	6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08	Final	3	27	9.00	1.73	6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																										
Şut verimliliği (%)	Grup	14	45.71	-	-	0.1609	-0.171	0.938	0.141	0.72																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	39.08	-	-						Hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	86	6.14	3.84	0.5907	-0.477	0.174	0.033*	1.44	Final	3	5	1.66	2.08	Hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	215	15.35	5.45	-0.0475	0.328	0.997	0.090	1.68	Final	3	17	5.66	6.02	Hareketli pozisyonlar şut verimliliği (%) (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	40.00	-	-	-0.4155	-0.568	0.947	0.146	1.23	Final	3	29.41	-	-	Çakılı pozisyonlardan atılan gol (P6)	Grup	14	13	0.92	0.82	-0.6917	-0.140	< .001	0.752	-0.12	Final	3	3	1.00	0.00	Çakılı pozisyonlardan atılan şut (P6)	Grup	14	22	1.57	1.22	0.7935	0.271	0.026	0.559	-0.38	Final	3	6	2.00	1.00	Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Grup	14	59.09	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.762	-0.19	Final	3	50.00	-	-	6-5 oyunda atılan gol	Grup	14	69	4.92	2.09	0.1902	1.135	0.226	0.694	0.17	Final	3	14	4.66	0.57	6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08	Final	3	27	9.00	1.73	6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																										
Hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	86	6.14	3.84	0.5907	-0.477	0.174	0.033*	1.44																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	5	1.66	2.08						Hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	215	15.35	5.45	-0.0475	0.328	0.997	0.090	1.68	Final	3	17	5.66	6.02	Hareketli pozisyonlar şut verimliliği (%) (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	40.00	-	-	-0.4155	-0.568	0.947	0.146	1.23	Final	3	29.41	-	-	Çakılı pozisyonlardan atılan gol (P6)	Grup	14	13	0.92	0.82	-0.6917	-0.140	< .001	0.752	-0.12	Final	3	3	1.00	0.00	Çakılı pozisyonlardan atılan şut (P6)	Grup	14	22	1.57	1.22	0.7935	0.271	0.026	0.559	-0.38	Final	3	6	2.00	1.00	Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Grup	14	59.09	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.762	-0.19	Final	3	50.00	-	-	6-5 oyunda atılan gol	Grup	14	69	4.92	2.09	0.1902	1.135	0.226	0.694	0.17	Final	3	14	4.66	0.57	6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08	Final	3	27	9.00	1.73	6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																										
Hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	215	15.35	5.45	-0.0475	0.328	0.997	0.090	1.68																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	17	5.66	6.02						Hareketli pozisyonlar şut verimliliği (%) (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	40.00	-	-	-0.4155	-0.568	0.947	0.146	1.23	Final	3	29.41	-	-	Çakılı pozisyonlardan atılan gol (P6)	Grup	14	13	0.92	0.82	-0.6917	-0.140	< .001	0.752	-0.12	Final	3	3	1.00	0.00	Çakılı pozisyonlardan atılan şut (P6)	Grup	14	22	1.57	1.22	0.7935	0.271	0.026	0.559	-0.38	Final	3	6	2.00	1.00	Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Grup	14	59.09	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.762	-0.19	Final	3	50.00	-	-	6-5 oyunda atılan gol	Grup	14	69	4.92	2.09	0.1902	1.135	0.226	0.694	0.17	Final	3	14	4.66	0.57	6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08	Final	3	27	9.00	1.73	6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																										
Hareketli pozisyonlar şut verimliliği (%) (P1,P2,P3,P4,P5)	Grup	14	40.00	-	-	-0.4155	-0.568	0.947	0.146	1.23																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	29.41	-	-						Çakılı pozisyonlardan atılan gol (P6)	Grup	14	13	0.92	0.82	-0.6917	-0.140	< .001	0.752	-0.12	Final	3	3	1.00	0.00	Çakılı pozisyonlardan atılan şut (P6)	Grup	14	22	1.57	1.22	0.7935	0.271	0.026	0.559	-0.38	Final	3	6	2.00	1.00	Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Grup	14	59.09	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.762	-0.19	Final	3	50.00	-	-	6-5 oyunda atılan gol	Grup	14	69	4.92	2.09	0.1902	1.135	0.226	0.694	0.17	Final	3	14	4.66	0.57	6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08	Final	3	27	9.00	1.73	6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																										
Çakılı pozisyonlardan atılan gol (P6)	Grup	14	13	0.92	0.82	-0.6917	-0.140	< .001	0.752	-0.12																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	3	1.00	0.00						Çakılı pozisyonlardan atılan şut (P6)	Grup	14	22	1.57	1.22	0.7935	0.271	0.026	0.559	-0.38	Final	3	6	2.00	1.00	Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Grup	14	59.09	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.762	-0.19	Final	3	50.00	-	-	6-5 oyunda atılan gol	Grup	14	69	4.92	2.09	0.1902	1.135	0.226	0.694	0.17	Final	3	14	4.66	0.57	6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08	Final	3	27	9.00	1.73	6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																																										
Çakılı pozisyonlardan atılan şut (P6)	Grup	14	22	1.57	1.22	0.7935	0.271	0.026	0.559	-0.38																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	6	2.00	1.00						Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Grup	14	59.09	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.762	-0.19	Final	3	50.00	-	-	6-5 oyunda atılan gol	Grup	14	69	4.92	2.09	0.1902	1.135	0.226	0.694	0.17	Final	3	14	4.66	0.57	6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08	Final	3	27	9.00	1.73	6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																																																										
Çakılı pozisyon şut verimliliği (%) (P6)	Grup	14	59.09	-	-	-0.8115	-0.854	0.002	0.762	-0.19																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	50.00	-	-						6-5 oyunda atılan gol	Grup	14	69	4.92	2.09	0.1902	1.135	0.226	0.694	0.17	Final	3	14	4.66	0.57	6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08	Final	3	27	9.00	1.73	6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																																																																										
6-5 oyunda atılan gol	Grup	14	69	4.92	2.09	0.1902	1.135	0.226	0.694	0.17																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	14	4.66	0.57						6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08	Final	3	27	9.00	1.73	6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																																																																																										
6-5 oyunda atılan şut	Grup	14	128	9.14	1.65	-0.1792	-1.427	0.011	0.905	0.08																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	27	9.00	1.73						6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12	Final	3	51.85	-	-	6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																																																																																																										
6-5 oyun şut verimliliği (%)	Grup	14	53.91	-	-	-0.7840	1.144	0.525	0.754	0.12																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	51.85	-	-						6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06	Final	3	9	3.00	3.00	6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																																																																																																																										
6 metreden atılan gol	Grup	14	9	0.64	0.92	0.8042	-0.493	0.002	0.306	-1.06																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	9	3.00	3.00						6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43	Final	3	32	10.66	6.65	6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																																																																																																																																										
6 metreden atılan şut	Grup	14	38	2.71	4.08	1.2696	0.201	< .001	0.166	-1.43																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	32	10.66	6.65						6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20	Final	3	28.13	-	-	Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																																																																																																																																																										
6 metre şut verimliliği (%)	Grup	14	23.68	-	-	0.9002	-0.101	0.002	0.735	-0.20																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	28.13	-	-						Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	1	0.33	0.57	Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																																																																																																																																																																										
Kontra ataktan atılan gol	Grup	14	3	0.21	0.42	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	1	0.33	0.57						Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02	Final	3	3	1.00	1.00	Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																																																																																																																																																																																										
Kontra ataktan atılan şut	Grup	14	3	0.21	0.42	1.1250	-0.561	< .001	0.305	-1.02																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	3	1.00	1.00						Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23	Final	3	33.33	-	-																																																																																																																																																																																																																																																																										
Kontra atak şut verimliliği (%)	Grup	14	100.00	-	-	1.3723	-0.149	< .001	0.762	-0.23																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Final	3	33.33	-	-																																																																																																																																																																																																																																																																																															

*(p<0.05)

Tartışma

Bu araştırma, 2022-2023 sezonu LEN Şampiyonlar Ligi Şampiyonu Pro Recco su topu takımının, turnuvada elde ettiği istatistiklerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda takımın başarılı olmasında etkisi olduğu düşünülen maç içi parametreler değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, takım turnuva genelinde toplam 507 şut atıp, bunların 226'sını gole çevirerek %44.57 şut verimliliği elde etmiştir. Pro Recco'nun savunma performansı incelendiğinde, takımın maç başına ortalama 1 adet penaltı faulü ile 1.23 ihraç cezası almasının yanında, turnuva genelinde sadece 1 adet dört dakika ihraç cezası alması dikkat çekicidir. Zira elde edilen bu istatistikle, takımın golle sonuçlanma potansiyeli yüksek olan 6-5 oyun pozisyonlarından ve penaltı atışlarından mümkün olduğunca kaçınmaya çalıştıkları söylenebilir.

Pro Recco'nun attığı şut ve gol sayılarının çeyreklere göre dağılımı incelendiğinde, takımın maçların ilk yarısında daha fazla şut attığı ve en yüksek şut verimliliğini ise 1. çeyrekte (% 46.56) elde ettiği görülmüştür. Bu durum, takımın maçlara tempolu

başlayarak rakipleri üzerinde baskı oluşturmak üzerine bir oyun stratejisi benimsemesiyle açıklanabilir. Pro Recco'nun kalesinde gördüğü şut ve gol sayılarının çeyreklere göre dağılımı incelendiğinde ise takım, maçların ikinci yarısında kalesinde daha fazla şut pozisyonu (107 şut) görürken, yine kendi kalesinde en fazla golü 4. çeyrekte (37 gol) görmüştür. Bu durumun ise oyuncuların yorgunluk kaynaklı savunma hataları yapmalarıyla veya maç boyunca skor olarak önde olmalarının verdiği rahavetle ilgisi olabilir.

Su topunda fazla adanmış pozisyonlar, maçın sonucuna etki edebilecek önemli pozisyonlardır ve takımlar bu pozisyon için özel taktikler geliştirmektedir (Platanou, 2004). Pro Recco'nun turnuvada attığı toplam 226 golün 83'ü 6-5 oyun sırasında kaydedilirken, 6-5 oyunda atılan gollerin takımın attığı toplam gol sayısına oranı %36.73'tür. Bu sonuçla paralel olarak, takımın attığı toplam gol sayısının gol pozisyonlara göre dağılımına bakıldığında; 6-5 oyunda atılan gol sayısı, hareketli pozisyonlardan (P1-P5) atılan gol sayısından sonra ikinci sırada yer almaktadır. Buna karşılık, takım 6-5 oyunda toplamda %53.55 şut verimliliği elde etmiştir. Tüm bu veriler ışığında, takımın 6-5

oyun pozisyonlarını önemseydiği ve bu pozisyonları gole çevirebilmek üzerine stratejiler uyguladıkları söylenebilir.

Pro Recco, 6-6 oyun sırasında toplamda 143 gol atarken, bu goller en fazla 3. pozisyondan (50) kaydedilmiştir. Benzer şekilde 6-6 oyun sırasında kalesinde 82 gol görürken, bu goller en fazla 3. pozisyondan (30) kaydedilmiştir. Bu sonuç, su topunda en fazla tercih edilen şut pozisyonunun 3. pozisyon olduğunu ortaya koyan bir çalışmanın bulgularıyla benzeşmektedir. İlgili çalışma, su topunda en fazla tercih edilen şut pozisyonunun 3. pozisyon olmasının nedenini ise bu bölgedeki daha seyrek defansif baskı sebebiyle hücum oyuncularının daha rahat şut pozisyonları elde edebilmesiyle açıklamaktadır (Vural ve Özkol, 2015). Takım 6-5 oyunda ise toplamda 83 gol atarken, en fazla 2. pozisyondan (20) gol bulmuştur. Bununla birlikte, 6-5 oyunda kalesinde 43 gol görürken, bu goller en fazla 2. ve 4. pozisyondan (9) kaydedilmiştir.

Takım turnuva genelinde akan oyun sırasında atılan şutlarda, kontra ataktan sonra %57.14 ortalama ile ikinci en yüksek şut verimliliğini çakılı pozisyondan (P3) elde etmiştir. Takımın çakılı pozisyondan atılmış olduğu şut sayısı diğer şut pozisyonlarına kıyasla sınırlı kalsa da bu bölge odaklı kurdukları hücum stratejilerden yüksek verimlilik elde ettikleri görülmüştür. Literatürde çakılı pozisyonu konu alan çalışmalar, bu bölgenin maç sonucuna etki eden önemli bir bölge olduğuna vurgu yapmaktadır (Lozovina, Pavicic ve Lozovina, 2004). Çakılı pozisyon, 6-6 oyunda atılan gollere katkı sağlama konusunda sınırlı kalsa da takımlar bu bölgedeki stratejik oyunlar sayesinde rakip savunmayı hata yapmaya zorlayarak, genellikle golle sonuçlanan 6-5 oyun avantajı elde edilebilmektedir (Lupo vd., 2007).

Su topunda şut etkinliği maç sonucuna etki eden önemli bir değişkendir (Madera vd., 2007). Pro Recco'nun maç içi değişkenlerden elde ettiği istatistiklerin galibiyet ve mağlubiyet sonucuna göre karşılaştırılması incelendiğinde, takımın şut verimliliği genel olarak galip geldiği maçlarda yükselirken, mağlup olduğu maçlarda düşüş göstermiştir. Benzer şekilde hareketli pozisyonlar şut verimliliğinin (P1-P5) yükselmesi de takımın galip geldiği maçlara katkı sağlamıştır. Ayrıca takımın 6-5 oyun şut verimliliği ortalaması galip geldiği maçlarda, mağlup olduğu maçlara kıyasla yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, takımın başarılı 6-5 oyun hücum stratejilerinin galibiyet elde etmede önemli bir katkısı olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, takımın gol atma noktasında, mağlup olduğu maçlarda galip geldiği maçlara kıyasla bariz şekilde zayıf kaldığı görülmüştür. Takımın, galibiyet elde etmesinde pay sahibi olan şut verimliliği ve atılan gol parametrelerinde etkin olması, takımın uyguladığı taktiksel stratejilerin yanında, oyuncuların bireysel becerileriyle de açıklanabilir.

Pro Recco'nun maç içi değişkenlerden elde ettiği istatistiklerin saha değişkenine göre karşılaştırılması incelendiğinde, hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1-P5), hareketli pozisyonlardan atılan şut (P1-P5) ve 6 metreden atılan şut parametrelerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Pro Recco, evinde oynadığı

maçlarda çakılı pozisyon dışında kalan diğer beş şut bölgesinden, deplasman ve tarafsız saha maçlarına göre daha fazla gol bulmuştur. Bu durum takımın, ev sahibi olma avantajını iyi kullanmasının yanında, çakılı bölgede etkili oyunculara ve o bölge için etkili taktiksel varyasyonlara sahip olmasıyla ilgili olabilir. Literatürde yer alan bir çalışmaya göre; etkili bir çakılı oyuncuya sahip olan takımlar, rakip savunma oyuncularından 1 veya 2 tanesini çakılı oyuncuya yakın oynamak zorunda bırakarak, diğer bölgelerden daha rahat şut atma imkânı bulmaktadır. İlgili çalışma, elit düzeydeki su topu takımlarının daha çok çakılı bölgeye odaklı bir oyun kurgusuyla oynadıkları ve bu sayede diğer bölgelerdeki oyuncularının etkili şut atabildikleri sonucuna ulaşmıştır (Vural ve Özkol, 2015). Takım 1-5 pozisyonlarından en fazla evinde oynadığı maçlarda şut atarken, bu sayının deplasman maçlarında azaldığı, tarafsız sahada ise en düşük sayıda kaldığı görülmüştür. Ayrıca 6 metre şut sayısı istatistiği incelendiğinde; takım en fazla sayıya tarafsız sahada oynadığı maçlarda ulaşırken, en düşük sayıya ise evinde oynadığı maçlarda ulaşmıştır. Takımın tarafsız sahada oynadığı maçlarda, evinde oynadığı maçlara kıyasla, organize hücumlar yerine daha az risk alarak uzaktan şutları tercih ettiği söylenebilir. İlave olarak, takımın evinde oynadığı maçlarda en fazla şut verimliliğini 6-5 oyunda atılan şutlardan, deplasmanda oynadığı maçlarda en fazla şut verimliliğini çakılı pozisyondan atılan şutlardan, tarafsız sahada oynadığı maçlarda en fazla şut verimliliğini ise yine çakılı pozisyondan elde etmiştir.

Pro Recco'nun maç içi değişkenlerden elde ettiği istatistiklerin grup ve final turu maçlarına göre karşılaştırılması incelendiğinde, hareketli pozisyonlardan atılan gol (P1,P2,P3,P4,P5) parametresinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Takım, grup aşamasında oynadığı 14 karşılaşmada 1-5 pozisyonlarından daha fazla gol bulurken (86 gol), final turu müsabakalarında ise bu bölgelerden daha az gol bulmuştur (5 gol). Takım turnuvanın grup maçlarında en yüksek şut verimliliğini 6-5 oyunda atılan şutlardan, final turu maçlarında ise çakılı pozisyondan atılan şutlardan elde etmiştir. Takım, grup maçlarında gol bulma noktasında 1-5 şut pozisyonlarını etkin kullanmayı tercih ederken, final maçlarında bu stratejisinden vazgeçmiştir. Final turu maçlarında attıkları 34 golde daha çok 6-5 pozisyonlarına (14 gol) ve 6 metre şutlarına (9 gol) odaklandıkları görülmüştür. Bu durumun, takımın telafisi olmayan final turu maçlarında farklı bir oyun stratejisi uygulamasıyla ilgili olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Pro Recco su topu takımının LEN Şampiyonlar Ligi Şampiyonu olurken elde ettiği istatistikler irdelenmiştir ancak bu istatistikler su topunda başarıya ya da başarısızlığı belirleme noktasında net konuşabilmek için yeterli değildir. Su topu doğası gereği analiz edilmesi karmaşık olan bir spor dalıdır ve takımın teknik ve taktik performansı, oyuncuların maç sırasındaki faaliyetlerinin toplamına göre belirlenmektedir (Perazzetti vd., 2023). Bu bağlamda daha fazla maç analizi çalışmalarına ihtiyaç

duyulmaktadır. Sonraki çalışmalarda, su topunda üst düzey turnuvalarda topa sahip olma süresi, pas sayısı, şut türleri, kontra atak stratejileri, kaleci performansları, ilk hücum hakkı elde etmenin oyuna etkisi, gibi parametrelerde başarılı ve başarısız olan takımların elde ettiği istatistiklerin karşılaştırılması yapılabilir. Böylece antrenörler su topu maçlarında başarı ve başarısızlığı belirleyen kriterler hakkında bilgi sahibi olabilirler.

Sonuç olarak, LEN Şampiyonlar Ligi gibi önemli ve prestijli bir organizasyonda 11 kez şampiyon olmuş bir takımın turnuvada elde ettiği istatistiklerin incelenmesi, antrenörlerin kazanan takımların genel özelliklerini, nelere dikkat ettiklerini ve hangi noktalara yoğunlaştıklarını anlamalarına olanak sağlayacaktır. Bu ve benzeri müsabaka analizi çalışmaları sayesinde, su topu branşına ve kazanan takımlara özgü faydalı veriler elde edileceği, bu verilerin ise taktik ve stratejiler belirlerken ve antrenman planlaması yaparken antrenörlere yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Finans Kaynakları

Bu çalışmanın hazırlanması ve yazımı sırasında kurum ve/veya kuruluşlardan herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Araştırma Fikri: YÇİ, KG; Araştırma Tasarımı: YÇİ, KG; Verilerin Analizi: YÇİ, KG; Makale Yazımı: YÇİ; Eleştirel İnceleme: KG

Kaynaklar

- Argudo-Iturriaga, F. M., Alonso-Roque, J. I., García-Marin, P. ve Ruiz-Lara, E. (2007). Influence of the efficacy values in counterattack and defensive adjustment on the condition of winner and loser in male and female water polo. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 2(11), 81-91.
- Armatas, V., Yiannakos, A. ve Sileoglou, P. (2007). Relationship between time and goal scoring in soccer games: Analysis of three world cups. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 7(2), 48-58.
- Donev, Y. ve Aleksandrovic, M. (2008). History of rule changes in water polo. *Sport Science*, 1(2), 16-22.
- Enomoto, I., Takahashi, M., Komori, Y., Minami, T., Fujimoto, H., Saito, M., Suzuki, S., Takahashi, J. ve Suga, M. (2008). A notational match analysis of the 2001 women's water polo world championships. *Biomechanics and Medicine in Swimming*, 9, 487-492.
- Feltner, M. E. ve Taylor, G. (1997). Three-dimensional kinetics of the shoulder, elbow, and wrist during a penalty throw in water
- FINA Water polo manual 2019-2021. (Version July 2020). https://resources.fina.org/fina/document/2021/02/03/a77f5d7a-0fcd-4dda-88c1-eea7cf1265ef/final-2020-07-22_fina_wp_manual_2019_-_2021_v24_new.docx.pdf (Erişim tarihi: 27.06.2024).
- Göral, K. ve Öz, Ö. (2021). Profesyonel bir futbol takımında başarılı ve başarısız sezon performanslarının bazı teknik parametreler açısından değerlendirilmesi. *Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 3(1), 43-55.
- Hughes, M., Appleton, R., Brooks, C., Hall, M. ve Wyatt, C. (2006). Notational analysis of elite men's water-polo. In: Book of Abstracts of the 7th World Congress of Performance Analysis. Szombathely, Hungary.
- Hughes, M. D. ve Bartlett, R. M. (2010). The use of performance indicators in performance analysis. *Journal of Sports Sciences*, 20(10), 739-754.
- Lago-Peñas, C., Lago-Ballesteros, J. ve Rey, E. (2011). Differences in performance indicators between winning and losing teams in the UEFA Champions League. *Journal of Human Kinetics*, 27(1), 135-46.
- Len History. (t.y.). Erişim tarihi: Ağustos 5, 2024, <https://championsleague.len.eu/history/>
- Lozovina, V., Pavicic, L. ve Lozovina, M. (2004). Analysis of indicators of load during the game in the activity of the center in water polo. *Nase More*, 51(3), 135-141.
- Lupo, C., Tessitore, A., Cortis, C., Perroni, F., D'Artibale, E. ve Capranica, L. (2007). Elite water polo: A technical and tactical analysis of the centre forward role. In: Kallio, J, Komi, PV, Komulainen, J, and Avela, J. Eds. Book of Abstracts of the 12th European College of Sport Sciences. Jyväskylä, Finland, 468.
- Lupo, C., Tessitore, A., Minganti, C. ve Capranica, L. (2010). Notational analysis of elite and sub-elite water polo matches. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 24(1), 223-229.
- Lupo, C., Tessitore, A., Minganti, C., King, B., Cortis, C. ve Capranica, L. (2011). Notational analysis of American women's collegiate water polo matches. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 25(3), 753-757.
- Madera, J., Colado, J. C. ve Tella, V. (2007). Ana'lisis del tipo de ataque y lanzamiento en Waterpolo. *Natacio'n Saltos y Waterpolo*, 3, 7-12.
- Özko, M. Z., Turunç, S. ve Dopsaj, M. (2013). Water polo shots notational analysis according to player positions. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 13, 734-749.
- Perazzetti, A., Dopsaj, M., Mandorino, M. ve Tessitore, A. (2023). Assessment of the offensive play in elite water polo using the team sport assessment procedure (TSAP) over an entire competitive season. *Journal of Functional Morphology and Kinesiology*, 8, 130.
- Petridis, L., Kubátová, J. ve Petridou, K. A. (2003). A swim-test and echocardiographic results on male junior water polo players. *Facta Univ Phys Edu Sport*, 1, 1-10.
- Platanou, T. (2004). Analysis of the "extra man offence" in water polo: A comparison between winning and losing teams and players of different playing position. *Journal of Human Movement Studies*, 46, 205-211.
- Platanou, T. (2006). Simple "in-water" vertical jump testing in water polo. *Kinesiology*, 1, 57-62.
- Platanou, T. ve Geladas, N. (2006). The influence of game duration and playing position on intensity of exercise during match-play in elite water polo players. *Journal Sports Science*, 24(11), 1173-1181.
- Prieto, J., Gómez-Ruano, M. A. ve Sampaio, J. (2015). From a static to a dynamic perspective in handball match analysis: A systematic review. *The Open Sports Sciences Journal*, 8(1), 25-34.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th Ed.). Allyn & Bacon.
- The jamovi project. (2022). Jamovi (Version 2.3) [Computer Software]. Retrieved from <https://www.jamovi.org>
- Vural, F. ve Özko, M. Z. (2015). Avrupa A ve B kategorilerindeki sutopu takımlarının kazanma ve kaybetme durumlarını belirleyen şut ve pas değişkenlerinin analizi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 9-17.

Spor Kuruluşlarında Maliyet Yönetimi, Dengeli Puan Kartı Uygulaması ve Performans Ölçümü: Fitness Merkezi Örneği

Cost Management, Balanced Scorecard Application and Performance Measurement in Sports Organizations: Fitness Business Example

Araştırma Makalesi / Research Article

 Fatih Ömür BİNİCİ¹

¹ Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi,
Eleşkirt Meslek Yüksekokulu, AĞRI

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Dr. Öğretim Üyesi Fatih Ömür BİNİCİ
fobinici@agri.edu.tr

Geliş Tarihi / Received : 09.07.2024
Kabul Tarihi / Accepted : 30.10.2024
Yayın Tarihi / Published : 31.10.2024

Etik Bilgilendirme / Ethical Statement
Bu araştırma, etik kurul onayı
gerektermektedir.

DOI: 10.53434/gbesbd.1513533

Öz

Günümüzde artık spor kuruluşları spor faaliyetleri, rekreasyon, fitness veya serbest zaman etkinlikleri ve bu etkinliklerle ilgili ürün ve hizmetleri sunmaları açısından spor endüstrisinin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Rekabetin yoğun olarak yaşandığı spor endüstrisinde bu kuruluşların sürdürülebilirliklerinin sağlanması, ticari işletmelerde olduğu gibi istikrarlı bir finansal alt yapı ile kaliteli bir organizasyonel süreç yapısına bağlıdır. Ancak müşterilerine çok sayıda farklı hizmet sunan spor kuruluşlarında, iş kararlarının alınmasında güvenilir temel oluşturacak ve rekabet avantajını koruyup sürdüreceğ doğru maliyetleme yöntemini seçmek önemli bir sorundur. Bu doğrultuda çalışmada, spor kuruluşları için ihtiyaca göre uyarlanabilen maliyetleme yöntemlerinden biri olan Faaliyet Tabanlı Maliyetleme (FTM) ile performans ölçümü için Dengeli Puan Kartı (DPK) perspektifi sunulmuştur. Bu bağlamda FTM ve DPK tasarımı ile uygulaması için spor endüstrisi içerisinde önemli bir paya sahip olan fitness merkezi seçilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay tekniğinden yararlanılmıştır. Uygulamada Erzurum ilinde faaliyet gösteren tarafımızca seçilmiş bir fitness merkezinin FTM ve DPK yöntemi kullanılarak maliyetlerin ortaya çıkarılması ve performans ölçümünün gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Veriler, Ocak-Mart 2024 döneminde şirketin idarecisi ve antrenör ile yapılan yüz yüze görüşmeler, ayrıca şirket tarafından paylaşılan belgelerin incelemesi yoluyla toplanmıştır. Bulgu ve değerlendirmeler neticesinde; spor kuruluşu olarak fitness merkezinin, sunduğu hizmetler ile çeşitliliği ve kaynak tüketiminin düşük olması nedeniyle maliyet yönetimi ve performans ölçümünde FTM ve DPK' in başarılı bir şekilde uygulanabileceği belirlenmiştir. Bu çalışmada FTM ve DPK' in fitness merkezinde uygulanabilirliğinin incelenmesi açısından alan yazına değer katacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Maliyet yönetimi, Spor kuruluşları, Faaliyet tabanlı maliyetleme, Dengeli puan kartı

Abstract

Today, sports organizations are an important part of the sports industry in terms of the provision of sports, recreation, fitness or leisure activities and related products and services. In the sport industry, where competition is intense, ensuring the sustainability of these organizations, as in commercial enterprises, depends on a stable financial infrastructure and a quality organizational process structure. However, in sports organizations that offer a wide range of different services to their customers, the choice of the right costing method that provides a reliable basis for decision making and maintains a high level of transparency is crucial. In this context, the study presents Activity-Based Costing (ABC), one of the costing methods that can be adapted to the needs of sports organizations, together with the Balanced Scorecard (BSC) perspective for performance measurement. A fitness centre, which has a significant share in the sports industry, was selected for the design and implementation of ABC and BSC. The study used the case study technique, one of the qualitative research methods. The aim of the implementation was to identify the costs and perform performance measurement using ABC and BSC methods in a selected fitness centre operating in Erzurum. The data was collected through face-to-face interviews with the manager and trainer of the company, as well as by examining the documents provided by the company during the period of January-March 2024. As a result of the findings and evaluations, it was determined that the fitness centre, as a sports organization, could successfully apply ABC and BSC in cost management and performance measurement due to the variety of services it provides and its low resource consumption.

Keywords: Cost management, Sports organizations, Activity-based costing, Balanced scorecard

Giriş

Maliyet yönetimi, başarının ve rekabet gücünün sürdürülmesi ve geliştirilmesinin temel faktörlerinden biri olması nedeniyle kuruluşlar için her zaman önemli bir konu olmuştur (Čečević, Antić ve Spasić, 2020). İstikrarlı bir mali altyapının ve kaliteli bir organizasyonel süreç yapısının oluşturulması, işletmelerin hedeflerini hayata geçirmesi ve uzun vadede sürdürülebilirlik için gereklidir (Becsky, 2011). Ayrıca maliyetlerin dikkatli bir şekilde kaydetmesi ve hesaba katılması çeşitli yönetim faaliyetlerini gerçekleştirmek, özellikle de önemli iş kararları almak için bir temel oluşturur (Aronowitz, 2018). Ticari işletmeler için geçerli olan istikrarlı bir mali altyapının ve kaliteli bir organizasyonel süreç yapısının oluşturulması spor kuruluşları için de geçerlidir.

Modern toplumlarda, spor piyasası önemli bir gelişme gösterdiğinden, sporun ekonomik rolü önemli ölçüde artmıştır (Lakatos, Erdey, Szűcs, Rózsa ve Nagy, 2019). Artık spor, kişisel ve toplumsal sağlığı koruyucu ve geliştirici nitelikleriyle önemli bir hizmet sektörü olarak kabul görmektedir. Ayrıca, gelişen iletişim araçları ve özellikle medyanın etkisiyle kârlı bir reklam ve tanıtım aracı haline gelen spor, bir taraftan geniş kitlelerin yoğun ilgisini çeken bir gösteri ve eğlence faaliyeti olarak tüketim sektörüne dönüşürken, diğer taraftan müteşebbisler için önemli miktarlarda finans hareketlerinin yaşandığı cazip bir ekonomik aktördür (Devecioğlu, 2005).

Ticari girişimlere dönüşen spor kuruluşlarında başarılı performans genellikle bir numaralı strateji olmasına rağmen, mesleki hedeflerin hayata geçirilmesi ve uzun vadede sürdürülebilirliği için istikrarlı bir mali altyapının ve kaliteli bir organizasyonel süreç yapısının varlığı mutlaka gereklidir (Becsky, 2011). Spor şirketlerinin yöneticilerinin farklı karar verme durumlarında doğru kararı vermelerinde ihtiyaç duydukları bilgiye sahip olmalarını sağlayan bir tür yönetsel karar desteğinin olması şarttır (Lakatos ve diğerleri, 2019). Ancak müşterilerine çok sayıda farklı hizmet sunan spor kuruluşları, iş kararlarının alınmasında güvenilir bir temel oluşturacak ve rekabet avantajını koruyup geliştirecek doğru maliyetleme yöntemini seçme sorunuyla karşı karşıyadır (Čečević ve diğerleri, 2020). Bu doğrultuda çalışmada spor kuruluşları için maliyet yönetimi konusu ele alarak değişen iş ortamına ve kuruluşun ihtiyaçlarına göre uyarlanan maliyetleme yöntemleri, iş kararlarının alınması için güvenilir bir bilgi tabanı sağlamak, tanımlanmış bir stratejiyi uygulamak ve performansı iyileştirmek için faaliyet tabanlı maliyetlemenin uygulanmasının gösterimi ile Dengeli Puan Kartı (DPK) perspektifi ve örnek uygulamasına yer verilmiştir.

Spor Kuruluşlarında Maliyet Yönetimi

Geleneksel işletme anlayışında geçerli olan “Fiyat = Maliyet + Kar Marjı” formülü artık değişmiştir. Piyasada rekabetin yoğunlaşmasıyla birlikte ürün veya hizmetin satış fiyatı “Kar = Fiyat – Maliyet” şeklinde yeni bir denklem ile rekabetçi koşullar doğrultusunda belirlenmektedir. Bu durum, kâr amacı güden işletme-

ler için fiyatın rekabet ortamında belirlenen bir parametre haline geldiğinin gösterir. Dolayısıyla, ürün veya hizmette karlılığı artırmak için maliyetlerin kontrol altında tutulması ve azaltılmasıyla birlikte maliyet muhasebesinin ve yönetiminin önemi artmıştır (Biçer, 2018). Maliyetler, başarının ve rekabet gücünün sürdürülmesi ve geliştirilmesinin temel faktörlerinden biri olduğundan, maliyetleri akıllıca yönetmek de çok önemlidir. Maliyet bilgilerinin doğruluğu ve güvenilirliği kullanılan maliyetleme yöntemine bağlı olduğu da unutulmamalıdır (Lakatos ve diğerleri, 2019).

Standart maliyetlendirme, geleneksel bütçeler ve kar bazlı performans ölçümleri gibi geleneksel yönetim muhasebesi teknikleri organizasyonun içsel kaygılarına odaklanır. Faaliyet tabanlı maliyetleme (FTM), hedef maliyetleme, değer zinciri analizi ve kıyaslama gibi daha yeni yönetim muhasebesi araçları, yönetim muhasebesinin tüm sürecini (planlama, kontrol, karar verme ve performans değerlendirmesi) etkilemiş ve maliyet belirleme ve finansal kontrolün “basit” veya “saf” rolünden, kaynakların iyileştirilmiş dağıtım yoluyla değer yaratmanın “s sofistike” rolüne odaklanır (Pavlatos ve Paggios, 2009). Daha dar organizasyon birimlerine dayanan ve üretimin fiziksel hacmine ilişkin maliyet tahsisini kavramsal temeller olarak kullanan geleneksel maliyetleme sistemleri, genel giderlerin toplam maliyetlerde ağırlıklı bir paya sahip olduğu kuruluşlarda güvenilir maliyet bilgisi sağlama gerekliliklerini hizmet sektörü için tam olarak karşılayamaz (Lakatos ve diğerleri, 2019).

Spor sektörünün çoğunlukla hizmet fonksiyonlarından oluştuğu gerçeği göz önüne alındığında, hesaplama ve maliyet yönetimine yönelik geleneksel yaklaşımlar, yönetimin karar verme ihtiyaçlarına uygun bilgi sağlamada yetersiz kalmaktadır (Lalić ve Lučić, 2023). Bu tarz sorunların üstesinden gelmek, rekabetçi küresel bir pazarda rekabet avantajı kazanma ve değişen iş ortamına uyarlanmış bir maliyetleme yöntemini ve uygun bir performans ölçüm sistemini başarılı bir şekilde entegre eden spor organizasyonlarının sürdürme ve geliştirme olasılığı daha yüksektir (Čečević ve diğerleri, 2020). Bunlara ek olarak, spor şirketlerinin yönetiminin vizyonunun ağırlıklı olarak mümkün olan en iyi spor sonuçlarına ulaşmaya odaklandığı gerçeği göz önüne alındığında, birincil hedefin işletmede yeterli düzeyde likiditeye ulaşmanın eşlik etmesi gerektiğini vurgulamak önemlidir. Bu hedefin gerçekleşmesi, doğru maliyet yönetim yaklaşımının tercih edilmesi ile ilişkilidir (Lalić ve Lučić, 2023: 33). Genel olarak spor kuruluşları, geleneksel maliyetleme yöntemlerinin yanı sıra, bir ürün/hizmetin gerçek maliyetinin daha doğru tespit edilmesinde, faaliyet bazlı maliyetlemeyi uygulamaktadır. Kuruluşun finansal ve finansal olmayan yönlerine saygı gösterecek, çalışanların faaliyetlerinin izlenmesi ve kayıtlarının tutulması yoluyla stratejik planlama ve yönetim sürecini destekleyen yönetim araçlarından biri, hizmet organizasyonlarında yaygın olarak uygulanan Dengeli Puan Kartıdır (DPK) (Čečević ve diğerleri, 2020: 236).

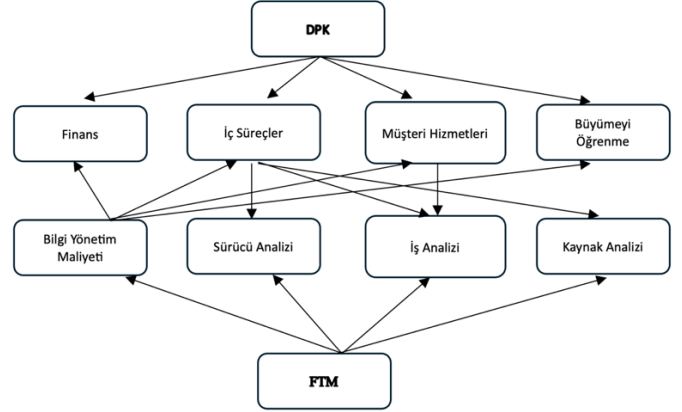
Spor Kuruluşlarında Faaliyet Tabanlı Maliyetleme ve Dengeli Puan Kartı

Farklı kaynaklar kullanarak belirli faaliyetleri gerçekleştiren, çeşitli hizmetler sunan spor kuruluşlarında iyi tasarlanmış ve başarıyla uygulanan bir maliyetleme yöntemi, her bir faaliyetin belirlenen görevlerin başarılmasındaki katkısının ve rolünün net bir şekilde belirlenmesine olanak sağlar (Doğan ve Çakıcı, 2016). Bu bakımdan faaliyet bazlı maliyetleme, kuruluşta gerçekleştirilen faaliyetlerin tanımlanması, nasıl yürütüldüğüne bakılması ve iyileştirmesine imkân tanır (Şen, 2013).

Faaliyete dayalı maliyetleme, diğerlerine göre DPK, gibi modern performans ölçüm sistemlerini dağıtmak ve böylece performans ölçümü ve yönetim sistemlerini kuruluş genelinde entegre etmek için iyi bir başlangıç noktasıdır (Çeçevic ve diğerleri, 2020). Ne tür bir spor kuruluşu olursa olsun, tıpkı üretim organizasyonu gibi, işini profesyonelce yürütmeli ve rekabet avantajını sahip olduklarına değil, rakiplerinden çok daha iyi bildiklerine ve yapabildiklerine dayandırmalıdır. Faaliyet bazlı maliyetlemenin spor kuruluşlarında uygulanması Faaliyet Tabanlı Maliyetleme (FTM), finansal ve finansal olmayan maliyet bilgilerini sağlayan, bunlar arasında bağlantı kuran ve faaliyetleri detaylı bir şekilde analiz edip değerlendiren bir maliyetleme yöntemidir (Lalić ve Lučić, 2023). Diğer taraftan DPK; Taraftarlar, oyuncular, çalışanlar ve personel, sponsorlar, tedarikçiler, hissedarlar, yayıncılar, spor medyası, yerel çevre, futbol federasyonu, hükümet ve yasal otoriteler gibi çok çeşitli paydaş gruplarının beklentilerini karşılamada ihtiyaç ve beklentilerini karşılayabilmek için tüm perspektifleri ilgilendiren çok boyutlu performans ölçümü ve yönetimine kapsamlı bir sistem getiren, finansal ve finansal olmayan faaliyetlerini değerlendirmesine yardımcı olabilecek bütünlük bir çerçeve sağlar (Coşkun ve Tetik, 2013).

Dengeli Puan Kartı (DPK), 1996 yılında, Harvard Business School'da muhasebe profesörü olan Robert Kaplan ile performans ölçümü ve örgütsel yenilenme konusunda uzmanlaşmış uluslararası bir danışmanlık firması olan Rönesans Solutions, Inc'in başkanı olan David Norton tarafından geliştirilmiş ve 1996 yılında sunulmuş bir performans ölçüm ve yönetim sistemidir (Yaşar, 2016). Kurumun finansal ve finansal olmayan yönlerine saygı göstererek, çalışanların faaliyetlerinin izlenmesi ve kayıtlarının tutulması yoluyla stratejik planlama ve yönetim sürecini destekleyen yönetim araçlarından biri, hizmet organizasyonlarında yaygın olarak uygulanan Dengeli Puan Kartıdır (DPK). Denge yöntemlerinin çıkış noktası, örgütlerde belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığının değerlendirilmesinde finansal göstergelere güvenmenin yanlış olduğunun anlaşılmasıdır. Denge performans analizinin, geleneksel ölçümlere dikkat etmenin yanı sıra yeni koşullara uyarlanması, bunları gelecekte beklenen durum ve gelişime ilişkin yeni göstergelerle tamamlar. Bu tür bir analizin temeli, 1990'ların başında sunulan Dengeli Puan Kartının (DPK) doğrulanmasıdır (Kaplan ve Norton, 2001). Spor kuruluşlarında faaliyet tabanlı muhasebe uygulaması konusunda ya-

pılan araştırmalar, uygulanması bazı zorlukları beraberinde getirir de FTM'nin oldukça etkili bir maliyet yönetimi ve kontrolü aracı olduğunu göstermiştir (Lalić ve Lučić, 2023). Lawrence ve diğerleri (2010) üniversiteler arası bir atletik takımın çalışmasıyla ilgili maliyetlerin büyük çoğunluğunun tahsisine olanak sağladığını gösterdi. Panagiotis ve Ioannis (2014) FTM muhasebesinin uygulanmasının maliyetlerin daha etkin kontrolüne, değer katmayan prosedürlerin değerlendirilmesine ve maliyetlerin etkin bir şekilde dağıtılmasını sağladığını belirtmektedir. Faaliyet bazlı maliyetleme ile Dengeli Puan Kartı arasındaki çoklu bağlantılar Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1. FTM ve DPK ilişkisi (ShuLiang ve Jing, 2016)

Dengeli Puan Kartı, bir iş stratejisini kapsamlı ve verimli bir kurumsal yönetim sistemine dönüştürmeyi mümkün kılan bir performans ölçüm sistemidir. Dengeli Puan Kartı, işletme maliyetleri, toplam gelir, kar vb. dahil olmak üzere bir kuruluşun performansını değerlendiren finansal performans ölçümlerinin yanı sıra, finansal sonuçların risk altında olduğuna işaret edebilen ve müşteri memnuniyeti, müşteriye elde tutma, müşteri sadakatini içeren finansal olmayan performans ölçümlerine genel bir bakış sağlar (Chadwick, 2004). Yöneticilerin finansal ve operasyonel performans arasında kapsamlı bir genel bakışa ve dengeye ihtiyaçları olduğu göz önüne alındığında, DPK dört perspektif sunmaktadır (Kaplan ve Norton, 2001):

- Finansal perspektif – Hissedarlara nasıl görünüyoruz?
- Müşteri perspektifi – Müşteriler bizi nasıl görüyor?
- İç süreç perspektifi – Hangi konuda uzmanlaşmalıyız?
- Öğrenme ve büyüme perspektifi – Gelişmeye ve değer yaratmaya devam edebilir miyiz?

Kuruluşların karar verme kalitesi, muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen bilgilerin kalitesiyle yakından ilgilidir. Bu bakımdan uygulanan maliyet yönetimi sistemlerinin kalitesinin değerlendirilmesi, şirketlerin maliyet tasarrufu sağlamalarının yanı sıra şirket maliyetleri hakkında doğru bilgi üretebilmeleri açısından da önem taşımaktadır. Hesaplama ve maliyet yönetimine yönelik geleneksel muhasebe yaklaşımları, modern yönetimin bilgi ihtiyaçlarını karşılayamaz. Çünkü bunlar başlangıçta ürün maliyetlerini ölçmek için tasarlanmıştır. Bunların yeni bir iş orta-

mında uygulanması, çarpık ürün maliyet verileri, alakasız ve işlevsel olmayan operasyonel kontrol bilgileri ve etkisiz performans ölçümü gibi dezavantajlara yol açmaktadır. Bu nedenle, yeni ortam, maliyetler ve performans hakkında büyük miktarda faaliyetler, süreçler, ürünler, hizmetler ve müşteriler ilgili bilgi gerektirir. Bu bağlamda şirketlerin, etkin planlama, kontrol ve performans analizi ihtiyaçlarına yönelik doğru bilgileri sağlayacak, geleneksel ve modern ya da yalnızca modern maliyet yönetimi yaklaşımlarının optimal bir kombinasyonunu tasarlama gerektiği oldukça açıktır. Dengeli Puan Kartı, spor organizasyonlarının yöneticilerine şu şekilde yardımcı olabilir:

- DPK, yöneticileri, spor kuruluşunun stratejik hedeflerini netleştirmeye ve bu hedeflere ulaşmak için hangi adımlara ihtiyaç duyduklarını yeniden düşünmeye zorlar.
- Hedefleri gerçekleştirmek; çok yönlü bir yaklaşımı zorunlu kılar.
- Kuruluşun performansını izlemek için resmi bir çerçeve olarak çalışır.
- Stratejik öğrenme sürecini destekler.
- Motivasyon amaçlı olarak da kullanılabilir.
- DPK'nin kolayca yönetilebilir olması, spor profesyonelleri ve spor yöneticileri için anlaşılır ve kullanışlı bir indeks sistemi oluşturur (Kaplan ve Norton, 2001).

Spor kuruluşları için DPK uygulamaları ile ilgili yapılan çalışmalarda, Lakatos ve diğerleri (2019) çalışmalarında VfB Stuttgart Alman futbol kulübü için ise 2004 yılında bakanları tarafından Dengeli Skor Kartı sistemini geliştirildiği belirtilmiştir. Sistemin kurulması sırasında uzmanlar, kulüple yakın çalışan kuruluşların yanı sıra profesyonel spor dernekleri, seyirciler, taraftarlar, ligin yönetim ve idare kuruluşları, medya temsilcileri ve sponsorlar gibi diğer paydaşları araştırmış ve incelemiştir. DPK, her iki alandan çeşitli müşteriler de dahil olmak üzere hem finansal hem de finansal olmayan bakış açısını dikkate aldığından, spor dernekleri için mükemmel bir yönetim aracı gibi görünmektedir (Gulak-Lipka, 2020).

Spor Kuruluşlarında Dengeli Puan Kartı ve Performans Ölçümü

Geleneksel yönetim sistemlerinin en önemli eksikliklerinden bir tanesi, işletmenin uzun vadeli stratejilerinin kısa vadeli eylemlerle bağlantısını kuramamalarıdır (Kaplan ve Norton, 2001). Çoğu şirketin operasyonel ve yönetim kontrol sistemleri, işletmenin uzun vadeli stratejik hedeflerine ulaşması üzerinde çok az etkisi olan finansal ölçütler ve hedefler etrafında inşa edilir. Dolayısıyla birçok şirketin kısa vadeli finansal ölçütlere verdiği önem, stratejinin gelişimi ile uygulaması arasında kopukluk oluşturur (Yaşar, 2016). DPK ise, şirketin performansının tek göstergesi olarak kısa vadeli finansal ölçütlere dayanmamaktadır. Aksine, kısa vadeli eylemler ile uzun vadeli stratejik hedeflerin ilişkilendirilmesine hem ayrı ayrı hem de bir bütün olarak katkı sağlayan dört farklı bakış açısı sunar (Kaplan ve Norton, 1996).

Bir vizyonun ve işletme stratejisinin, finansal ve finansal olmayan performans göstergeleri ile sabit hedeflere detaylı olarak kodlanması ve uygulanması yönetimin temelini oluşturmaktadır. Bir başka ifadeyle DPK'nın uygulanması, hedeflerin, göstergelerin ve stratejik eylemlerin somut bakış açılarına ya da perspektiflere atanması anlamına gelmektedir (Striteska ve Spickova, 2012).

DPK, kuruluşların iş stratejilerini uygulamalarına yardımcı olan pratik bir araç olduğundan, her perspektife göre stratejik hedefler, kriterler ve eylem planları göre oluşturulur. Kuruluşun geleceği eleştirel analizine ve bunun idealin içeriğiyle ilişkilendirilmesine yönelik çabalarına yön verir. Her kuruluşun uygulamasına dahil edilmesi süreci, belirli döngüler ve ilkelerle kuruluş ve düzenlemeyi önceden hazırlar. Benimsenen stratejinin temel ifadesi için mantıksal olarak bağlı ve anlaşılması kolay bir mimari yapı ile ayırt edilir. DPK modelinin genel analizinde vurgu, farklı kriterlerin birleştirilmesi mantığı üzerindedir (Terziev, Kuzdova, ve Georgiev, 2017). Bu sayede DPK, performansı üç farklı açıdan daha ölçerek geleneksel finansal ölçütleri tamamlamaktadır. Bu yeni bakış açıları; müşteri, içsel iş süreçleri ile öğrenme ve büyüme boyutlarıdır (Kaplan ve Norton, 1996). Böylece, finansal boyutla kısa vadeli performansa olan ilgisini korurken, uzun vadeli finansal ve rekabetçi performans için yeni değer sürücüleri ortaya çıkarmaktadır (Kaplan ve Norton, 1996).

Kuruluşların büyüme için ihtiyaç duydukları yeteneklerdeki gelişimlerini ve maddi olmayan varlık edinimlerini izlerken, eşzamanlı olarak finansal sonuçları da görmelerini sağlamaktadır. Mevcut performansın dengeli bir resmini ortaya koymanın yanı sıra, gelecekteki performansı artıracak unsurları da gözler önüne serer. Buradaki denge kavramı; kısa vadeli ve uzun vadeli hedefler, gerekli girdiler ve çıktılar, iç ve dış performans faktörleri ile finansal ve finansal olmayan göstergeler arasındaki denge anlamına gelmektedir. Belirlenen performans boyutları, organizasyonun başarısı ile performans sürücüleri arasındaki bağlantının şeffaf bir görünümünü sunacak şekilde belirlenmişlerdir. İşletmeler mevcut strateji içinde esnek bir sistem kurabilmektedirler (Striteska ve Spickova, 2012). Bu sebeplerden dolayı, finansal olmayan performans ölçütlerinin yükselişi, özellikle son yirmi yıldır hız kazanmıştır. Dinamik bir ortamda finansal performans ölçütlerinin işletmelerin beklentilerini tam olarak karşılayabilecekleri gerçeğinin anlaşılması, yönetsel faaliyetlerin uzun dönemli etkilerini yansıtmaya odaklanan yeni yöntemlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır (Budde, 2007). Bu yeni kavramların en göze çarpanı olan DPK, finansal ve finansal olmayan başarı ölçütlerini işletme stratejisine bağlayan bir çerçeve sunmaktadır (Kaplan ve Norton, 1996).

DPK, şirketlerin stratejilerini gerçekleştirmek adına performanslarını ölçen dengeli bir stratejik endeks sistemidir. Bu nedenle DPK, çeşitli stratejik endeksler arasında denge oluşturmaya yardımcı olan performans ölçüm sistemlerinin en iyi bilinen örneklerinden biridir (Čečević ve diğerleri, 2020). Dolayısıyla, Ticari işletmelerde olduğu gibi spor kuruluşlarının da işleğini iyileştirme ve değişen iş ortamının taleplerine başarılı bir

şekilde yanıt verme ve yönetimi geliştirmek için mevcut yöntemleri yeniden inceleme, yeni maliyetleme yöntemleri tasarlama ve daha uygun yönetim araçlarını kullanma (Becky, 2011) iş kararlarının alınmasında güvenilir bir temel oluşturacak ve rekabet avantajını koruyup geliştirecek doğru maliyetleme yöntemini seçme konusunda destekleyecek sistemlerden biri olan DPK kullanması gereklidir (Čečević ve diğerleri, 2020).

Çok sayıda ulusal ve uluslararası mesleki yazı ve vaka çalışması Dengeli Puan Kartı (DPK) sistemini ele almıştır. Spor kuruluşları özelinden incelediğimizde, çok önemli olan vizyon ve strateji unsurları ile finansal süreçlerinde değerlendirildiği görülebilir. Coşkun ve Tetik (2013) çalışmasında futbol dengeli puan kartı perspektiflerini geliştirdikten sonra stratejik hedefleri, bu hedeflere ilişkin performans ölçütlerini, her bir ölçüye ilişkin performans hedeflerini ve girişimleri tanımlamıştır. Çalışmada, futbol kulüplerinin dengeli puan kartını stratejik performans yönetimi aracı olarak kullanmalarının, strateji odaklı olmalarına yardımcı olabileceği ve misyonlarını daha iyi yerine getirebilecekleri ileri sürülmektedir.

ShuLiang ve Jing (2016) çalışmalarında FTM ve DPK'nın benzerlikleri bulunduğu ve ikisinin birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu ifade etmişlerdir. Buna göre FTM ve DPK'nın bütünleştirilmesinin günümüzün karmaşık ve değişken sosyal çevresinde kurumsal yönetim hizmetleri için iyi sonuçlar vereceği belirtilmiştir.

Lakatos ve diğerleri (2019) VfB Stuttgart futbol takımının Bundesliga'da stratejik yönelimlerin ve süreç kontrolünün tanımı için Dengeli Puan Kartı yöntemini uygulayan ilk takım olduğu ifade etmiştir. Ayrıca Macaristan'daki Ulusal Lig futbol kulüplerinin tıpkı iş sektöründeki büyük şirketler gibi, pazar bazında gelişebilmesi ve faaliyet gösterebilmesi için bir kontrol sistemi kurması gerektiği sonucuna varılmıştır. Araştırma sırasında bir kontrol sisteminin eksikliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gulak-Lipka (2020) Polonya Spor Dernekleri (PSD) faaliyetlerinin özellikleri ve dengeli puan kartı (DPK) konseptinin uygulanma olasılığı araştırmıştır. Sonuç olarak, Polonya spor derneklerinin Olimpik sporlardaki faaliyetlerinin analizi başlıklı bir çalışmaya dayanarak, PSA'daki yönetim kalitesinin, stratejik yönetimle ilgili sorunlardan dolayı kaynakların yanlış yönetimine kadar pratikteki operasyonlarında meydana gelen çok sayıda sorunu doğrulamıştır. Ayrıca çalışma sonucunda, DPK uygulamasının PSD için doğru bir yön olduğunu kanıtlamışlardır.

Čečević ve diğerleri (2020) faaliyet bazlı maliyetleme, kuruluşta gerçekleştirilen faaliyetlerin tanımlanması, nasıl yürütüldüğüne bakılması ve iyileştirme fırsatlarının belirlenmesi için yeterli bir temel oluşturmaktadır. Faaliyete dayalı maliyetleme bilgi tabanı, diğerlerinin yanı sıra Dengeli Puan Kartı (DPK) gibi modern performans ölçüm sistemlerini dağıtmak ve böylece performans ölçümü ve yönetim sistemlerini kuruluş genelinde entegre etmek için iyi bir başlangıç noktası olacağını belirtmiştir.

Yöntem

Çalışmanın bu kısmında önceki bölümlerde genel olarak açıklanan FTM ve DPK yöntemi kullanılarak Erzurum ilinde bulunan bir fitness merkezine ait maliyetlerin ortaya çıkarılması ve performans ölçümünün gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada 2024 yılı Ocak-Mart dönemine ait işletme verileri kullanılmıştır. Veriler yüz yüze görüşme ve belge inceleme yöntemi ile toplanmıştır. Dengeli puan kart uygulaması için şirketin amaçları idareci ve antrenör ile görüşmeler sonucunda belirlenmiştir.

Fitness Merkezi Hakkında Genel Bilgiler

İşletme Erzurum ili sınırları içerisinde bulunmaktadır. Tesis 450 m² alan içinde bireysel spor alanı, grup egzersiz eğitim alanı ve soyunma odalarının yer aldığı 3 ayrı bölümde hizmet vermektedir. Ekipman olarak 60 adet spor aleti bulunmaktadır. İşletmede 8 eğitmen (4 tam zamanlı, 4 yarı zamanlı) 1 idareci ve 2 kişi temizlik personeli bulunmaktadır. Kayıtlı üye sayısı belirtilen dönemde erkek 250 ve kadın 150 olmak toplam 400 kişidir. Bir kişinin kayıt ücreti 700 ₺ olarak belirtilmiştir. Grup sporlarına katılan kişi sayısı haftalık 10 kişi ve dört gruptan oluşmakta, haftada 40 kişi, 1 ayda grup spor alanını kullanan kişi sayısı ortalama 160 kişidir.

Bulgular

Fitness Merkezi için FTM Yaklaşımı Tasarımı ve Maliyetlerin Dağıtımı

Faaliyet tabanlı maliyetleme yönetiminde; çalışanların eğitimi, süreç değerlendirme analizi, faaliyet merkezlerinin belirlenmesi, maliyetlerin faaliyet merkezlerine aktarılması ve faaliyet ölçütlerinin seçilmesi olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır (Erdogan, 1995: 65). Fitness merkezi için FTM dağılımı Aronowitz (2018) ve Čečević ve diğerleri (2020) tarafından geliştirilmiş yöntemler kullanılmıştır. Maliyetler hesaplanırken aylık olarak ve üye sayısının değişmediği varsayılarak hesaplanmış ve Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Genel yönetim giderlerinin tespiti

Giderler	Aylık Tutar (TL)	Yüzde (%)
İdari Personel Maaşı	26.000 ₺	11,94
Antrenör Maaşı	64.000 ₺	29,40
Sigorta Gideri	11.600 ₺	6,52
Temizlik Personeli	52.000 ₺	23,89
Ekipman Amortisman Giderleri (Aylık)	5.000 ₺	2,30
Enerji Giderleri	3.500 ₺	1,61
Su	5.000 ₺	2,30
Kira	25.000 ₺	11,48
Temizlik Ürünleri	8.000 ₺	3,67
İşyeri Sigorta Gideri (Yangın, Su vb.)	10.000 ₺	4,59
Ekipman servis -bakım ücretleri	5.000 ₺	2,30
Toplam	215.100 ₺	100

Fitness merkezi potansiyel müşterilerine; kardiyo antrenmanları, vücut geliştirme çalışmaları veya serbest ağırlık çalışmaları yanında grup pilates, yoga, zumba, aletli pilates gibi grup halinde antrenmanlarda yapılmaktadır. Bu nedenle örnek işletme için faaliyet merkezi tespit edilirken iki farklı faaliyet merkezi belirlenmiştir. Bu faaliyet alanları fitness yüzme havuzu, sauna vb. yer alması durumunda genişletilir. Bu fitness programlarının her biri ayrı bir faaliyet merkezi olarak görülmektedir. Bireysel ve grup faaliyetleri olarak iki faaliyet alanı belirlenmiştir. Fitness merkezinde antrenörler, idari personel, ekipman, tesisler ve diğer kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Örnek işletmede 1 adet idari personel, 5 adet antrenör, 2 temizlik görevlisi çalışan bulunmaktadır. Bunlardan 3 antrenör yarı zamanlı olarak çalışmaktadır. Tam zamanlı antrenörler, idari personel ve temizlik görevlileri 8 saat görev yapmaktadır. Genel olarak personele asgari ücret verilmekte (asgari ücret bu çalışma da 26.0000 ₺ olarak varsayılmıştır) ve sigorta (sigorta ödemesi 2.600 ₺ olarak varsayılmıştır) yapılmaktadır. Yarı zamanlı personel günlük 4 saat, haftalık toplam 10 çalışmakta ve saat ücreti 100 ₺, sigorta gideri saat bazlı 10 ₺ olarak varsayılmıştır. Fitness salonu ilk kuruluşunda 400.000 ₺ gider yapılmış, bu giderlerin 300.000 ₺ kısmı ekipman gideridir. Ekipmanları faydalı ömrü 5 yıl olarak alınmış ve amortisman normal yöntemle göre hesaplanmıştır. İşletme giderleri aylık ortalama elektrik tüketimi 3.500 ₺, su gideri

5.000 ₺, temizlik ürünü gideri 8.000 ₺ olarak hesaplanmıştır. Fitness salonunun bulunduğu tesisin aylık kirası 25.000 ₺'dir. İşyeri sigortası için merkez 12.000 ₺ yıllık sigorta masrafı bulunmaktadır. Faaliyet merkezlerinde sabit ve değişken maliyetler bulunmaktadır. Değişken maliyetler üye sayısı vb. kriterler dikkate alındığında değişiklik göstermektedir.

Tablo 1'de görüldüğü üzere, giderler içerisinde en yüksek paya sahip olan personel ücretleridir. Diğer bir yüksek paya sahip olan kira gideridir. Bir sonraki kısım faaliyet alanlarına göre yapılan giderlerin dağıtılmasıdır. Fitness salonunda bireysel sporlar ve grup sporları olarak iki alan faaliyet merkezi olarak belirlenmiştir. Genel kaynak maliyetleri, uygun maliyet etkenleri aracılığıyla faaliyetlere tahsis edilirken, bireysel ve grup eğitimlerinin maliyetleri doğrudan maliyet nesnelere yani hizmetlere tahsis edilir. İdari personel maaşlarının maliyeti, istihdam edilen kişi sayısına göre ilgili faaliyetlere dağıtılmaktadır (Aronowitz, 2018). Bu alanlarla ilgili olarak verilen bilgilere ek olarak bireysel spor alanında kullanılan makinelerin amortisman tutarı aylık 3.500 ₺ iken, grup spor alanında kullanılan ekipman amortismanı 1.500 ₺'dir. Genel Yönetim giderlerin dağıtılmasında dağıtım anahtarı olarak faaliyet alanları çalışan sayısı ve ekipmanların sayıları ile ortak giderler iki eşit şekilde dağıtılmıştır.

Tablo 2. Genel yönetim giderlerinin faaliyet alanlarına dağıtımı

Giderler	Dağıtım Anahtarı	Bireysel Spor Alanı	Grup Spor Alanı	Tutarlar (Aylık)	Yüzde (%)
İdari Personel Maaşı	Çalışan Sayısı	13.000 ₺	13.000 ₺	26.000 ₺	11,94
Antrenör Maaşı	Çalışan Sayısı	34.000 ₺	30.000 ₺	64.000 ₺	29,40
Sigorta Gideri	Çalışan Sayısı	6.000 ₺	5.600 ₺	11.600 ₺	6,52
Temizlik Personeli	Çalışan Sayısı	26.000 ₺	26.000 ₺	52.000 ₺	23,89
Ekipman Amortisman Giderleri (Aylık)	Alandaki Ekipman Sayısı	3.500 ₺	1.500 ₺	5.000 ₺	2,30
Enerji Giderleri	m ²	1.750 ₺	1.750 ₺	3.500 ₺	1,61
Su	m ³	2.500 ₺	2.500 ₺	5.000 ₺	2,30
Kira	m ²	12.500 ₺	12.500 ₺	25.000 ₺	11,48
Temizlik Ürünleri	m ²	4.000 ₺	4.000 ₺	8.000 ₺	3,67
İşyeri Sigorta Gideri (Yangın, Su vb.)	m ²	5.000 ₺	5.000 ₺	10.000 ₺	4,59
Ekipman Servis -Bakım Ücretleri	Eşit	2.500 ₺	2.500 ₺	5.000 ₺	2,30
Toplam		110.750 ₺	104.350 ₺	215.100 ₺	100

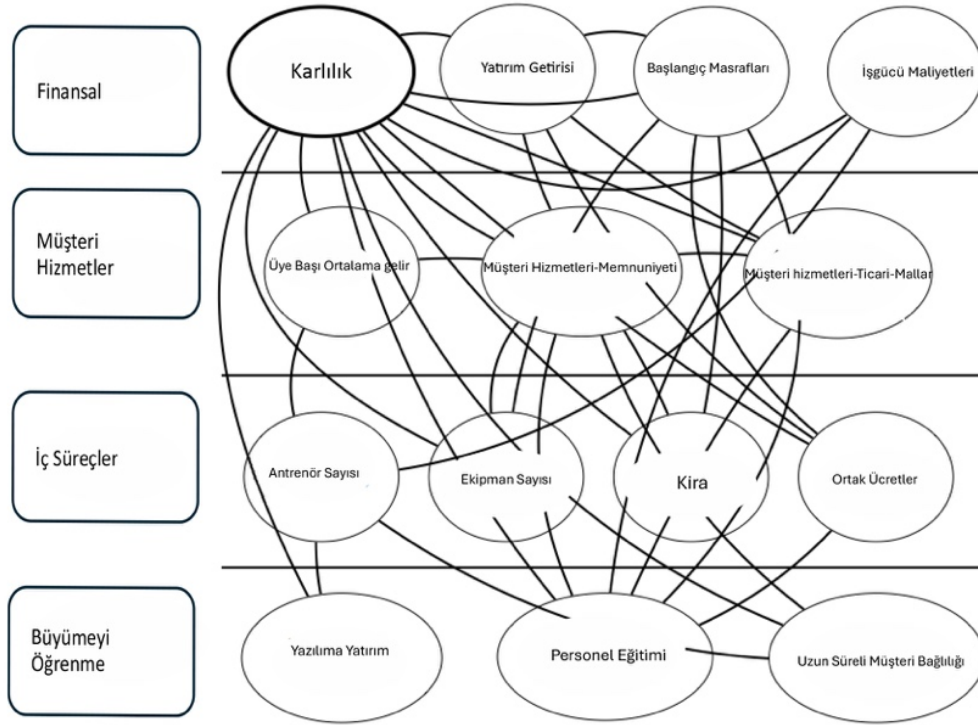
Tablo 2' de gösterildiği gibi her bir faaliyet alanının maliyeti ortaya çıkarılmıştır. Giderler faaliyet alanlarına göre dağıtım anahtarı kullanılarak dağıtılmıştır. Soyunma odası ve banyo ortak kullanım alanı olduğu için iki faaliyet alanına buraya ait gider eşit olarak dağıtılmıştır. Sonraki aşamada giderlerin spor alanlarını kullanan kişi sayısına bölünerek kişi başına düşen alan giderler tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Kişi Başına Düşen Alan Giderlerinin ve gelirlerin Tespiti

Giderler	Tutar (Aylık)	Kullanıcı kişi Sayısı	Kişi Başı Gider	Kişi Başına Gelir	Faaliyet A. Gelirleri
Bireysel spor alanı giderleri	110.750 ₺	240 kişi	461,45 ₺	700 ₺	168.000 ₺
Grup spor alanı giderleri	104.350 ₺	160 kişi	652,18 ₺	700 ₺	112.000 ₺

Fitness Merkezi için Dengeli Puan Kartı Tasarımı ve Uygulaması

Aronowitz (2018) tarafından geliştirilen Fitness merkezi için DPK boyutları Şekil 2'de gösterildiği gibidir. Uygulamada kullanılan DPK boyutlarını temsil etmektedir. Boyutlar arasındaki çizgiler öncü ilişkileri göstermektedir.

Şekil 2. Fitness merkezi için uyarlanan DPK boyutları (Çeçević ve diğerleri, 2020)

DPK'nın 1. Aşamasında boyutlara uygun amaçların geliştirilmesi ve bunun ölçütlerinin oluşturulması gerekmektedir. Yukarıda verilen DPK boyutları dikkate alınarak amaçlar ve ölçütler aşağıdaki gibi Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. DPK boyutlarına göre belirlenen amaçlar ve ölçüm yöntemleri

Boyut	Amaçlar	Ölçütler	Hedef	Gerçekleşen	Önceki	Sonraki
Finansal	Karlılığı Artırmak	Kardaki Artış	%7	%3	64.900 ₺	81.300 ₺
	Yatırım Getirisi	Müşteri Sayısı	%10	%8	400	412
	Verimlilik	Hizmet Maliyetlerinin Azaltılması	%10	-	-	-
	İş gücü Maliyetleri	Personel Sayısı	7	-	5	-
Müşteri Hizmetleri	Üye Başına Ortalama Gelir	Üyelerin farklı ödemelerde bulunması	20.000 ₺	8.000 ₺	-	8.000 ₺
	Müşteri Memnuniyeti	Müşteri Sayısındaki Artış	%10	%8	%2	%8
	Müşterileri Hizmetleri-T. Mallar	Farklı Ürünlerin Müşterilere Satışı	%5	-	-	-
İç Süreçler	Antrenör Sayısı	Antrenör sayısı artışı	2	-	-	-
	Ekipman Sayısı	Ekipman sayısının artışı	10	6	-	6
	Kira	Mülkiyet Alımı	1	-	-	-
	Ortak Giderler	Ortak Ücretlerin Azaltımı	%10	-	-	-
Büyüme Öğrenme	Yazılım Yatırımı	Otomasyon Eğitimi Sayısı	3	-	-	0
	Personel Eğitimi	Personel Eğitim Sayısı	3	1	-	1
	Uzun Süreli Müşteri Bağlılığı	Sözleşme Uzatım Sayısı	20	20	5	20

Dengeli puan kartı oluşturulurken belirlenen amaçlar ve ölçütlere göre veri toplama döneminde gerçekleşen rakamlar Tablo 4'te sunulduğu gibi gerçekleşmiştir. Çalışmada, FTM ve DPK uygulaması için belirlenen fitness merkezi için iki önemli faaliyet alanı belirlenmiş ve bu alanları uygun dağıtım anahtarları kullanılarak giderlerin faaliyet alanlarına dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Ocak ayına ait alınan bilgilere göre gerçekleştirilen uygulama sonucunda Tablo 3'te sunulan faaliyet alanlarından bireysel spor alanında 240 kişiye hizmet verilmiş ve toplam giderlerin

kişi başına düşen payı 461,45 ₺ olarak hesaplanmıştır. Bu faaliyet merkezinden elde edilen gelir ise, tablo 4'te sunulduğu gibi 168.000 ₺ olarak hesaplanmıştır. Spor işletmesinin yapılan hesaplama sonucunda ocak ayında bireysel spor alanındaki faaliyetlerinden 57.250 ₺'lik bir kar elde etmiştir. Grup egzersiz eğitiminin yapıldığı faaliyet alanında kişi başına düşen gider payı 652,18 ₺ olarak hesaplanmış ve bu faaliyet merkezinden elde edilen gelir ise, 112.000 ₺ olarak hesaplanmıştır. İşletmenin

grup spor alanında elde ettiği kar miktarı ise, 7.650 ₺ olarak hesaplanmıştır. İşletmenin toplam karı içerisinde grup sporlarının karı %8,48 olarak gerçekleşmiştir.

İşletmenin diğer bir karlılığı azaltıcı unsuru olarak personel giderleri dikkat çekmektedir. Toplam giderler içerisinde personel giderlerinin yüzdesi 71,75 olarak görülmektedir. Fitness merkezinin diğer bir yüksek gider kalemi, tesis için ödenen kira gideridir. Bu gider toplam giderler içerisindeki payı %11,48 olarak görülmektedir. Diğer gider kalemleri incelendiğinde, değişken maliyetler olarak tanımlanan kullanım miktarı arttıkça artan maliyetlere bakıldığında enerji, su, temizlik gibi giderlerin toplam giderler içerisindeki payı yaklaşık %10 bir dilimi kapsamaktadır.

Maliyetlerin faaliyet bazlı değerlendirilmesi sonrasında çalışmanın bir diğer amacı olan DPK uygulaması bulguları, amaçlar ve belirlenen ölçütlere göre hedeflerin ve gerçekleşme oranları ve miktarları tablo 4'te sunulmuştur. Finansal açıdan bakıldığında bir fitness merkezinin faaliyete geçmesi için gerekli tüm masrafları içeren başlangıç maliyetleridir. Bu gösterge, cari yılda faaliyetlerine başlayan spor kuruluşları için önemlidir. Diğer önemli gösterge antrenör ve sahibinin kazancına ilişkin maaş maliyetlerinin belirlenmesidir. Müşteri perspektifi; müşteri memnuniyetini, üye sayısını, üye başına ortalama geliri, olumlu geri bildirim artışını ölçer. Müşteri memnuniyeti, dönemler arasında üyelikteki yüzde değişim ve dönemler arasında hizmetlerden elde edilen gelirdeki yüzdelik değişim ile ölçülür. Üye sayısı, üye alma maliyeti, üyelik ücretleri gibi göstergelerin yanı sıra her koçun kaç üyeden sorumlu olduğunu gösteren antrenör/üye oranı gibi göstergelerle ilgilidir. Müşteri artışı, fitness merkezinin yıllık olarak aldığı yeni üye sayısını gösterir (Čečević ve diğerleri, 2020). İç süreç perspektifi antrenör sayısı, ekipman maliyetleri, kira maliyetleri ve üyelik ücretleriyle ilgili göstergeleri içerir. Antrenör sayısı hakkında bilgi bordro incelenerek elde edilebileceği gibi, antrenör sayısı ile üye sayısı arasındaki oran da antrenör/üye oranı ile ölçülmektedir. Bu göstergelerin yanı sıra fitness merkezi kapasitesinin ve kullandığımız alanın bize ne kadar gelir getirdiğini ölçen metrekare başına gelirin belirlenmesi de önemlidir.

DPK'nın finansal boyutunda öne çıkan, hizmet ve personel maliyetlerinin hedeflenen miktar ölçüsünde değişmediği görülmektedir. Bunun ana kaynağı olarak hizmet sektöründe personel azaltmanın müşteri memnuniyetini olumsuz yönde etkileyebileceği düşüncesi olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan işletmenin karlılığı ve yatırım getirisi açısından hedeflenen oranlara ulaşmasa da önemli bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Müşteri sayısındaki artış izlenen dönemde karlılıkta da artış meydana getirmiştir. İşletmeden alınan bilgilere göre grup sporlar faaliyetlerine katılan kişi sayısında artış meydana geldiği ifade edilmiştir. İşletme ekipman sayısı ile ilgili hedefini tutturamamış ancak yine de 6 adet yeni ekipman eklemiştir. Ayrıca işletme müşterilerine farklı ürün satışının gerçekleştirilmesinde 8.000 ₺ değerinde bir satış gerçekleştirmiştir. Buda işletmenin normal üyeliğinde dışında elde ettiği diğer bir kalem olarak görülmektedir. Personel eğitimi vererek müşteri memnuniyetini artırmayı

hedefleyen işletme bu kapsamda personellerine bir adet eğitim organizasyonu düzenlemiştir. İlgili dönemde eski müşterilerine yeni sözleşmeler imzalatılarak müşteri kaybı yaşamamıştır.

Tartışma

Çalışmada FTM ve DPK yönergeleri bir spor kuruluşuna birlikte uygulanmıştır. Bu ikilinin organizasyonel faaliyetleri yönetme, süreç iyileştirme, kurumların verimliliği ve başarısı açısından hayati bir rol oynadığı birçok çalışma da değinilen bir konudur. Ayrıca FTM, dengeli puan kartının başarılı bir şekilde uygulanması için destekleyici bir ölçüm sistemi olarak da görülmektedir (Maiga ve Jacobs, 2003). Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, spor kuruluşları da FTM ile DPK'nın birlikte kullanılmasının yönetim ve verimlilik açısından daha iyi sonuçlar elde edileceğini göstermiştir. Bu yönde önerilerde bulunan Čečević ve diğerleri (2020) ile Aronowitz (2018) desteklenmiştir.

İşletme normalde karlı bir organizasyon olarak görülse de grup sporlarından elde edilen kar miktarının düşük olması işletmenin sorgulaması ve tedbirler alması gereken bir konudur. FTM uygulaması ile ortaya çıkan bu sonuç DPK'nın şekillendirilmesi için önemli bir destekleyici bilgi olarak görülmektedir. Diğer taraftan, elde edilen bu sonuçla beraber DPK için belirlenen amaç ve hedeflerin bu sonuçlara göre şekillendirilmesi ve uygulamasının bu kapsamda yapılarak yeni üye sayısının %3 oranında artırılması ve bu artışın grup egzersiz eğitim alanında olması fitness merkezinin maliyet verilerini strateji ve hedefleri doğrultusunda iyi bir şekilde kullandığını göstermiştir. Bu doğrultuda oluşturulan DPK uygulamasında karlılığın artırılması doğal olarak müşteri sayısının artırılması veya müşterilerin sunulan farklı hizmetlerden faydalanması (örneğin özel antrenör ile çalışma, ticari ürün satışları gibi) hedeflenmiştir. Yine maliyet verileri işletmenin grup egzersiz eğitimlerine yönelik sunduğu hizmetleri genişletmesi, müşteri memnuniyet boyutunun irdelenmesi, spor kuruluşlarının yapılması gibi grup egzersiz eğitimlerinden elde edeceği karı artırıcı tedbirler almasını gerektirmektedir. Hizmet işletmelerin genel problemlerinin başında işgücü maliyetleri gelmektedir. Hizmet işletmelerinde personel ve ekipman giderlerin yüksek olması beklenen bir durumdur (Tor ve Esengün 2011). Uygulama sonuçları arasında işletmenin giderleri dikkat çekici bir yüzdeye sahiptir. Bunları azaltıcı önemlerin sunulması konusunda destekleyici bilgiler elde edilmiştir. FTM'nin sağladığı maliyet bilgileri, ölçümlerin daha güvenilir olmasını, DPK içerisinde müşteri perspektifinin yönetilmesini ve hizmet kullanıcılarının karlılığının izlenmesi kolaylaştırmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, faaliyet tabanlı maliyet sistemleri ve dengeli puan kartının spor kuruluşlarında uygulanabilirliğinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmada fitness merkezi verileri kullanılarak uygulama gerçekleştirilmiştir. Finansal ve finansal olmayan ölçütleri dikkate alarak performans ölçümünü gerçekleştiren DPK

uygulaması sonucunda, spor kuruluşunun FTM sonuçları dikkate alınarak oluşturulan amaç ve hedeflerine yaklaştığı görülmüştür. Karlılık başta olmak üzere üye başı ortamala gelirdede artış sağlanmış, FTM yöntemi ile de giderlerin faaliyet bazlı dağıtılması gerçekleştirilmiştir. Karı yüksek faaliyetler ile geliştirilmesi gereken yönler belirlenmiştir. İki yöntemde fitness merkezi için kullanımının uygun ve faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

düşük olması; faaliyet tabanlı maliyetlemenin spor kuruluşlarında başarılı bir şekilde uygulanmasının nedenlerinden sadece birkaçıdır. Uygulamanın zaman alması, yöneticinin ve personel katılımının gerekliliği, işletmenin mevcut düzeni bozulma ihtimali gibi bazı kısıtlamalar çalışmada bulunmaktadır.

Yazar notu

“Elit Fitness Center” yöneticisi Musa METİN Bey’e çalışmanın uygulamasında yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Finans Kaynakları

Bu çalışmanın hazırlanması ve yazımı sırasında kurum ve/veya kuruluşlardan herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

1. **Aronowitz, J. G.** (2018). *Optimize your fitness, optimize your business: the balanced scorecard, analysis and application for the cross-fit affiliate (CMC Senior Theses)*. Claremont McKenna College, Los Angeles.
2. **Becsky, A.** (2011). The application of balanced scorecard in team sports. *apstract: applied studies in agri. Business and Commerce*, 5, 29-32.
3. **Biçer, B. E.** (2018). Sağlık kurumlarında maliyet muhasebesi. H.C. Sayın (ed.) *Sağlık kurumlarında maliyet muhasebesi (s.2-47)*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3271.
4. **Budde, J.** (2007). Performance measure congruity and the balanced scorecard. *Journal of Accounting Research*, 45(3), 515-539.
5. **Čečević, B. N., Antić, L. ve Spasić, K.** (2020). Cost accounting and performance measurement with the purpose of increasing the competitiveness of sports organizations. *Economic Themes*, 58(2), 235-253.
6. **Chadwick, S.** (2004). The future for sport businesses. J. Beech, ve S. Chadwick (Ed.) *The business of sport management (s.452-485)*. England: Pearson Education.
7. **Coşkun, A. ve Tetik, S.** (2013). Strategy focused sports clubs: an implementation of the balanced scorecard for soccer teams. *In International Conference on Economic and Social Studies*, 10, 11.-17.
8. **Devecioğlu, S.** (2005). Türkiye’de spor sektörü stratejilerinin geliştirilmesi. *Verimlilik Dergisi*, 2, 117-134.

mıştır. Ayrıca Hedef ve amaçların işletmeler tarafından gerçekleştirilmesi için personel katılımı şarttır. Yönetimin konuya ilgi duyması ve istekli olması önemli katkılar sunacaktır. Sunduğu hizmet portföyü geniş olan daha büyük işletmelerde uzun dönemli uygulanması daha iyi sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Bu yöntemlerin spor kuruluşlarının sağladıkları hizmetlerin çeşitliliği, sağlayacak faaliyetlerin basitliği ve kaynak tüketiminin

9. **Doğan, S. ve Çakıcı, C.** (2016). Faaliyet tabanlı maliyet yöntemi ve bir uygulama. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 5(10), 38-51.
10. **Gulak-Lipka, P.** (2020). Application of the balanced scorecard in Polish sports associations. *Journal of Physical Education and Sport*, 20, 1124-1129.
11. **Kaplan, R. S.** (2009). Conceptual foundations of the balanced scorecard. *Handbooks of management accounting research*, 3, 1253-1269.
12. **Kaplan, R. S. ve Norton, D. P.** (1996). *The balanced scorecard: translating strategy into action*. Boston: Harvard Business School Press.
13. **Kaplan, R. S. ve Norton, D. P.** (2001). *The strategy focused organization*. Boston: Harvard Business School Press.
14. **Lakatos, V., Erdey, L., Szűcs, N., Rózsa, A. ve Nagy, A.** (2019). Establishment of the customer perspective of the balanced scorecard system at sports enterprises through the example of a Hungarian football club. *Applied Studies in Agribusiness and Commerce*, 13(1-2), 5-16.
15. **Lalić, S. ve Lučić, R.** (2023). Cost management in sports organizations. *Proceedings of Faculty of Economics Brcko*, 17(1), 32-41.
16. **Maiga, A. S. ve Jacobs, F. A.** (2003). Balanced scorecard, activity-based costing and company performance: an empirical analysis. *Journal of Managerial Issues*, 15(3), 283-301.
17. **Pavlatos, O. ve Paggios, I.** (2009). Management accounting practices in the Greek hospitality industry. *Managerial Auditing Journal*, 24(1), 81-98.
18. **ShuLiang, L. ve Jing, W.** (2016). Analysis on the combination of activity-based costing and balanced scorecard. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)*, 65, 363-366.
19. **Striteska, M. ve Spickova, M.** (2012). Review and comparison of performance measurement systems. *Journal of Organizational Management Studies*, 19(3), 277-294.
20. **Şen, L. M.** (2013). *Konaklama işletmelerinde faaliyet tabanlı bütçeleme ve beş yıldızlı otel işletmesi uygulaması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
21. **Terziev, V., Kuzdova, B. V. ve Georgiev, M.** (2017). Opportunities of application of the balanced scorecard in management and control. *IJASOS-International E-journal of Advances in Social Sciences*, 3(9).
22. **Tor, S. S. ve Esengün, K.** (2011). Örgütlerde iş tatminini etkileyen demografik faktörler ve verimlilik: Karaman gıda sektöründe bir uygulama. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (1), 53-63.
23. **Yaşar, R. Ş.** (2016). Dengeli puan kartıyla performans ölçümü: bir denetim şirketi uygulaması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (70), 193-212.

Editöre Mektup: Yürekli ve Şenel, 2024, 29(3), 113-123 “Pilates Egzersizlerin Omurga Postür Bozukluklarına Etkisi: Sistemik Derleme”

Letter to the Editor in response to Yürekli and Şenel, 2024, 29(3), 113-123
“Effect of Pilates Exercises on Spine Posture Disorders: Systematic Review”

Editöre Mektup / Letter to the Editor

 Tuğba KURU ÇOLAK¹

 Burçin AKÇAY²

 Adnan APTI³

¹ Marmara Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, İSTANBUL

² Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, BALIKESİR

³ İstanbul Kültür Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, İSTANBUL

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Prof. Dr. Tuğba KURU ÇOLAK
tugba.colak@marmara.edu.tr

Geliş Tarihi / Received : 19.10.2024
Kabul Tarihi / Accepted : 30.10.2024
Yayın Tarihi / Published : 31.10.2024

DOI: 10.53434/gbesbd.1570213

Öz

Bu mektup, Yürekli ve Şenel'in "Pilates egzersizlerinin omurga postür bozukluklarına etkisi" adlı derleme çalışmasına yönelik eleştirileri içermektedir. Yazarların Pilates egzersizlerinin omurga postür bozukluklarına etkisini incelemeyi amaçladıkları bu derleme yazısında önemli metodolojik problemler olduğu kanısındayız. Eleştiriler, çalışmada farklı yaş grupları ve tanılara sahip bireylerin aynı başlık altında ele alınmasının sonuçları genelleme açısından sorunlu hale getirdiği, skolyoza dair bazı bulguların derlemede yer almadığı ve skolyozun diğer postür bozukluklarından farklı olarak değerlendirilmesi gerektiği yönündedir. Ayrıca, Pilates'in kemiksel deformiteler ve skolyoz gibi durumlar için etkinliğine dair yeterli bilimsel kanıt bulunmadığı vurgulanmıştır. Bu nedenlerle, yazarlar derlemenin metodolojik eksiklikler içerdiğini ve yanıltıcı sonuçlar doğurabileceğini belirtmektedir.

Anahtar Kelimeler: Pilates, Egzersiz, Omurga

Abstract

This letter contains critiques of Yürekli and Şenel's systematic review titled "The Effect of Pilates Exercises on Spinal Posture Disorders." The critiques highlight that including individuals of different age groups and diagnoses under a single category makes it challenging to generalize the results. Additionally, some findings regarding scoliosis are missing in the review, and scoliosis, as a three-dimensional spinal deformity, should be assessed differently from other posture disorders. Furthermore, the authors emphasize that there is insufficient scientific evidence on the effectiveness of Pilates for skeletal deformities and scoliosis. For these reasons, the writers argue that the review has methodological shortcomings and may lead to misleading conclusions.

Keywords: Pilates, Exercise, Spine

Editöre Mektup

Sayın Editör,

Derginizde yayınlanan Yürekli ve Şenel'in "Pilates egzersizlerin omurga postür bozukluklarına etkisi: sistematik derleme" başlıklı makalesini ilgi ile okuduk. Yazarların Pilates egzersizlerinin omurga postür bozukluklarına etkisini incelemeyi amaçladıkları bu derleme yazısında önemli metodolojik problemler olduğu kanısındayız.

Yazarlar birbirinden farklı tanımlara sahip hastalar ile yapılmış çalışmaları bu derlemeye dahil ettikleri görülmektedir. Yine yazarların da belirttiği üzere çocuk, adolesan, yetişkin gibi farklı yaş gruplarından katılımcılar ile yapılmış araştırmaların bu derleme yazısında dahil edilmesinin yansıra bireylerin tanımları da farklıdır. Ayrıca, yaylı enstrüman çalan bireyler, üniversite öğrencileri, ev hanımları, kanser hastaları, skolyoz tanısı olan bireyler gibi farklı özellikleri bulunan katılımcıların olduğu çalışmalar dahil edilmiştir.

Şunu açıkça belirtmek gerekir ki yaylı enstrüman çalan veya ev hanımı olan bir bireydeki postür bozukluk ile özellikle büyüme döneminde olan adolesan idiopatik skolyozu olan bir bireyin postür bozukluğu aynı klinik özelliklere sahip değildir. Adolesan idiopatik skolyozda uygun dönemde doğru tedavi yaklaşımı uygulanmadığında eğriliğin progresif olarak artabileceği literatürde birçok araştırmada rapor edilmiştir (Dereli ve diğerleri, 2021; Kuru ve diğerleri 2016).

Yazarların bu derlemede dahil ettiği Özden ve Kuru Çolak'ın çalışmasında Pilates egzersizlerinin skolyozun önemli parametrelerinden biri olan gövde rotasyon açısına etki etmediği rapor edilmiştir (Özden ve Kuru Çolak, 2022). Ancak bu derleme çalışmada bu bulgulara yer verilmemiştir. Bu derlemede ayrıca hastaların yaşının büyük olduğu ve progresyon risklerinin de düşük olduğu vurgulanmalıdır.

Araştırmacılar adolesan çağda kifoz tanısı alan hastaları değerlendiren bir çalışma ve skolyoz tanısı alan bir çalışma dahil ederek Pilates egzersizlerinin postür dizilimini iyileştirmede ve postür bozukluklarının tedavisinde kullanılabilecek etkili bir yöntem olduğunu bildirmişlerdir. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi kemiksel bir deformite ile ilişkili olmayan postür bozuklukları ile büyümesi devam eden ve progresyon riski olan skolyozlu bireylerde görülen postür bozukluklara aynı egzersiz yaklaşımlarını uygulamak adolesanlarda skolyozun ilerleyişini durdurmak veya tedavi etmekte yeterli olacağını belirtmek için literatürde yeterli veri bulunmamaktadır.

Bu araştırmanın sonucunda Pilates egzersizlerinin "omurga postür dizilimini iyileştirmede" kullanılabilecek etkili bir yöntem olduğu belirtilmektedir. Başın anterior tilti, kifoz, lordoz ve skolyoz en yaygın görülen omurga postür bozuklukları oldukları belirtilmiştir. Omurga ile ilgili bu postür bozukluklarından başın anterior tilti, kifoz ve lordoz tek düzlemde (sagittal) postür bozukluğu iken skolyoz ise üç düzlemde meydana gelen

postür bozukluğudur. Dolayısıyla, bu postür bozuklukları omurga ve postür gibi ortak iki başlık altında ele almak ve pilates egzersizlerinin postür üzerinde etkili olduğunu belirten ifadeler klinisyenlere yanıltıcı mesajlar verebilmektedir. Kuru Çolak, Akçay ve Aptı (2023) tarafından yazılan derleme yazısında literatür ayrıntılı incelemesi sonucunda skolyoza bağlı omurga deformitesini tedavisinde Pilates egzersizlerinin etkinliği ile ilgili kanıtların çok sınırlı olduğu belirtilmiştir.

Birbirinden farklı tanımlara ve klinik özelliklere sahip bireyleri dahil eden çalışmaları inceleyerek bu konuda bir genelleme yapmanın doğru olmayacağı kanaatindeyiz. Bu bağlamda, derlemede yer alan bilgilerin yanıltıcı olabileceğini ve doğru sonuçlara varılamayacağını düşünüyoruz. Dahil edilen çalışmaların yeterince incelenmemiş olması, metodolojik açıdan da önemli eksiklikler barındırmaktadır.

Yazar Cevabı

Sayın Editör,

Öncelikle derginizde yayımlanan "Pilates Egzersizlerin Omurga Postür Bozukluklarına Etkisi: Sistematik Derleme" başlıklı çalışmamızla ilgili olarak, tarafınıza "Editöre Mektup" ileten sayın okura, çalışmamıza gösterdiği ilgi, dikkat ve bilimsel tartışma kültürünü destekleyen eleştirilerinden dolayı teşekkür ederiz. Sistematik derlememize dahil edilen araştırmalardan birinin yazarının yapmış olduğu bu eleştirileri, çalışmamıza katkı niteliğinde değerlendirmekteyiz.

Söz konusu olan çalışmamızın amacı; Pilates egzersizlerinin omurga postür bozukluklarına etkisini inceleyen literatürü incelemektir. Çalışma genel tarama modeline göre, ilgili literatürün sistematik derlenmesi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bulguları, "Pilates, posture, kyphosis, lordosis, scoliosis ve forward head posture" anahtar kelimelerinin PubMed, Web of Science ve Science Direct veri tabanlarında, Mayıs 2023 tarihinden önceki beş yıl içinde yayınlanan İngilizce çalışmaların derlenmesi ile elde edilmiştir. Belirlenen seçim kriterlerine uygun olan 10 makale çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmamızda amaca uygun olarak Pilates egzersizlerinin omurga postür bozukluklarına etkisi hakkında kapsayıcı bir yorum yapabilmek adına, katılımcı grubu farklı yaş grubu ve popülasyonlardan olan araştırmalar incelenmiş ve bunların sonucuna göre yazarlar tarafından yorum yapılmıştır. Dahil edilen çalışmaların kalitesi ve güncelliğini yüksek düzeyde tutmak adına, literatür taraması PubMed, Web of Science ve Science Direct veri tabanlarında, Mayıs 2023 tarihinden önceki beş yıl içinde yayınlanan İngilizce çalışmaları kapsayacak şekilde yapılmıştır. Tarama sonucunda, bu kriterleri karşılayan yalnızca 10 çalışmaya ulaşıldığı için, katılımcıların yaş grubu ve özellikleri daha fazla sınırlanmamıştır.

“Yaylı enstrüman çalan veya ev hanımı olan bir bireydeki postüral bozukluk ile özellikle büyüme döneminde olan adolesan idiopatik skolyozu olan bir bireyin postüral bozukluğunun aynı klinik özelliklere sahip olmadığı” konusunda değerli okuyucumuzla aynı fikirdeyiz. Bu nedenle, çalışmanın sonuç ve tartışma bölümünde, Poncela-Skupien ve diğerlerinin (2020), araştırma sonuçlarının değerlendirilirken, yaylı çalgı çalan çocuklar gibi özel bir grup üzerinde çalışma yaptığının göz önünde bulundurulması gerektiği tarafımızca belirtilmiştir.

Sistematiik derlememize dahil ettiğimiz, Özden ve Çolak'ın (2022) idiopatik skolyozlu hastalarda klinik Pilates egzersizlerinin etkinliğini araştırdıkları çalışmalarında, Pilates egzersizlerinin bu grupta “sirt ve bel ağrısını anlamlı şekilde azalttığını ve postürde iyileşmeye katkıda bulunduğunu” açıkça belirtilmektedir. Çalışmamızda, Pilates egzersizlerinin skolyozda kemiksel deformiteyi düzeltebileceğine dair bir ifade bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmamızın bu konuda bir yanlış anlaşılmaya neden olacağı düşüncesine katılmamaktayız. Ancak adolesan idiopatik skolyozda uygun dönemde doğru tedavi yaklaşımı uygulanmadığında eğriliğin progresif olarak artabileceği ve skolyozun üç düzlemde meydana gelen postüral omurga bozukluğu olduğuna dikkat çekilmesi çalışmamızda görülen bir eksiklik. Bu değerli katkılarınıza teşekkür eder, gelecekteki çalışmalarımızda bu hususları vurgulayacağımızı temin ederiz.

Sonuç olarak sistematiik derlemelerin, belli bir konuda hazırlanmış araştırma sorusuna yanıt bulmak için, belirlenmiş ölçütlere uygun olarak aynı konuda yapılmış çalışmaların sistemli ve yan tutmadan taranması, bulunan çalışmaların geçerliğinin değerlendirilmesi ve sentezlenerek birleştirilmesi olduğuna dikkat çekerek ve çalışmamızın sonuçlarının bu şekilde değerlendirilmesini tavsiye ederiz.

Saygılarımızla.

Kaynaklar

1. Çınar, N. (2021). İyi bir sistematiik derleme nasıl yazılmalı? Online Turkish Journal of Health Sciences, 6(2), 310-314.
2. Dereli, E. E., Gong, S., Çolak, T. K. ve Turnbull, D. (2021). Guidelines for the conservative treatment of spinal deformities - Questionnaire for a Delphi consensus. The South African journal of physiotherapy, 77(2), 1587.
3. Kuru Çolak, T. (2020). Posture. Moramarco, M., Borysov, M., Ng, SY., Weiss HR. (eds), Schroth's Textbook of Scoliosis and Other Spinal Deformities içinde (s. 68 - 108). UK: Cambridge Scholars Publishing.
4. Kuru Çolak, T., Akçay, B. ve Apti, A. (2023). Effects of Pilates exercises on idiopathic scoliosis: a scoping review of the literature. Spine deformity, 11(4), 797-804.
5. Kuru, T., Yeldan, İ., Dereli, E. E., Özdiñçler, A. R., Dikici, F., & Çolak, İ. (2016). The efficacy of three-dimensional Schroth exercises in adolescent idiopathic scoliosis: a randomised controlled clinical trial. Clinical rehabilitation, 30(2), 181-190.
6. Özden, C. B. ve Çolak, T. K. (2022). Are clinical pilates exercises an effective treatment for scoliosis? a randomized clinical trial. Journal of Health and Allied Sciences NU, 13(03), 365-372.
7. Poncela-Skupien, C., Pinero-Pinto, E., Martínez-Cepa, C., Zuil-Escobar, J. C., Romero-Galisteo, R. P. ve Palomo-Carrion, R. (2020). How does the execution of the Pilates method and therapeutic exercise influence back pain and postural alignment in children who play string instruments? A randomized controlled pilot study. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(20), 7436.